

ΣΥΝΗΓΟΡΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ
ΑΝΕΞΑΡΤΗΤΗ ΑΡΧΗ

Κύκλος Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΕΙΔΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

(Νόμος 3094/2003 “Συνήγορος του Πολίτη και άλλες διατάξεις”,
άρθρο 3 § 5)

Θέμα:

**ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΗ – ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ
ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΩΝ
ΣΕ ΒΑΡΟΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΩΝ ΥΠΑΛΛΗΛΩΝ**

Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη: Ανδρέας Τάκης
Χειριστές: Μαρία Βουτσίνου, Καλλιόπη Λυκοβαρδή, Δήμητρα
Μυτιληγαίου, Χάρης Παπαχαράλαμπος, Ιωάννα
Τουρκοχωρίτη, Μιχάλης Τσαπόγας, Γρηγόρης Τσιούκας,
Χρύσα Χατζή

ΙΟΥΛΙΟΣ 2004

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΤΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ

- A. Η αμφισβήτηση της αστυνομικής δράσης**
- B. Τύπος και φορέας της διοικητικής έρευνας**
- Γ. Η διαδικασία της διοικητικής έρευνας ως πειθαρχική προδικασία**
- Δ. Συνέπειες της διοικητικής έρευνας**
- Ε. Συμπεράσματα**

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

Η ΑΜΦΙΣΒΗΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΗΣ

- A. Αποστολή της Αστυνομίας και νομιμότητα των αστυνομικών ενεργειών**
  - 1. Καταναγκασμός και νομιμότητα
  - 2. Η διακριτική ευχέρεια της προσφυγής στον καταναγκασμό
  - 3. Πρόσφορα μέσα της αστυνομικής δράσης και αναλογικότητα
- B. Το φαινόμενο αμφισβήτησης της νομιμότητας της αστυνομικής δράσης μέσα από τις αναφορές που δέχεται ο Συνήγορος του Πολίτη: οι ισχυρισμοί των πολιτών**
  - 1. Αυθαίρετοι αστυνομικοί έλεγχοι
  - 2. Αδικαιολόγητες προσαγωγές για εξακρίβωση
  - 3. Αθέμιτη μεταχείριση κατά την παραμονή στο Τμήμα για εξακρίβωση
  - 4. Παραβίαση του ασύλου κατοικίας
  - 5. Παραβίαση της εμπιστευτικότητας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα
  - 6. Πλημμελής άσκηση αστυνομικών καθηκόντων και μεροληψία
- Γ. Καταγγελίες και αναφορές πολιτών: τα μέσα κινητοποίησης του ελέγχου της νομιμότητας των αστυνομικών ενεργειών**
  - 1. Η απαίτηση υποβολής έγγραφων καταγγελιών προς την ΕΛ.ΑΣ.
  - 2. Η υποχρέωση έγγραφης και αιτιολογημένης απάντησης στις υποβληθείσες καταγγελίες
  - 3. Οι αναφορές των πολιτών ως αφετηρία της ενασχόλησης του Συνηγόρου του Πολίτη με την πειθαρχική διερεύνηση καταγγελιών σε βάρος αστυνομικών υπαλλήλων

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΑΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- A. Τύπος της έρευνας**
  - 1. Τα κριτήρια του αστυνομικού πειθαρχικού δικαίου σχετικά με τον ακολουθητέο τύπο έρευνας
  - 2. Η περιγραφή της έρευνας σύμφωνα με τα στοιχεία του Συνηγόρου του Πολίτη
  - 3. Η υπερβάλλουσα χρήση της άτυπης έρευνας
  - 4. Η αποφυγή άσκησης Ε.Δ.Ε.
- B. Φορέας διενέργειας της έρευνας**
  - 1. Οι εγγυήσεις αμεροληψίας του φορέα της έρευνας
  - 2. Η εφαρμογή των εγγυήσεων αμεροληψίας στην πράξη
  - 3. Η προσωρινή μετακίνηση των εμπλεκόμενων στην έρευνα ως συμπληρωματική εγγύηση αμεροληψίας της

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΩΣ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΗ ΠΡΟΔΙΚΑΣΙΑ

A. Τυπολογία πλημμελειών κατά την αξιολόγηση των αποδεικτικών μέσων

1. Παράλειψη μνείας αποδεικτικών μέσων - Πλήρης παράλειψη αξιολόγησης αποδεικτικών μέσων
2. Τυπική απλώς αξιολόγηση αποδεικτικών μέσων
3. Επιλεκτική αξιοποίηση αποδεικτικών μέσων
4. Η δυνητική αξιοποίηση αποδεικτικών μέσων στην «άτυπη» (και νυν «προκαταρκτική») έρευνα. Οριοθέτηση του εύρους της ρήτηρας δυνητικότητας.

B. Κατ' ουσίαν έρευνα των ισχυρισμών – Νομικός χαρακτηρισμός. Οι σχετικές πλημμέλειες στην πειθαρχική έρευνα.

1. Πλημμέλειες κατά την ουσιαστική διερεύνηση των ισχυρισμών. Σφάλματα κατά τον νομικό χαρακτηρισμό των διαπιστωμένων πράξεων.
  - α. Λογικώς αντιφατική αξιολόγηση αποδεικτικών μέσων
  - β. Κατ' ουσίαν εσφαλμένη εκτίμηση αποδεικτικών μέσων
2. Η επιρροή στερεοτύπων στον πειθαρχικό έλεγχο της αστυνομικής δράσης

ΜΕΡΟΣ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

A. Οι πειθαρχικές κυρώσεις

1. Οι κυρώσεις στις διερευνηθείσες υποθέσεις
2. Ύψος κυρώσεων και αναλογικότητα
3. Πειθαρχική φύση και επανάληψη της έρευνας

B. Ενημέρωση και ικανοποίηση του θύματος

1. Μυστικότητα της πειθαρχικής διαδικασίας και ενημέρωση του καταγγέλλοντος
2. Ικανοποίηση του θύματος

ΜΕΡΟΣ ΠΕΜΠΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

A. Συμπεράσματα

1. Η αμφισβήτηση της αστυνομικής δράσης
2. Τύπος και φορέας της έρευνας
3. Διαδικασία της έρευνας
4. Συνέπειες της έρευνας

B. Προτάσεις

1. Τύπος της έρευνας
2. Φορέας της έρευνας
3. Διαδικασία της έρευνας
4. Συνέπειες της έρευνας

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ: ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

A. Ταξινόμηση με βάση τους ισχυρισμούς των αναφερομένων, την πρωτοβουλία κίνησης της έρευνας και την έκβαση της παρέμβασης του Συνηγόρου του Πολίτη

B. Ταξινόμηση με βάση τον τύπο, τον φορέα διενέργειας και το αποτέλεσμα της διοικητικής-πειθαρχικής έρευνας

Γ. Ταξινόμηση με βάση διαπιστούμενες πλημμέλειες κατά την κυρίως πειθαρχική διαδικασία

Ο αιώνας που διανύουμε ξεκίνησε για ολόκληρο τον πλανήτη με τη πανηγυρική εκδήλωση μιας μαζικής απειλής: της απειλής σε βάρος της *ασφάλειας όλων μας*. Από την αποφράδα εκείνη 11^η Σεπτεμβρίου μέχρι σήμερα, η προσφυγή σε ενέργειες σχεδιασμένες να επηρεάσουν τη λήψη πολιτικών αποφάσεων μέσω της πρόκλησης του θανάτου μικρότερου ή μεγαλύτερου αριθμού προσώπων, συνήθως μάλιστα εντελώς ασχέτων με το εκάστοτε πολιτικό διακύβευμα, έχει καταστεί καθημερινό σχεδόν θέμα της διεθνούς ειδησεογραφίας. Ακόμη και αν πολλοί ενδεχομένως πιστεύουν ότι δεν έχουν λόγο να ανησυχούν μήπως *οι ίδιοι* πάθουν κάτι, παραμένει γεγονός ότι τέτοια φαινόμενα αυξάνουν δραστικά τις πιθανότητες *του καθενός* να υποστεί βαρύτερες προσβολές ζωικών του εννόμων αγαθών. Μολονότι η πιθανότητα αυτή ενδεχομένως κατανέμεται άνισα μεταξύ διαφορετικών μερίδων του πληθυσμού, ο κίνδυνος, επειδή ακριβώς είναι αφηρημένος, αφορά όλους. Η *συλλογική* ασφάλεια, η διασφάλιση των εννόμων αγαθών *του καθενός* και της δυνατότητάς του να τα απολαμβάνει ελεύθερα, ασκώντας τα δικαιώματα που του αναγνωρίζει το Σύνταγμα, αποτελεί αυτονοήτως θεμελιώδη υποχρέωση του Κράτους. Γι' αυτό και η καταπολέμηση της τρομοκρατίας δεν μπορεί παρά να συνιστά σήμερα επιτακτική προτεραιότητα των κρατικών εκείνων οργάνων στα οποία το Σύνταγμα και ο νόμος έχουν εμπιστευθεί την επιδίωξη του *δημοσίου αγαθού* της ασφάλειας. Ειδικά για τη χώρα μας την προτεραιότητα αυτή έχει καταστήσει ακόμη επιτακτικότερη η διοργάνωση των Ολυμπιακών Αγώνων, ενός πανηγυρικού γεγονότος η παγκόσμια εμβέλεια του οποίου το καθιστά, όπως έχει αποδείξει η ιστορία του ίδιου του διεθνούς αυτού θεσμού, ιδεώδες βήμα δημοσιότητας για την τρομοκρατία.

Ο πολιτειακός ρόλος της Ελληνικής Αστυνομίας

Το βαρύ φορτίο της ευθύνης για την δημόσια ασφάλεια υπό τις παρούσες περιστάσεις πέφτει αναπόφευκτα και κατά κύριο λόγο αρμοδιότητας στους ώμους της ηγεσίας και των στελεχών της Ελληνικής Αστυνομίας (ΕΛ.ΑΣ.). Σήμερα, πλέον, θα μαρτυρούσε μάλλον κακή πίστη το να αμφισβητεί κανείς στα σοβαρά την ικανότητα της ΕΛ.ΑΣ. να ανταποκριθεί στις απαιτήσεις του σύνθετου και δύσκολου αυτού έργου. Το σώμα αυτό «ασφαλείας», όπως παραδοσιακά χαρακτηρίζεται, έχει επιδείξει τα τελευταία χρόνια εντυπωσιακές επιχειρησιακές επιδόσεις, όπως είναι κατ' εξοχήν η εξάρθρωση ενόπλων πολιτικών οργανώσεων, η εγκληματική δράση των οποίων έριχνε για τρεις δεκαετίες βαρειά τη σκιά της στον δημόσιο βίο της χώρας, καθώς και τα αλλεπάλληλα πλήγματα που έχει καταφέρει στο οργανωμένο έγκλημα (ιδίως δε σε δίκτυα προστασίας νυκτερινών κέντρων, εμπορίας ναρκωτικών και διακίνησης προσώπων για ερωτική εκμετάλλευση). Τέτοια αλυσίδα επιτυχιών δεν μπορεί παρά να τονώνει σημαντικά την πεποίθηση του ευρέος κοινού ότι η σημερινή αποτελεσματικότητα της ΕΛ.ΑΣ. δεν οφείλεται απλώς σε κάποιους συγκυριακούς ευνοϊκούς παράγοντες αλλά στη μεθοδικότητα, την ειδική τεχνογνωσία και τον

επαγγελματισμό που φαίνονται πλέον να διακρίνουν ολοένα και περισσότερο τη δράση της.

Οι επιδόσεις της ΕΛ.ΑΣ. στο πεδίο της καταστολής και της ειδικής τουλάχιστον πρόληψης σοβαρών εγκληματικών ενεργειών, που στρέφονται ευθέως κατά ζωτικών προσωπικών αγαθών και ατομικών ελευθεριών ή εγκυμονούν μεγάλους κινδύνους γι' αυτά, μας κάνουν πράγματι να νιώθουμε πιο ασφαλείς. Μας κάνουν κατ' αρχήν να πιστεύουμε ότι ο κίνδυνος που διατρέχουμε να υποστούμε προσωπικά οι ίδιοι τέτοια προσβολή μειώνονται δραστικά. Η δημόσια ασφάλεια ωστόσο δεν είναι ένα απλό ψυχολογικό μέγεθος, ούτε συνιστά το ουτοπικό ιδεώδες μιας κατάστασης απαλλαγμένης από κάθε κίνδυνο. Δεν υπάρχει άλλωστε κάποιο ειδικό, ατομικό δικαίωμα στην ασφάλεια. Αν θέλουμε να είμαστε ακριβείς, δεν έχουμε δικαίωμα να μην επέλθει ένας επαπειλούμενος κίνδυνος. Μπορούμε όμως να απαιτήσουμε την αποτελεσματική προστασία μας έναντι αυτού εφ' όσον το αρμόδιο για το σκοπό αυτό όργανο του κράτους διαθέτει τα πρόσφορα μέσα. Γι' αυτό και τα κρατικά όργανα δεν ευθύνονται για την επέλευση του κινδύνου παρά μόνον εφ' όσον μπορούσαν ευλόγως να τον αποσοβήσουν και δεν το έπραξαν. Αυτό ακριβώς σημαίνει ότι ασφάλεια, με την κρίσιμη εδώ έννοια, δεν σημαίνει απουσία κινδύνου, αλλά παρουσία θεσμών και αποτελεσματικών μέσων προστασίας των αγαθών και των ελευθεριών του καθενός μας. Η απαίτηση με άλλα λόγια του πολίτη από την ΕΛ.ΑΣ. για αποτελεσματική προστασία είναι μια προέκταση της κανονιστικής δύναμης που έχουν τα δικαιώματα και οι ελευθερίες του. Αυτό αναδεικνύει την αποτελεσματική αστυνόμευση από την ΕΛ.ΑΣ. σε βασική εγγύηση των ατομικών ελευθεριών μας. Σύμφωνα και με το άρθρο 25 παρ. 1 του Συντάγματος, σε μια δημοκρατία τα αστυνομικά όργανα κατ' εξοχήν «υποχρεούνται να διασφαλίζουν την ανεμπόδιση και αποτελεσματική άσκηση [των δικαιωμάτων]».

Όλα τα όργανα του κράτους έχουν τη θεμελιώδη υποχρέωση να επιδιώκουν τους δημόσιους σκοπούς τους με τρόπο που να προάγεται η ικανότητά μας να απολαμβάνουμε τις ελευθερίες μας. Η αστυνομία, ωστόσο, έχει ως ειδικό δημόσιο σκοπό της την αποτροπή των κινδύνων και των σοβαρών εμποδίων που συνιστούν για αυτήν την ικανότητά μας οι εγκληματικές ενέργειες των άλλων. Γι' αυτό ακριβώς, όπως θα δούμε παρακάτω στο πρώτο μέρος, απονέμεται στην ΕΛ.ΑΣ. η αρμοδιότητα της προσφυγής στον καταναγκασμό. Μαζί με την αρμοδιότητα αυτή, ωστόσο, αυτή αναλαμβάνει, όπως επίσης θα δούμε παρακάτω, και σωρεία ισχυρών, ειδικών περιορισμών στη δράση της. Η ένταση αυτή των περιορισμών δικαιολογείται ακριβώς από την ένταση της αφηρημένης διακινδύνευσης που συνιστά για τα αγαθά και τις ελευθερίες, ιδιαίτερα δε για την προσωπική ελευθερία, το ενδεχόμενο προσφυγής στον καταναγκασμό. Θα δούμε παρακάτω ότι η αστυνομική δράση θεμελιώνει κατά το Σύνταγμα τη νομιμότητά της σε δύο βάσεις: την πρόβλεψή της από κάποιον κανόνα δικαίου και την αναλογικότητα της σχέσης των μέσων, που κινητοποιεί, με τον εκάστοτε δημόσιο σκοπό της. Η ίδια η φύση της αστυνόμευσης, όμως, επιβάλλει την εμπιστοσύνη της έννομης τάξης στον απλό αστυνομικό να προβαίνει κατά διακριτική του ευχέρεια σε επιλογές σχετικά με το ενδεδειγμένο των περιστάσεων και των μέσων της παρέμβασής του.

Η σοβαρότητα των παραβατικών συμπεριφορών εκ μέρους αστυνομικών

Είναι εύλογο να αναμένει κανείς ότι πολλές φορές κάποιος αστυνομικός θα λαθέψει στην επιλογή της καλύτερης δυνατής ενέργειας. Μη βέλτιστη ενέργεια δεν σημαίνει κατ' ανάγκην εσφαλμένη ενέργεια και σίγουρα δεν σημαίνει παράνομη ενέργεια. Η

αστοχία και η ολιγωρία στην άσκηση του αστυνομικού καθήκοντος ενδέχεται μερικές φορές να είναι ανθρώπινα κατανοητές. Συχνά δε η αντιμετώπιση της αγένειας ή της περιορισμένης λεκτικής επιθετικότητας κατά την υπηρεσία μπορεί επιτυχώς να περιορίζεται σε φιλικές συμβουλές ή προειδοποιήσεις. Τέτοια φαινόμενα είναι δείγματα μειωμένου επαγγελματισμού μάλλον παρά εκδήλωση παραβατικότητας.

Ωστόσο, όχι σπάνια, η συμπεριφορά κάποιων στελεχών της ΕΛ.ΑΣ. υπερβαίνει τα όρια της έλλειψης επαγγελματισμού και εισέρχεται σαφώς στον χώρο όχι απλώς του υπηρεσιακά αντικανονικού αλλά και αυτής καθ' εαυτής της παραβατικότητας. Δεν αναφέρομαι βέβαια εδώ μόνον σε σοβαρά κρούσματα εγκληματικότητας αστυνομικών υπαλλήλων, που θα μπορούσαν να ερανοσθούν από το ίδιο το αστυνομικό δελτίο του ημερήσιου τύπου (λ.χ. συμμετοχή αστυνομικών σε δίκτυα «προστασίας» καταστημάτων, έκδοσης πλαστών πιστοποιητικών, διακίνησης αλλοδαπών γυναικών κλπ.). Αναφέρομαι ιδίως στον σκοτεινό, εν πολλοίς, αριθμό παραβατικών συμπεριφορών που εκδηλώνονται κατά την επαφή του απλού πολίτη - και σε βάρος των δικαιωμάτων αυτού- με ενέργειες αστυνόμευσης, ιδίως δε με τη μορφή της αδικαιολόγητης προσφυγής σε μέτρα φυσικού καταναγκασμού. Αφετηρία για τη διαπίστωση αυτή αποτελούν εδώ, περισσότερο και από την τρέχουσα ειδησεογραφία, οι σχετικές καταγγελίες των απλών πολιτών στον Συνήγορο του Πολίτη.

Από την έναρξη ήδη της λειτουργίας του, το έτος 1998, δεν έχουν πάψει να περιέρχονται στον Συνήγορο του Πολίτη αναφορές και καταγγελίες πολιτών που καταλογίζουν σε αστυνομικούς υπαλλήλους παράνομη προσφυγή στο μέσο του φυσικού καταναγκασμού είτε κατ' ευθεία παράβαση του νόμου είτε, συνηθέστερα, λόγω κακής χρήσης της διακριτικής τους ευχέρειας να κρίνουν το ενδεδειγμένο τέτοιου μέσου (λ.χ. αυθαίρετος χαρακτηρισμός του καταγγέλλοντος ως ύποπτου, αυθαίρετη δέσμευση με χειροπέδες, υπέρβαση των ορίων άσκησης δικαιολογημένης βίας, αναίτια προσαγωγή στο Τμήμα παρά την επίδειξη αστυνομικής ταυτότητας κ.ο.κ.). Σε σημαντικό αριθμό περιπτώσεων, οι προσφεύγοντες στον Συνήγορο του Πολίτη διαμαρτύρονταν για την επιλήψιμη ή παράνομη συμπεριφορά αστυνομικών κατά τη διενέργεια νομίμων κατ' αρχήν ελέγχων, συμπεριφορά η οποία, σύμφωνα με τους ισχυρισμούς τους, σε αρκετές περιπτώσεις συνοδεύτηκε, από ελαφρά ή και βαρύτερη μορφή βιαιοπραγίας, απειλές, ενίοτε μάλιστα ένοπλες, χλευασμούς, ειρωνείες, φραστικές επιθέσεις ή και εξύβριση. Αντίστοιχες συμπεριφορές καταγγέλλονται κατά την προσαγωγή για εξακρίβωση σε αστυνομικά Τμήματα, καθώς και κατά την κράτηση των προσαχθέντων πολιτών σε αυτά, ενώ δεν λείπουν και οι καταγγελίες για ιδιαίτερα βάνανυσες ή προσβλητικές της ανθρώπινης αξιοπρέπειας συμπεριφορές αστυνομικών οργάνων κατά το στάδιο αυτό της αστυνομικής δράσης. Σε αρκετές δε αναφορές καταγγέλλεται επίσης η πλημμελής άσκηση καθηκόντων κατά τις συνήθεις συναλλαγές αστυνομικών οργάνων με τους πολίτες (καταβολή προστίμου, επικύρωση εγγράφων, καταγραφή περιστατικών στο δελτίο συμβάντων, άρνηση χορήγησης έγγραφης απάντησης). Συχνά τέλος, οι αναφορές εγείρουν ζητήματα νομιμότητας των αστυνομικών ενεργειών σε θέματα που αφορούν τη διασφάλιση νομίμων δικαιωμάτων των πολιτών (δικαίωμα επικοινωνίας κατά την παραμονή τους στα αστυνομικά τμήματα, προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά τη συλλογή τους ή την επεξεργασία τους).

Όλοι θα συμφωνήσουμε γενικότερα ότι οι παράνομες συμπεριφορές που εκδηλώνουν αστυνομικοί, κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, διαταράσσει τη δημόσια τάξη και ασφάλεια με τρόπο ουσιωδώς σοβαρότερο απ' ότι οι ίδιες συμπεριφορές εκ μέρους απλών πολιτών. Πρέπει ωστόσο να παραδεχτεί κανείς ότι υπάρχει κάτι το ιδιαζόντως προβληματικό, ειδικότερα, στις παραβιάσεις εκείνες της

νομιμότητας από αστυνομικούς που συνιστούν ταυτόχρονα ή, έστω, συνεπάγονται παράνομες προσβολές αγαθών και ελευθεριών των πολιτών, ιδίως δε της προσωπικής τους ελευθερίας. Περιστατικά, όπως αυτά που καταγγέλλονται στον Συνήγορο του Πολίτη, υπονομεύουν σοβαρά την εμπιστοσύνη που το ευρύ κοινό είναι ανάγκη να τρέφει προς όσους είναι *ειδικά εντεταλμένοι* από το πολίτευμα να διασφαλίζουν αυτές ακριβώς τις ελευθερίες, που εν προκειμένω προσβάλλονται παράνομα. Αυτό όμως συνιστά σοβαρό πλήγμα σε βάρος της ασφάλειας που οι αστυνομικοί υπάλληλοι έχουν επωμισθεί να υπηρετούν. Το πλήγμα αυτό δεν συνίσταται στο ψυχολογικό γεγονός της ανασφάλειας ή του φόβου λόγω αυξημένων πλέον πιθανοτήτων να υποστεί κανείς κάποιο δεινό από έναν αστυνομικό. Η ιδιάζουσα προβληματικότητα τέτοιων συμπεριφορών έγκειται στο ότι, πέραν της απαξίας που αυτές ενέχουν αυτοτελώς ως προσβάλλουσες συγκεκριμένα προσωπικά αγαθά ή ελευθερίες, συνιστούν επί πλέον *σοβαρή δυσλειτουργία του ίδιου του συστήματος προστασίας των ελευθεριών*.

Ας είμαστε όμως ρεαλιστές. Από καμία αστυνομία του κόσμου δεν απουσιάζουν τα κρούσματα αυθαιρεσίας, αναξιοπρέπειας και βαναυσότητας σε βάρος πολιτών. Άλλωστε, η σύγχρονη κουλτούρα του αστυνομικού μυθιστορήματος και κινηματογράφου μας έχει ίσως εξοικειώσει υπερβολικά με τέτοια φαινόμενα. Μιας και αυτά εν τέλει φαίνονται να ανάγονται μάλλον στην ανθρώπινη αδυναμία να αποφύγει κανείς την κατάχρηση ενός τόσο δραστικού μέσου προσωπικής υπεροχής, όσο ο καταναγκασμός, η εξάλειψη ή, έστω, η αποφασιστική μείωση τους προϋποθέτει κατ' ανάγκη μια μακρόπνοη πολιτική καταπολέμησης που θα εστιάζει στην παιδεία και την κοινωνική θέση του αστυνομικού. Παρά τον ενδημικό χαρακτήρα τέτοιων συμπεριφορών στα σώματα ασφαλείας και εφ' όσον η συχνότητά τους δεν ανατρέπει την κανονικότητα της συμμόρφωσης εκ μέρους της μεγάλης πλειοψηφίας των αστυνομικών με τους κανόνες που διέπουν τη δράση τους, η δοκιμασία που συνεπάγονται για την προστασία των συνταγματικών μας ελευθεριών δεν είναι ικανή άνευ άλλου να μας κάνει να πιστεύουμε ότι οι ελευθερίες μας είναι επισφαλείς ή απροστάτευτες.

Όπως επεσήμανα παραπάνω, ασφάλεια δεν σημαίνει απουσία κινδύνου αλλά παρουσία θεσμών που έχουμε την ικανότητα ως φορείς δικαιωμάτων να κινητοποιούμε, προκειμένου να αποτραπεί ο επαπειλούμενος κίνδυνος ή να αποκατασταθεί η βλάβη που αυτός, επερχόμενος, έχει προκαλέσει. Μπορούμε έτσι ως πολίτες να θεωρούμε ασφαλή την ελευθερία μας απέναντι στους φορείς του κρατικού μονοπωλίου της νόμιμης βίας όχι μόνον στην ουτοπική περίπτωση πλήρους απουσίας περιστατικών αστυνομικής αυθαιρεσίας, αλλά κυρίως όταν το πολίτευμα, μέσα στο οποίο ζούμε, είναι εφοδιασμένο με τα κατάλληλα μέσα για την αποτελεσματική αντιμετώπισή της και μας παρέχει τη δυνατότητα να τα κινητοποιούμε οποτεδήποτε την υποστούμε. Ευλόγως λοιπόν αναμένει κανείς σε μια δημοκρατία, μόλις τέτοια συμπεριφορά αστυνομικού περιέλθει σε γνώση των αρμοδίων οργάνων, ιδίως δε με πρωτοβουλία του θιγομένου πολίτη, αυτά να υπέχουν το ειδικό, επιτακτικό καθήκον να αποκαταστήσουν το πλήγμα σε βάρος της ασφάλειας κατά προτεραιότητα έναντι κάθε άλλης μέριμνάς τους.

Την αποκατάσταση της διασάλευσης της δημόσιας ασφάλειας, του δημοσίου δηλαδή σκοπού που οφείλει να επιδιώκει με την υπηρεσιακή του δράση ο αστυνομικός, υπηρετεί το *αστυνομικό πειθαρχικό δίκαιο*, ορίζοντας και τα αναγκαία για τον σκοπό αυτό νόμιμα μέσα: τον καταλογισμό στον εγκαλούμενο αστυνομικό των ευθυνών του και την τιμώρησή του για την παράνομη και υπαίτια συμπεριφορά του μέσα από διαδικασίες που εγγυώνται την *αντικειμενικότητα* των πραγματικών διαπιστώσεων και την *αμεροληψία* των αξιολογήσεων του αρμόδιου οργάνου. Γι'

αυτό ακριβώς και η αντικειμενική και αμερόληπτη πειθαρχική διερεύνηση των καταγγελιών, που υποβάλλουν οι πολίτες σε βάρος αστυνομικών για την αυθαίρετη συμπεριφορά, που υπέστησαν εκ μέρους αυτών των τελευταίων, συνιστά, *μαζί* με την ποινική διερεύνηση των σοβαρότερων προσβολών, τις *τελικές εγγυήσεις της ασφάλειας* εκείνων ακριβώς των δικαιωμάτων των πολιτών, που τέτοιες συμπεριφορές φέρονται να έχουν προσβάλει.

Η πενταετής εμπειρία παρακολούθησης των εσωτερικών οργάνων ελέγχου της ΕΛ.ΑΣ.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, ως αρχή «εξωτερικού» ελέγχου της νομιμότητας της διοικητικής δράσης, ελέγχει και συνδράμει τη διοίκηση χωρίς να υποκαθίσταται στις λειτουργίες της. Σεβόμενος λοιπόν τις εσωτερικές λειτουργίες ελέγχου της ΕΛ.ΑΣ. και αναγνωρίζοντας ακριβώς τον κρίσιμο ρόλο τους στο πλαίσιο της προστασίας των συνταγματικών ελευθεριών, ο Συνήγορος του Πολίτη εμπιστεύεται κατ' αρχήν τη διερεύνηση των καταγγελιών σε βάρος αστυνομικών, που υποβάλλουν σε αυτόν οι πολίτες, στον κατά περίπτωση αρμόδιο πειθαρχικό προϊστάμενο, περιοριζόμενος στο να απαιτεί την ενημέρωσή του για εκείνα τα στοιχεία που θα του επέτρεπαν ενδεχόμενο έλεγχο της ορθής διεξαγωγής της έρευνας.

Δυστυχώς, παρά την διαρκή μέχρι σήμερα εκδήλωση της θεσμικής αυτής εμπιστοσύνης, ο απολογισμός της υπηρεσιακής επαφής του Συνηγόρου του Πολίτη, καθ' όλη την πρώτη πενταετία λειτουργίας του, με τα όργανα εσωτερικού ελέγχου της ΕΛ.ΑΣ. είναι απογοητευτικός. Αμελητέος είναι σχεδόν ο αριθμός των περιπτώσεων εκείνων, όπου η κινητοποίηση της διερεύνησης καταγγελιών πολιτών από την ΕΛ.ΑΣ., μετά από διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη, απέληξε στον καταλογισμό ευθυνών και την επιβολή πειθαρχικών ποινών σε αστυνομικούς. Όπου δε τέτοιες κατεγνώσθησαν, είτε ήταν ουσιωδώς ελαφρύτερες σε σχέση με τα παραπτώματα, που διαπιστώθηκαν, είτε επιβλήθηκαν για παραπτώματα κατά πολύ ελαφρύτερα από τα καταγγελλόμενα. Αντίθετα, στην συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων, η έρευνα δεν οδήγησε καν στην άσκηση καθ' εαυτό πειθαρχικής δίωξης. Αντ' αυτού, οι διερευνήσαντες τις καταγγελίες αστυνομικοί περιορίστηκαν στην αρχειοθέτησή τους κατά το άτυπο, προκαταρκτικό στάδιο της πειθαρχικής διαδικασίας, ενημερώνοντας απλώς τον Συνήγορο του Πολίτη ότι από την έρευνά που διεξήχθη δεν προέκυψαν ευθύνες στελεχών της ΕΛ.ΑΣ. ή ότι η υπηρεσιακή συμπεριφορά των εμπλεκόμενων στο καταγγελλόμενο περιστατικό αστυνομικών ήταν άνογη.

Η φύση βέβαια του εξωτερικού ελέγχου της νομιμότητας, που ο Συνήγορος του Πολίτη είναι αρμόδιος να ασκεί επί των αστυνομικών πειθαρχικών ερευνών, δεν του επιτρέπει να υπεισέλθει πλήρως στον ίδιο τον πυρήνα της κρίσης περί συνδρομής ή μη της ευθύνης του εγκαλουμένου αστυνομικού. Ο περιορισμός αυτός της ελεγκτικής του αρμοδιότητας δεν τον κωλύει ωστόσο να σχηματίζει αρμοδίως, κατόπιν εξέτασης των αναφορών που υποβάλλονται σε αυτόν και των συνοδευτικών τους εγγράφων, πεποίθηση σχετικά με την κατ' αρχήν συνδρομή ενδείξεων βασιμότητας των καταγγελλομένων. Η δυνατότητά του άλλωστε να πράττει τούτο νομίμως του επέτρεψε να θέσει ο ίδιος στο αρχείο του ικανό αριθμό καταγγελιών επειδή ακριβώς αυτές στερούνταν ενδείξεων βασιμότητας ή ήταν υπερβολικά αόριστες ως προς το περιεχόμενό τους. Γι' αυτό και η διαμεσολάβηση του Συνηγόρου του Πολίτη προς τις κατά περίπτωση αρμόδιες αρχές εσωτερικού ελέγχου της αστυνομίας αφορούσε μόνον τις καταγγελίες το περιεχόμενο των οποίων παρείχε κατ' αρχήν ενδείξεις βασιμότητας. Ωστόσο, η διάψευση της πεποίθησής του αυτής

από την ΕΛ.ΑΣ., σε συνδυασμό με την εμμονή των αναφερθέντων σε αυτόν πολιτών στους ισχυρισμούς τους, υποχρέωναν σε κάθε περίπτωση τον Συνήγορο του Πολίτη να προβεί στον έλεγχο της νομιμότητας της ανταπόκρισης της κατά περίπτωση αρμόδιας αστυνομικής αρχής στη διαμεσολάβησή του. Η διενέργεια τέτοιων ελέγχων από τον Συνήγορο του Πολίτη, εν όψει και των περιορισμών της αρμοδιότητάς του, αποσκοπούσαν κατ' αρχήν στο να επιβεβαιώσουν ότι η κατά περίπτωση έρευνα διεξήχθη σύμφωνα με τα ισχύοντα πρότυπα καλής πρακτικής και έφερε όλες τις ουσιαστικές και διαδικαστικές εγγυήσεις, που προβλέπει ο νόμος, τόσο για την προστασία του εγκαλουμένου αστυνομικού, όσο και –κυρίως- για τη διασφάλιση της αντικειμενικότητας και της αμεροληψίας της όποιας τελικής κρίσης. Με δεδομένο μάλιστα ότι η ανταπόκριση μιας έρευνας στα αιτήματα της αντικειμενικότητας και της αμεροληψίας συνιστούν τους θεμελιώδεις δείκτες της αξιοπιστίας και πειστικότητάς της, με τους ελέγχους αυτούς ο Συνήγορος του Πολίτη απέβλεπε στο να διαβεβαιώσει με ειλικρίνεια τους αναφερθέντες σε αυτόν πολίτες ότι οι καταγγελίες τους ελήφθησαν σοβαρά υπ' όψιν.

Η περιορισμένη αυτή εποπτική δράση του Συνηγόρου του Πολίτη πάνω στις έρευνες τις οποίες διεξήγε η ΕΛ.ΑΣ. σχετικά με καταγγελίες, που του είχαν περιέλθει από πολίτες σε βάρος αστυνομικών είχε απογοητευτικά από τη σκοπιά αυτή αποτελέσματα. Σε μεγάλο αριθμό περιπτώσεων οι καταγγελίες αυτές κρίθηκαν αβάσιμες από την ΕΛ.ΑΣ., επειδή αυτές απλώς διαψεύσθηκαν από τους εμπλεκόμενους στο καταγγελλόμενο περιστατικό αστυνομικούς ή συναδέλφους τους, και ο καταγγέλλων αδυνατούσε ευλόγως να επικαλεστεί για την επαλήθευση των ισχυρισμών του μαρτυρία τρίτου ή άλλο αποδεικτικό στοιχείο (επειδή λ.χ. το περιστατικό έλαβε χώρα εντός αστυνομικού τμήματος, σε ερημική τοποθεσία ή αργά τη νύχτα). Με δεδομένο ότι τα δημόσια έγγραφα που συντάχθηκαν από αστυνομικούς σχετικά με το καταγγελλόμενο περιστατικό (λ.χ. αποσπάσματα βιβλίου συμβάντων, αναφορές αστυνομικών κ.α.) ή στο πλαίσιο της πειθαρχικής του διερεύνησης (λ.χ. πορίσματα ατύπων ερευνών κ.α.) απολαμβάνουν αυξημένη αποδεικτική δύναμη έναντι των απλών ισχυρισμών του καταγγέλλοντος, ο Συνήγορος του Πολίτη, εν όψει και του τεκμηρίου αθωότητας υπέρ του πειθαρχικώς εγκαλουμένου, υποχρεώθηκε σε όλες αυτές τις περιπτώσεις να τερματίσει την παρέμβασή του. Πέραν της βαθιάς απογοήτευσης που τέτοια τυπική έκβαση της διερεύνησης θα γεννούσε σε κάθε ειλικρινή αναφερόμενο πολίτη απέναντι τόσο στην ΕΛ.ΑΣ. όσο και στον ίδιο τον Συνήγορο του Πολίτη, τέτοια τυπική και αμφίβολη έκβαση των ερευνών δεν μπορεί παρά να προβληματίζει ιδιαιτέρως για την ασυμμετρία της θέσης του καταγγέλλοντος πολίτη σε σχέση με αυτή του εγκαλουμένου αστυνομικού, ο οποίος εκ των πραγμάτων τελεί στο ασφαλέστερο και φιλικότερο γι' αυτόν περιβάλλον, που δημιουργούν ενδεχομένως αν όχι η ίδια η υπηρεσία, τουλάχιστον οι συνάδελφοί του. Η συχνότητα πάντως με την οποία η διερεύνηση καταγγελιών σε βάρος αστυνομικών διακόπτεται ήδη κατά το προκαταρκτικό της στάδιο ελλείπει αποδεικτικών στοιχείων, ακόμη και αν ενδεχομένως δεν επηρεάζει την νομική αξιοπιστία των πειθαρχικών ερευνών που διεξάγει η ΕΛ.ΑΣ., μοιραία πλήττει την *πειστικότητά* τους απέναντι στους πολίτες, γεγονός που με θλίψη έχει κατ' επανάληψη διαπιστώσει ο Συνήγορος του Πολίτη στην επαφή του με το κοινό.

Αντιστάθμισμα της εξ αντικειμένου ελαττωμένης αυτής πειστικότητας, θα αποτελούσε οπωσδήποτε η ετοιμότητα των οργάνων εσωτερικού ελέγχου της ΕΛ.ΑΣ. να αναγνωρίσουν τις πειθαρχικές ευθύνες αστυνομικών εξετάζοντας με αντικειμενικότητα και αμεροληψία τα σχετικά αποδεικτικά στοιχεία, εκεί όπου τέτοια υπάρχουν. Δυστυχώς -και εδώ ακριβώς εντοπίζονται οι πιο πικρές εμπειρίες του Συνηγόρου του Πολίτη από την επαφή του με την ΕΛ.ΑΣ.-, δι' όλου ευκαταφρόνητος

αριθμός καταγγελιών, που είχαν περιέλθει σε αυτόν και διαβιβασθεί προς διερεύνηση στην ΕΛ.ΑΣ., απορρίφθηκαν επίσης ως αβάσιμες παρά το γεγονός ότι οι ενδείξεις βασιμότητάς τους στηρίζονταν, κατά την άποψή του, όχι μόνον στη σοβαρότητα, αληθοφάνεια και αφηγηματική συνοχή του περιεχομένου τους αλλά, κυρίως, σε έγγραφα και άλλα στοιχεία με επαρκή αποδεικτική δύναμη (όπως λ.χ. γνωματεύσεις δημοσίων νοσοκομείων περί προσφάτων σωματικών κακώσεων, που εξεδόθησαν αμέσως μετά την απόλυση προσαχθέντος σε Α.Τ.). Ακόμη και αν τέτοια στοιχεία ενδεχομένως δεν προεξοφλούν οπωσδήποτε την αναγνώριση πειθαρχικής ευθύνης, η ύπαρξή τους ωστόσο επιβάλλει την αντικειμενική εξέταση και αμερόληπτη αξιολόγησή τους, σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις του αστυνομικού πειθαρχικού δικαίου και τα πρότυπα καλής πρακτικής (*lege artis*) που απορρέουν από βασικές αρχές του διοικητικού δικαίου.

Εξαναγκαζόμενος από τη στάση αυτή της ΕΛ.ΑΣ. να εστιάσει στο κατά πόσο οι πρακτικές που τα όργανα εσωτερικού της ελέγχου ακολούθησαν κατά τη διερεύνηση των καταγγελιών αυτών ανταποκρίνονταν στις ουσιαστικές και διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπει η κείμενη νομοθεσία, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε, συχνά όχι δίχως έκπληξη, σωρεία παρατυπιών και παραλείψεων. Βέβαια, η πλημμελής εφαρμογή των αξιολογικών κριτηρίων και διαδικαστικών τύπων της κείμενης νομοθεσίας δεν αποκλείουν το ενδεχόμενο η τελική κρίση των οργάνων εσωτερικού ελέγχου στις συγκεκριμένες περιπτώσεις να ήταν παρ' όλα αυτά κατ' ουσίαν ορθή. Ούτε όμως τα διαθέσιμα στοιχεία, αλλ' ούτε και οι αρμοδιότητές του θα επέτρεπαν στον Συνήγορο του Πολίτη να επιβεβαιώσει το ενδεχόμενο μιας κατ' αποτέλεσμα έστω ορθής κρίσης. Αντίθετα μάλιστα, οι διαπιστώσεις του περί πλημμελούς τήρησης των εγγυήσεων εκείνων που προβλέπει ο νόμος για τη διασφάλιση ακριβώς της αμεροληψίας και της αντικειμενικότητας της διερεύνησης τέτοιων καταγγελιών, δεν του επέτρεψαν να κατασιγάσει την ανησυχία του μήπως η έκβαση της έρευνας θα ήταν διαφορετική αν οι εγγυήσεις αυτές είχαν τηρηθεί επαρκώς, πολλώ δε μάλλον να διαβεβαιώσει τους αναφερόμενους πολίτες για το αβάσιμο των καταγγελιών τους ή της δυσπιστίας τους απέναντι στην αστυνομία. Τα ανησυχητικά συμπεράσματα των παρεμβάσεων αυτών του Συνηγόρου του Πολίτη επιτείνει και επισφραγίζει σε όλες αυτές τις περιπτώσεις, η επίμονη άρνηση της ΕΛ.ΑΣ. να αποδεχτεί τις συστάσεις του για επανάληψη των ερευνών εκείνων τουλάχιστον που, κατά την κρίση του, πάσχουν σοβαρά όσον αφορά την τήρηση των νομίμων εγγυήσεων αντικειμενικότητας και αμεροληψίας τους.

Συνοψίζοντας με εύσχημο τρόπο τα μέχρι τότε συμπεράσματά του από το χειρισμό αναφορών που κατέληγαν σε διοικητική-πειθαρχική διερεύνηση καταγγελιών σε βάρος οργάνων της Ελληνικής Αστυνομίας, ο Συνήγορος του Πολίτη επεσήμαινε στην Έκθεσή του προς τη Βουλή των Ελλήνων για το έτος 2002, τα εξής:

«Ο Συνήγορος του Πολίτη γνωρίζει τις προσπάθειες που καταβάλλει η ηγεσία του Υπουργείου Δημόσιας Τάξης και της ΕΛ.ΑΣ. για την καταπολέμηση του εγκλήματος μέσα σε συνθήκες σεβασμού των δικαιωμάτων των πολιτών, όπως άλλωστε επιβάλλει ο δικαιοκρατικός χαρακτήρας της ελληνικής έννομης τάξης. Δείγμα ενθαρρυντικό αυτής της προσπάθειας είναι η ένταξη, στα διδακτικά προγράμματα των σχολών του Υπουργείου, μαθημάτων που αφορούν τα δικαιώματα του ανθρώπου. Παράλληλα, όμως, η Αρχή διαπιστώνει ότι ο έμπρακτος σεβασμός της συνταγματικής νομιμότητας εκ μέρους των αστυνομικών οργάνων συχνά προσκρούει σε κατεστημένες συνήθειες και αντιλήψεις που επικρατούν κυρίως στα μεσαία και κατώτερα κλιμάκια της Αστυνομίας. Όπως έχουν επανειλημμένα τονίσει, σε τεκμηριωμένες εκθέσεις τους, Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις που έχουν ως αντικείμενο την προάσπιση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, οι πειθαρχικοί έλεγχοι που διενεργούνται σε βάρος αστυνομικών, οι οποίοι

κατηγορούνται για σοβαρές προσβολές δικαιωμάτων των πολιτών (βιαιοπραγίες κ.λπ.), σπανίως απολήγουν σε πλήρη καταλογισμό ευθυνών. Η εμπειρία του Συνηγόρου του Πολίτη εν προκειμένω δεν απέχει πολύ από αυτές τις διαπιστώσεις. Η διδασκαλία περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ασκώντας μια παιδαγωγική και κατά τούτο προληπτική λειτουργία, αξιέπαινη καθ' εαυτήν, δεν αρκεί για να εμπεδωθεί στους κόλπους των αστυνομικών δυνάμεων ο αναγκαίος σεβασμός προς τα δικαιώματα των πολιτών. Η προληπτική αυτή δράση πρέπει να συμπληρώνεται και από τους αναγκαίους – κατασταλτικού χαρακτήρα – πειθαρχικούς ελέγχους, οι οποίοι πρέπει να διεξάγονται κατά τρόπο που να μην καταλείπει υπόνοιες ότι η ελληνική αστυνομία αντιμετωπίζει με ανοχή τις προσβολές των δικαιωμάτων των πολιτών που προέρχονται από αστυνομικά όργανα».

Παρά τις κρίσιμες αυτές επισημάνσεις αλλά και τις επανειλημμένες συστάσεις που απηύθυνε ο Συνήγορος του Πολίτη, προς την ΕΛ.ΑΣ. η στάση αυτής της τελευταίας και οι πλημμελείς πρακτικές έρευνας των εσωτερικών της οργάνων ελέγχου παρέμειναν λίγο πολύ αμετάβλητες, ώστε συχνά η εμπλοκή αυτού με τη διερεύνηση καταγγελιών σε βάρος αστυνομικών να δημιουργεί την αίσθηση ματαιοπονίας. Την αίσθηση αυτή δυστυχώς αποκομίζουν σε ακόμη εντονότερο βαθμό όσοι πολίτες καταφεύγουν στις υπηρεσίες του Συνηγόρου του Πολίτη με την προσδοκία ότι η διαμεσολάβησή του θα αποδειχθεί αποτελεσματικότερη για την αποκατάσταση της προσβολής που, κατά τους ισχυρισμούς τους, υπέστησαν τα δικαιώματά τους εκ μέρους αστυνομικών οργάνων, απ' ό,τι η υποβολή της καταγγελίας τους απ' ευθείας στην ΕΛ.ΑΣ., έναντι της οποίας, δεδηλωμένα, ήδη τρέφουν ιδιαίτερη δυσπιστία ή και φόβο. Ωστόσο, οσοδήποτε σημαντικά ζητήματα και αν είναι για την αποστολή του Συνηγόρου του Πολίτη η αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεών του στην αστυνομική δράση ή για την αποτελεσματική επιδίωξη της δημόσιας τάξης και ασφάλειας το να τρέφουν εμπιστοσύνη οι πολίτες στην ΕΛ.ΑΣ., κρισιμότερο όλων εν προκειμένω είναι το γεγονός ότι η επιμονή αυτής της τελευταίας σε πρακτικές διερεύνησης καταγγελιών που δεν εναρμονίζονται με τις εγγυήσεις αντικειμενικότητας και αμεροληψίας, που προβλέπει ο νόμος, ελαττώνει αποφασιστικά τον δείκτη ασφαλείας που απολαμβάνουν οι ελευθερίες μας. Η διατήρηση τέτοιων πρακτικών, περισσότερο και από την δημόσια εικόνα ή την αξιοπιστία της ΕΛ.ΑΣ., μειώνει την ικανότητά της να ανταποκριθεί στον θεμελιώδη ρόλο που της επιφυλάσσει το δημοκρατικό μας πολίτευμα, αυτόν του εγγυητή των συνταγματικών ελευθεριών μας. Άραγε, χάριν της προστασίας αυτών ακριβώς των ελευθεριών δεν κινητοποιείται σε τέτοιο πρωτοφανή βαθμό σήμερα η μέριμνα για την δημόσια ασφάλεια;

Σκοποί και περιεχόμενο της παρούσας Ειδικής Έκθεσης

Το να εκλάβει κανείς τις ομολογουμένως πικρές αυτές διαπιστώσεις του Συνηγόρου του Πολίτη ως συλλήβδην απαξίωση του έργου της Ελληνικής Αστυνομίας θα ήταν όχι μόνον αναληθές αλλά και ένδειξη μειωμένης ανοχής των καλοπροαίρετων επισημάνσεων. Θα συνιστούσε επί πλέον έναν σοβαρό σφάλμα που αδικεί και βλάπτει πριν απ' όλους την ίδια την Ελληνική Αστυνομία, στο βαθμό που της στερεί τη δυνατότητα να αναστοχαστεί τα ελλείμματα και τις αδυναμίες της και να κινητοποιήσει το μεγάλο απόθεμα των δυνάμεων, που έχει καταδείξει ότι διαθέτει, στην κατεύθυνση της βέλτιστης εκπλήρωσης του πολιτειακού της ρόλου στα σημεία εκείνα ακριβώς στα οποία φαίνεται να υπολείπεται. Η κινητοποίηση στην κατεύθυνση του εκσυγχρονισμού της ΕΛ.ΑΣ. αποτελεί σε πολλούς τομείς της δράσης

της μια πραγματικότητα, τα αγαθά αποτελέσματα της οποίας ήδη είναι εμφανή σε κάθε καλόπιστο. Στοχεύοντας ακριβώς να συνδράμει την ΕΛ.ΑΣ. στην προσπάθειά της αυτή, ο Συνήγορος του Πολίτη ανέλαβε την πρωτοβουλία, αντί της απλής διατύπωσης συστάσεων ή κριτικών επισημάνσεων, να προβεί στην εμπειριστατωμένη μελέτη των πρακτικών που ακολουθούν τα αστυνομικά όργανα εσωτερικού ελέγχου για τη διερεύνηση καταγγελιών πολιτών, ώστε να εντοπίσει και να επισημάνει με όση ακρίβεια του επιτρέπει το υλικό που έχει σωρεύσει η πενταετής ήδη εμπειρία του στο πεδίο αυτό δυσλειτουργικές και εσωστρεφείς πρακτικές, κληρονομιά ίσως μιας παρελθούσας πια ιστορικής φάσης της Ελληνικής Αστυνομίας, που υπονομεύουν την αξιοπιστία της και τον πολιτειακό της ρόλο. Για τον σκοπό αυτό ο Συνήγορος του Πολίτη ανέτρεξε στο σύνολο των αναφορών σε βάρος αστυνομικών, που έχει μέχρι σήμερα χειριστεί, και τα σχετικά πορίσματά του τα οποία συγκέντρωσε και ταξινόμησε επεξεργασμένα στην κατ' άρθρον 3 παρ. 5 ν. 3094/2003 Ειδική Έκθεση του, που ακολουθεί.

Στο *Πρώτο Μέρος* της Έκθεσης αυτής επιχειρείται η προσέγγιση του φαινομένου της αμφισβήτησης της νομιμότητας της αστυνομικής δράσης μέσα από τους ισχυρισμούς που διατυπώνουν σε βάρος αστυνομικών οι πολίτες, υπό το πρίσμα τόσο των βασικών αρχών και κανόνων που διέπουν τη συμπεριφορά των αστυνομικών όσο και των διαδικαστικών ευχερειών που ο νόμος παρέχει στους πολίτες προκειμένου αυτοί να εκδηλώσουν τις διαμαρτυρίες τους. Στη συνέχεια εξετάζονται οι πρακτικές των οργάνων εσωτερικού ελέγχου της ΕΛ.ΑΣ. όσον αφορά την εκ μέρους τους τήρηση των διαδικαστικών και ουσιαστικών εγγυήσεων που προβλέπει ο νόμος για τη διερεύνηση καταγγελιών σε βάρος αστυνομικών. Η Έκθεση αυτή εστιάζει αρχικά στις καθ' εαυτό διαδικαστικές εγγυήσεις αντικειμενικότητας και αμεροληψίας που συνιστούν η επιλογή του κατάλληλου τύπου διερεύνησης και του κατάλληλου φορέα διεξαγωγής της (*Μέρος Δεύτερο*), ενώ, στη συνέχεια, τυποποιούνται και αναλύονται οι πλημμέλειες που εμφανίζουν συχνά οι πρακτικές της ΕΛ.ΑΣ. από την σκοπιά της υποχρέωσης πλήρους και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας των κρίσεων των οργάνων εσωτερικού ελέγχου, είτε αυτές αφορούν την απόδειξη γεγονότων είτε και τον νομικό τους χαρακτηρισμό (*Μέρος Τρίτο*). Στο *Τέταρτο Μέρος*, πάλι, αξιολογούνται οι συνέπειες των περιορισμένου αριθμού των πειθαρχικών διώξεων που διεξήγαγε η ΕΛ.ΑΣ. κατόπιν καταγγελίας πολίτη, κυρίως δε η επιβολή πειθαρχικής ποινής και η αναλογικότητα αυτής και ο βαθμός ενημέρωσης και ικανοποίησης των θιγόντων πολιτών. Επιχειρείται δε οι διαπιστώσεις και οι κρίσεις που διατυπώνονται στο κείμενο της έκθεσης να τεκμηριώνονται μέσω εκτενών ταξινομικών πινάκων και γραφημάτων στατιστικής επεξεργασίας, που ο αναγνώστης θα βρει ιδίως στο *Παράρτημα* της Έκθεσης.

Τέλος, σκοπός της Έκθεσης αυτής δεν είναι ούτε να ανασύρει από το παρελθόν προσωπικά σφάλματα ή παραλείψεις, ούτε να αναζητήσει ευθύνες νομικές ή πολιτικές, και θα ήταν οπωσδήποτε απευκαταία τέτοια χρήση της από τον οιονδήποτε, ιδίως όταν ζητούμενο εν προκειμένω αποτελεί η εφ' εξής βέλτιστη ανταπόκριση της ΕΛ.ΑΣ. ως θεσμού στον πολιτειακό της ρόλο. Άλλωστε, τα προβλήματα, που αναλύονται, ανάγονται κατά κύριο λόγο σε δομικές δυσλειτουργίες και κατεστημένες νοοτροπίες μάλλον παρά σε πράξεις ή παραλείψεις μεμονωμένων προσώπων. Γι' αυτό και ο Συνήγορος του Πολίτη περατώνει την Έκθεσή του αυτή διατυπώνοντας στο *Πέμπτο* και τελευταίο *Μέρος* της συγκεκριμένες νομοθετικές ή οργανωτικές προτάσεις, που προέκυψαν από τις διαπιστώσεις της έκθεσης και αναμένεται ότι η υλοποίησή τους θα παράσχει μεσοπρόθεσμα την ευχέρεια στον νομοθέτη να επισφραγίσει την προϊούσα διαδικασία εκσυγχρονισμού της Ελληνικής Αστυνομίας.

Η Ειδική Έκθεση, που ακολουθεί, αξιοποιεί την εμπειρία όλων των στελεχών του Κύκλου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου του Συνηγόρου του Πολίτη και αποτελεί τον καρπό συλλογικής εργασίας, καθ' όλο το πρώτο εξάμηνο του 2004, ειδικής ομάδας, συσταθείσας για τον σκοπό αυτό. Την ομάδα αυτή απαρτίζουν οι ειδικοί επιστήμονες Καλλιόπη Λυκοβαρδή, Χρύσα Χατζή, Χάρης Παπαχαραλάμπους και Μιχάλης Τσαπόγας και οι βοηθοί επιστήμονες Μαρία Βουτσίνου, Δήμητρα Μυτιληναίου, Ιωάννα Τουρκοχωρίτη και Γρηγόρης Τσιούκας. Η αρτιότητα και πληρότητα των πινάκων του Παραρτήματος οφείλεται κατά κύριο λόγο στην επιμέλεια των κυριών Βουτσίνου και Μυτιληναίου, ενώ ιδιαίτερα θερμές ευχαριστίες αξίζουν στον ειδικό επιστήμονα κ. Γιάννη Μόσχο για την καθοριστική συμβολή του τόσο στο τεχνικό όσο και το αισθητικό σκέλος της προετοιμασίας των παρατιθέμενων γραφημάτων.

Αθήνα, Ιούλιος 2004

Ανδρέας Τάκης
Βοηθός Συνήγορος του Πολίτη
Υπεύθυνος Κύκλου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου

ΣΥΝΟΨΗ

A. Η αμφισβήτηση της αστυνομικής δράσης

Η άσκηση γενικής αστυνόμευσης με σκοπό τη διασφάλιση της δημόσιας ειρήνης και ευταξίας, την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος και την προστασία του κράτους και του δημοκρατικού πολιτεύματος στο πλαίσιο της συνταγματικής τάξης, αποτελεί την κύρια αποστολή της ΕΛ.ΑΣ.. Η αστυνομική δράση και ιδίως, η άσκηση καταναγκασμού στο πλαίσιο της αστυνόμευσης, αποτελεί την κατ' εξοχήν μορφή επέμβασης στην προσωπική ελευθερία των πολιτών. Για τον λόγο αυτό, οι όροι άσκησης αυτής της μορφής καταναγκασμού, υπόκειται σε αυστηρούς τυπικούς και ουσιαστικούς περιορισμούς. Ωστόσο, παρά το πλήθος των σχετικών διατάξεων, δεν είναι δυνατή η πλήρης αποτύπωση και εξειδίκευση όλων των συγκεκριμένων όρων άσκησης της αστυνομικής αρμοδιότητας στο εκάστοτε ισχύον νομοθετικό πλαίσιο. Λόγω της ιδιαιτερότητας της φύσης της αστυνομικής δράσης και για τη διασφάλιση της αμεσότητας και αποτελεσματικότητας της κρατικής επέμβασης, η ισχύουσα νομοθεσία καταλείπει ευρύτατα περιθώρια διακριτικής ευχέρειας στα επιφορτισμένα με την εγγύηση ασφάλειας όργανα, προκειμένου εκείνα να κρίνουν και να εξειδικεύσουν κάθε φορά τους όρους και τους περιορισμούς υπό τους οποίους ενεργούν, με βάση την ιδιοτυπία της εκάστοτε περίπτωσης. Σε κάθε περίπτωση πάντως, η άσκηση της αστυνομικής αρμοδιότητας τελεί υπό τη *διπλή προϋπόθεση τήρησης της αρχής της νομιμότητας και της αναλογικότητας*. Κατά συνέπεια, εφόσον δικαιολογείται η προσβολή συγκεκριμένου έννομου αγαθού του πολίτη, η κρατική επέμβαση μπορεί νομίμως να περιορίσει την ελευθερία του ατόμου ή άλλα έννομα δικαιώματά του, μόνον σε όση έκταση συντρέχει ανάγκη θεραπείας του δημοσίου συμφέροντος και μόνον, εφόσον συντρέχουν οι ουσιαστικές και διαδικαστικές προϋποθέσεις περιορισμού των δικαιωμάτων του, επιλέγοντας μάλιστα το προσφορότερο και ηπιότερο κάθε φορά μέσο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.

Η ευθεία αμφισβήτηση της νομιμότητας συγκεκριμένων αστυνομικών ενεργειών και η υπέρβαση του αναγκαίου και νόμιμου μέτρου κατά τη λήψη μέτρων για την πρόληψη ή την αποκατάσταση της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, αποτέλεσαν το αντικείμενο σειράς αναφορών πολιτών που προσέφυγαν στον Συνήγορο του Πολίτη. Στο σύνολο σχεδόν των αναφορών αυτών οι πολίτες καταγγέλλουν, είτε ευθεία παραβίαση της νομιμότητας και των δικαιωμάτων τους ιδίως, κατά τη χρήση υλικής ή ψυχολογικής βίας, είτε συχνότατα την υπέρβαση των νομίμων ορίων της διακριτικής ευχέρειας των αστυνομικών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Οι συνηθέστερες περιπτώσεις καταγγελιών αφορούν τη συμπεριφορά των αστυνομικών οργάνων κατά τη *διενέργεια ελέγχων*, κατά την *προσαγωγή* πολιτών για εξακρίβωση σε αστυνομικά τμήματα, καθώς και κατά την *κράτηση* των προσαχθέντων πολιτών σε αυτά. Επίσης, σε αρκετές αναφορές καταγγέλλεται παραβίαση *ασύλου κατοικίας*, παραβίαση της *εμπιστευτικότητας δεδομένων* προσωπικού χαρακτήρα και μεροληπτική ή *πλημμελής άσκηση των καθηκόντων* των αστυνομικών οργάνων.

Έτσι, η αστυνομική πρακτική επικρίνεται στις αναφορές αυτές, ως αποκλίνουσα από τη νομιμότητα και τη συνεπή τήρηση των αρχών που οφείλουν

να διέπουν την άσκηση αστυνόμευσης, εστιάζοντας παράλληλα στη διερεύνηση τυχόν πειθαρχικών ευθυνών των εμπλεκόμενων αστυνομικών. Η έγγραφη υποβολή των καταγγελιών αυτών στην ΕΛ.ΑΣ. δημιουργεί δύο καθοριστικές υποχρεώσεις προς το αρμόδιο να διερευνήσει τις καταγγελίες όργανο: α) την υποχρέωση της *κατά προτεραιότητα διερεύνησης των καταγγελλόμενων περιστατικών*, και β) σε κάθε περίπτωση, την υποχρέωση *έγγραφης απάντησης*.

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει χειρισθεί τόσο αναφορές χωρίς να έχει προηγηθεί απ' ευθείας καταγγελία στην ΕΛ.ΑΣ., όσο και αναφορές για το περιεχόμενο των οποίων είχε προϋπάρξει και διερευνηθεί τέτοια καταγγελία. Ως ουσιώδης λόγος της παράλειψης υποβολής μιας καταγγελίας στην ίδια την ΕΛ.ΑΣ., διαπιστώνεται συχνά η *δυσπιστία* απέναντι σ' αυτήν όσον αφορά την προθυμία της να ελέγξει πειθαρχικά τα στελέχη της, ενίοτε δε και ο φόβος άτυπων κυρώσεων ή αντεκδίκησης, ιδίως αν πρόκειται για συμβάν βίαιο ή αν το θύμα ανήκει σε ευπαθή ομάδα του πληθυσμού. Επίσης, συχνά διαπιστώνεται εύλογη αμφισβήτηση της τεκμηρίωσης των συμπερασμάτων της αστυνομικής έρευνας, όπως εκείνα αποτυπώνονται σε λακωνικά και σχεδόν στερεότυπα απαντητικά έγγραφα.

Μέριμνα του Συνηγόρου του Πολίτη, εφ' όσον δεν μπορεί να υπεισέλθει πλήρως στον ίδιο τον πυρήνα της κρίσης περί συνδρομής ή μη της ευθύνης, είναι το να διασφαλίσει ότι η όποια κρίση διατυπωθεί θα περιβάλλεται με όλες τις *ουσιαστικές και διαδικαστικές εγγυήσεις* της ορθότητάς της. Άλλωστε, ανάμεσα στις περιπτώσεις που χειρίσθηκε ο Συνήγορος του Πολίτη, ελάχιστες είναι εκείνες στις οποίες η ΕΛ.ΑΣ. διαπίστωσε τη συνδρομή ευθυνών στελεχών της. Στη συνηθέστερη των περιπτώσεων, μολονότι μη πεπεισμένος για το αβάσιμο των καταγγελιών, ο Συνήγορος του Πολίτη υποχρεούται να τερματίσει την παρέμβασή του ελλείψει αποδεικτικών μέσων που θα μπορούσαν ν' ανατρέψουν τα πλεονεκτούντα αποδεικτικά μέσα που επικαλείται η ΕΛ.ΑΣ., διατηρεί όμως τη δυνατότητα να ερευνήσει εάν έχουν τηρηθεί επαρκώς οι προβλεπόμενες εγγυήσεις αμεροληψίας. Οι εγγυήσεις αυτές αποβλέπουν στο να καταστήσουν πειστικό το πόρισμα της διερεύνησης των καταγγελλομένων. Προκειμένου να τεκμηριώσει την επίμονη αίσθηση μειωμένης πειστικότητας που αποκομίζει πολύ συχνά από τις απαντήσεις που λαμβάνει στα ερωτήματά του από τα όργανα εσωτερικού ελέγχου της ΕΛ.ΑΣ., ο Συνήγορος του Πολίτη ανέτρεξε στους φακέλους όλων των σχετικών υποθέσεων που έχει χειριστεί, εστιάζοντας στα προβλήματα που είχε διαγνώσει όσον αφορά συγκεκριμένα πεδία της διαδικασίας εσωτερικής διερεύνησης καταγγελιών σε βάρος αστυνομικών, τα οποία αντιστοιχούν στα επόμενα κεφάλαια της παρούσας έκθεσης.

B. Τύπος και φορέας της διοικητικής έρευνας

Οι σχετικές διατάξεις του πειθαρχικού δικαίου του αστυνομικού προσωπικού (άρθρ. 26 παρ.1 περ.α', 27 παρ.1 περ. α', σε συνδυασμό με τα άρθρα 9,10 και 11 του π.δ. 22/96, ως ισχύει) περιλαμβάνουν μια *περιοριστική τυπολογία* του είδους της ακολουθητέας εσωτερικής έρευνας, η οποία τελεί κατ' αρχήν σε συνάρτηση με την *βαρύτητα* του προς διερεύνηση πειθαρχικού παραπτώματος και της ποινής που του αναλογεί:

Η *προφορική διοικητική εξέταση* (Π.Δ.Ε.) συνδέεται με παραπτώματα (έλλειψη αμεροληψίας, συγκάλυψη ελαφρών παραπτωμάτων κατωτέρων ή ανακριβής περιγραφή αυτών, ανάρμοστη συμπεριφορά κ.α.) που επισύρουν κατώτερες πειθαρχικές ποινές. Αντιστοίχως, η *ένορκη διοικητική εξέταση*

(Ε.Δ.Ε.) διατάσσεται για τα παραπτώματα που επισύρουν τις βαρύτερες κυρώσεις της απόταξης, αργίας με απόλυση, αργίας με πρόσκαιρη παύση. Εκτός από τη βαρύτητα του παραπτώματος, η άσκηση πειθαρχικής δίωξης (που είναι κατά κανόνα υποχρεωτική) εξαρτάται και από την ύπαρξη ικανών στοιχείων για τη στήριξη κατηγορίας, ενώ ο αρμόδιος για την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης δύναται να διατάσσει ή να ενεργεί *άτυπη έρευνα* (που μετονομάσθηκε σε *προκαταρκτική* από το π.δ. 3/2004) για τη συλλογή και τον έλεγχο των σχετικών στοιχείων.

Ανάμεσα στις περιπτώσεις που τέθηκαν υπόψη του Συνηγόρου του Πολίτη ως προσφερόμενες για πειθαρχική διερεύνηση σε θέματα παραβίασης δικαιωμάτων από την ΕΛ.ΑΣ., έχουν καταγραφεί 71 άτυπες έρευνες, 2 Π.Δ.Ε., 14 Ε.Δ.Ε. και 20 αδιευκρίνιστες διοικητικές εξετάσεις.

Πολλές φορές η ΕΛ.ΑΣ. αρκείται απλώς στην απάντηση ότι υπήρξε διερεύνηση των καταγγελλομένων, χωρίς να αναφέρει συγκεκριμένα τα στοιχεία στα οποία στηρίζεται μία (συνήθως απαλλακτική) κρίση. Πρόκειται καταφανώς για απάντηση που δεν καλύπτει τις απαιτήσεις της επιβεβλημένης διαφάνειας και της αιτιολογημένης απάντησης στο συνταγματικώς κατοχυρωμένο δικαίωμα αναφοράς (άρθρο 10 του Συντάγματος). Το βασικότερο πρόβλημα των αστυνομικών ερευνών όσον αφορά τον επιλέξιμο τύπο έρευνας έγκειται στην *υπερβάλλουσα χρήση της άτυπης έρευνας*. Η *άτυπη έρευνα*, *αν και προκαταρκτική*, τείνει να αποτελέσει τον αποκλειστικό τύπο εσωτερικής έρευνας, ακόμη και όταν συλλέγονται στοιχεία ικανά να θεμελιώσουν παραπτώματα, η διερεύνηση των οποίων θα απαιτούσε τις αυξημένες διαδικαστικές εγγυήσεις της Ε.Δ.Ε.. Από τα στοιχεία του Συνηγόρου του Πολίτη προκύπτουν περιπτώσεις που δεν διετάχθησαν Ε.Δ.Ε. για : σωματικές βλάβες, παραβίαση του ασύλου της κατοικίας, παράνομη σύλληψη και κατακράτηση, καταχρηστική κατασταλτική εξουσία που προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια. Οι παραλείψεις αυτές μαρτυρούν την μειωμένη εδραίωση της αρχής της αναλογικότητας στην καθημερινή δράση των αστυνομικών οργάνων, καθώς συχνά φαίνονται να μην κατανοούν ότι μεταξύ της βασανιστικής και της απλώς ανάρμοστης συμπεριφοράς υπάρχει μια ενδιάμεση κατηγορία, απαγορευμένων από το άρθρο 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, πράξεων, που συνιστούν εξευτελιστική ή αντίθετη με την ανθρώπινη αξιοπρέπεια μεταχείριση.

Βασική εγγύηση αμεροληψίας του διενεργούντος την έρευνα οργάνου, είναι η αυξημένη ιεραρχική του απόσταση από τον υποκείμενο σε αυτήν αστυνομικό. Η εγγύηση αυτή κατ' αρχήν τηρείται από την ΕΛ.ΑΣ.. Ελαστικότερη διερεύνηση έχει παρατηρηθεί, ωστόσο, στην περίπτωση διεξαγωγής της έρευνας από τον διοικητή του εμπλεκόμενου τμήματος και ο Συνήγορος του Πολίτη προτείνει την ανάθεση όλων των τύπων της έρευνας σε αξιωματικό της προϊσταμένης υπηρεσίας. Προτείνεται επίσης, σε περίπτωση διερεύνησης σοβαρών παραπτωμάτων, η υποχρεωτική μετακίνηση των εμπλεκόμενων αστυνομικών για το διάστημα της πειθαρχικής διερεύνησης από την ΕΛ.ΑΣ..

Γ. Η διαδικασία της διοικητικής έρευνας ως πειθαρχική προδικασία

Το επόμενο κρίσιμο πεδίο εστίασης της παρούσας έκθεσης είναι η εξέλιξη της πειθαρχικής προδικασίας, δηλαδή η διεξαγωγή αυτής καθ' εαυτήν της προκαταρκτικής έρευνας. Όπως είναι προφανές, για την πιθανολόγηση

πειθαρχικής ευθύνης σε βάρος αστυνομικού υπαλλήλου, θεμελιώδη προϋπόθεση συνιστά η απόδειξη των πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούν είτε την άσκηση πειθαρχικής δίωξης ή οδηγούν στην απαλλαγή του αστυνομικού. Κρίσιμο συνεπώς ζήτημα είναι η διασφάλιση, στο αρχικό στάδιο της πειθαρχικής διερεύνησης της καταγγελίας, του κύρους της αποδεικτικής διαδικασίας.

Στο πλαίσιο εξέτασης αναφορών, που έχουν υποβάλει πολίτες ενώπιον της Αρχής για παράνομη συμπεριφορά αστυνομικών οργάνων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε τις συχνότερα παρατηρούμενες πλημμέλειες περί την αξιοποίηση-αξιολόγηση των αποδείξεων, τυποποιούμενες ως εξής:

Ορισμένες φορές, ευτυχώς σπάνιες, *παραλείπεται ακόμη και η μνεία αποδεικτικών στοιχείων*. Συχνότερα απαντάται η πλήρης *παράλειψη αξιολόγησής τους*. Οι διενεργούντες την πειθαρχική έρευνα συχνότατα αποδέχονται ανεπιφύλακτα την εκδοχή των καθ' όν η καταγγελία αστυνομικών ως προς τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης. Η συγκεκριμένη πλημμέλεια καθίσταται ιδιαίτερος σημαντική, όταν αφορά σε έρευνα πράξεων που φέρονται να έλαβαν χώρα εντός των χώρων λειτουργίας της Αστυνομίας (π.χ. Αστυνομικά Τμήματα, κρατητήρια, γραμματείες κλπ.), καθώς η συνήθης απουσία μαρτυρίας τρίτου προσώπου (δηλαδή, πέραν του καταγγέλλοντος και των εμπλεκόμενων αστυνομικών) καθιστά εκ των πραγμάτων την πειθαρχική διαδικασία ουσιαστικώς ανέλεγκτη από εξωτερικούς μηχανισμούς ελέγχου, όπως ο Συνήγορος του Πολίτη.

Σύνηθες επίσης είναι το φαινόμενο να αξιολογούνται μεν αλλά απλώς *τυπικά τα διαθέσιμα αποδεικτικά μέσα*. Οι κρίσεις εμφανίζονται έτσι πολλές φορές εσφαλμένες στην ουσία τους λόγω ελλείψεως της απαιτούμενης αιτιολογίας. Το ζήτημα αυτό ανακύπτει με ένταση κυρίως σε περιπτώσεις καταγγελλόμενης σωματικής βλάβης, όπου απλώς αναφέρεται ότι οι υπάρχουσες ιατρικές γνωματεύσεις ελήφθησαν υπόψη κατά τον σχηματισμό κρίσης επί της πειθαρχικής δίωξης, χωρίς, ωστόσο, να αιτιολογούνται επαρκώς τα εξαγόμενα συμπεράσματα, με δεδομένο, μάλιστα, τον βαθμό των πιστοποιούμενων σωματικών βλαβών, ο οποίος θα δικαιολογούσε ευλόγως πολύ πιο προσεκτική αντιμετώπιση.

Κρίσιμο σημείο, επίσης, αναδεικνύεται και το ζήτημα της *επιλεκτικής αξιοποίησης* των διαθέσιμων αποδεικτικών μέσων, η οποία αφήνει περιθώρια εξαγωγής των επιθυμητών συμπερασμάτων. Το προφανές αποτέλεσμα είναι βεβαίως να αδυνατεί η έρευνα να πιστοποιήσει σοβαρά ότι πράγματι δεν συνέτρεχαν ευθύνες των εγκαλουμένων αστυνομικών. Η επιλεκτική αξιοποίηση των αποδεικτικών μέσων εκδηλώνεται κυρίως με την κατάφαση των ισχυρισμών των «αντιδίκων» του καταγγέλλοντος ή με την μη κλήτευσή του να καταθέσει.

Σημαντικά ζητήματα εγείρει η *ρήτρα δνητικότητας* της συλλογής των αποδεικτικών μέσων κατ' άρθρο 22 παρ. 3 π.δ. 22/96. Η αναγόρευση της διακριτικής ευχέρειας του διενεργούντος την προκαταρκτική έρευνα σε κυρίαρχο γνώρισμα της ρύθμισης συνέχεται με το ζήτημα της οριοθέτησης της ευχέρειας αυτής, δηλαδή με τον εντοπισμό των όρων της μη καταχρηστικής της επίκλησης, ιδίως σε σχέση με την κλήτευση του καταγγέλλοντος προς κατάθεση. Δείκτες καταχρηστικής επίκλησης της δνητικότητας του άρθρου 22 παρ. 3 αποτελούν οι αναφορές της αστυνομίας αποκλειστικά σε αόριστες και αξιολογικές έννοιες, όπως στον χαρακτήρα της συγκεκριμένης περιοχής στην οποία έγιναν συλλήψεις και στην περιβολή των συλληφθέντων προσώπων, ιδίως

όταν η χρήση τους επιχειρεί να στηρίξει και να δικαιολογήσει συμπεριφορές που σχετικοποιούν θεμελιώδη δικαιώματα. Στις περιπτώσεις συνδρομής των προαναφερόμενων περιστάσεων δημιουργείται τεκμήριο καταχρηστικής επίκλησης της δυναμικότητας της κλήτευσης του καταγγέλλοντος. Όπως συνάγεται από τον χειρισμό συγκεκριμένων υποθέσεων, ακόμη και η ίδια η ΕΛ.ΑΣ. έχει κατά περίπτωση εκ των πραγμάτων δεχθεί την ουσιαστική ορθότητα της άποψης της Αρχής, ότι στις ανωτέρω περιπτώσεις η κλήτευση του καταγγέλλοντος πρέπει να θεωρείται υποχρεωτική, ανεξάρτητα από την γραμματική διατύπωση του νόμου, σύμφωνα με την οποία η κλήτευση εμφανίζεται γενικώς και αδιαφοροποίητα δυναμική παρά την κατά περίπτωση αναγκαιότητα της κατάθεσης.

Ειδικά σε ό,τι αφορά την ορθότητα της κατ' ουσίαν έρευνας διακρίνει κανείς δύο σοβαρούς τύπους πλημμελειών : α) από τα απαντητικά έγγραφα των Αστυνομικών Διευθύνσεων στα ερωτήματα του Συνηγόρου του Πολίτη, προκύπτουν συχνά *λογικές αντιφάσεις* στους ισχυρισμούς σχετικά με τη νομιμότητα των ενεργειών των αστυνομικών. Οι αντιφάσεις αυτές έχουν εντοπισθεί μεταξύ των ισχυρισμών των αστυνομικών και της κοινής λογικής, όπως επίσης και των ίδιων των ισχυρισμών των αστυνομικών που περιέχονται σε διαφορετικά έγγραφά τους που αφορούν την ίδια υπόθεση ή και στο ίδιο ακόμη έγγραφο· β) πρέπει επίσης να επισημανθούν και οι ιδιαίτερα συνήθεις περιπτώσεις κατ' ουσίαν εσφαλμένης εκτίμησης των διαθέσιμων αποδεικτικών μέσων. Ειδικές εκφάνσεις της εν λόγω πλημμέλειας παριστούν ιδίως η μη πειστική αξιολόγηση των αποδεικτικών μέσων, η παράκαμψη κρίσιμων ισχυρισμών των καταγγελλόντων και η αποδοχή γεγονότων ως δεδομένων ενώ επ' αυτών εκκρεμεί ακόμη η κρίση δικαιοδοτικών οργάνων.

Τέλος, ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί αναγκαία την κριτική δικαιοπολιτική αναφορά στην ύπαρξη ενός *ερμηνευτικού στερεοτύπου* του νομικού πλαισίου δράσης των σωμάτων ασφαλείας. Μέσω της συναγωγής τεκμηρίων «ενοχής» του υποστάντος τον αστυνομικό καταναγκασμό και μετέπειτα καταγγέλλοντος, το στερεότυπο επιδρά εμμέσως αρνητικά στην αποδεικτική διαδικασία, δημιουργώντας εκ των προτέρων ερωτηματικά σχετικά με την αποτελεσματικότητά της ως προς την ανάδειξη της πειθαρχικής απαξίας της εκάστοτε κρινόμενης συμπεριφοράς. Η παρουσία του ελεγχόμενου σε «χώρους υψηλής εγκληματικότητας», η προκαταβολική υπαγωγή ορισμένης μη αρεστής σε μέρος του πληθυσμού συμπεριφοράς σε αντικειμενικές υποστάσεις εγκλημάτων (π.χ. προσηλυτισμού), η ατεκμηρίωτη αναγωγή σε υποτιθέμενες επιταγές της Συνθήκης Schengen, η αυτόματη συναγωγή «σοβαρής υπόνοιας» σε βάρος του ελεγχόμενου από μόνη την απλή αρνητικότητά του στη διενέργεια του ελέγχου, ακόμη δε και υπόρρητες διακριτικές μεταχειρίσεις πολιτών λόγω χρώματος ή εθνικότητας, συνιστούν εκδηλώσεις του ανωτέρω στερεοτύπου.

Δ. Συνέπειες της διοικητικής έρευνας

Οι συνέπειες της διοικητικής έρευνας ταξινομούνται με βάση το *κριτήριο του προσώπου* επί του οποίου επέρχονται. Έτσι, τους μεν αστυνομικούς αφορούν οι πειθαρχικές κυρώσεις, τους δε πολίτες η ενημέρωση και η υλική ή ηθική ικανοποίηση.

Σε σχέση με τις *πειθαρχικές κυρώσεις*, ο Συνήγορος του Πολίτη αποδίδει μεγαλύτερη σημασία στη γενική πρόληψη προκειμένου ν' αποτραπεί η επανάληψη περιστατικών επίμεμπτης συμπεριφοράς, ανεξάρτητα από τυχόν

κυρώσεις, ενώ αξιώνει ενημέρωση για το ύψος της κύρωσης μόνο σε περιπτώσεις ιδιαίτεως σοβαρών παραπτώματων, καθώς και όταν συντρέχουν υπόνοιες ότι η διαπίστωση παραπτώματων υπήρξε προσχηματική.

Ως προς την *αναλογικότητα* μεταξύ παραπτώματων και κυρώσεων, παρατηρείται ότι κυρώσεις επιβάλλονται μόνον επί ιδιαίτεως σοβαρών παραπτώματων. Σε κάποιες περιπτώσεις τούτο μπορεί να οφείλεται και στη σχετική δημοσιότητα της οποίας έτυχαν τα αντίστοιχα περιστατικά. Από την άλλη πλευρά, όμως, πρέπει να επισημανθεί και η ανελαστική αντιστοίχιση μεταξύ παραπτώματων και κυρώσεων στο ισχύον δίκαιο. Η ανελαστικότητα αυτή μπορεί να οδηγεί σε ανεπιεικείς ποινές, ενδεχόμενο που ωθεί τους πειθαρχικούς προϊσταμένους στον μετριασμό αυτής καθ' εαυτήν της διαπίστωσης παραπτώματος, καθ' όσον αδυνατούν να μετριάσουν δι' άλλου τρόπου την κύρωση. Επίσης, η παρεμβολή ιεραρχικών κρίσεων και προσφυγών των εγκαλουμένων αστυνομικών σε δευτεροβάθμια πειθαρχικά όργανα οδηγεί σε *αναιτιολόγητες αποκλίσεις* ανάμεσα στην εισήγηση του πορίσματος και στην τελικώς επιβαλλόμενη κύρωση. Επί πλέον, τα πειθαρχικά όργανα κάνουν συχνή χρήση της παρεχόμενης ευρύτατης διακριτικής ευχέρειας για αποχή από την επιβολή κύρωσης εν όψει του «*συμφέροντος της Υπηρεσίας*».

Προκειμένου ν' αποκλείσει το ενδεχόμενο *επανάληψης* της έρευνας, η ΕΛ.ΑΣ. επικαλείται την πειθαρχική φύση αυτής. Ωστόσο, η δικονομική αρχή *ne bis in idem* θα έπρεπε να εφαρμόζεται μόνον αν έχει προηγηθεί πειθαρχική δίκη και μόνον ως προς τα μέρη της καταγγελίας που είχαν συμπεριληφθεί στο πειθαρχικό κατηγορητήριο, ενώ δεν είναι νόμιμη η επίκληση της αρχής αυτής επί των πορισμάτων μιάς μη πειθαρχικής έρευνας ή επί καταγγελιών που ουδέποτε διερευνήθηκαν κατ' ουσίαν.

Κατά κανόνα, η ΕΛ.ΑΣ. δεν *ενημερώνει* το θύμα του παραπτώματος για ο,τιδήποτε αφορά τη διενεργηθείσα έρευνα, επικαλούμενη τον πειθαρχικό χαρακτήρα αυτής, εκτιμά δε ως επαρκή απάντηση τη λακωνική ειδοποίηση ότι «*δεν διαπιστώθηκε παράπτωμα*». Ο Συνήγορος του Πολίτη, αντιμετωπίζοντας την ενημέρωση του καταγγέλλοντος ως αυτοτελές νόμιμο αίτημα αυτού αλλά και ως αξίωση της έννομης τάξης, συχνά αξιώνει και λαμβάνει ο ίδιος όλα τα στοιχεία των ερευνών, κοινοποιεί δε εν συνεχεία στον καταγγέλλοντα όσα εξ αυτών δεν καλύπτονται από κάποιο εκ του νόμου προβλεπόμενο απόρρητο.

Καθ' όσον αφορά την *υλική ικανοποίηση* του θύματος, οι ισχύουσες κοινές διατάξεις περί αστικής ευθύνης του κράτους παρέχουν επαρκές νομοθετικό πλαίσιο, δεδομένου ότι καθιστούν δυνατό ακόμη και τον εξωδικαστικό καταλογισμό αποζημίωσης. Μάλιστα, το γεγονός ότι προϋπόθεση της σχετικής διαδικασίας αποτελεί η επίσημη υπηρεσιακή διαπίστωση ευθύνης, καθιστά αυταπόδεικτο το έννομο συμφέρον του θύματος για μian ενδελεχή διοικητική έρευνα. Αντίθετα, δεν προβλέπεται δυνατότητα *ηθικής ικανοποίησης* του θύματος, η οποία θα μπορούσε, τουλάχιστον σε ελαφρές περιπτώσεις, ακόμη και να μετριάσει την ενίοτε ισχυρή κοινωνική πίεση για αυστηρότητα της πειθαρχικής διαδικασίας, χωρίς το ενδεχόμενο αυτό να συνιστά «*φιλικό διακανονισμό*» ή να υποκαθιστά την πολιτειακή πειθαρχική αξίωση.

Ε. Συμπεράσματα

- Η τήρηση των νομίμων ορίων άσκησης της διακριτικής ευχέρειας των αστυνομικών, φαίνεται να αποτελεί πεδίο συστηματικής

αμφισβήτησης εκ μέρους των πολιτών και να τροφοδοτεί σταθερά καταγγελίες τους κατά αστυνομικών οργάνων.

- Την αμφισβήτηση της αστυνομικής δράσης συχνά διαδέχεται η δυσπιστία σε ό,τι αφορά την προθυμία της ΕΛ.ΑΣ. να ελέγξει πειθαρχικά τα στελέχη της, γεγονός που συχνά αποθαρρύνει τους πολίτες από την υποβολή καταγγελίας. Τη δυσπιστία επιτείνει το γεγονός ότι η ενημέρωση του καταγγέλλοντος περιορίζεται στη γνωστοποίηση των καταληκτικών συμπερασμάτων της έρευνας, χωρίς ειδική αιτιολόγηση αυτών.
- Κρίσιμες παράμετροι για την αξιοπιστία των διενεργούμενων ερευνών, αλλά και για την εμπέδωση της εμπιστοσύνης των πολιτών στην Ελληνική Αστυνομία και το έργο της, είναι η άρτια τήρηση της πειθαρχικής διαδικασίας, η άρση των όποιων αμφισβητήσεων αφορούν την εν γένει νομιμότητα των αστυνομικών ενεργειών, η έγγραφη και ειδικώς αιτιολογημένη απάντηση.
- Ενώ το κανονιστικό πλαίσιο αποσκοπεί να θωρακίσει τη διερεύνηση των σοβαρότερων παραπτώματων με τις αυξημένες διαδικαστικές εγγυήσεις της έγγραφης, οιονεί ανακριτικής διαδικασίας που χαρακτηρίζει την Ε.Δ.Ε., στην πράξη γίνεται υπέρμετρη χρήση της άτυπης έρευνας.
- Παρατηρείται παράλειψη άσκησης Ε.Δ.Ε. σε περιπτώσεις που υπήρχαν εξ αρχής ή προέκυψαν στοιχεία ικανά να θεμελιώσουν την άσκηση πειθαρχικής δίωξης, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου παρατηρείται προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας που θα ενέπιπτε στην απαγορευμένη ταπεινωτική μεταχείριση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ..
- Σε περιπτώσεις διεξαγωγής της έρευνας από τον διοικητή του εμπλεκόμενου τμήματος, υπήρξαν δείγματα ελαστικότερης διερεύνησης από αυτήν που απαιτούσαν τα υπάρχοντα στοιχεία. Για τον λόγο αυτό, θα μπορούσε η πρόβλεψη της ανάθεσης της έρευνας σε αξιωματικό άλλης διεύθυνσης να επεκταθεί σε όλες τις εσωτερικές αστυνομικές έρευνες.
- Η ΕΛ.ΑΣ. θα μπορούσε να προσδώσει μεγαλύτερα εχέγγυα διαφάνειας και αξιοπιστίας στις εσωτερικές της έρευνες με την πάγια εφαρμογή του μέτρου της προσωρινής μετακίνησης του οργάνου σε βάρος του οποίου ασκείται Ε.Δ.Ε. για σοβαρό πειθαρχικό παράπτωμα.
- Διαπιστώνεται ένα ευρύ φάσμα παραβιάσεων της αρχής της πλήρους και αιτιολογημένης αξιολόγησης των αποδεικτικών μέσων.
- Καταγράφονται σοβαρότατες και θεμελιώδεις μορφές παραβίασης των κανόνων της αποδεικτικής διαδικασίας (παράλειψη μνείας και αξιολόγησης αποδεικτικών μέσων).
- Καταγράφονται πλημμέλειες ως προς την ουσιαστική και εμπειριστατωμένη αξιολόγηση (τυπικότητα, επιλεκτικότητα, λογική αντιφατικότητα, κατ' ουσίαν εσφαλμένη εκτίμηση).
- Καταγράφεται «καταχρηστικώς» διασταλτική ερμηνεία διατάξεων που αφορούν είτε τη διακριτική ευχέρεια περί τη διενέργεια

πειθαρχικού ελέγχου, είτε την ευρύτερη νομιμοποίηση των μέτρων αστυνομικού καταναγκασμού.

- Παρατηρείται ότι κυρώσεις επιβάλλονται μόνον επί ιδιαιτέρως σοβαρών παραπτώματων, πιθανώς λόγω της σχετικής δημοσιότητας.
- Η ανελαστική αντιστοίχιση μεταξύ παραπτώματων και κυρώσεων στο ισχύον δίκαιο οδηγεί τους πειθαρχικούς προϊσταμένους στον μετριασμό αυτής καθ' εαυτήν της διαπίστωσης παραπτώματος.
- Η παρεμβολή ιεραρχικών κρίσεων και προσφυγών των εγκαλουμένων αστυνομικών σε δευτεροβάθμια πειθαρχικά όργανα οδηγεί σε αναιτιολόγητες αποκλίσεις ανάμεσα στην εισήγηση του πορίσματος και στην τελικώς επιβαλλόμενη κύρωση.
- Τα πειθαρχικά όργανα κάνουν συχνή χρήση της παρεχόμενης ευρύτατης διακριτικής ευχέρειας για αποχή από την επιβολή κύρωσης εν όψει του «*συμφέροντος της Υπηρεσίας*».
- Κατά κανόνα, η ΕΛ.ΑΣ. δεν ενημερώνει το θύμα για ο,τιδήποτε αφορά τη διενεργηθείσα έρευνα, επικαλούμενη τον πειθαρχικό χαρακτήρα αυτής. Ο Συνήγορος του Πολίτη αξιώνει και λαμβάνει ο ίδιος όλα τα στοιχεία των ερευνών, κοινοποιεί δε εν συνεχεία στον καταγγέλλοντα όσα εξ αυτών δεν καλύπτονται από νόμιμο απόρρητο.
- Ως προς την υλική ικανοποίηση του θύματος, οι ισχύουσες κοινές διατάξεις περί αστικής ευθύνης του κράτους καθιστούν δυνατό τον εξωδικαστικό καταλογισμό αποζημίωσης. Αντίθετα, δεν προβλέπεται δυνατότητα ηθικής ικανοποίησης του θύματος, η οποία θα μπορούσε ακόμη και να μετριάσει την κοινωνική πίεση για αυστηρότητα της πειθαρχικής διαδικασίας.

Α. Αποστολή της Αστυνομίας και νομιμότητα των αστυνομικών ενεργειών

Κύρια αποστολή της ΕΛ.ΑΣ., σύμφωνα με τον Ν. 2800/2000, είναι η άσκηση γενικής αστυνόμευσης σε όλη την επικράτεια εκτός των χώρων, την αστυνόμευση των οποίων ειδικές διατάξεις αναθέτουν σε άλλες υπηρεσίες (λιμενικές, τελωνειακές αρχές, κλπ). Σκοπός της αστυνόμευσης είναι η διασφάλιση της δημόσιας ειρήνης και ευταξίας, η απρόσκοπτη κοινωνική διαβίωση των πολιτών, η πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος και η προστασία του κράτους και του δημοκρατικού πολιτεύματος στο πλαίσιο της συνταγματικής τάξης. Κατά την άσκηση της αστυνομικής αρμοδιότητας για την πραγμάτωση των παραπάνω σκοπών, τα αστυνομικά όργανα προβαίνουν σε ενέργειες, νομικές ή υλικές, που είναι κατά την κρίση τους αναγκαίες, με βάση την ιδιομορφία της βιοτικής περίπτωσης που έχουν κάθε φορά να αντιμετωπίσουν. Μεταξύ των ενεργειών αυτών συγκαταλέγεται κατ' εξοχήν ο καταναγκασμός, δηλαδή η απειλή ή/και η χρήση βίας. Ωστόσο, η χρήση βίας οιασδήποτε μορφής, ως μέτρο επιβολής ή διατήρησης της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, συνιστά ιδιαιτέρως επαχθή μορφή κρατικής επέμβασης στο πεδίο της προσωπικής ελευθερίας, της ιδιωτικότητας και της ελεύθερης εν γένει εκδήλωσης και ανάπτυξης της προσωπικότητας των πολιτών. Με την εκδήλωση της κρατικής βίας δοκιμάζεται σε κάθε περίπτωση και με ιδιαίτερη ένταση το ουσιαστικό περιεχόμενο του κράτους δικαίου, γι' αυτό και η προσφυγή των αστυνομικών οργάνων (όπως άλλωστε και κάθε άλλου φορέα δημόσιας εξουσίας που είναι τυχόν αρμόδιος να ασκήσει βία) στην απειλή ή στη χρήση φυσικού καταναγκασμού υπόκειται σε ισχυρούς τυπικούς και ουσιαστικούς περιοριστικούς όρους. Τους όρους αυτούς συμπυκνώνει η συνταγματική πρόνοια για τον προσδιορισμό των ορίων, εντός των οποίων μπορούν να κινηθούν οι περιορισμοί θεμελιωδών δικαιωμάτων εν γένει. Σύμφωνα λοιπόν με το νέο άρθρο 25 παρ. 1 εδ. δ' του ισχύοντος Συντάγματος, «*οι κάθε είδους περιορισμοί που μπορούν κατά το Σύνταγμα να επιβληθούν στα δικαιώματα αυτά πρέπει να προβλέπονται είτε απ' ευθείας από το Σύνταγμα είτε από τον νόμο, εφ' όσον υπάρχει επιφύλαξη υπέρ αυτού και να σέβονται την αρχή της αναλογικότητας*». Τον προσδιορισμό αυτό εξειδικεύει σε συνταγματικό επίπεδο η διάταξη του άρθρου 5 παρ. 3, με το οποίο η προσωπική ελευθερία, στη γενικότητα του περιεχομένου της, κατοχυρώνεται ως «*απαραβίαστη*»: «*Κανένας δεν καταδιώκεται ούτε συλλαμβάνεται ούτε φυλακίζεται ούτε με οποιονδήποτε άλλο τρόπο περιορίζεται, παρά μόνον όταν και όπως ο νόμος ορίζει*».

1. Καταναγκασμός και νομιμότητα

Ως η κατ' εξοχήν μορφή επέμβασης στην προσωπική ελευθερία κάποιου, η άσκηση καταναγκασμού στο πλαίσιο της αστυνόμευσης δικαιολογείται μόνον όταν αυτό προβλέπεται ρητώς από συγκεκριμένες διατάξεις νόμου. Οι διατάξεις αυτές ορίζουν και τον δημόσιο σκοπό, τον οποίο πρέπει να υπηρετεί το ισχυρό αυτό μέσο κρατικής δράσης. Ο σκοπός αυτός συνοψίζεται στην ιδέα της διασφάλισης της δημόσιας τάξης

και ασφάλειας και αναλύεται, σε μια βασική τουλάχιστον εκδοχή της, στη διατύπωση της αποστολής της ΕΛ.ΑΣ., που αναφέρθηκε παραπάνω, από την παρ. 1 εδ α' του άρθρου 8 του Ν. 2800/00.

Ένα πλέγμα διατάξεων, όπως αυτό κυρίως προσδιορίζεται στον Ν. 2800/00 και στο π.δ. 141/91, αλλά και σε ειδικούς ποινικούς νόμους, εξειδικεύει το περιεχόμενο της προληπτικής ή κατασταλτικής άσκησης της αστυνομικής αρμοδιότητας (εκτός από το άρθρο 8, παρ. 1 του Ν.2800/00 βλ. και τα άρθρα 93-95

Η άσκηση καταναγκασμού στο πλαίσιο της αστυνόμευσης δικαιολογείται μόνον σε περιπτώσεις που προβλέπεται ρητώς από συγκεκριμένες διατάξεις νόμου

του π.δ. 141/91), το ειδικότερο περιεχόμενο άσκησης αστυνομίας γενικής αστυνόμευσης, τροχαίας, δημόσιας και κρατικής ασφάλειας (άρθρο 8, παρ. 3-6 του Ν.2800/00), καθώς και τη νόμιμη άσκηση συγκεκριμένων καθηκόντων των αστυνομικών οργάνων, προσδιορίζοντας ειδικότερα τους περιορισμούς στους οποίους υπόκειται η δράση τους (καθήκοντα δεσμοφυλάκων: άρθρο 67 του π.δ.141/91, αστυνομικών σκοπών: άρθρο 74 του π.δ.141/91, σκοπών τροχαίας κίνησης: άρθρο 75 του π.δ.141/91, περιπόλων: άρθρο 76 του π.δ.141/91 κλπ), αλλά και τη νόμιμη λήψη συγκεκριμένων αστυνομικών μέτρων (αστυνομικές έρευνες: άρθρο 96 του π.δ.141/91, επιτήρηση δημόσιων χώρων: άρθρο 100 του π.δ. 141/91, συλλήψεις: άρθρα 107 και 119-122 του π.δ. 141/91, αναζήτηση καταδιωκόμενων προσώπων: άρθρο 123 του π.δ.141/91).

Περαιτέρω, διατάξεις του δικονομικού ποινικού δικαίου προσδιορίζουν τους όρους και τις προϋποθέσεις άσκησης της νόμιμης δράσης της αστυνομίας κατά τη διεξαγωγή κατ' οίκον ή σωματικών ερευνών, στο πλαίσιο διενέργειας ανακριτικών πράξεων (άρθρα 251, 253-257 ΚΠΔ), κατά τη σύλληψη και την προσωρινή κράτηση δραστών πράξεων κακουργηματικού ή πλημμεληματικού χαρακτήρα (άρθρα 275-279 ΚΠΔ), καθώς και κατά την εκτέλεση των αμετάκλητων καταδικαστικών αποφάσεων των ποινικών δικαστηρίων σε ποινές περιοριστικές της ελευθερίας (άρθρα 549, 552 ΚΠΔ).

Με τον Ν. 3169/03 (Οπλοφορία, χρήση πυροβόλων όπλων από αστυνομικούς, εκπαίδευση σε αυτά και άλλες διατάξεις) εκσυγχρονίστηκε το προγενέστερο ανεπαρκές και συγκεχυμένο νομοθετικό πλαίσιο σχετικά με τη χρήση πυροβόλων όπλων και προσδιορίστηκαν οι προϋποθέσεις νόμιμης χρήσης τους, οι αρχές που οφείλουν να τη διέπουν, καθώς και οι ειδικότερες προϋποθέσεις καταλληλότητας του αστυνομικού, προκειμένου να μπορεί να φέρει και να χρησιμοποιεί τον οπλισμό του. Σειρά άλλων νομοθετημάτων ή ειδικότερων διατάξεων εξειδικεύουν τη νόμιμη άσκηση των αστυνομικών ενεργειών και τους περιορισμούς στους οποίους υπόκειται και, παράλληλα, σειρά ειδικότερων εγκυκλίων-διαταγών διευκρινίζουν ειδικότερα τους όρους και τις προϋποθέσεις άσκησής της.

Με τις διατάξεις αυτές προσδιορίζονται *θετικά*, λίγο ως πολύ, οι όροι υπό τους οποίους εκδηλώνεται η αστυνομική δράση, με δυο λόγια *το πότε πρέπει να κάνει τί ο αστυνομικός*. Το πλαίσιο νομιμότητας που οριοθετεί τη θεμιτή αστυνομική δράση συμπληρώνεται από σειρά γενικών διατάξεων, οι οποίες χαράσσουν τα όρια που η συμπεριφορά του αστυνομικού δεν μπορεί να υπερβεί, όταν αυτός έρχεται σε επαφή με πολίτες και φορείς δικαιωμάτων γενικότερα. Η στοιχειώδης αυτή *αρνητική* δεοντολογία της συμπεριφοράς των αστυνομικών συνίσταται στο πειθαρχικό και ποινικό δίκαιο των αστυνομικών.

Όπως ειδικότερα προσδιορίζεται στο άρθρο 1 του τροποποιηθέντος π.δ.22/96, το οποίο διέπει το πειθαρχικό δίκαιο των αστυνομικών, «*Η πολιτισμένη και άψογη συμπεριφορά των αστυνομικών προς τους πολίτες καθώς και ο σεβασμός και η*

προστασία των δικαιωμάτων τούτων, που προβλέπονται από το Σύνταγμα και τους νόμους» (άρθρο 1, εδ. δ΄), καθώς και «Η πιστή συμμόρφωση προς το Σύνταγμα και τους νόμους» (άρθρο 1, εδ. ε΄), νοείται ως πειθαρχία. Κατά συνέπεια, ο σεβασμός των δικαιωμάτων των πολιτών, η τήρηση της συνταγματικής αρχής της αναλογικότητας και η ευπρεπής συμπεριφορά των αστυνομικών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, αποτελούν κατευθυντήριες αρχές της δράσης της αστυνομίας, εντάσσονται στην έννοια της οφειλόμενης πειθαρχίας και οφείλουν να εξειδικεύονται σε κάθε ειδικότερη εκδήλωση της αστυνομικής δράσης. Έτσι, τυχόν παραβίαση των αρχών αυτών αποτελεί παραβίαση του υπηρεσιακού καθήκοντος του αστυνομικού και συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα του ενεργούντος κατά παράβαση αστυνομικού οργάνου.

Περαιτέρω, το πειθαρχικό δίκαιο των αστυνομικών έρχεται να εξειδικεύσει στις επιμέρους διατάξεις του τις πειθαρχικώς ελέγξιμες πράξεις, ενέργειες ή παραλείψεις των αστυνομικών οργάνων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Ειδικότερα, η βαριά προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας με την πρόκληση βασάνων ή σωματικών βλαβών ή την άσκηση ψυχολογικής βίας (άρθρο 9 του π.δ. 22/96), η βαριά παράβαση του υπηρεσιακού καθήκοντος (άρθρο 10, παρ. 1, εδ θ΄, του π.δ. 22/96), η βάνανση συμπεριφορά (άρθρο 11, παρ. 1α του π.δ. 22/96), η έλλειψη αμεροληψίας (άρθρο 12 παρ. 2 του π.δ. 22/96), και η ανάρμοστη συμπεριφορά (άρθρο 14 του π.δ. 22/96), συνιστούν πειθαρχικά παραπτώματα και εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής ειδικότερων διατάξεων του πειθαρχικού δικαίου των αστυνομικών.

Τέλος, σειρά διατάξεων του ουσιαστικού ποινικού δικαίου εξειδικεύουν τις συμπεριφορές που συνιστούν αξιόποινη πράξη όπως: τα βασανιστήρια και άλλες μορφές προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας (άρθρο 137Α, ΠΚ), τα εγκλήματα σχετικά με την υπηρεσία, όπως η κατάχρηση εξουσίας (άρθρο 239α ΠΚ), η παραβίαση οικιακού ασύλου (άρθρο 241 ΠΚ), η δωροδοκία (άρθρο 235 ΠΚ) η ψευδής βεβαίωση (άρθρο 242 ΠΚ) κλπ. Παράλληλα, οι διατάξεις του Ποινικού Κώδικα σχετικά με την εκπλήρωση καθήκοντος προβλεπόμενου στον νόμο, την προσταγή, την άμυνα και την κατάσταση ανάγκης καθώς και άλλοι λόγοι άρσης του άδικου χαρακτήρα της πράξης, όπως η σύγκρουση καθηκόντων έχουν εφαρμογή και στην αστυνομική δράση.

2. Η διακριτική ευχέρεια της προσφυγής στον καταναγκασμό

Παρά το πλήθος των διατάξεων που ρυθμίζουν την άσκηση της αστυνομικής αρμοδιότητας, αλλά και ειδικότερα την άσκηση του αστυνομικού καταναγκασμού, ευλόγως δεν είναι δυνατή η πλήρης αποτύπωση, μέσα στο εκάστοτε ισχύον νομοθετικό πλαίσιο, όλων των *συγκεκριμένων* όρων άσκησής τους σε κάθε επιμέρους περίπτωση όπου η εκδήλωσή τους δικαιολογείται για την εξυπηρέτηση της δημόσιας τάξης και ασφάλειας. Το εκάστοτε νομικό πλαίσιο, ήδη από τη φύση του ως ρύθμισης γενικής και αφηρημένης, δεν μπορεί παρά να τυποποιεί ομάδες συμπεριφορών και καταστάσεων, ως επικινδύνων για τη δημόσια τάξη και ασφάλεια, με βάση τα γενικά χαρακτηριστικά που αυτές φέρουν. Εν όψει όμως της απέραντης ποικιλίας των μορφών που ενδέχεται να λάβει η διακινδύνευση των ζωτικών εννόμων αγαθών και δικαιωμάτων, την ασφάλεια των οποίων εγγυάται σύμφωνα με το πολίτευμα η ύπαρξη της ΕΛ.ΑΣ., οι προϋποθέσεις υπό τις οποίες δικαιολογείται η άσκηση συγκεκριμένων όψεων της αστυνομικής αρμοδιότητας όπως ο καταναγκασμός, περιγράφονται από τον νόμο με τη χρήση *αόριστων αξιολογικών εννοιών*. Αυτές μάλιστα συχνά διατυπώνονται με εξαιρετικά αφηρημένο τρόπο, όπως λ.χ.

επικινδυνότητα του υπόπτου τέλεσης αξιόποινων πράξεων, υπόνοια φυγής κλπ. Η ιδιαιτερότητα αυτή του πλαισίου, που διέπει την άσκηση του καταναγκασμού και της αστυνόμευσης γενικότερα, αποτυπώνεται ευθέως στην εμπιστοσύνη που η έννομη τάξη είναι υποχρεωμένη να δείχνει προς τα επιφορτισμένα με τη διασφάλιση της δημόσιας τάξης και ασφάλειας όργανα. Αναθέτει έτσι σε αυτά, μαζί με την αρμοδιότητα αστυνόμευσης, και την αρμοδιότητα να εξειδικεύουν σε μεγάλο βαθμό τα ίδια τους τους όρους και τους περιορισμούς υπό τις οποίες ενεργούν, με βάση την ιδιοτυπία της κάθε βιοτικής περίπτωσης που αντιμετωπίζουν.

Η ισχύουσα νομοθεσία πράγματι καταλείπει ευρύτατα περιθώρια διακριτικής ευχέρειας στην ΕΛ.ΑΣ. και στα λοιπά, επιφορτισμένα με την εγγύηση της ασφάλειας, όργανα, προκειμένου να κρίνουν τη συνδρομή των νομίμων λόγων να ενεργήσουν περιοριστικά για τη προσωπική ελευθερία και ασφάλεια κάποιου ή κάποιων. Εν

Οι αστυνομικοί βαρύνονται με την εξειδίκευση των αορίστων αξιολογικών εννοιών, που διατυπώνει η νομοθεσία, εκφέροντας και οι ίδιοι κρίσεις με τεχνικό συχνά χαρακτήρα

πολλοί οι αστυνομικοί βαρύνονται με την εξειδίκευση των αορίστων αξιολογικών εννοιών, που διατυπώνει η νομοθεσία, εκφέροντας και οι ίδιοι κρίσεις με τεχνικό συχνά χαρακτήρα (το ίδιο κάνει χαρακτηριστικά και η

πυροσβεστική). Είναι αλήθεια ότι πολλά σημεία της κείμενης νομοθεσίας θα μπορούσαν (και πρέπει) να τροποποιηθούν ή να εξειδικευθούν, ώστε οι κρίσεις που διενεργούν οι αστυνομικοί να διαθέτουν μεγαλύτερα εχέγγυα ευθυκρισίας. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε με αρκετή αποτελεσματικότητα να επιχειρηθεί μέσω της κατάρτισης κωδίκων δεοντολογικής συμπεριφοράς (πρότυπα βέλτιστης πρακτικής) ανά ειδικό πεδίο αστυνομικής δράσης. Εύλογο είναι, όμως, πέραν ενός σημείου, μόνες δεσμεύσεις της κρίσης του αστυνομικού, χωρίς αυτός να απαλλάσσεται γι' αυτό από τον έλεγχο των άκρων ορίων της κατά τη διάκρισή του δράσης του, να απομένουν ο κοινός νους και η πείρα, η κοινωνική ευαισθησία του και ο επαγγελματισμός του.

Η εμπιστοσύνη αυτή στην ατομική κρίση του αστυνομικού είναι αναπόφευκτη. Το ζήτημα συναρτάται με την ιδιαιτερότητα που διαθέτει από τη φύση της η αστυνομική δράση. Προκειμένου να είναι άμεση και αποτελεσματική, οφείλει να ανταποκρίνεται με επάρκεια και ευελιξία στις εκάστοτε ειδικές συνθήκες διακινδύνευσης έννομων αγαθών, είτε αυτές σχετίζονται με τη διαφύλαξη της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, είτε με την προστασία των ατομικών δικαιωμάτων των πολιτών, είτε και με την διασφάλιση της ζωής και της ακεραιότητας των ιδίων των αστυνομικών, συχνά μάλιστα υπό συνθήκες ιδιαίτερα δύσκολες και πειστικές. Για τον λόγο αυτό, η αστυνομική αρμοδιότητα πρέπει να ασκείται, κατ' αρχήν, όχι κατά δέσμια αρμοδιότητα, αλλά κατά διακριτική ευχέρεια, διεπόμενη στην περίπτωση αυτή, από την αρχή του προσφορότερου μέσου για την επίτευξη συγκεκριμένου αστυνομικού σκοπού.

3. Πρόσφορα μέσα της αστυνομικής δράσης και αναλογικότητα

Την εμπιστοσύνη της στην ευθυκρισία των αστυνομικών εκδηλώνει εντονότερα απ' ό,τι σε οποιοδήποτε άλλο πεδίο η έννομη τάξη στην περίπτωση της επιλογής της κατάλληλης μορφής ή μέσου αστυνομικής δράσης εν όψει των συγκεκριμένων βιοτικών περιπτώσεων με τις οποίες έρχονται αντιμέτωποι. Τα μέσα αυτά πρέπει να είναι κατ' αρχήν πρόσφορα να επιτύχουν τον επιδιωκόμενο δημόσιο σκοπό, να είναι δηλαδή *ικανά ή επαρκή* κατά την κοινή πείρα να επιφέρουν αιτιωδώς το σκοπούμενο

αποτέλεσμα. Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, το γεγονός ότι η προσφυγή στα μέσα της αστυνόμευσης έχει δραστικές επιπτώσεις σε ελευθερίες και λοιπά αγαθά του αποδέκτη της αστυνομικής δράσης ή τρίτων επιβάλλει, όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, τα επιλέξιμα μέσα της δράσης αυτής να είναι και τα *απολύτως αναγκαία* για την επίτευξη του ανά χειράς δημοσίου σκοπού. Γι' αυτό ακριβώς και η ειδική εμπλοκή της αστυνομικής δράσης με τις θεμελιώδεις ελευθερίες των πολιτών ανάγει την *αναλογία μέσων και σκοπών*, μαζί με το στοιχείο του προσφόρου σε δομικό στοιχείο της ιδέας της καταλληλότητας και άρα της νομιμότητας του επιλεγέντος αστυνομικού μέτρου. Η εφαρμογή ωστόσο της λεγόμενης *αρχής της αναλογικότητας*, που όπως είδαμε εξαγγέλλει πλέον ρητά το Σύνταγμα ως υποχρέωση των κρατικών οργάνων, δεν διασφαλίζει από μόνη της πλήρη αξιολόγηση συγκεκριμένης αστυνομικής ενέργειας ως κατάλληλης ή νόμιμης. Γιατί η τελική αυτή εκτίμηση περιλαμβάνει ως λογικό προαπαιτούμενο της κρίσης περί αναλογικότητας των μέσων τον *προσδιορισμό του επιδιωκόμενου νομίμου σκοπού*. Και αυτός, όπως είδαμε παραπάνω, προσδιορίζεται εν τέλει από την κατά διακριτική ευχέρεια κρίση των αστυνομικών οργάνων, που εξειδικεύουν, εντός ορισμένων άκρων ορίων, αόριστες αξιολογικές έννοιες και ιδίως αυτές της *δημόσιας τάξης και ασφάλειας*. Τέτοιας φύσης έννοια όμως είναι και η καταλληλότητα των μέσων, είτε από τη σκοπιά του προσφόρου είτε και από αυτήν της αναλογικότητας. Γι' αυτό και η εκάστοτε εφαρμογή της από τα αστυνομικά όργανα ελέγχεται κατά τα άκρα όριά της.

Όμως, ακριβώς όπως και στη περίπτωση της εξειδίκευσης των ουσιαστικών νομίμων όρων και περιορισμών της νομοθεσίας, έτσι και στην εκτίμηση των επιλέξιμων μέσων το υφιστάμενο νομοθετικό πλαίσιο δεν αφήνει τους αστυνομικούς αβοήθητους.

Η αστυνομική νομοθεσία σε επιμέρους διατάξεις της προσδιορίζει ειδικώς το εννοιολογικό περιεχόμενο της αρχής της αναλογικότητας, διευκολύνοντας και διασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό τη συνεπέστερη τήρησή της. Χαρακτηριστικός είναι ο ειδικός προσδιορισμός των όρων χρήσης πυροβόλων όπλων και το εξειδικευμένο περιεχόμενο των αρχών που οφείλουν να τη διέπουν, στη διάταξη του άρθρου 3 του Ν. 3169/03. Στη διάταξη αυτή, προβλέπεται ειδικότερα ότι κατά τη χρήση πυροβόλου όπλου εφαρμόζονται οι αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας, σύμφωνα με τις οποίες, ο αστυνομικός οφείλει να εξαντλήσει κάθε ηπιότερο μέσο, πριν καταφύγει στη χρήση όπλου, επιλέγοντας παράλληλα την ηπιότερη μορφή χρήσης αυτού και την απολύτως αναγκαία και ήπια μορφή προσβολής. Αντίστοιχη εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας εξειδικεύεται στις διατάξεις του ανωτέρω νόμου κατά τη χρήση όπλου, η οποία κλιμακώνεται κατά αξιολογική διαβάθμιση από την πιο ήπια (εκφοβιστικός περιορισμός) στην επαχθέστερη μορφή της (πυροβολισμός εξουδετέρωσης).

Περαιτέρω, συγκεκριμένες διατάξεις που εξειδικεύουν το περιεχόμενο της αρχής της αναλογικότητας περιλαμβάνονται στην αστυνομική νομοθεσία και ιδίως στο π.δ. 141/96. Ειδικότερα, στη διάταξη του άρθρου 96 παρ. 4 προβλέπεται ότι κατά τη διενέργεια αστυνομικών ερευνών οι αστυνομικοί οφείλουν να φροντίζουν να μη θίγεται η προσωπικότητα, ούτε να ενοχλείται αδικαιολόγητα το πρόσωπο που υποβάλλεται σε σωματική έρευνα ή ο ιδιοκτήτης του χώρου όπου διενεργείται η έρευνα. Επίσης, στην περίπτωση συλλήψεων, όπως ειδικότερα προβλέπεται στο άρθρο 104 παρ. 3, όταν το πρόσωπο που πρόκειται να συλληφθεί βρίσκεται μέσα σε πλήθος ή ομάδα που είναι σε ευθυμία ή υπό περιστάσεις όπου πιθανολογείται η εξέγερση του πλήθους εναντίον των αστυνομικών που επιχειρούν τη σύλληψη και, συνεπώς, η διατάραξη της κοινής ησυχίας και η ματαίωση της σύλληψης, εφόσον δεν υπάρχει κίνδυνος απόδρασης, η σύλληψη πρέπει να αναβάλλεται για να προληφθεί

ενδεχόμενη αντίσταση· σε αντίθετη περίπτωση, ο αστυνομικός οφείλει να επιδιώξει τη σύλληψη με ενισχυμένη δύναμη. Επιπλέον, στη διάταξη του άρθρου 119 εδ ε' προβλέπεται ότι στα επ' αυτοφώρω καταλαμβανόμενα εγκλήματα πρέπει να αποφεύγεται η σύλληψη, εάν πρόκειται για ασήμαντα πλημμελήματα και από τη σύλληψη απειλείται η διατάραξη της τάξης και η πρόκληση σοβαρότερων αξιόποινων πράξεων.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, η νόμιμη άσκηση της αστυνομικής αρμοδιότητας τελεί υπό τη διπλή προϋπόθεση τήρησης της αρχής της νομιμότητας και της αρχής της αναλογικότητας, σε περιπτώσεις όπου παρέχεται από τον νόμο διακριτική ευχέρεια στον αστυνομικό να ενεργήσει επιλέγοντας το αναγκαίο και προσφορότερο κατά περίπτωση μέτρο. Ο συνδυασμός των αρχών αυτών θέτει ουσιαστικά τα όρια της επιτρεπόμενης αστυνομικής παρέμβασης και των νομίμως επιβαλλόμενων περιορισμών των θεμελιωδών ατομικών δικαιωμάτων και προσδιορίζει την αξιολογική διαβάθμιση και την επιλογή των μέσων που κάθε φορά αρμόζουν για να προληφθεί προσβολή ή να αποκατασταθεί το πληττόμενο έννομο αγαθό με τρόπο έγκαιρο και αποτελεσματικό.

Η νόμιμη άσκηση της αστυνομικής αρμοδιότητας τελεί υπό τη διπλή προϋπόθεση τήρησης της αρχής της νομιμότητας και της αρχής της αναλογικότητας, σε περιπτώσεις όπου παρέχεται από τον νόμο διακριτική ευχέρεια στον αστυνομικό να ενεργήσει επιλέγοντας το αναγκαίο και προσφορότερο κατά περίπτωση μέτρο

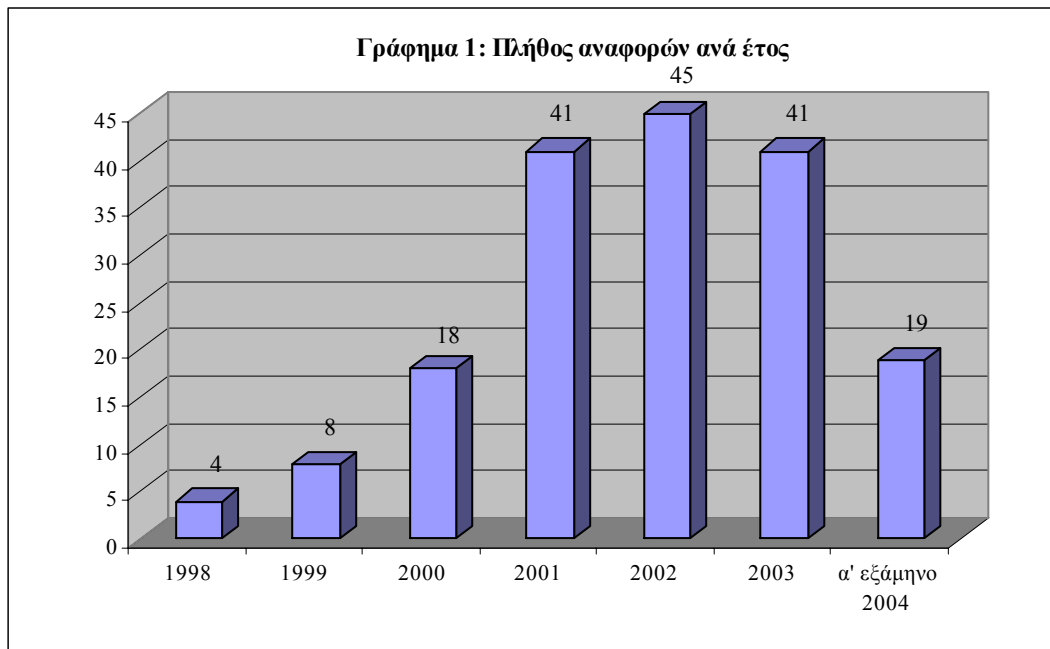
Συνοψίζοντας λοιπόν: Ακόμη και εάν δικαιολογείται η προσβολή συγκεκριμένου έννομου αγαθού του πολίτη, η κρατική επέμβαση μπορεί νομίμως να περιορίσει την ελευθερία του ατόμου ή άλλα δικαιώματά του, μόνον σε όση έκταση συντρέχει ανάγκη θεραπείας του δημοσίου συμφέροντος και μόνον, εφόσον συντρέχουν οι ουσιαστικές και διαδικαστικές προϋποθέσεις περιορισμού των δικαιωμάτων του, με τρόπο μάλιστα που να εναρμονίζεται με την συνταγματική αρχή της αναλογικότητας, η οποία υπαγορεύει την επιλογή του προσφορότερου και ηπιότερου κάθε φορά μέσου για την επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού.

Η συνεπής τήρηση της αρχής της νομιμότητας και της αρχής της αναλογικότητας και ειδικότερα, η συστηματική επίκληση και αξιοποίησή τους από την πλευρά των αστυνομικών αναδεικνύεται ιδιαίτερα σημαντική, τόσο για την επιβολή αστυνομικών μέτρων και περιορισμών των δικαιωμάτων των πολιτών, όσο και για την επιβεβαίωση της νομιμότητας των αστυνομικών ενεργειών, όταν αυτή αμφισβητείται. Γιατί, όπως δείχνει η εμπειρία του Συνήγορου του Πολίτη από τα τέλη του 1998, το φαινόμενο να αμφισβητείται δεν είναι ασύνηθες.

Β. Το φαινόμενο αμφισβήτησης της νομιμότητας της αστυνομικής δράσης μέσα από τις αναφορές που δέχεται ο Συνήγορος του Πολίτη: οι ισχυρισμοί των πολιτών

Η αμφισβήτηση της νομιμότητας συγκεκριμένων αστυνομικών ενεργειών και η υπέρβαση του αναγκαίου και νόμιμου μέτρου κατά τη λήψη μέτρων για την πρόληψη ή την αποκατάσταση της δημόσιας τάξης και ασφάλειας, αποτέλεσαν έως και τον μήνα Ιούνιο 2004, αντικείμενο 176 αναφορών πολιτών που προσέφυγαν για τον σκοπό αυτό στον Συνήγορο του Πολίτη. Στο σύνολο σχεδόν των αναφορών αυτών οι πολίτες καταγγέλλουν: είτε παραβίαση της νομιμότητας και των δικαιωμάτων τους

(ιδίως, κατά τη χρήση παράνομης υλικής ή ψυχολογικής βίας, (βλ. ενδεικτικά, αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 18715/00, 5674/01, 11078/03), είτε, συχνότατα, την υπέρβαση των νομίμων ορίων της διακριτικής ευχέρειας των αστυνομικών κατά την άσκηση των καθηκόντων τους τόσο όσον αφορά την εξειδίκευση των ουσιαστικών προϋποθέσεων της νόμιμης επέμβασής τους, όσο και την εκτίμηση της αναλογικότητας των μέσων που επελέγησαν γι' αυτήν.

Επιχειρώντας μια συνολική καταγραφή και ταξινόμηση των ισχυρισμών που περιλαμβάνονται στις αναφορές που διερευνήθηκαν από τον Συνήγορο του Πολίτη και αφορούν καταγγελίες κατά αστυνομικών οργάνων (βλ. αναλυτική παράθεση καταγγελιών στον πίνακα Α, ταξινόμηση κατά θεματικές κατηγορίες στους Πίνακες Β & Γ του Παραρτήματος), διαπιστώνεται ότι η καταγγελλόμενη χρήση βίας, η καταχρηστική ή παράνομη συμπεριφορά συνδέονται με συγκεκριμένες πράξεις ή ενέργειες των αστυνομικών οργάνων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους και εμφανίζονται με ιδιαίτερη συχνότητα και ένταση σε συγκεκριμένες αστυνομικές πρακτικές ή δράσεις και ιδίως, κατά τη διενέργεια αστυνομικών ελέγχων, τη σύλληψη, την προσαγωγή, την κράτηση. Μολονότι σειρά διατάξεων έρχεται να εξειδικεύσει τον τρόπο άσκησης της αστυνομικής αρμοδιότητας στις επιμέρους εκδηλώσεις της και να προσδιορίσει τους όρους και τις προϋποθέσεις νόμιμης άσκησής της, η τήρηση της νομιμότητας και των νομίμων ορίων της παρεχόμενης από τον νόμο διακριτικής ευχέρειας των αστυνομικών φαίνεται να αποτελεί συστηματικά πεδίο αμφισβήτησης της νομιμότητας των αστυνομικών ενεργειών και να τροφοδοτεί, αρκετά συχνά, καταγγελίες πολιτών κατά αστυνομικών οργάνων για παραβίαση των δικαιωμάτων τους και κατάχρηση εξουσίας.

Η καταγγελλόμενη χρήση βίας, η καταχρηστική ή παράνομη συμπεριφορά συνδέονται με συγκεκριμένες πράξεις ή ενέργειες των αστυνομικών οργάνων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους και εμφανίζονται με ιδιαίτερη συχνότητα και ένταση σε συγκεκριμένες αστυνομικές πρακτικές ή δράσεις και ιδίως, κατά τη διενέργεια αστυνομικών ελέγχων, τη σύλληψη, την προσαγωγή, την κράτηση

Οι καταγγελίες αυτές, που προσλαμβάνουν κατά κανόνα τη μορφή έγγραφης αναφοράς προς τον Συνήγορο του Πολίτη, την ίδια την ΕΛ.ΑΣ. ή και άλλο κρατικό

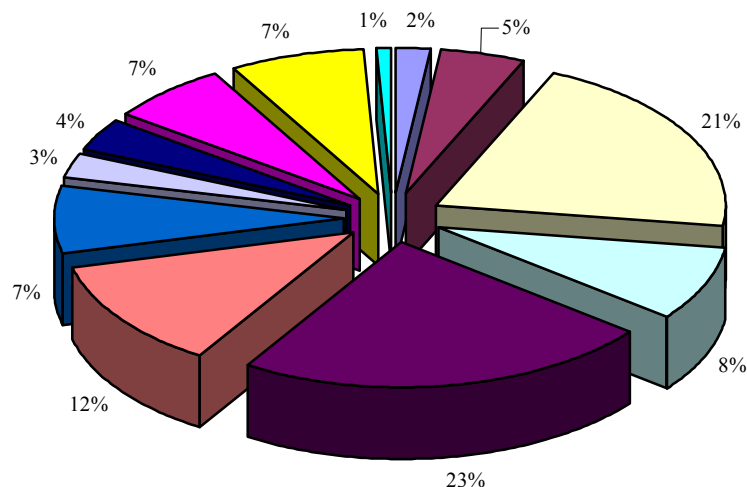
όργανο, επισημαίνουν και επικρίνουν πρακτικές ή συμπεριφορές αστυνομικών οργάνων, ζητούν δε οι περισσότερες να ελεγχθούν οι εμπλεκόμενοι σε ορισμένο συμβάν αστυνομικοί υπάλληλοι. Ο έλεγχος της τήρησης του υπηρεσιακού καθήκοντος εκ μέρους των αστυνομικών διενεργείται μέσω της διερεύνησης της τυχόν συνδρομή πειθαρχικής ευθύνης αστυνομικών οργάνων είτε *in rem* είτε *in personam*.

Το πειθαρχικό δίκαιο των αστυνομικών, όπως αυτό ισχύει (π.δ 22/96), ανάγει την πολιτισμένη και άψογη συμπεριφορά των αστυνομικών προς τους πολίτες, τον σεβασμό των δικαιωμάτων τους και την πιστή τήρηση του Συντάγματος και των νόμων, σε κατευθυντήριες αρχές άσκησης της αστυνομικής δραστηριότητας, εντάσσοντάς τις παράλληλα στο εννοιολογικό περιεχόμενο της οφειλόμενης πειθαρχίας των αστυνομικών (άρθρο 1, εδ. δ και ε' του π.δ.22/96). Κατά συνέπεια, τυχόν ενέργεια αστυνομικού οργάνου αντιβαίνουσα στις αρχές αυτές, παραβιάζει το υπηρεσιακό καθήκον των αστυνομικών και συνιστά πειθαρχικό παράπτωμα του ενεργούντος αστυνομικού οργάνου. Στις επιμέρους διατάξεις του το πειθαρχικό δίκαιο των αστυνομικών εξειδικεύει τις πειθαρχικώς ελέγξιμες πράξεις, ενέργειες ή παραλείψεις των αστυνομικών οργάνων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, καθώς και τις προβλεπόμενες κατά περίπτωση ποινές, διαβαθμίζοντάς τις ανάλογα με τη βαρύτητα του πειθαρχικού παραπτώματος.

Στις διατάξεις αυτές περιλαμβάνεται ειδικότερα η βαριά προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας με την πρόκληση βασάνων ή σωματικών βλαβών, ή την άσκηση ψυχολογικής βίας (άρθρο 9 του π.δ. 22/96), η βαριά παράβαση του υπηρεσιακού καθήκοντος (άρθρο 10, παρ. 1, εδ. θ', του π.δ. 22/96), η βάνανση (άρθρο 11 π.δ. 22/96) ή ανάρμοστη συμπεριφορά (άρθρο 12 π.δ. 22/96) των αστυνομικών προς τους πολίτες, η έλλειψη αμεροληψίας κατά τις υπηρεσιακές ενέργειες (άρθρο 12 παρ.2 του π.δ. 22/96). Ο σημαντικός αριθμός καταγγελιών που αφορούν αυτές τις συμπεριφορές έρχεται να επιβεβαιώσει ότι κατά την άσκηση της αστυνόμευσης, οι αρχές που οφείλουν να διέπουν την αστυνομική δράση και την οφειλόμενη πειθαρχία των αστυνομικών ενδέχεται να υποχωρούν ή να παρερμηνεύονται, ιδίως από τους φορείς άσκησής της. Ωστόσο, αντίστοιχες παρερμηνείες ενδέχεται να προκαλούνται και στους αποδέκτες των συμπεριφορών αυτών, δηλαδή τους καταγγέλλοντες πολίτες, οι οποίοι ορισμένες φορές αμφισβητούν αβάσιμα τη νομιμότητα των ενεργειών των αστυνομικών οργάνων. Αυτό το τελευταίο γεγονός αναδεικνύει ανάγλυφα την κρισιμότητα που προσλαμβάνει, πριν απ' όλα για τους ίδιους τους εμπλεκόμενους αστυνομικούς, η ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολόγηση της νομιμότητας των ενεργειών τους σε κάθε αμφισβητούμενη περίπτωση.

Με βάση τις αναφορές που περιήλθαν στην Αρχή, επιχειρείται στη συνέχεια η θεματική κατηγοριοποίηση και καταγραφή των ισχυρισμών των καταγγελλόντων πολιτών στο πλαίσιο συγκεκριμένων εκδηλώσεων και σταδίων άσκησης της αστυνομικής δράσης και, παράλληλα, η παράθεση των όρων και των προϋποθέσεων νόμιμης άσκησής της σε δράσεις αντίστοιχες με εκείνες που περιλαμβάνονται στις καταγγελίες των πολιτών. Τέλος, επιδιώκεται η εξέταση των ισχυρισμών περί παράνομης χρήσης βίας και ανάρμοστης συμπεριφοράς ως δράσης αντιβαίνουσας στη νομιμότητα, αλλά και στην οφειλόμενη πειθαρχία των αστυνομικών με παράθεση και εξέταση ειδικότερων διατάξεων του πειθαρχικού δικαίου των αστυνομικών, στο πεδίο εφαρμογής των οποίων θα μπορούσε να υπαχθεί η καταγγελλόμενη συμπεριφορά των αστυνομικών.

**Γράφημα 2: Πλήθος αναφορών ανά θεματική κατηγορία
(αναφορές που διερευνήθηκαν πειθαρχικά)**

- Θανάσιμος Τραυματισμός
- Βασανισμός
- Βιαιοπραγία
- Καταχρηστική - επιλήξιμη συμπεριφορά κατά τη διάρκεια αστυνομικού ελέγχου
- Καταχρηστική - επιλήξιμη συμπεριφορά κατά τη σύλληψη - προσαγωγή
- Καταχρηστική - επιλήξιμη συμπεριφορά κατά την κράτηση / Παράνομη κράτηση
- Καταχρηστική - επιλήξιμη συμπεριφορά (άλλες περιπτώσεις)
- Παραβίαση ασύλου κατοικίας
- Παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα
- Μεροληπτική συμπεριφορά
- Παράλειψη οφειλομένης ενέργειας στο πλαίσιο εκτέλεσης καθήκοντος
- Παραπλάνηση

1. Αυθαίρετοι αστυνομικοί έλεγχοι

Οι ισχυρισμοί περί καταχρηστικής, ανάρμοστης ή βάνανσης συμπεριφοράς αστυνομικών οργάνων κατά τη διενέργεια ελέγχων συχνά αφορούν την άσκηση ελαφράς ή βαρύτερης μορφής υλικής ή ψυχολογικής βίας, αλλά και την επιτιμητική αντιμετώπιση των ελεγχόμενων με την επίδειξη αλαζονικής συμπεριφοράς από την πλευρά των αστυνομικών. Αρκετά συχνά, οι αναφερόμενοι πολίτες καταγγέλλουν «καταχρηστικότητα» στον τρόπο με τον οποίο οι διενεργούντες τον έλεγχο ενεργούν ή κλιμακώνουν τη δράση τους, επισημαίνοντας με ιδιαίτερη έμφαση την αδυναμία τους να κατανοήσουν την αναγκαιότητα και το πρόσφορο των μέσων που κάθε φορά επιλέγονται ή επιβάλλονται κατά τη διενέργεια του ελέγχου (προσαγωγή για εξακρίβωση, πρόταξη όπλων, δέσμευση με χειροπέδες, σωματική έρευνα, άσκηση βίας ή απειλή βίας, βλ. ενδεικτικά, αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 13597/02, 15917/02, 21235/02, 944/02). Έτσι, σε αρκετές περιπτώσεις, η εν γένει συμπεριφορά και ο επιδεικνυόμενος «ζήλος» των ελεγκτικών οργάνων εκλαμβάνεται από τους ελεγχόμενους πολίτες ως υπερβάλλον και απρόκλητος, αφού συχνά ούτε η άγνοια της ταυτότητας του ελεγχόμενου, ούτε η εν γένει συμπεριφορά του φαίνεται να δικαιολογεί τα μέσα που επιλέγονται για την επιδίωξη του σκοπού του ελέγχου.

Επιπλέον, σύμφωνα με τις σχετικές για το θέμα αναφορές, τόσο ο σκοπός του ελέγχου, όσο και η αναγκαιότητα των μέσων επίτευξής του, δεν εξειδικεύονται επαρκώς και δεν τελούν σε σχέση αναλογίας με το εκάστοτε πληττόμενο ή περιοριζόμενο ατομικό δικαίωμα του ελεγχόμενου. Τυχόν δε απαίτηση του

ελεγχόμενου να εξειδικευθούν οι λόγοι υποβολής του στην εκάστοτε διαδικασία ελέγχου (σωματική έρευνα, έρευνα αυτοκινήτου), ενδέχεται, σύμφωνα με τα καταγγελλόμενα, να προκαλέσει επιβάρυνση της θέσης του και θυμό από την πλευρά του διενεργούντος την έρευνα (αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 11052/02 και 18034/03). Τέλος, σε ορισμένες περιπτώσεις καταγγέλλεται ότι η βάνουση ή ανάρμοστη συμπεριφορά των αστυνομικών αποσκοπεί να περιέλθει ο αποδέκτης της συμπεριφοράς αυτής σε καθεστώς φόβου, ακόμη και όταν η συνεργασία του είναι δεδομένη και οι περιστάσεις ή η εν γένει συμπεριφορά του δεν δικαιολογούν την επιδίωξη αυτή (αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 1696/04 και 12537/02).

2. Αδικαιολόγητες προσαγωγές για εξακρίβωση

Η συνήθης εξέλιξη των αστυνομικών ελέγχων είναι η προσαγωγή των ελεγχόμενων στο οικείο Αστυνομικό Τμήμα για εξακρίβωση της λεγόμενης «δικαστικής» τους ταυτότητας. Χαρακτηριστική είναι, όπως καταγράφεται στις αναφορές, η αδυναμία των ελεγχόμενων πολιτών να κατανοήσουν την υποχρέωση μετάβασης στο αστυνομικό τμήμα για περαιτέρω εξακρίβωση, παρά την επίδειξη της αστυνομικής τους ταυτότητας (βλ. ενδεικτικά, αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 12537/02, 16024/02, 20580/02, 20958/02, 22872/02). Ακόμη πιο χαρακτηριστική για την ανάδειξη της αμφιβόλου νομιμότητας πρακτικής προσαγωγών για εξακρίβωση, αλλά και των περιθωρίων καταχρηστικότητας που αυτή καταλείπει, είναι η καταγγελία πολίτη ότι μετά τον έλεγχο της αστυνομικής του ταυτότητας και, ενώ του επετράπη να απέλθει, η επιμονή του να μάθει τον λόγο διενέργειας του ελέγχου, προκάλεσε την «αλλαγή γνώμης» του διενεργούντος τον έλεγχο αστυνομικού και τελικώς την προσαγωγή του ελεγχόμενου στο Τμήμα (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 15724/00). Αντίστοιχη περίπτωση αποτελεί η καταγγελία πολίτη, σύμφωνα με την οποία, μετά το πέρας του ελέγχου, υπεβλήθη επιπροσθέτως σε σωματική έρευνα, όταν ζήτησε να του γνωστοποιηθούν τα στοιχεία των διενεργούντων τον έλεγχο αστυνομικών (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 11052/01).

Σε σημαντικό αριθμό αναφορών καταγγέλλεται επίσης, ότι οι προσαγωγές για εξακρίβωση είναι αθρόες και αυθαίρετες. Στις περιπτώσεις αυτές, οι μαζικές προσαγωγές είτε συνδυάζονται με ευρύτερες αστυνομικές επιχειρήσεις σε χώρους που παρουσιάζουν *υψηλή εγκληματικότητα* (περιοχή Πολυτεχνείου, Εξάρχεια, βλ. ενδεικτικά αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 20580/02, 20949/02, 20951/02), είτε αφορούν αστυνομικές επιχειρήσεις σε καταυλισμούς όπου διαμένουν έλληνες πολίτες συγκεκριμένης φυλετικής καταγωγής (Ρομά, βλ. ενδεικτικά αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 15454/02, 11868/00, 3979/02), είτε διενεργούνται σε χώρους όπου εικάζεται ότι οι διερχόμενοι πολίτες έχουν αποκλίνουσες γενετήσιες επιλογές (Πεδίον του Άρεως, Ζάππειο, όπως στην περίπτωση της αναφοράς υπ' αρ. πρωτ. 23795/02). Οι προσαγωγές αυτές συνοδεύονται, σε ορισμένες περιπτώσεις, από δέσμευση με χειροπέδες και χρήση βίας, ενίοτε δε και από απειλές ξυλοδαρμού και δυσμενή σχόλια για την εικαζόμενη εγκληματική δραστηριότητα των προσαχθέντων, τη φυλή τους ή τον εικαζόμενο γενετήσιο προσανατολισμό τους.

3. Αθέμιτη μεταχείριση κατά την παραμονή στο Τμήμα για εξακρίβωση

Η παραμονή των προσαχθέντων στο Αστυνομικό Τμήμα διαρκεί τουλάχιστον τρεις ώρες, χρόνος ο οποίος κρίνεται ως απαιτούμενος για τις αναγκαίες διατυπώσεις. Οι

καταγγέλλοντες πολίτες συχνά διαμαρτύρονται για τη μακρά διάρκεια της παραμονής προς εξακρίβωση και, ιδίως, για την έλλειψη ενημέρωσης ή τυχόν εξειδίκευσης των λόγων που επιβάλλουν την επί μακρόν παραμονή τους στα αστυνομικά τμήματα. Είναι ενδεικτικό ότι ορισμένοι αναφερόμενοι μετά τις παρεχόμενες από την Αστυνομία διευκρινίσεις σχετικά με τον χρόνο που απαιτείται για την εξακρίβωση της λεγόμενης «δικαστικής» τους ταυτότητας, διαβεβαίωναν ότι δεν θα προέβαιναν σε καταγγελία, εάν, κατά τον χρόνο παραμονής τους στο Τμήμα, είχαν σχετική ενημέρωση και τύχαιναν αντίστοιχης, με αυτήν που ακολούθησε την καταγγελία τους, αντιμετώπισης (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 15724/2000).

Περαιτέρω, οι προσαχθέντες καταγγέλλουν ότι η προσαγωγή τους συνοδεύεται συνήθως από σκαιή συμπεριφορά των αστυνομικών καθ' όλη τη διάρκεια της παραμονής τους. Σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα η καταγγελλόμενη συμπεριφορά των αστυνομικών δεν κάμπτεται, ακόμη και όταν ο προσαγόμενος πολίτης είναι ηλικιωμένος ή αποδεδειγμένα ασθενής. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση ηλικιωμένου καρδιοπαθούς, ο οποίος προσήχθη σε Αστυνομικό Τμήμα λόγω εκκρεμούντος εις βάρος του εντάλματος για χρέη προς το ΙΚΑ, το οποίο ο ίδιος υποστήριζε ότι είχε εξοφλήσει. Σύμφωνα με τα καταγγελλόμενα, η βίαιη και ιδιαίτερος σκαιή συμπεριφορά αστυνομικού οργάνου του Τμήματος, επιβάρυνε την εξ αρχής δηλωθείσα ευπαθή κατάσταση της υγείας του και προκάλεσε καρδιακή κρίση και άμεση μεταφορά του σε δημόσιο νοσοκομείο (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 18034/03).

Επιπλέον, στις αναφορές αυτές καταγγέλλεται ότι η προσαγωγή συχνά συνοδεύεται από φωτογράφιση, δακτυλοσκόπηση και καταγραφή των στοιχείων των προσαγομένων στα τηρούμενα βιβλία της αστυνομίας, διαδικασίες κατά τις οποίες επίσης η συμπεριφορά των αστυνομικών καταγγέλλεται ως ανάρμοστη και ευθέως προσβάλλουσα την αξιοπρέπειά τους (αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 15127/2001 & 15761/2002). Τέλος, σε αρκετές αναφορές καταγγέλλεται η απαγόρευση άσκησης νομίμων δικαιωμάτων των προσαγομένων πολιτών (δικαίωμα επικοινωνίας, τήρηση των προϋποθέσεων διενέργειας σωματικών ελέγχων), είτε ως επιβολή ευθείας απαγόρευσης (βλ. αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 8723/99 και 12549/03), είτε με τη μορφή παράλειψης ενέργειας για τη διευκόλυνση (βλ. αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 19580/02) ή την συνεπή τήρηση της νόμιμης άσκησης τους (βλ. αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 165/04, 22166/03).

4. Παραβίαση του ασύλου κατοικίας

Η προστασία του ασύλου κατοικίας ανήκει στον σκληρό πυρήνα της ιδιωτικής σφαίρας και κατοχυρώνεται στη διάταξη του άρθρου 9 του Συντάγματος, όπου προσδιορίζονται αυξημένες εγγυήσεις για τη διενέργεια ερευνών και, παράλληλα, εξουσιοδοτείται ο νομοθέτης να θέσει ειδικούς περιορισμούς και προϋποθέσεις για την νόμιμη διενέργεια κατ' οίκον έρευνας. Στην ισχύουσα νομοθεσία, ο τρόπος διεξαγωγής των ερευνών αυτών, στο πλαίσιο προανάκρισης ή κύριας ανάκρισης, προβλέπεται στις διατάξεις του ΚΠΔ (άρθρα 252-257) και ειδικότερες διατάξεις του π.δ. 141/91 προσδιορίζουν περιοριστικά τους όρους και τις προϋποθέσεις διεξαγωγής τους (άρθρο 96 του π.δ. 141/91), αλλά και το εννοιολογικό περιεχόμενο του όρου κατοικία (άρθρο 100 του π.δ. 141/91).

Με την υπ' αρ. πρωτ. 14926/01 αναφορά, ηλικιωμένος πολίτης κατήγγειλε την παράνομη διεξαγωγή έρευνας στην οικία του από δύο αστυνομικά όργανα. Σύμφωνα με τα καταγγελλόμενα, δύο αστυνομικοί ζήτησαν σε επιτακτικό τόνο να

τους επιτραπεί η είσοδος στην οικία του για τη διενέργεια έρευνας. Στην απόλυτη άρνηση των αστυνομικών να του γνωστοποιήσουν τους λόγους της έρευνας, προκειμένου να τους επιτρέψει την είσοδο και, μετά από απειλές και ύβρεις από την πλευρά τους, κάμφθηκε η αρχική και απολύτως νόμιμη απαίτησή του και, φοβούμενος την αντίδρασή τους υποχρεώθηκε να τους επιτρέψει την είσοδο. Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά την έρευνα αυτή δεν διαπιστώθηκε καμμία παράνομη πράξη. Σε συνέχεια αυτού και, μετά την προφορική διαμαρτυρία του πολίτη στο οικείο αστυνομικό τμήμα, διαπιστώθηκε ότι η έρευνα διενεργήθηκε για τη διαπίστωση αυθαίρετων οικοδομικών εργασιών, αλλά σε λάθος πρόσωπο, λόγω συνωνυμίας του ερευνόμενου με τον καταγγελλθέντα για την εκτέλεση αυθαίρετων εργασιών.

Περαιτέρω, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει γίνει αποδέκτης αναφορών (βλ. ενδεικτικά αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 11868/00, 11394/01), όπου καταγγέλλεται παράνομη διενέργεια κατ' οίκον, αλλά και σωματικών ερευνών σε καταυλισμούς πολιτών ρομά. Ωστόσο, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 100 παρ. 3 του π.δ. 141/91, *«ως κατοικία θεωρείται κάθε χώρος, στεγασμένος ή όχι, που δεν είναι ελεύθερα προσιτός στον οποιονδήποτε, στον οποίο διαμένει κάποιος έστω και προσωρινά, ακόμη και εάν δεν είναι νόμιμος κάτοχος»*. Επιπλέον, σύμφωνα με το εδ. ε' της ανωτέρω διάταξης, ως κατοικία θεωρείται και *«το πλοίο, η βάρκα, η σκηνή, η καλύβα, το παράπηγμα, ή άλλο παρόμοιο κατασκεύασμα, εφόσον κατοικούνται και δεν είναι προσιτά στον καθένα»*. Από τα ανωτέρω συνάγεται ότι η διαβίωση σε προσωρινά παραπήγματα ή σκηνές εμπίπτει στην έννοια της κατοικίας και των διατάξεων που προστατεύουν το άσυλο κατοικίας και θέτουν υπό αυστηρές προϋποθέσεις τη διενέργεια ερευνών σε αυτές. Εντούτοις, σύμφωνα με τα καταγγελλόμενα στις εν λόγω αναφορές, η διεξαγωγή ερευνών σε καταυλισμούς ρομά, στο πλαίσιο ευρύτερων αστυνομικών επιχειρήσεων για την πρόληψη ή καταστολή εγκληματικών ενεργειών, καταλαμβάνει το σύνολο των πολιτών που διαβιούν στον καταυλισμό και δεν περιορίζεται σε άτομα που φυγοδικούν ή για τα οποία υπάρχουν υπόνοιες διάπραξης εγκληματικών πράξεων, σε ορισμένες περιπτώσεις μάλιστα χωρίς την παρουσία εκπροσώπου της δικαστικής αρχής (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 11394/2001). Επιπλέον, στις αναφορές αυτές, καταγγέλλεται ότι η επέμβαση των αστυνομικών συνοδεύεται από άσκηση βίας και σκαιότατη συμπεριφορά έναντι των ελεγχόμενων. Η παράνομη αυτή συμπεριφορά των αστυνομικών οργάνων αποδίδεται από τους ίδιους τους καταγγέλλοντες σε στερεοτυπικές αντιλήψεις περί αυξημένης εγκληματικής δραστηριότητας της συγκεκριμένης φυλετικής ομάδας του πληθυσμού (βλ. ενδεικτικά αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 11868/00, 11394/01).

Αντίστοιχη με την ανωτέρω περίπτωση παράνομης διεξαγωγής κατ' οίκον έρευνας και παραβίασης ασύλου κατοικίας, συνοδευόμενη από παράνομη χρήση βίας από την πλευρά των διενεργούντων την έρευνα αστυνομικών, καταγγέλλεται στην υπ' αρ. πρωτ. 8624/02 αναφορά. Συγκεκριμένα, στην αναφορά αυτή καταγγέλλεται η βίαιη παραβίαση θύρας σε χώρο όπου διέμενε προσωρινά αλλοδαπός πολίτης, ο οποίος δεν κατείχε νομιμοποιητικά έγγραφα για την παραμονή του στη χώρα και στον οποίο ασκήθηκε σωματική βία, η οποία προκάλεσε σοβαρή βλάβη της υγείας του.

5. Παραβίαση της εμπιστευτικότητας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Στη διάταξη του άρθρου 9Α του Συντάγματος κατοχυρώνεται η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα κατά τη συλλογή, την επεξεργασία ή τη χρήση τους, ο έλεγχος δε της εφαρμογής του οικείου θεσμικού πλαισίου ανατίθεται σε

ειδικώς συσταθείσα για τον λόγο αυτό Αρχή, την Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, η οποία έχει και κυρωτικές αρμοδιότητες σε περίπτωση παράβασης του. Η εξέλιξη της τεχνολογίας στον χώρο της επεξεργασίας των πληροφοριών, οι κίνδυνοι που σχετίζονται με την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και την άσκηση των ατομικών ελευθεριών, η διεύρυνση του αντικειμένου της εγκληματολογικής δραστηριότητας της αστυνομίας και η χρήση και επεξεργασία των δεδομένων αυτών από την ίδια την αστυνομία, αναδεικνύουν την ιδιαίτερη σημασία που προσλαμβάνει το ζήτημα κατά την κατασταλτική ή προληπτική εγκληματολογική δράση της αστυνομίας.

Με την υπ. αριθμ. 9001/5/24-γ/23.4.2003 Εγκύκλιο-Διαταγή του Αρχηγού της Ελληνικής Αστυνομίας, εντέλλονται όλες οι Αστυνομικές Διευθύνσεις της χώρας να απέχουν από κάθε ενέργεια που θα μπορούσε να προκαλέσει διαρροή ονομάτων συλληφθέντων στη δημοσιότητα. Συγκεκριμένα, η εν λόγω Εγκύκλιος-Διαταγή απαγορεύει, κατ' αρχήν, τη δημοσιοποίηση στοιχείων ταυτότητας των συλληφθέντων, σε ανακοινώσεις της αστυνομίας που αφορούν προσωπικά δεδομένα και σχετίζονται με την κοινωνική ομάδα, τη φυλετική καταγωγή, την εθνική προέλευση ή την υπηκοότητα συλληφθέντος προσώπου, αποδίδοντας ιδιαίτερο καθεστώς προστασίας σε περιπτώσεις ανακοινώσεων που αφορούν ανήλικους παραβάτες. Στην ανωτέρω Διαταγή ειδικότερα επισημαίνεται ότι η απαγόρευση κάμπτεται, μόνον εάν αυτό κρίνεται αναγκαίο για λόγους δημοσίου συμφέροντος και ειδικότερα, για την εξυπηρέτηση συγκεκριμένης αντεγκληματικής πολιτικής. Σε συνέχεια αυτού, με το υπ' αριθμ. 9001/5/24/1-10-2003 σήμα του Αρχηγείου της Ελληνικής Αστυνομίας, υπενθυμίστηκε η υποχρέωση μη δημοσιοποίησης του ονοματεπώνυμου συλληφθέντος προσώπου και η ανάγκη παροχής περαιτέρω εγγυήσεων προστασίας συλληφθέντων προσώπων και ιδίως, ανηλίκων, ή ατόμων που ανήκουν σε άλλες ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και ειδικότερα διευκρινίστηκε ότι στις περιπτώσεις αυτές, δεν επιτρέπεται ούτε η δημοσιοποίηση των αρχικών του ονοματεπώνυμου ή άλλων στοιχείων ή ιδιοτήτων (π.χ επάγγελμα), από τα οποία μπορεί να προκύψει η ταυτότητα του συλληφθέντος.

Αφορμή για την έκδοση των ανωτέρω εγκυκλίων αποτέλεσε η υπ' αρ. πρωτ. 3723/03 αναφορά προς τον Συνήγορο του Πολίτη, με την οποία καταγγέλθηκε ότι η αστυνομία σε δελτίο τύπου, τον Φεβρουάριο του 2003, δημοσιοποίησε παρανόμως τα πλήρη στοιχεία (ονοματεπώνυμο, ηλικία, επάγγελμα) συλληφθέντων για διακίνηση υλικού παιδικής πορνογραφίας μέσω του Διαδικτύου, μνημονεύοντας παράλληλα ότι σε συγκεκριμένο μπαρ συνελήφθησαν τρεις εκ των αρρένων κατηγορουμένων να διαπράττουν μεταξύ τους ακόλαστες πράξεις παρουσία τρίτων, προσβάλλοντας τη δημόσια αιδώ. Μετά τη δημοσιοποίηση, ένας από τους συλληφθέντες αυτοκτόνησε στα κρατητήρια της ΓΑΔΑ. Μετά την παρέμβαση του Συνηγόρου του Πολίτη και σε συνέχεια σχετικής απόφασης της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα, ο Αρχηγός της Ελληνικής Αστυνομίας εξέδωσε την ανωτέρω υπ. αριθμ. 9001/5/24-γ/23.4.2003 Εγκύκλιο-Διαταγή προς τις αρμόδιες Αστυνομικές Διευθύνσεις, η οποία με σαφή τρόπο απαγόρευε τη δημοσιοποίηση των ονομάτων των συλληφθέντων, με μόνη εξαίρεση τη συνδρομή λόγων εγκληματολογικής πολιτικής (σύλληψη ατόμου που έχει διαφύγει, συλλογή στοιχείων για την ανεύρεσή του), γεγονός που δεν συνέτρεχε στην προκειμένη περίπτωση. Ωστόσο, παρά την έκδοση της ανωτέρω Διαταγής του Αρχηγού, σε πόρισμα έρευνας που διενεργήθηκε από την αρμόδια για τη διερεύνηση του περιστατικού Αστυνομική Διεύθυνση, διατυπώθηκαν απόψεις, οι οποίες αντιβαίνουν ευθέως στο περιεχόμενο της Εγκυκλίου-Διαταγής και αμφισβητούν εμπράκτως, ευθέως και με σαφήνεια τη δεσμευτικότητά της και τον κανονιστικό της χαρακτήρα.

Αντίστοιχες αναφορές που υποβλήθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη αφορούσαν τη συλλογή δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα (πολιτικές πεποιθήσεις, οικογενειακή κατάσταση, κλπ) από την αστυνομία κατά τη διαδικασία εξακρίβωσης στοιχείων προσαχθέντων πολιτών. Ειδικότερα, στις εν λόγω αναφορές καταγγέλλεται ως μη νόμιμη η συλλογή και διατήρηση των στοιχείων αυτών, πολλώ δε μάλλον η δημοσιοποίησή τους, δεδομένου ότι δεν εξειδικεύεται από τις αστυνομικές αρχές ο λόγος εγκληματολογικής πολιτικής που εξυπηρετείται με την εν λόγω συλλογή ή χρήση (βλ. αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 15127/01, 944/02, 20958/02, 15761/02). Μολονότι οι εν λόγω αναφορές κατατέθηκαν πριν από την έκδοση των ανωτέρω εγκυκλίων, δεδομένης της ανωτέρω επισημανθείσας αμφισβήτησης της ορθότητας και της κανονιστικότητάς της, ευλόγως εγείρονται αμφιβολίες σχετικά με την προσαρμοστικότητα των αστυνομικών πρακτικών σε δεδομένα που αντιβαίνουν τα παγίως ακολουθούμενα.

6. Πλημμελής άσκηση αστυνομικών καθηκόντων και μεροληψία

Η αρχή της αμεροληψίας των αστυνομικών οργάνων κατά την άσκηση της εξουσίας τους προσλαμβάνει ιδιαίτερη σημασία, δεδομένης μάλιστα της παρεχόμενης διακριτικής ευχέρειας που χαρακτηρίζει κάποιες όψεις της δράσης τους. Το ειδικότερο περιεχόμενο της αρχής αυτής συναρτάται με την ανεξάρτητη από επιρροές και την απροκατάληπτη κρίση και δράση των αστυνομικών οργάνων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους. Άμεσα συνυφασμένη εξάλλου με την έννοια της δικαιοσύνης η αμεροληψία δεν απαιτείται μόνον να υπάρχει, αλλά και να καθίσταται, ανά πάσα στιγμή, εμφανές ότι υπάρχει. Εντούτοις, η λειτουργία ερμηνευτικών προτύπων και στερεοτυπικών αντιλήψεων, η οποία εξάλλου είναι διάχυτη στην ελληνική κοινωνία, δεν φαίνεται να αφήνει ανεπηρέαστη ούτε την αστυνομική δράση. Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει δεχθεί καταγγελίες πολιτών που επισημαίνουν την καταχρηστική ή την παράνομη συμπεριφορά αστυνομικών οργάνων κατά την άσκηση των καθηκόντων τους, εστιασμένες στο γεγονός ότι η εν λόγω συμπεριφορά και η έντασή της υπαγορεύεται από ένα σύστημα παγιωμένων στερεοτυπικών αντιλήψεων εγκληματικής συμπεριφοράς, το οποίο, ωστόσο, δεν συνάδει με τον σεβασμό και την αποτελεσματική προστασία θεμελιωδών δικαιωμάτων των πολιτών.

Συγκεκριμένα, σε αρκετές περιπτώσεις καταγγέλλεται η αυθαίρετη συναγωγή συμπερασμάτων και η κατάταξη πολιτών σε κατηγορίες υπόπτων με βάση τη φυλετική τους καταγωγή (ρομά, βλ. ενδεικτικά αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 7080/03, 8257/03, 11394/01, 11868/02, 11827/00), τον γενετήσιο προσανατολισμό τους (ομοφυλόφιλοι, βλ. ενδεικτικά αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 23795/02, 12537/02), ή την εθνική τους προέλευση (αλλοδαποί, βλ. ενδεικτικά 5674/01, 3047/01), γεγονός το οποίο συχνά συνοδεύεται, σύμφωνα με τα καταγγελλόμενα, από βάνανυση ή ανάρμοστη συμπεριφορά.

Περαιτέρω, πλημμελής άσκηση των καθηκόντων των αστυνομικών οργάνων, με τρόπο που αφήνει υπόνοιες μεροληψίας, καταγράφεται και σε αναφορές, όπου ο καταγγέλλων διαμαρτύρεται για την καταγραφή και πιστοποίηση πραγματικών περιστατικών (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 12549/03). Οι εν λόγω καταγγελίες αφορούν τη μεροληπτική αποτύπωση πραγματικών συμβάντων σε εκθέσεις αυτοψίας τροχαίων ατυχημάτων, λόγω γνωριμίας του εμπλεκόμενου στο τροχαίο ατύχημα πολίτη με τον διενεργούντα την έρευνα αστυνομικό (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 905/98), ή αμφισβητούν την αμεροληψία των αστυνομικών ενεργειών κατά τη διερεύνηση αδικημάτων για την αποκατάσταση της τάξης, αποδίδοντας μεροληπτική

συμπεριφορά στον παρεμβαίνοντα αστυνομικό, λόγω γνωριμίας του με τον εμπλεκόμενο σε αυτό συνάδελφό του (αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 906/98, 11536/00).

Επιπλέον, αναφορές που αφορούν την πλημμελή άσκηση καθηκόντων των αστυνομικών, εστιάζουν σε παραλείψεις ενεργειών που σχετίζονται με την υποχρέωση έγγραφης απάντησης σε εκκρεμή αιτήματα πολιτών, την επιμελή τήρηση των δελτίων συμβάντων και την άρνηση θεώρησης του γνησίου της υπογραφής. Συχνά στις αναφορές αυτές καταγγέλλεται επίσης ανάρμοστη συμπεριφορά των αστυνομικών οργάνων μετά την απαίτηση των αναφερόμενων πολιτών να τηρήσουν τις νόμιμες υποχρεώσεις τους (βλ. ενδεικτικά αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 3677/00, 7419/01, 1424/00, 3942/00).

Γ. Καταγγελίες και αναφορές πολιτών: τα μέσα κινητοποίησης του ελέγχου της νομιμότητας των αστυνομικών ενεργειών

Η αμφισβήτηση της νομιμότητας αστυνομικών ενεργειών δεν περιβάλλεται με κάποιον συγκεκριμένο τύπο. Ακόμη και αν προβλέπεται ρητά από τον νόμο (π.δ. 22/1996, όπως αυτό ισχύει), με την χρήση της έκφρασης «καταγγελία», ο τρόπος με τον οποίο κάποιος θέτει υπ' όψιν του κράτους τη διαμαρτυρία του κατά αστυνομικών και ζητά ενδεχομένως την αποκατάσταση της προσβολής που υπέστη παραμένει αυτός της υποβολής σχετικής *αναφοράς* προς τον αρμόδιο για τον έλεγχο της συμπεριφοράς των καταγγελλομένων αστυνομικών, τον διοικητή κατ' αρχήν της υπηρεσιακής μονάδας της ΕΛ.ΑΣ., στη δύναμη της οποίας αυτοί ανήκουν. Από μόνη την υποβολή της η αναφορά-καταγγελία κατά αστυνομικού για παράνομη, κατά τον αναφερόμενο, συμπεριφορά αυτού δημιουργεί δύο καθοριστικές υποχρεώσεις του οργάνου που είναι αρμόδιο να την εξετάσει και, γενικότερα, της ΕΛ.ΑΣ.: (α) την υποχρέωση της κατά προτεραιότητα διερεύνησης των καταγγελλομένων περιστατικών, και (β) σε κάθε περίπτωση, την υποχρέωση έγγραφης απάντησης.

1. Η απαίτηση υποβολής έγγραφων καταγγελιών προς την ΕΛ.ΑΣ.

Σύμφωνα με το πειθαρχικό δίκαιο των αστυνομικών και, ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 24 του τροποποιηθέντος π.δ. 22/96, οι εγγράφως υποβαλλόμενοι ισχυρισμοί του καταγγέλλοντος αποτελούν την αφετηρία διερεύνησης του καταγγελλόμενου περιστατικού και προσδιορίζουν το αντικείμενο της διοικητικής έρευνας για τη διαπίστωση τυχόν πειθαρχικών παραπτώματων των εμπλεκόμενων στο περιστατικό αστυνομικών οργάνων. Οι καταγγελίες αυτές υποβάλλονται, κατ' αρχήν, εγγράφως και επωνύμως, συντασσόμενης σχετικής προς τούτο έκθεσης. Η διερεύνησή τους προηγείται της εξέτασης άλλων πειθαρχικών παραπτώματων των αστυνομικών και ο καταγγέλλων *«δικαιούται ύστερα από αίτησή του, να πληροφορείται για το αποτέλεσμα αυτών»*. Περαιτέρω, όπως ειδικότερα προβλέπεται στο ίδιο άρθρο, *«Ανόνημες καταγγελίες δεν δύνανται να θεμελιώσουν πειθαρχικό παράπτωμα, δύνανται όμως να δώσουν αφορμή για την εξέταση των συγκεκριμένων στοιχείων που τυχόν περιέχουν. Τα ίδια εφαρμόζονται και όταν αυτός που κάνει την προφορική καταγγελία δεν δέχεται να υποβάλλει έγγραφη αναφορά ή αρνείται την καταχώριση των καταγγελιών του σε έκθεση»*.

Από τον συνδυασμό των περιλαμβανόμενων στο άρθρο 24 του π.δ.22/96 διατάξεων, συνάγεται ότι οι ισχυρισμοί του καταγγέλλοντος πολίτη προσλαμβάνουν

ιδιαίτερη σημασία στη διερεύνηση πειθαρχικών ευθυνών των αστυνομικών και εξετάζονται κατά προτεραιότητα έναντι τυχόν άλλων εκκρεμών προς εξέταση παραπτώματων τους. Η κατ' αρχήν απαίτηση έγγραφου τύπου στις υποβαλλόμενες καταγγελίες προσδίδει στη διαδικασία εγγυήσεις ασφάλειας, τόσο για την προστασία των δικαιωμάτων του εγκαλούμενου αστυνομικού, όσο και για την απαιτούμενη διαφάνεια της διενεργηθείσας έρευνας και των αποτελεσμάτων της έναντι του καταγγέλλοντα. Τυχόν δε κάμψη του έγγραφου τύπου, προς όφελος της ουσιαστικής διερεύνησης των καταγγελλόμενων, επιτρέπεται κατ' εξαίρεση, εάν κατά την κρίση του αρμόδιου αξιωματικού τα προφορικά ή ανωνύμως καταγγελλθέντα περιέχουν στοιχεία ικανά να προκαλέσουν την έναρξη της πειθαρχικής διαδικασίας.

2. Η υποχρέωση έγγραφης και αιτιολογημένης απάντησης στις υποβληθείσες καταγγελίες

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 10 παρ. 1 του Συντάγματος, *«Καθένας ή πολλοί μαζί έχουν το δικαίωμα, τηρώντας τους νόμους του Κράτους, να αναφέρονται εγγράφως στις αρχές, οι οποίες είναι υποχρεωμένες να ενεργούν σύντομα κατά τις κείμενες διατάξεις και να απαντούν αιτιολογημένα σε εκείνον που υπέβαλε την αναφορά, σύμφωνα με τον νόμο»*. Η ίδια, ωστόσο, η συνταγματική διάταξη δεν περιλαμβάνει και τον ορισμό της αναφοράς. Ο ορισμός αυτός περιέχεται στη διάταξη του άρθρου 2 παρ. 1 του ν.δ. 796/1971, σύμφωνα με την οποία *«Αναφορά, κατά την έννοιαν του παρόντος, θεωρείται έγγραφον διαλαμβάνον αιτιάσεις κατά ενεργείας ή παραλείψεως αρχής τινός ή οργάνου αυτής, πλην των αφορωσών εις κυβερνητικές πράξεις, και περιέχον αμέσως ή εμμέσως αίτησιν περί επανορθώσεως ή αποτροπής ηθικής ή υλικής βλάβης»*. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι απαραίτητα στοιχεία τα οποία θα πρέπει να συντρέχουν σωρευτικά, προκειμένου να γίνει δεκτή η ύπαρξη αναφοράς και οι αντίστοιχες υποχρεώσεις της Διοίκησης προς απάντηση είναι: α) η υποβολή αιτήματος το οποίο περιλαμβάνει αιτιάσεις κατά συγκεκριμένων πράξεων ή παραλείψεων της Διοίκησης και β) η ύπαρξη εννόμου συμφέροντος του αναφερόμενου, το οποίο συναρτάται με το αίτημα για επανόρθωση ηθικής ή υλικής βλάβης. Βεβαίως, το πειθαρχικό δίκαιο των αστυνομικών, όπως προαναφέρθηκε, ορίζει στη διάταξη του άρθρου 24 του π.δ. 22/96 ότι, σε συνέχεια υποβληθείσας καταγγελίας κατά αστυνομικού, είναι δυνατή η γνωστοποίηση των αποτελεσμάτων της διενεργηθείσας διοικητικής έρευνας, εφόσον ο ενδιαφερόμενος υποβάλλει σχετική αίτηση.

Ωστόσο, από τον συνδυασμό των ανωτέρω διατάξεων συνάγεται η υποχρέωση έγγραφης και ειδικώς αιτιολογημένης απάντησης της Αστυνομίας σε κάθε αναφορά άμεσα ενδιαφερόμενου πολίτη, με την οποία είτε καταγγέλλεται πειθαρχικώς ελέγξιμη πράξη αστυνομικού οργάνου, είτε ζητείται η αιτιολόγηση της νομιμότητας συγκεκριμένων αστυνομικών ενεργειών, οι οποίες προκάλεσαν ηθική ή υλική βλάβη στον αναφερόμενο. Η συνεπής τήρηση της υποχρέωσης αυτής από τις αρμόδιες αστυνομικές αρχές καθιστά εφικτό τον έλεγχο νομιμότητας των αστυνομικών ενεργειών και αποτελεί καθοριστικής σημασίας εγγύηση των δικαιωμάτων του πολίτη, δεδομένης της φύσης της αστυνομικής αρμοδιότητας και της διακινδύνευσης έννομων αγαθών των πολιτών. Με τον τρόπο αυτό, παράλληλα, αποκτά ουσιαστικό περιεχόμενο, εν προκειμένω, η τήρηση της αρχής της διαφάνειας στη δράση της αστυνομίας και καλλιεργείται, με αποτελεσματικό και συστηματικό τρόπο, η εμπέδωση της εμπιστοσύνης των πολιτών προς την Ελληνική Αστυνομία και το έργο της.

3. Οι αναφορές των πολιτών ως αφετηρία της ενασχόλησης του Συνηγόρου του Πολίτη με την πειθαρχική διερεύνηση καταγγελιών σε βάρος αστυνομικών υπαλλήλων

Η απ' ευθείας καταγγελία στην ΕΛ.ΑΣ. δεν αποτελεί το μοναδικό μέσο για την κίνηση της διαδικασίας διερεύνησης της νομιμότητας αστυνομικών ενεργειών. Κατ' αρχήν, τέτοια καταγγελία μπορεί να κατατεθεί σε κάθε δημόσια αρχή, η οποία οφείλει να τη διαβιβάσει αρμοδίως κατά τις διατάξεις του Κώδικα Διοικητικής Διαδικασίας (άρθρο 4 παρ. 1 ν. 2690/99). Αντίστοιχο αποτέλεσμα επιφέρει η περιέλευση της καταγγελίας σε κάποια ελεγκτική αρχή, τόσο της ίδιας ιεραρχικής πυραμίδας (απώτερος υπηρεσιακός προϊστάμενος, θεσμοί εσωτερικού ελέγχου, Γενικός Γραμματέας, Υπουργός), όσο και εκτός αυτής (εξωτερικός έλεγχος), όπως είναι ο Συνήγορος του Πολίτη.

Στο πλαίσιο αυτής της παρεχόμενης δυνατότητας, ο Συνήγορος του Πολίτη έλαβε τουλάχιστον 93 αναφορές, για το περιεχόμενο των οποίων δεν είχε προϋπάρξει απ' ευθείας καταγγελία στην ΕΛ.ΑΣ., ενώ σε άλλες 52 περιπτώσεις είχε προϋπάρξει τέτοια καταγγελία, η οποία και ήδη ερευνάτο ή είχε ερευνηθεί από την ΕΛ.ΑΣ. (βλ. Πίνακα Α του Παραρτήματος). Συχνά, μάλιστα, η ίδια καταγγελία φερόταν να έχει υποβληθεί ταυτοχρόνως στην ΕΛ.ΑΣ., τον Συνήγορο του Πολίτη αλλά και άλλες αρχές, φαινόμενο που θα μπορούσε ν' αποδοθεί σε άγνοια των αναφερομένων πολιτών σχετικά με αρμόδια αρχή καθώς και στην προβολή του θεσμού του Συνηγόρου του Πολίτη. Ταυτόχρονα όμως, όπως διαπιστώνεται από το περιεχόμενο των αναφορών αλλά και από την προσωπική επαφή με πολίτες, ουσιαδώς λόγος της παράλειψης υποβολής μιας καταγγελίας στην ίδια την ΕΛ.ΑΣ. είναι η δυσπιστία απέναντι σ' αυτήν, όσον αφορά την προθυμία της να ελέγξει πειθαρχικά τα στελέχη

της, ενίοτε δε και ο φόβος άτυπων κυρώσεων ή αντεκδίκησης, ιδίως αν πρόκειται για συμβάν βίαιο ή αν το θύμα ανήκει σε ευπαθή ομάδα του πληθυσμού.

Σε ανάλογη δυσπιστία ή αίσθηση ματαιότητας θεμελιώνεται και η διαπίστωση, ότι πολλοί πολίτες απευθύνονται ατύπως στον Συνήγορο του Πολίτη και εν συνεχεία δεν υποβάλλουν αναφορά, ή ανακαλούν την τυχόν υποβληθείσα. Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν συμερίζεται τις στάσεις αυτές, οφείλει όμως να τις επισημάνει. Χαρακτηριστική, από τη σκοπιά αυτή, είναι η περίπτωση συλλόγου ποντίων ομογενών, οι οποίοι κατήγγειλαν βιαιοπραγίες αστυνομικών οργάνων σε βάρος ομογενών ελλήνων από την πρώην Ε.Σ.Σ.Δ. στην περιοχή Ασπροπύργου το καλοκαίρι του 2003 (αναφορά 2225/5.2.2004). Μετά την κλήση τους για κατάθεση στο πλαίσιο της διενεργηθείσας Ε.Δ.Ε., το ΔΣ του Συλλόγου απηύθυνε επιστολή προς τη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση Αττικής, στην οποία ειδικότερα επισημαίνεται ότι *«Παρά τις επισημάνσεις και καταγγελίες από άτομα και συλλογικούς φορείς μας για συγκεκριμένα περιστατικά αναιτίων και σκληρών κακοποιήσεων από το 1989 έως σήμερα, δεν γνωρίζουμε καμία περίπτωση απόδοσης ευθυνών και παραδειγματικής τιμωρίας των ένστολων δραστών και παραβατών»*. Απαριθμώντας ενδεικτικά συγκεκριμένες περιπτώσεις καταγγελιών από το 1990 έως και το 2000, οι οποίες δεν κατέληξαν σε διαπίστωση πειθαρχικού παραπτώματος, το ΔΣ του Συλλόγου αρνείται να προσέλθει για κατάθεση, καταλήγοντας στην απευθυνόμενη προς τους διενεργούντες την Ε.Δ.Ε. επιστολή: *«Με τα δεδομένα αυτά δεν μπορούμε να εμπιστευτούμε, για άλλη μια φορά, τις ενδοϋπηρεσιακές ανακριτικές διαδικασίες ρουτίνας με προδιαγεγραμμένο, πιστεύουμε, αποτέλεσμα»*.

Ουσιώδης λόγος της παράλειψης υποβολής μιας καταγγελίας στην ίδια την ΕΛ.ΑΣ.. είναι η δυσπιστία απέναντι σ' αυτήν, όσον αφορά την προθυμία της να ελέγξει πειθαρχικά τα στελέχη της, ενίοτε δε και ο φόβος άτυπων κυρώσεων ή αντεκδίκησης

Τυχόν παγίωση της διάχυτης αυτής δυσπιστίας θα ήταν κοινωνικοπολιτικά δυσάρεστη και θεσμικά ανησυχητική, καθ' όσον κλονίζει την αξιοπιστία και το κύρος της ίδιας της Ελληνικής Αστυνομίας και αφήνει να διαχέεται η εντύπωση, τόσο στους ίδιους τους αστυνομικούς όσο και στους πολίτες, ότι ο έλεγχος νομιμότητας των αστυνομικών ενεργειών και η διερεύνηση των πειθαρχικών παραπτωμάτων των αστυνομικών είναι προσχηματική και μεροληπτική. Επί πλέον, η αποθάρρυνση σημαντικού αριθμού πολιτών από του να καταγγέλλει τέτοια περιστατικά, έχει ως αποτέλεσμα έναν εκτιμώμενο σημαντικό σκοτεινό αριθμό αστυνομικής παραβατικότητας. Στην καταπολέμηση αυτού του φαινομένου, ιδίως όσον αφορά ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού, σημαντικό ρόλο θα μπορούσαν ν' αναλάβουν οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις ενεργώντας ως πληρεξούσιοι για την κίνηση της σχετικής διαδικασίας, όπως έχουν πράξει σε 26 περιπτώσεις (βλ. Πίνακα Α του Παραρτήματος) τις οποίες διερεύνησε ο Συνήγορος του Πολίτη. Ωστόσο, η διαμεσολάβηση των Μ.Κ.Ο. διευκολύνει μεν τη διαλεύκανση συγκεκριμένων υποθέσεων, πλην όμως δεν συμβάλλει στην ενθάρρυνση της αυτόβουλης ενέργειας του πολίτη.

Πέραν, ωστόσο, από την αμφισβήτηση της αξιοπιστίας των διενεργούμενων ερευνών, οι αναφερόμενοι πολίτες συχνά εστιάζουν και στην αυτοτελή αμφισβήτηση της νομιμότητας των αστυνομικών ενεργειών, χωρίς να επιθυμούν απαραίτητα τη διερεύνηση πειθαρχικού παραπτώματος του εμπλεκόμενου αστυνομικού. Ακόμη και στην περίπτωση αυτή, διαπιστώνεται απροθυμία να τεκμηριωθεί με επάρκεια η νομιμότητα των αμφισβητούμενων ενεργειών, αφού συχνά τα λακωνικά και σχεδόν στερεότυπα απαντητικά έγγραφα της αστυνομίας εγείρουν περαιτέρω αμφισβητήσεις.

Χαρακτηριστικές περιπτώσεις αποτελούν αναφορές πολιτών, στις οποίες αμφισβητείται η νομιμότητα των προσαγωγών για εξακρίβωση της λεγόμενης «δικαστικής» ταυτότητας των ελεγχόμενων, καθώς και περιπτώσεις στις οποίες καταγγέλλονται διοικητικές παρατυπίες, συνδεδεμένες με την οργάνωση και λειτουργία της υπηρεσίας και όχι αποκλειστικά με την ατομική ευθύνη του αστυνομικού (βλ. αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 19580/02, όπου λόγω φραγής εξερχόμενων κλήσεων στην υπηρεσιακή τηλεφωνική συσκευή, δεν κατέστη δυνατή η επικοινωνία προσαχθέντος σε Αστυνομικό Τμήμα).

Ο Συνήγορος του Πολίτη ελέγχει και συνδράμει τη διοίκηση χωρίς να την υποκαθιστά, εκτός από εξαιρετικές περιπτώσεις όπου η διοίκηση προφανώς αποφεύγει να διενεργήσει πράξη που μπορεί και ο ίδιος να κάνει, όπως, λόγου χάριν, λήψη μαρτυρικών καταθέσεων (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 14926/2001).

Έτσι, κατά κανόνα ο Συνήγορος του Πολίτη διαβιβάζει στην αρμόδια για τη διερεύνηση αρχή τις υποθέσεις που το πρώτον καταγγέλλονται σ' αυτόν, ζητώντας τη διεξαγωγή ελέγχου και τη συνακόλουθη ενημέρωση, εν συνεχεία δε εξετάζει αν ο έλεγχος διεξήχθη σύμφωνα με τους όρους του νόμου. Όταν, αντίθετα, διαπιστώσει ότι έχει προϋπάρξει καταγγελία στην ΕΛ.ΑΣ. η οποία και διερευνάται, ο Συνήγορος του Πολίτη περιορίζεται στην απαίτηση των στοιχείων εκείνων που επιτρέπουν τον έλεγχο της ορθής διεξαγωγής. Μέριμνα του Συνηγόρου του Πολίτη, εφ' όσον δεν μπορεί να υπεισέλθει πλήρως στον ίδιο τον πυρήνα της κρίσης περί συνδρομής ή μη της ευθύνης, είναι το να διασφαλίσει ότι η όποια κρίση διατυπωθεί εκφράστηκε *lege artis* και με όλες τις ουσιαστικές και διαδικαστικές εγγυήσεις της ορθότητάς της, ειδικότερα δε όχι μόνο με τις εγγυήσεις που αποσκοπούν στην προστασία του πειθαρχικώς εγκαλουμένου αστυνομικού, αλλά και με εκείνες που εξασφαλίζουν την αμεροληψία της πειθαρχικής κρίσης και την ενημέρωση του καταγγέλλοντος.

Ο Συνήγορος του Πολίτη διαβιβάζει στην αρμόδια για τη διερεύνηση αρχή τις υποθέσεις που το πρώτον καταγγέλλονται σ' αυτόν, ζητώντας τη διεξαγωγή ελέγχου και τη συνακόλουθη ενημέρωση, εν συνεχεία δε κρίνει αν ο έλεγχος διεξήχθη σύμφωνα με τους όρους του νόμου

Από τις αναφορές των πολιτών προς τον Συνήγορο του Πολίτη, πολλές τίθενται στο αρχείο για λόγους αναρμοδιότητας της Αρχής (παρέλευση εξαμήνου, εκκρεμοδικία κ.ο.κ.) ή αοριστίας του περιεχομένου τους. Τα ουσιαστικά συμπεράσματα εξάγονται από τις διερευνηθείσες αναφορές, ουσιαστικά αυτές για τις οποίες κρίθηκε σκόπιμη η παρακολούθηση της αστυνομικής έρευνας επειδή τα καταγγελλόμενα παρείχαν ενδείξεις βασιμότητας. Μεταξύ αυτών των περιπτώσεων, ελάχιστες είναι εκείνες στις οποίες η ΕΛ.ΑΣ. απεδέχθη τη συνδρομή ευθυνών στελεχών της, και αυτό όχι στο πλήρες εύρος των καταγγελιών, αλλά συχνά μόνο σε ελάσσονα πεδία αυτού, εξ ου και σπανίζουν οι περιπτώσεις όπου επιβλήθηκαν κυρώσεις. Κατά τον μεγαλύτερο όγκο τους, οι καταγγελίες κρίθηκαν αβάσιμες από την ΕΛ.ΑΣ. ως προς το περιεχόμενό τους, οι περισσότερες δε εξ αυτών επειδή δεν συνέτρεχαν επαρκείς αποδείξεις και κυρίως επειδή ως μοναδικές πηγές πληροφόρησης, εκτός του καταγγέλλοντος, παρίστανται συνήθως μόνον ο καταγγελλόμενος αστυνομικός, κάποιιοι συνάδελφοί του ή τα υπ' αυτών εκπονηθέντα δημόσια έγγραφα (βιβλία συμβάντων κ.ο.κ.), υπέρ των οποίων συντρέχει τεκμήριο νομιμότητας και αληθείας.

Σε τέτοιες περιπτώσεις ο Συνήγορος του Πολίτη, μολοντί μη πεπεισμένος για το αβάσιμο των καταγγελιών, υποχρεούται να τερματίσει την παρέμβασή του ελλείψει άλλων αποδεικτικών μέσων. Αυτό όμως δεν του στερεί τη δυνατότητα, εν όψει της πάγιας αρνητικής έκβασης των υποθέσεων και της διατήρησης των

αμφιβολιών του, να ερευνήσει αν οι εγγυήσεις που φέρουν οι τελικές κρίσεις της ΕΛ.ΑΣ. σχετικά με τις υποθέσεις αυτές τηρήθηκαν επαρκώς, ώστε να κατασιγάσουν την ανησυχία του μήπως η έκβαση θα ήταν διαφορετική στις περιπτώσεις που τελικώς διαπιστώνει ότι αυτές δεν είχαν τηρηθεί επαρκώς. Σ' αυτόν ακριβώς τον λόγο αποδίδεται το γεγονός ότι ο μεγαλύτερος όγκος των προβλημάτων και των πλημμελειών που εκτίθενται στη συνέχεια της παρούσας έκθεσης (ως προς τον επιλεγόμενο τύπο και φορέα διεξαγωγής της διοικητικής – πειθαρχικής έρευνας, τη *lege artis* διενέργεια της αποδεικτικής διαδικασίας κ.ο.κ.) έχει συναχθεί από υποθέσεις οι οποίες, σε μεταγενέστερη φάση της έρευνας, τέθηκαν αναγκαστικά στο αρχείο του Συνηγόρου του Πολίτη λόγω αδυναμίας περαιτέρω διερεύνησης (βλ. Πίνακα Α του Παραρτήματος).

ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΑΣ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το πειθαρχικό δίκαιο των αστυνομικών, όπως και κάθε άλλο κλαδικό πειθαρχικό δίκαιο, αποβλέπει στη διασφάλιση της πειθαρχίας στο εσωτερικό του σώματος των μελών του αστυνομικού κλάδου. Αποβλέπει με άλλα λόγια στο να εξασφαλίσει την αποτελεσματική επιδίωξη του δημοσίου σκοπού τον οποίο υπηρετεί η ΕΛ.ΑΣ. μέσω της εκπλήρωσης από τα στελέχη της των καθηκόντων που αυτά υπέχουν με βάση τον νόμο που διέπει τη δράση τους. Τον σκοπό αυτόν επιδιώκει το πειθαρχικό δίκαιο των αστυνομικών με την πρόβλεψη τρόπων και μέσων αποκατάστασης της διασάλευσης της πειθαρχίας που προκαλεί η παράνομη συμπεριφορά αστυνομικού ή η πλημμελής εκ μέρους του εκπλήρωση του καθήκοντός του. Τα μέσα αυτά συνίστανται κατ' αρχήν στη διαπίστωση τυχόν ευθύνης αστυνομικού για υπηρεσιακή συμπεριφορά του, που αξιολογείται ως αντίθετη με τη κείμενη νομοθεσία, και στη τιμώρησή του με την επιβολή σε αυτόν της προβλεπόμενης από τον νόμο ανάλογης πειθαρχικής ποινής. Έτσι, το πειθαρχικό δίκαιο των αστυνομικών προβλέπει συγκεκριμένες διαδικασίες για την αντικειμενική διακρίβωση των περιστατικών, που συνθέτουν τη συμπεριφορά για την οποία εγκαλείται ο αστυνομικός και για την αμερόληπτη και ακριβοδίκαιη αξιολόγηση αυτής.

Τα αιτήματα για αντικειμενικότητα και ακρίβεια των πραγματικών διαπιστώσεων, από τη μια, και για αμερόληπτη και ακριβοδίκαιη κρίση, από την άλλη, δεν απορρέουν απλώς από τη θεμελιώδη υπηρεσιακή μέριμνα για αποκατάσταση της πειθαρχίας. Άλλωστε, θα μπορούσε ενδεχομένως να θεωρηθεί – και τέτοια περιστατικά οπωσδήποτε μπορούν να αναζητηθούν στις σκοτεινές σελίδες της ιστορίας κάθε σώματος ασφαλείας- ότι «το συμφέρον της υπηρεσίας» καθιστά ορισμένες φορές σκόπιμο ή θεμιτό ακόμη και έναν συνοπτικό και βασιζόμενο σε απλές ενδείξεις πειθαρχικό έλεγχο σε βάρος αστυνομικού (χάρην λ.χ. άμεσου παραδειγματισμού των υπολοίπων). Το ενδεχόμενο όμως στάθμισης των αιτημάτων της αντικειμενικότητας και της αμεροληψίας με το υπηρεσιακό συμφέρον της αποκατάστασης της πειθαρχίας θα υποβάθμιζε σε αφόρητο βαθμό τις συνταγματικές ελευθερίες του ίδιου του αστυνομικού. *Γιατί, έτσι, τα δικαιώματα και η προσωπικότητά του, ιδίως δε η τιμή του και η επαγγελματική του σταδιοδρομία, θα τελούσαν υπό τη διαρκή αίρεση υπηρεσιακών σκοπιμοτήτων.*

Ειδικά όμως στις περιπτώσεις όπου αστυνομικοί εγκαλούνται για προσβολές της ελευθερίας ή άλλων εννόμων αγαθών των πολιτών, τα αιτήματα αυτά είναι απαραίτητα για έναν πρόσθετο θεμελιώδη λόγο: διότι η αντικειμενική και αμερόληπτη πειθαρχική διερεύνηση τέτοιων συμπεριφορών συνιστά την τελική εγγύηση της ασφάλειας εκείνων ακριβώς των δικαιωμάτων των πολιτών, που οι συμπεριφορές αυτές φέρονται να έχουν προσβάλει. Κρίσιμος δείκτης της ασφάλειας την οποία απολαμβάνουν οι συνταγματικές μας ελευθερίες έναντι προσβολών προερχομένων από τους κρατικούς φορείς της εξουσίας καταναγκασμού είναι ακριβώς ο βαθμός στον οποίο οι διαδικαστικές και λοιπές εγγυήσεις που προβλέπει το υφιστάμενο πειθαρχικό δίκαιο των αστυνομικών ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στα αιτήματα της αντικειμενικότητας και της ακρίβειας των πραγματικών διαπιστώσεων και της ακριβοδικίας και αμεροληψίας των αξιολογήσεων που περιέχονται στα πορίσματα της πειθαρχικής διερεύνησης της συμπεριφοράς αστυνομικών. Ο βαθμός ανταπόκρισης προς τα αιτήματα αυτά αποτελεί αναπόφευκτα

και τον δείκτη πειστικότητας των πορισμάτων των πειθαρχικών ερευνών σε βάρος αστυνομικών απέναντι στους ίδιους τους πολίτες.

Οι εγγυήσεις αντικειμενικότητας και αμεροληψίας ευλόγως είναι ανάγκη να περιβάλλουν τον τρόπο διεξαγωγής της πειθαρχικής έρευνας, το πρόσωπο του φορέα διεξαγωγής της και, βέβαια, το περιεχόμενο της πειθαρχικής κρίσης. Όπως επισημαίνεται και παρακάτω, οι διατάξεις του ισχύοντος αστυνομικού πειθαρχικού δικαίου, είτε ρητώς, είτε και ερμηνευόμενες σύμφωνα με το Σύνταγμα, προβλέπουν πράγματι σειρά εγγυήσεων για την αντικειμενική και αμερόληπτη διεξαγωγή των πειθαρχικών ερευνών, όπως είναι : η υποχρέωση επιλογής του κατάλληλου μεταξύ των προβλεπομένων τύπων της έρευνας με βάση τη βαρύτητα του φερομένου ως τελεσθέντος πειθαρχικού αδικήματος και τη διαθεσιμότητα των αποδεικτικών στοιχείων, η υποχρέωση ανάθεσης της διεξαγωγής της έρευνας σε πρόσωπο επαρκούς υπηρεσιακής απόστασης από τον εγκαλούμενο καθώς και η υποχρέωση πλήρους, ειδικής, εμπειριστατωμένης και νόμιμης εν γένει αιτιολογίας της πειθαρχικής κρίσης. *Γι' αυτό και, εν όψει της πάγιας τάσης αμφισβήτησης των πορισμάτων των πειθαρχικών ερευνών σε βάρος αστυνομικών από τους αναφερόμενους σε αυτόν πολίτες, ο Συνήγορος του Πολίτη, προκειμένου να διαπιστώσει ακριβώς τη βασιμότητα αυτής της δυσπιστίας, εστιάζει το ενδιαφέρον του στον τρόπο με τον οποίο τα αρμόδια πειθαρχικά όργανα της ΕΛ.ΑΣ. ερμηνεύουν και εφαρμόζουν τις εγγυήσεις του ισχύοντος αστυνομικού πειθαρχικού δικαίου.* Στο παρόν μέρος εξετάζονται οι διαδικαστικές εγγυήσεις που συνδέονται με τον τύπο της έρευνας (Α) και τον φορέα της διεξαγωγής της (Β), ενώ την τήρηση των ουσιαστικών εγγυήσεων της εν γένει νομιμότητας του περιεχομένου της πειθαρχικής κρίσης εξετάζουν τα δύο επόμενα, τρίτο και τέταρτο, μέρη.

A. Τύπος της έρευνας

1. Τα κριτήρια του αστυνομικού πειθαρχικού δικαίου σχετικά με τον ακολουθητέο τύπο έρευνας

Ο σχετικές διατάξεις του πειθαρχικού δικαίου του αστυνομικού προσωπικού (π.δ. 22/96 όπως τροποποιήθηκε και ισχύει, ιδίως με το πρόσφατο π.δ. 3/2004 που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 1^Α/9.1.2004 και η ισχύς του οποίου άρχισε τρεις μήνες μετά τη δημοσίευσή του, σύμφωνα με το άρθρο 38 αυτού) περιλαμβάνουν μια *περιοριστική τυπολογία του είδους της ακολουθητέας εσωτερικής έρευνας* (προφορική εξέταση, ένορκη διοικητική εξέταση). Η τυπολογία αυτή τελεί κατ' αρχήν σε *συνάρτηση με την βαρύτητα* του προς διερεύνηση πειθαρχικού παραπτώματος και της ποινής που του αναλογεί. Η προφορική διοικητική εξέταση (Π.Δ.Ε.) διατάσσεται για παραπτώματα που επισύρουν κατώτερες πειθαρχικές ποινές (άρθρο 26 παράγρ.1 περ. α' του π.δ. 22/96) και η ένορκη διοικητική εξέταση (Ε.Δ.Ε.) (άρθρο 27 παράγρ.1 περ. α' του π.δ. 22/96) για τα παραπτώματα των άρθρων 9, 10 και 11 του διατάγματος αυτού, τα οποία επισύρουν τις κυρώσεις της απόταξης, της αργίας με απόλυση και της αργίας με πρόσκαιρη παύση. Εξ αντιδιαστολής προκύπτει ότι ως «κατώτερες» κατά το διάταγμα θεωρούνται οι κυρώσεις του προστίμου και της επίπληξης (άρθρα 12 & 13 του π.δ. 22/96). Επισημαίνεται ότι εδώ ενδιαφέρουν οι διοικητικές έρευνες για παραβίαση δικαιωμάτων των πολιτών και όχι αυτές που αφορούν παραβιάσεις της εσωτερικής τάξης και πειθαρχίας εκ μέρους των αστυνομικών οργάνων.

Από τις αναφορές που περιήλθαν στον Συνήγορο του Πολίτη και αφορούν περιπτώσεις βίαιης ή άλλης παράνομης συμπεριφοράς αστυνομικών οργάνων προς πολίτες, κρίσιμες εν προκειμένω είναι, κυρίως, οι εξής ρυθμίσεις του π.δ.22/96 που αναφέρονται στα **σοβαρότερα παραπτώματα**, για τα οποία διατάσσεται Ε.Δ.Ε.:

Άρθρο 9. Παραπτώματα που επισύρουν ποινή απόταξης.

1.γ. *Η πρόκληση βασάνων, οποιασδήποτε σωματικής κόπωσης ή βλάβης της υγείας ή άσκηση ψυχολογικής βίας και κάθε άλλη ενέργεια ή συμπεριφορά, που συνιστά βαριά προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, κατά την εκτέλεση της υπηρεσίας ή εκτός αυτής.*

Άρθρο 10. Παραπτώματα που επισύρουν ποινή αργίας με απόλυση.

1.στ. *Η από πρόθεση διάπραξη εγκλημάτων, κατά των οποίων απειλείται στερητική της ελευθερίας ποινή τουλάχιστον τριών μηνών, εφόσον η πράξη αυτή δεν εμπίπτει στις περιπτώσεις του προηγούμενου άρθρου.*

1.θ. *Η βαριά παράβαση του υπηρεσιακού καθήκοντος από πρόθεση, εφόσον δεν συντρέχει περίπτωση εφαρμογής των διατάξεων του άρθρου 9 παρ. 1 εδάφιο ζ'.*

[Με το άρθρο 37 του π.δ. 3/2004 καταργήθηκε η περίπτωση ια' της παρ. 1 του άρθρου 9 που περιελάμβανε μεταξύ των παραπτωμάτων που επισύρουν ποινή απόταξης τη «βαριά παράβαση του υπηρεσιακού καθήκοντος από πρόθεση». Το παράπτωμα αυτό επισύρει πλέον ποινή αργίας με απόλυση κατά τη νέα ρύθμιση του άρθρου 10 παρ. 1θ' που τροποποιήθηκε από το άρθρο 5 του π.δ. 3/2004, εκτός εάν πρόκειται για το ποινικό αδίκημα του άρθρου 259 Π.Κ.

Το άρθρο 9 παρ.1 εδ. ζ', μεταξύ των παραπτωμάτων που επισύρουν ποινή απόταξης, απαριθμεί έναν κατάλογο ποινικών αδικημάτων που περιέχονται στον ποινικό κώδικα και σε ειδικούς ποινικούς νόμους, μεταξύ των οποίων, το άρθρο 4 π.δ. 3/2004 προσέθεσε και την παράνομη κατακράτηση (άρθρο 325 Π.Κ), την κατακράτηση παρά το Σύνταγμα (άρθρο 326 Π.Κ.), την κατάχρηση εξουσίας (άρθρο 239 Π.Κ) κ.ά.]

Άρθρο 11. Παραπτώματα που επισύρουν ποινή αργίας με πρόσκαιρη παύση.

1.α. *Η βάνανση συμπεριφορά προς υφισταμένους, συναδέλφους ή πολίτες.*

1.β. *Η συγκάλυψη σοβαρών παραπτωμάτων κατωτέρων ή νεοτέρων του στο βαθμό.*

[Όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 6 του π.δ. 3/2004. Στην προϊσχύσασα διάταξη αναφερόταν στο 1β' η συγκάλυψη σοβαρών παραπτωμάτων υφισταμένων «ή ανακριβής περιγραφή αυτών», όρος που απαλείφθηκε πλέον από τα παραπτώματα του άρθρου 11]

Αντιθέτως, στα **ελαφρότερα παραπτώματα** που δεν απαιτούν Ε.Δ.Ε. συγκαταλέγονται και τα εξής:

Άρθρο 12. Παραπτώματα που επισύρουν ποινή προστίμου.

2. *Η έλλειψη αμεροληψίας στις υπηρεσιακές ενέργειες.*

11. *Η συγκάλυψη ελαφρών παραπτωμάτων κατωτέρων ή ανακριβής περιγραφή αυτών και γενικά η πλημμελής διαχείριση της πειθαρχικής διαδικασίας.*

14. *Η ανάρμοστη συμπεριφορά προς τους πολίτες, τους συναδέλφους...*

Άρθρο 13. Παραπτώματα που επισύρουν ποινή επίπληξης.

1. *Η επίπληξη επιβάλλεται για όλως ελαφρά παραπτώματα, τα οποία διαπράττονται κυρίως από αμέλεια και αφορούν την εκτέλεση των καθηκόντων, τη συμπεριφορά, την τάξη...*

Το σχετικό κανονιστικό πλαίσιο φαίνεται κατ' αρχήν να μην καταλείπει στη διακριτική ευχέρεια του αποδέκτη της καταγγελίας τον τύπο της έρευνας, αποσκοπώντας ακριβώς να θωρακίσει τη διερεύνηση των σοβαρότερων παραπτωμάτων με τις αυξημένες διαδικαστικές εγγυήσεις της έγγραφης ανακριτικής διαδικασίας που χαρακτηρίζει την Ε.Δ.Ε.. Ωστόσο, η εκ πρώτης όψεως αυστηρή αυτή τυπολογία, καθίσταται περισσότερο ελαστική με τη δεύτερη μεταβλητή της προσδιοριστέας πειθαρχικής διαδικασίας, που έγκειται στην ύπαρξη ικανών στοιχείων για την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης.

Το σχετικό κανονιστικό πλαίσιο φαίνεται κατ' αρχήν να μην καταλείπει στη διακριτική ευχέρεια του αποδέκτη της καταγγελίας τον τύπο της έρευνας, αποσκοπώντας ακριβώς να θωρακίσει τη διερεύνηση των σοβαρότερων παραπτωμάτων με τις αυξημένες διαδικαστικές εγγυήσεις της έγγραφης ανακριτικής διαδικασίας που χαρακτηρίζει την Ε.Δ.Ε.

Άρθρο 26.

Προφορική Διοικητική Εξέταση (Π.Δ.Ε.).

1. Η άσκηση της πειθαρχικής δίωξης με έκδοση διαταγής για **διενέργεια Π.Δ.Ε.** γίνεται:

α. Για τη βεβαίωση πειθαρχικών παραπτώματων, τα οποία επισύρουν κατώτερες πειθαρχικές ποινές, **εφ' όσον** τα στοιχεία που περιέχονται στον ασκούντα την πειθαρχική δίωξη **δεν είναι επαρκή** για τη στήριξη κατηγορίας και η υπόθεση έχει ανάγκη περαιτέρω διοικητικής διερεύνησης για τη συλλογή σχετικών αποδεικτικών στοιχείων.

Άρθρο 25.

Απ' ευθείας κλήση σε απολογία.

1. Η άσκηση της πειθαρχικής δίωξης με **απ' ευθείας κλήση** γίνεται στις περιπτώσεις που ο αρμόδιος για την άσκησή της έχει αυτοπρόσωπη αντίληψη του παραπτώματος ή τα στοιχεία που περιέχονται σ' αυτόν ή συλλέγονται στα πλαίσια της διοικητικής έρευνας **κρίνονται ικανά** για θεμελίωση πειθαρχικού παραπτώματος, εφόσον στις περιπτώσεις αυτές τα παραπτώματα επισύρουν κατώτερη πειθαρχική ποινή.

Άρθρο 22.

Άσκηση πειθαρχικής δίωξης.

1. Η δίωξη των πειθαρχικών παραπτώματων των αστυνομικών ενεργείται αυτεπάγγελα, με βάση τα στοιχεία που περιέχονται στον έχοντα το δικαίωμα άσκησης αυτής.

2. Η πειθαρχική δίωξη ασκείται με έναν από τους κατωτέρω αναφερόμενους τρόπους:

α. Με απ' ευθείας κλήση προς απολογία.

β. Με την έκδοση διαταγής για διενέργεια Ένορκης ή Προφορικής Διοικητικής Εξέτασης προς βεβαίωση πειθαρχικών παραπτώματων.

3. Ο αρμόδιος για την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης, **δύναται να διατάσσει ή να ενεργεί προκαταρκτική έρευνα για τη συλλογή και καταγραφή στοιχείων προκειμένου να διαπιστωθεί η τέλεση πειθαρχικού παραπτώματος**. Στα πλαίσια αυτής δύναται να ζητεί την παροχή εξηγήσεων, προφορικά ή έγγραφα, απ' αυτόν που φέρεται ότι υπέπεσε σε πειθαρχικό παράπτωμα.

[Η παράγραφος 3 του άρθρου 22 του π.δ. 22/96 αντικαταστάθηκε ως άνω από το άρθρο 10 του π.δ. 3/2004. Η παλαιά διάταξη, υπό την ισχύ της οποίας έχει διενεργηθεί το μεγαλύτερο μέρος των ερευνών που αφορά η παρούσα ειδική έκθεση, είχε ως εξής:

«3. Ο αρμόδιος για την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης, **για τον έλεγχο των στοιχείων που περιέχονται σ' αυτόν και την εκτίμηση της συνδρομής των λόγων προς άσκηση αυτής, δύναται να διατάσσει ή να ενεργεί άτυπη έρευνα**, στα πλαίσια της οποίας δύναται να ζητεί την παροχή εξηγήσεων, προφορικά ή έγγραφα, απ' αυτόν που φέρεται ότι υπέπεσε σε πειθαρχικό παράπτωμα ή να προβαίνει σε κάθε άλλη νόμιμη ενέργεια για τη συλλογή σχετικών στοιχείων».

Η κυριότερη αλλαγή στο σημείο αυτό που επέφερε το π.δ. 3/2004 αφορά τη μετονομασία της άτυπης έρευνας σε προκαταρκτική, χωρίς ωστόσο να αλλάζει τον στόχο ή τα στοιχεία της]

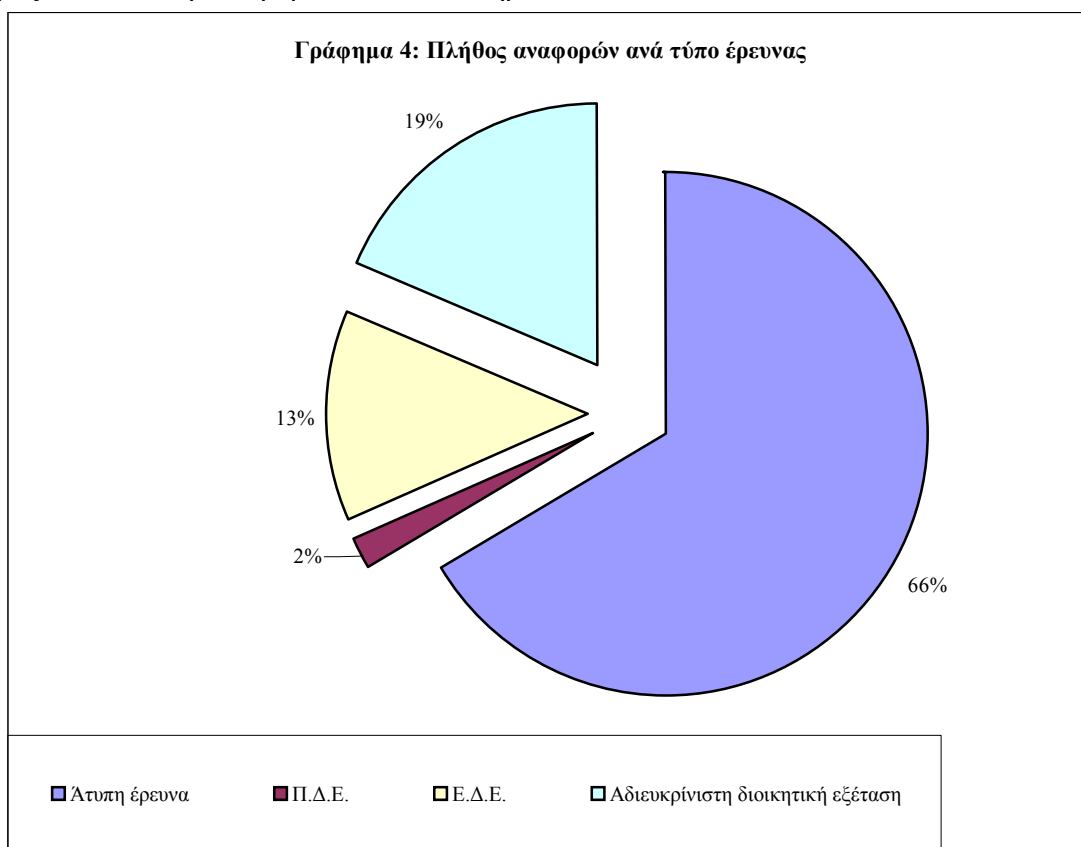
4. Ο αρμόδιος για την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης **υποχρεούται στην άσκηση αυτής, αν τα στοιχεία που περιέχονται σ' αυτόν ή αυτά που προέκυψαν από την ενέργεια της έρευνας κρίνονται ικανά για τη θεμελίωση πειθαρχικού παραπτώματος, διαφορετικά θέτει την υπόθεση στο αρχείο με αιτιολογημένη πράξη του**. Αν, στην τελευταία περίπτωση, ο αρμόδιος για την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης φέρει βαθμό Αστυνομικού Υποδιευθυντή και κάτω, η πράξη της αρχειοθέτησης, με όλη τη σχετική αλληλογραφία υποβάλλεται ιεραρχικά στο διευθυντή της προϊστάμενης Αστυνομικής Διεύθυνσης ή άλλης Υπηρεσίας επιπέδου Διευθύνσεως, ο οποίος αποφασίζει τελεσίδικα για την άσκηση ή όχι της πειθαρχικής δίωξης.

5. **Για ελαφρά παραπτώματα, τα οποία προδήλως δικαιολογούν μόνο ποινή επίπληξης, η δίωξη απόκειται στη διακριτική ευχέρεια** του αρμόδιου για την άσκησή της, ο οποίος για την απόφασή του αυτή, λαμβάνει υπόψη το συμφέρον της Υπηρεσίας και την καθόλου διαγωγή του αστυνομικού, εντός και εκτός υπηρεσίας, αιτιολογώντας τη σχετική απόφασή του.

2. Η περιγραφή της έρευνας σύμφωνα με τα στοιχεία του Συνηγόρου του Πολίτη

Αφεταιρία για την αξιολόγηση της τήρησης εκ μέρους της ΕΛ.ΑΣ. των κανόνων επιλογής του κατάλληλου τύπου έρευνας αποτελεί η περιγραφή που η ίδια η ΕΛ.ΑΣ. προσφέρει σχετικά με τον τύπο έρευνας που ακολούθησε στην εκάστοτε περίπτωση μέσα από τις απαντήσεις σε σχετικά ερωτήματα που της απευθύνουν όργανα

εξωτερικού ελέγχου της νομιμότητας της αστυνομικής δράσης, όπως είναι ο Συνήγορος του Πολίτη και, βέβαια, τα δικαστήρια.

Η συχνότητα προσφυγής σε κάθε τύπο έρευνας από την ΕΛ.ΑΣ. για τη διερεύνηση καταγγελιών πολιτών σχετικά με παραβίαση δικαιωμάτων τους από αστυνομικά όργανα, με βάση τις σχετικές υποθέσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, έχει ως εξής:

- 71 άτυπες έρευνες επί συνόλου 107 υποθέσεων (ποσοστό 66%)
- 2 Π.Δ.Ε. (ποσοστό 2%)
- 14 Ε.Δ.Ε. (ποσοστό 13%)
- 20 διοικητικές εξετάσεις ο τύπος των οποίων παρέμεινε αδιευκρίνιστος (ποσοστό 19%).

Τα παραπάνω δεδομένα υπολογίζονται με βάση τον συνολικό αριθμό υποθέσεων που έτυχαν τόσο διερεύνησης από τον Συνήγορο του Πολίτη όσο και από την ΕΛ.ΑΣ., και οι οποίες καταγράφονται στον Πίνακα Β του Παραρτήματος, και όχι με βάση τον συνολικό αριθμό καταγγελιών που περιήλθαν στην Αρχή, και καταγράφονται στον Πίνακα Α' του Παραρτήματος. Από το σύνολο των αναφορών κατά της ΕΛ.ΑΣ., που εμφανίζονται στον Πίνακα Α, ορισμένες δεν προσφέρονταν για πειθαρχική διερεύνηση, ενώ η διερεύνησή άλλων από αυτές από τον Συνήγορο του Πολίτη βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη, ώστε να μην υπάρχουν ακόμη ασφαλή στοιχεία για τη ποιότητα των οικείων εσωτερικών αστυνομικών ερευνών. Επίσης, υπάρχουν αναφορές από πολίτες που αφορούν την προδικασία της ποινικής δίκης και, ως εκ τούτου τελούν εκτός αρμοδιότητας του Συνηγόρου του Πολίτη, λόγω εμπλοκής των δικαστικών αρχών. Τέλος, ο Συνήγορος του Πολίτη είναι συχνά αποδέκτης αναφορών από πολίτες που προβάλλουν εσφαλμένα ως παραβιάσεις δικαιωμάτων σύννομες ενέργειες αστυνομικών οργάνων. Στις περιπτώσεις αυτές, ο πολίτης ενημερώνεται από τον Συνήγορο του Πολίτη για το νόμο αβάσιμο της αναφοράς του.

Κατ' αρχήν πρέπει να επισημανθεί ότι η διευκρίνιση από την ΕΛ.ΑΣ. του τύπου έρευνας, στον οποίο προσέφυγε, αποτελεί σημαντικό στοιχείο διαφάνειας της πειθαρχικής διαδικασίας, αναγκαίο για την παρακολούθηση της ορθής διεξαγωγής της τόσο από τον Συνήγορο του Πολίτη ή άλλα όργανα ελέγχου, όσο και από τον ίδιο

τον καταγγέλλοντα πολίτη. Γι' αυτό και η *αόριστη* αναφορά της ΕΛ.ΑΣ. σε διενέργεια «*διοικητικής εξέτασης*», χωρίς να διευκρινίζεται ο τύπος της, θέτει ερωτηματικά ως προς τη διαφάνεια της πειθαρχικής διαδικασίας και την τήρηση της αρχής της αντιστοιχίας του τύπου της έρευνας με τη σοβαρότητα του καταγγελλομένου παραπτώματος.

Σύνηθες σύμπτωμα πλημμελούς περιγραφής από την ΕΛ.ΑΣ. των εσωτερικών της ερευνών, αποτελεί και η πρακτική της απλής απάντησης από τον άμεσο ιεραρχικό προϊστάμενο των εμπλεκόμενων αστυνομικών, στην οποία δεν αναφέρονται τα στοιχεία στα οποία στηρίζει την κρίση του

Σύνηθες σύμπτωμα πλημμελούς περιγραφής από την ΕΛ.ΑΣ. των εσωτερικών της ερευνών, αποτελεί και η *πρακτική της απλής απάντησης* από τον άμεσο ιεραρχικό προϊστάμενο των εμπλεκόμενων αστυνομικών, σχετικά με την έκβαση της έρευνας που διεξήχθη, χωρίς να αναφέρονται εκεί τα στοιχεία στα οποία αυτός στήριξε την όποια κρίση του. Εν όψει της περιοριστικής τυπολογίας του διατάγματος (άτυπη έρευνα,

προφορική εξέταση, ένορκη διοικητική εξέταση) και δια της εις άτοπον αναγωγής, η απλή ενημερωτική απάντηση θα πρέπει να θεωρηθεί ότι εμπίπτει τυπικά στην κατηγορία της «*άτυπης έρευνας*». Η πρακτική αυτή ωστόσο αφήνει αναπάντητα ερωτήματα σχετικά με το εάν τηρείται σε κάθε περίπτωση η προβλεπόμενη διαδικασία της άτυπης έρευνας (δηλαδή της συλλογής εγγράφων ή άλλων στοιχείων) που αποσκοπεί στο σχηματισμό τεκμηριωμένης και αμερόληπτης κρίσης και επιχειρεί να αποτρέψει το ενδεχόμενο απλής κάλυψης των εμπλεκόμενων αστυνομικών από τον διοικητή τους (προς αποτροπή του πειθαρχικού παραπτώματος του άρθρου 12 περ. 11 π.δ. 22/96).

Η πρακτική της απλής απάντησης παρατηρείται και σε ανώτερα ιεραρχικά όργανα της ΕΛ.ΑΣ.. (π.χ. Διεύθυνση Αστυνομικού Προσωπικού), με τη πάγια, τυπική και ελάχιστα πληροφοριακή διατύπωση: «*δεν προέκυψαν πειθαρχικά παραπτώματα και η υπόθεση ετέθη στο αρχείο από πειθαρχικής πλευράς*». Στην περίπτωση αυτή, όπου έχει επιληφθεί της απάντησης η προϊσταμένη των εγκαλουμένων αρχή, δεν καταλείπεται βεβαίως αμφιβολία ότι πραγματοποιήθηκε άτυπη έρευνα. Ωστόσο μένει ανοιχτό το ζήτημα της προσήκουσας αιτιολογίας. Η απλή απάντηση, τόσο στην περίπτωση που προέρχεται από τον διοικητή των εμπλεκόμενων όσο και όταν αυτή προέρχεται από ανώτερο ιεραρχικά όργανο, εάν δεν αναφέρει τα *συγκεκριμένα στοιχεία στα οποία στηρίζεται* μία (συνήθως απαλλακτική) κρίση, αποτελεί απλή ενημέρωση μόνον ως προς το αποτέλεσμα της πειθαρχικής διερεύνησης, και δεν πληροί τους όρους της διαφάνειας και της *αιτιολογημένης απάντησης* στο συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της αναφοράς των πολιτών (άρθρο 10 παρ. 2 Συντάγματος, ρητή πλέον και στο π.δ. 22/96 διάταξη του άρθρου 24 παράγρ. 4, όπως προστέθηκε από το άρθρο 2 του π.δ. 31/01). Επίσης θέτει ζήτημα πλημμελούς απάντησης προς τον Συνήγορο του Πολίτη, ο οποίος δεν μπορεί να σχηματίσει ολοκληρωμένη εικόνα για τις πράξεις ή παραλείψεις που διερευνά από πλευράς νομιμότητας (άρθρο 4 παρ. 5 νόμου 3094/03, και, αντίστοιχο, του προϊσχύσαντος ν. 2477/97).

Η ενάλωτη θέση στην οποία βρίσκεται ο πολίτης που υποβάλλει αναφορά κατά αστυνομικού οργάνου, καθιστά τον Συνήγορο του Πολίτη ιδιαίτερος επιφυλακτικό σε άτυπες έρευνες που είναι πρόσφορες να καταλήξουν σε φιλικό διακανονισμό, ενόσω η βαρύτητα του καταγγελλομένου παραπτώματος θα απαιτούσε τυπικότερη μορφή έρευνας

Ωστόσο, τα παραπάνω στοιχεία, που ετέθησαν υπ' όψιν του Συνηγόρου του Πολίτη, πέρα από την τάση εσωστρέφειας της ΕΛ.ΑΣ., αποκαλύπτουν και ένα πρόβλημα ουσίας των αστυνομικών ερευνών: την *ευρύτατη χρήση της άτυπης έρευνας*, νυν προκαταρκτικής, που τείνει να αποτελέσει τον αποκλειστικό κανόνα στις εσωτερικές έρευνες της αστυνομίας, όπως αναλύεται στη συνέχεια.

3. Η υπερβάλλουσα χρήση της άτυπης έρευνας

Κατά τις προαναφερθείσες διατάξεις του π.δ. 22/96, η άτυπη έρευνα εμφανίζεται ως καθολική *δυνατότητα προκαταρκτικής εξέτασης* των στοιχείων και των λόγων άσκησης πειθαρχικής δίωξης. Ο προκαταρκτικός χαρακτήρας της έρευνας αυτής επιβεβαιώθηκε με το π.δ. 3/2004, άρθρο 10, που την ονομάζει πλέον ρητώς «*προκαταρκτική*» έρευνα. Αυτή εξακολουθεί να διατάσσεται δυνητικά και δεν αντικαθιστά τους τρόπους άσκησης πειθαρχικής δίωξης του άρθρου 22 παρ. 2 του π.δ. 22/96. Η *ευάλωτη θέση* στην οποία βρίσκεται ο πολίτης που υποβάλλει αναφορά κατά αστυνομικού οργάνου, καθιστά τον Συνήγορο του Πολίτη ιδιαιτέρως επιφυλακτικό σε άτυπες έρευνες που είναι πρόσφορες να καταλήξουν σε φιλικό διακανονισμό, ενόσω η βαρύτητα του καταγγελλομένου παραπτώματος θα απαιτούσε τυπικότερη μορφή έρευνας. Η «*επιδειχθείσα μεταμέλεια*» (άρθρο 8 παρ. 2) έχει σημασία κατά το π.δ. 22/96 για την επιμέτρηση της πειθαρχικής ποινής κατά του υπαιτίου οργάνου (και θα ήταν επικίνδυνο για την αξιοπιστία της ΕΛ.ΑΣ. και για το κράτος δικαίου, εάν απέκλειε τη δυνατότητα να ασκηθεί καν η τυχόν αρμόζουσα στο παράπτωμα πειθαρχική διερεύνησή του με Ε.Δ.Ε.. Για το λόγο αυτό και το π.δ. 22/96 υπάγει σε διακριτική ευχέρεια μόνον τη δίωξη «*για ελαφρά παραπτώματα, τα οποία προδήλως δικαιολογούν μόνο ποινή επίπληξης*» (άρθρο 22 παρ. 5).

Η προσφυγή στη δυνατότητα άτυπης έρευνας δεν είναι δικαιολογημένη όταν τα στοιχεία που περιήλθαν στον αρμόδιο για την άσκηση της Ε.Δ.Ε. είναι ικανά να θεμελιώσουν το καταγγελλόμενο παράπτωμα (άρθρ.22 παρ. 3-4 π.δ. 22/96)

Ο Συνήγορος του Πολίτη παρατηρεί ότι η προσφυγή στη δυνατότητα άτυπης έρευνας δεν είναι δικαιολογημένη όταν τα στοιχεία που περιήλθαν στον αρμόδιο για την άσκηση της Ε.Δ.Ε. είναι ικανά να θεμελιώσουν το καταγγελλόμενο παράπτωμα (άρθρ.22 παρ. 3-4 π.δ. 22/96). Άλλως, η άτυπη

έρευνα κινδυνεύει να αποτελέσει τον αποκλειστικό τύπο έρευνας, με συνέπεια η διερεύνηση των βαρύτερων πειθαρχικών παραπτωμάτων των άρθρων 9, 10 και 11 του διατάγματος να μην περιβάλλεται τον τύπο της Ε.Δ.Ε. και τις αντίστοιχες αυξημένες διαδικαστικές εγγυήσεις έρευνας.

Η τάση αυτή καταστρατήγησης του σκοπού της άτυπης έρευνας, είναι προφανής στην περίπτωση που, ενώ κατά τη διάρκειά της συλλέγονται στοιχεία ικανά να στηρίξουν την πειθαρχική δίωξη του εμπλεκόμενου οργάνου, η ΕΛ.ΑΣ. προβάλλει το αξίωμα *ne bis in idem*, που διατυπώνεται στο άρθρο 7 παρ. 1 του π.δ. 22/96 ως εξής: «*Ο αστυνομικός δεν διώκεται για δεύτερη φορά για το αυτό πειθαρχικό παράπτωμα, για το οποίο μία απόφαση επιβολής ποινής εκδίδεται και μία ποινή επιβάλλεται*». Ωστόσο, ο προκαταρκτικός χαρακτήρας της άτυπης έρευνας δεν την καθιστά άσκηση δίωξης, που αποτελεί ρητή προϋπόθεση εφαρμογής του αξιώματος *ne bis in idem* του προαναφερθέντος άρθρου.

Ο προκαταρκτικός χαρακτήρας της άτυπης έρευνας δεν την καθιστά άσκηση δίωξης, που αποτελεί ρητή προϋπόθεση εφαρμογής του αξιώματος *ne bis in idem*

Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 22 παρ. 2-3 του π.δ. 22/96 που προπαρατέθηκαν, *μόνον* η απ' ευθείας κλήση προς απολογία και η έκδοση διαταγής για Π.Δ.Ε. ή για Ε.Δ.Ε. συνιστούν άσκηση πειθαρχικής δίωξης. Επομένως, και σε περίπτωση που η ΕΛ.ΑΣ. αρνείται να διεξαγάγει Ε.Δ.Ε. παρά την ύπαρξη ικανών στοιχείων προς τούτο, επικαλούμενη άτυπη έρευνα που έχει καταλήξει σε επιβολή κύρωσης (επίπληξης ή προστίμου), η επίκληση του αξιώματος *ne bis in idem* είναι καταχρηστική.

Η διαφαινόμενη πάγια *απόκλιση προς ελαστικότερο τύπο έρευνας* από αυτόν που αντιστοιχεί στα καταγγελλόμενα παραπτώματα και τις ανάλογες ποινές κατά τις κείμενες διατάξεις, είναι προβληματική. Προεξοφλεί το αναξιόπιστο της καταγγελίας και την ανυπαρξία σοβαρών παραπτωμάτων, επομένως υποπίπτει στο σφάλμα (σφάλμα δικανικού αλλά και κάθε άλλου συλλογισμού) της λήψης του ζητουμένου.

4. Η αποφυγή άσκησης Ε.Δ.Ε.

Η συγκριτικά πολύ μεγαλύτερη συχνότητα άτυπων ερευνών, που αποτελούν το 66% του συνόλου των ερευνών σύμφωνα με τα στοιχεία που προαναφέρθηκαν, δημιουργεί το βασίμο ερώτημα, *εάν πράγματι η ΕΛ.ΑΣ. πράγματι ακολουθεί τον τύπο έρευνας που προσιδιάζει στα σχετικά παραπτώματα* αστυνομικών που έχουν αναφερθεί στον Συνήγορο του Πολίτη. Σε υποθέσεις όπου το καταγγελλόμενο παράπτωμα απαιτούσε Ε.Δ.Ε. ενώ διενεργήθηκε *μόνον* άτυπη έρευνα, ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διαπιστώσει ότι υπήρξαν περιπτώσεις που *υπήρχαν εξ αρχής ή προέκυψαν στοιχεία* ικανά να θεμελιώσουν την άσκηση πειθαρχικής δίωξης με τη διαταγή Ε.Δ.Ε., στην οποία η ΕΛ.ΑΣ. αρνήθηκε να προχωρήσει.

Από την τυπολογία των σοβαρών παραπτωμάτων του π.δ. 22/96 (βλ. παραπάνω τις σχετικές διατάξεις) προκύπτει ότι χρήζουν Ε.Δ.Ε. όχι *μόνον* οι περιπτώσεις σωματικών και ψυχολογικών βασάνων, αλλά και η πρόκληση σωματικής

Ο κανονιστικός νομοθέτης θέλησε να συμπεριλάβει υπό τις εγγυήσεις τυπικότητας της Ε.Δ.Ε. όλες τις περιπτώσεις άσκησης σωματικής βίας

κόπωσης, η βάνουση συμπεριφορά και αυτή που συνιστά βαριά προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, καθώς και η παράνομη και εμπρόθετη συμπεριφορά που αποτελεί βαριά παράβαση καθήκοντος ή επισύρει ποινή

φυλάκισης τουλάχιστον 3 μηνών. Πρόκειται για ευρύ προσδιορισμό του πεδίου εφαρμογής της Ε.Δ.Ε.. Ο κανονιστικός νομοθέτης θέλησε να συμπεριλάβει υπό την διασφάλιση μιας τυπικής διαδικασίας Ε.Δ.Ε. όλες τις περιπτώσεις άσκησης σωματικής βίας («*πρόκληση σωματικής κόπωσης*», «*βάνουση συμπεριφορά*») που υπερβαίνουν το αναγκαίο μέτρο για την πρόληψη και καταστολή του εγκλήματος. Έτσι, και *απλές σωματικές βλάβες* εμπίπτουν στο πεδίο του άρθρου 9 παρ. 1γ' του π.δ. 22/96 και τελούν υπό τον έλεγχο της αναγκαιότητάς τους. Η συστηματική ερμηνεία της παράθεσης των διατάξεων αυτών μαρτυρεί ότι η πρόβλεψη του άρθρου 10 παρ. 1στ' για παράνομη συμπεριφορά, που τελείται με πρόθεση και επισύρει ποινή τουλάχιστον τριών μηνών, επιτελεί δευτερεύουσα και συμπληρωματική λειτουργία στο πεδίο εφαρμογής της Ε.Δ.Ε.. Χωρίς να αφαιρεί κάτι από τα προαναφερθέντα βαρύτερα παραπτώματα του άρθρου 9, προσθέτει μια κατηγορία παραπτωμάτων, που παραπέμπει σε συμπεριφορές που τιμωρούνται αυστηρά παράλληλα και από τον ποινικό νομοθέτη, λ.χ. *παραβίαση του ασύλου της κατοικίας* (άρθρο 241 ΠΚ). Επιπροσθέτως, βοηθητική λειτουργία επιτελεί και η αναφορά σε «*βαριά*» παράβαση καθήκοντος, η οποία, κατά την άποψη του Συνηγόρου του Πολίτη περιλαμβάνει

ερμηνευτικά και τις περιπτώσεις *παράνομης σύλληψης και κατακράτησης* (οι οποίες τώρα έχουν ευθέως και όχι ερμηνευτικώς υπαχθεί στο άρθρο 9 παρ. 1. εδ. ζ' του π.δ. 22/96 με την τροποποίηση που επέφερε το άρθρο 4 του π.δ. 3/2004). Τέλος, *βαριά προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας* αποτελούν και τα περιστατικά *καταχρηστικής άσκησης της κατασταλτικής εξουσίας* εκ μέρους των αστυνομικών οργάνων που στοχεύουν ή αντικειμενικά προσβάλλουν την αξιοπρέπεια των ελεγχόμενων πολιτών.

Το ευρύ αυτό πεδίο που το π.δ. 22/96 επιφυλάσσει στις Ε.Δ.Ε. περιορίζεται ουσιαστικά από την πρακτική της ΕΛ.ΑΣ., όπως καταδεικνύουν οι αναφορές που διερεύνησε ο Συνήγορος του Πολίτη (βλέπε και Πίνακα Γ του Παραρτήματος για τις υποθέσεις που ακολουθούν). *Ε.Δ.Ε. διετάχθησαν*, εκτός από δύο περιπτώσεις θανάτου (θανατηφόρας σωματικής βλάβης νεαρού Ρομά, αναφορά 17167/01, ανθρωποκτονίας αλλοδαπού από συνοριοφύλακα, αναφορά 16762/03) και σε μία περίπτωση πρόκλησης σωματικών βασάνων (βασανισμός με ηλεκτροσόκ, αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 13170/02). Αυτή η τελευταία αποτελεί και τη βαρύτερη δυνατή παραβίαση ατομικών δικαιωμάτων, πέρα από το δικαίωμα στη ζωή, δεδομένης της απαγόρευσης βασάνων στο άρθρο 7 παρ. 2 Συντάγματος, στο άρθρο 3 Ε.Σ.Δ.Α., στην κυρωθείσα με τον ν. 1782/88 Διεθνή Σύμβαση κατά των βασανιστηρίων και άλλων τρόπων σκληρής, απάνθρωπης και ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας, στην αντίστοιχη ευρωπαϊκή σύμβαση (ν. 1949/91), και το άρθρο 137^A παρ. 2 Ποινικού Κώδικα που τιμωρεί την πρόκληση βασάνων σε βαθμό κακουργήματος. Εξάλλου, οι σχετικές καταγγελίες δεν θα μπορούσαν εύκολα να παρακαμφθούν με μια άτυπη έρευνα, δεδομένου ότι συχνά συνοδεύονται από ιατροδικαστικές εκθέσεις ή άλλες ιατρικές γνωματεύσεις. Επίσης, για τον ίδιο λόγο καθώς και, πιθανώς, λόγω της ύπαρξης παράλληλων μηνύσεων, διετάχθησαν Ε.Δ.Ε. για εκτεταμένους ξυλοδαρμούς (ανηλίκων - αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 3047/01, 18820/01, κατοίκων Ρομά - αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 11827/2000, 18665/01, 15912/02, αλλοδαπού υπό πολιτογράφηση - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 2964/02), ελλήνων ομογενών από την πρώην ΕΣΔΔ (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 17018/03), επίσης για κακή συμπεριφορά και παραβίαση οικιακού ασύλου (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 14926/01), καθώς και σε μια περίπτωση άρνησης θεώρησης του γνησίου υπογραφής από αστυνομικό όργανο (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 1424/2000), που, περιέργως, θεωρήθηκε από τον οικείο αστυνομικό διοικητή βαριά παράβαση καθήκοντος επισύρουσα Ε.Δ.Ε..

Είναι χαρακτηριστικό ότι η προσαγωγή με χειροπέδες και η χειροδικία σε βάρος Γάλλου πολίτη, που προσήχθη στο Τμήμα διότι «*περιφερόταν ασκόπως*» σε πάρκο, δεν θεωρήθηκε από την ΕΛ.ΑΣ. περίπτωση χρήζουσα Ένορκης Διοικητικής Εξέτασης (Ε.Δ.Ε.) αλλά απλώς *Προφορικής Διοικητικής Εξέτασης* (Π.Δ.Ε.) (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 9292/99). επίσης, Προφορική Διοικητική Εξέταση διετάχθη και στην περίπτωση καταχρηστικής συμπεριφοράς αστυνομικού κατά την κράτηση ηλικιωμένου καρδιοπαθούς (αναφορά 18034/03). Αντιθέτως, στις περιπτώσεις που ακολουθούν, *Ε.Δ.Ε. δεν διετάχθησαν για άλλα παραπτώματα που χρήζουν Ε.Δ.Ε.*, αλλά έγινε μόνον άτυπη έρευνα.

Άσκηση σωματικής βίας:

- Χειροδικία - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 20135/01, βιαιοπραγία κατά Αλβανών - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 5674/01, βίαιη συμπεριφορά στον έλεγχο - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 7193/03, βία κατά διαδηλώτριας - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 11078/03, βία κατά διαμαρτυρόμενης για στάθμευση, προπηλακισμός και αποβολή εγκύου Ρομά - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 3979/02: έγινε διοικητική εξέταση αορίστως, προπηλακισμός Ρώσου τουρίστα - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 11514/02: έγινε διοικητική εξέταση αορίστως, κακοποίηση Ρομά κατά τη σύλληψη - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 9504/01: έγινε διοικητική εξέταση αορίστως, αναγκαστική χορήγηση φαρμάκων για απέλαση - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 17332/02: έγινε διοικητική εξέταση αορίστως.

Παραβίαση δικαιωμάτων συλληφθέντων που συνιστά βαριά παράβαση καθήκοντος:

- *παράνομη σύλληψη και κατακράτηση* (κράτηση για εξοφληθείσα κλήση - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 16983/02), όπου, ωστόσο, δεν διαπιστώθηκε δόλος που αποτελεί προϋπόθεση εφαρμογής του πειθαρχικού παραπτώματος της βαριάς παράβασης καθήκοντος και απαιτεί διενέργεια Ε.Δ.Ε. κατ' άρθρο 9 παρ.1α' του π.δ. 22/96 και του αντίστοιχου ποινικού αδικήματος του άρθρου 259 ΠΚ. Πάντως, η ύπαρξη πρόθεσης, ως στοιχείου της υποκειμενικής υπόστασης του σχετικού παραπτώματος, θα ήταν επιβεβλημένο να διερευνάται με την τυπική διαδικασία της Ε.Δ.Ε. και να μην επαφίεται σε μιάν άτυπη έρευνα για παράβαση καθήκοντος.

- *κράτηση μελών θρησκευτικής κοινότητας* για διανομή διαφωτιστικού υλικού - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 10111/02, *προσαγωγή που υπέκρυπτε σύλληψη* - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 21105/01, *πρόσκληση στο τμήμα που υπέκρυπτε τον σκοπό σύλληψης* - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 623/01).

- *στέρξη τηλεφωνικής επικοινωνίας* (με την οικογένεια του κατά λάθος συλληφθέντος ως διαρρήκτη - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 8723/99, τηλεφωνικής επικοινωνίας και διερμηνείας κατά τη σύλληψη οικογένειας γάλλων πολιτών για αυτόφωρο αδίκημα του νόμου περί ελεύθερης κατασκήνωσης - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 19580/02).

Επίσης, παρατηρήθηκαν περιστατικά *καταχρηστικής άσκησης εξουσίας συνδεδεμένης με παράνομες συμπεριφορές*, που δεν θα μπορούσαν, για το λόγο αυτό, να αναχθούν σε απλή παράβαση της αρχής της αμεροληψίας, που αποτελεί κατά το π.δ. 22/96 ελαφρότερο παράπτωμα.

- *Καταχρηστικοί έλεγχοι* (παράνομες παρενοχλήσεις από αστυνομικούς σε Ρομά εγκατεστημένους σε Δήμο της Αττικής - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 7080/03), σε συνδυασμό με απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση (εξαναγκασμός ασθενούς υπερήλικα να υποστεί έλεγχο σε πρηνή θέση - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 15917/02), ή ρατσιστική προκατάληψη (επιλεκτικός έλεγχος διερχομένου στην εθνική οδό λόγω φυλετικής καταγωγής - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 13597/02).

Παρά την υπάρχουσα κλιμάκωση του π.δ. 22/96 προς σοβαρότερα παραπτώματα που χρήζουν Ε.Δ.Ε., τα περιστατικά που αναφέρθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη καταδεικνύουν σοβαρό έλλειμμα αναλογικότητας στην κρίση των ελεγχόντων προϊσταμένων μεταξύ βαρύτητας καταγγελλομένων και επιλεγμένου τύπου έρευνας. Είναι δε χαρακτηριστικό ότι η ΕΛ.ΑΣ. εμμένει στις αρνήσεις της προς τον Συνήγορο του Πολίτη και δεν προχωρεί σε Ε.Δ.Ε. και για συμπεριφορές που εμπίπτουν στη

Τα περιστατικά που αναφέρθηκαν στον Συνήγορο του Πολίτη καταδεικνύουν σοβαρό έλλειμμα αναλογικότητας στην κρίση των ελεγχόντων προϊσταμένων μεταξύ βαρύτητας καταγγελλομένων και επιλεγμένου τύπου έρευνας

διατύπωση περί πρόκλησης σωματικής κόπωσης, ψυχολογικής βίας και προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας του άρθρου 9 παρ. 1γ' του π.δ. 22/96, συνιστώντας παράλληλα παραβιάσεις του άρθρου 7 παρ. 2 Συντάγματος και του άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Ε.Σ.Δ.Α., κυρωθείσας με το ν.δ. 53/1974), το οποίο απαγορεύει εκτός από τα βασανιστήρια και την απάνθρωπη καθώς και την εξευτελιστική μεταχείριση. Υπό το πρίσμα των υπέρτερης τυπικής ισχύος διατάξεων (βλ.υποσημ.4), ο επιθετικός προσδιορισμός του π.δ. 22/96 περί «βαριάς» προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας δεν μπορεί να ερμηνευθεί παρά προς επεξήγηση, και όχι προς συρρίκνωση της προστασίας που επιφυλάσσουν το Σύνταγμα (2 παρ. 1, 7 παρ. 2) και οι διεθνείς συμβάσεις στην ανθρώπινη αξιοπρέπεια.

Ο εξαναγκασμός ασθενούς υπερήλικα να πέσει πρηνηδόν για έλεγχο (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 15917/02), εξαναγκασμός τον οποίο στην πρώτη άτυπη έρευνα η ΕΛ.ΑΣ. αρνήθηκε, ενώ στη δεύτερη δέχθηκε ότι συνέβη υπεραμυνόμενη της νομιμότητάς του (βλ. Πίνακα Γ του Παραρτήματος), αποτελεί χαρακτηριστική περίπτωση για την υπέρβαση του εύλογου μέτρου και την εξευτελιστική συμπεριφορά εκ μέρους των αστυνομικών οργάνων. Κατά τη νομολογία του

Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου που εδρεύει στο Στρασβούργο (στο εξής στο κείμενο: Δικαστηρίου του Στρασβούργου), η βαρύτητα της προσβολής, που υπάγεται στις περιπτώσεις της εξευτελιστικής μεταχείρισης του άρθρου 3 της Ε.Σ.Δ.Α., συναρτάται ακριβώς με τις συγκεκριμένες περιστάσεις της υπόθεσης, στις οποίες ανήκουν και η ηλικία και η κατάσταση της υγείας του παθόντος (*Ireland v. UK*, 18.01.1978, Series A, No25, para.162).

Φαίνεται να λείπει η συνείδηση πως μεταξύ των βασανιστηρίων και της απλώς ανάρμοστης ή αμελούς συμπεριφοράς υπάρχει μια ενδιάμεση κατηγορία επιλήψιμης συμπεριφοράς, που χρήζει Ε.Δ.Ε. κατά τη ρητή επιταγή του άρθρου 9 του π.δ. 22/96, διότι προσβάλλει σοβαρά την ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα των πολιτών

Από την πρακτική της ΕΛ.ΑΣ. διαφαίνεται ότι ελλείπει η συνείδηση πως μεταξύ των βασανιστηρίων (για τα οποία διατάσσει Ε.Δ.Ε.) και της απλώς ανάρμοστης ή αμελούς συμπεριφοράς (κατά τον ορισμό των άρθρου 12 περ.14 και 13 παρ.1 του π.δ. 22/96, που την κατατάσσει στα ελαφρά παραπτώματα) προς την οποία κλίνουν όλες οι άλλες (άτυπες) έρευνες, υπάρχει μια ενδιάμεση κατηγορία επιλήψιμης συμπεριφοράς, που χρήζει Ε.Δ.Ε. κατά τη ρητή επιταγή του άρθρου 9 του π.δ. 22/96, διότι προσβάλλει σοβαρά την

ανθρώπινη αξιοπρέπεια και τα δικαιώματα των πολιτών.

Ενδεχομένως η τυπολογία των περιπτώσεων βασάνων, απάνθρωπης κι εξευτελιστικής συμπεριφοράς, όπως έχει εξειδικευθεί από τη νομολογία του Δικαστηρίου του Στρασβούργου (στη λεγόμενη *Ελληνική υπόθεση*, δηλ. κατά των μεθόδων της δικτατορίας, στην απόφαση του ΔικΣτρασβούργου της 18.11.1969 και σε επόμενες υποθέσεις), να είναι διαφωτιστική στο σημείο αυτό. Το βασανιστήριο είναι μια βαριά μορφή απάνθρωπης μεταχείρισης που εκτελείται με συγκεκριμένο στόχο (π.χ. απόσπαση ομολογίας), η έννοια της απάνθρωπης μεταχείρισης καλύπτει τουλάχιστον την εμπρόθετη πρόκληση αδικαιολόγητης φυσικής ή ψυχικής κάκωσης (στην απόφαση *Selmouni v. France*, 28.07.1999, παρ. 101, το Δικαστήριο επιβεβαίωσε ρητώς τη διαρκή μετατόπιση προς τα πάνω του ορίου μεταξύ βασανιστηρίου και απάνθρωπης μεταχείρισης) και η εξευτελιστική μεταχείριση είναι αυτή που ταπεινώνει κάποιον ουσιαδώς ενώπιον τρίτων ή τον εξαναγκάζει να δρα αντίθετα στη βούληση ή την συνείδησή του, χωρίς αναγκαστικά να έχει ως στόχο την ταπείνωση (*V.v. UK* απόφαση του Δικαστηρίου του Στρασβούργου της 16.12.01) και χωρίς ακόμη να τελείται αναγκαστικά ενώπιον τρίτων (απόφαση *Tyrer v. UK* της 25.4.78), αρκεί να υποβαθμίζεται σοβαρά ο παθών στα δικά του μάτια (η ψυχική ταπείνωση απαιτεί ένα μίνιμουμ σοβαρότητας της προσβολής, απόφαση *Ireland v. UK*, ο.π.).

Πρόκειται επομένως για μια τυπολογία περιπτώσεων με φθίνουσα σειρά βαθμού προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας (απόφαση *Cambell and Cosans v. UK*. 25.2.1982), που βρίσκει ένα βασικό πεδίο εφαρμογής στις αστυνομικές πρακτικές ανάκρισης και επί της περιστασιακής απλώς χρήσης βίας (απόφαση *Tomesi v. France* της 27.8.1992). Το Δικαστήριο συνάγει τεκμήριο παραβίασης του άρθρου 3 της Ε.Σ.Δ.Α. όταν άτομο που εισέρχεται υγιές στην αστυνομική κράτηση εξέρχεται με κακώσεις (απόφαση *Salmuni v. France* της 28.7.1999) και υποβάλλει σε ένα τεστ αναλογικότητας κάθε χρήση βίας που ασκείται από αστυνομικούς κατά την άσκηση των καθηκόντων τους (π.χ. επί νόμιμης δέσμευσης σε απόπειρα απόδρασης, απόφαση *Caloc v. France* της 20.7.2000), με το εξής βασικό σκεπτικό: «Κάθε χρήση φυσικής βίας που δεν είναι απολύτως αναγκαία εν όψει της συμπεριφοράς του προσώπου αυτού, προσβάλλει την ανθρώπινη αξία και συνιστά κατ'αρχήν παραβίαση του δικαιώματος που εγγυάται το άρθρο 3... Οι ανάγκες της ανάκρισης και οι αναντίρρητες δυσκολίες της μάχης κατά της εγκληματικότητας δεν είναι δυνατό να οδηγήσουν σε περιορισμό της προστασίας που οφείλεται στη σωματική ακεραιότητα του προσώπου» (απόφαση *Ribitsch v. Austria* της 4.12.1995). Υπό το πρίσμα της νομολογίας αυτής, είναι προφανές ότι οι παραπάνω περιπτώσεις παράλειψης άσκησης Ε.Δ.Ε. αποτελούν το αρνητικό, το σύστοιχο αποτέλεσμα της έλλειψης κατανόησης της αρχής της αναλογικότητας και του σεβασμού της ανθρώπινης αξιοπρέπειας εκ μέρους κάποιων αστυνομικών οργάνων.

Αυτό που ενδιαφέρει εδώ, ωστόσο, δεν είναι το ίδιο το ενδεχόμενο αστυνομικών που υπερβαίνουν το εύλογο μέτρο και καταφεύγουν σε περιττή άσκηση βίας ή σε εξευτελιστικές σε βάρος των αποδεκτών τους συμπεριφορές, αλλά το αν οι

πειθαρχικώς ελεγκτές αυτές συμπεριφορές τυγχάνουν πράγματι πλήρους διερεύνησης και τιμώρησης από την ΕΛ.ΑΣ., προκειμένου να αποφευχθεί, ή έστω να μειωθεί, η επανάληψή τους στο μέλλον.

Η ΕΛ.ΑΣ., δυστυχώς, όπως φαίνεται από τα παραπάνω, επιλέγει συχνά, αποκλίνοντας από το γράμμα και το πνεύμα του π.δ. 22/96, να μην ακολουθήσει τη διαδικασία της τυπικής διερεύνησης με την προσφυγή σε Ε.Δ.Ε. αλλά την άτυπη οδό μιας συνοπτικής έρευνας.

Πέρα από καταστρατήγηση των διατάξεων περί πειθαρχικής δίωξης του π.δ. 22/96, η παράλειψη διενέργειας Ε.Δ.Ε. αποτελεί απόκλιση και από την «αποτελεσματική επίσημη

Η ΕΛ.ΑΣ., δυστυχώς, επιλέγει συχνά να ακολουθήσει όχι την διαδικασία της τυπικής διερεύνησης με την προσφυγή σε Ε.Δ.Ε., αλλά την άτυπη οδό μιας συνοπτικής έρευνας

έρευνα», που απαιτεί πλέον ως επιβεβλημένη η νομολογία του Δικαστηρίου του Στρασβούργου σε περιπτώσεις όπου καταγγέλλονται παραβιάσεις του άρθρου 3 της Ε.Σ.Δ.Α. (βλ. απόφαση *Labita v. Italy* της 6.4.2000, η οποία συνάγει από το άρθρο 1 Ε.Σ.Δ.Α. το καθήκον του κράτους να προστατεύει τα δικαιώματα που αναγνωρίζονται από τη Σύμβαση αυτή). Περαιτέρω, το κράτος φέρει το βάρος απόδειξης ότι δεν υπήρξε παραβίαση του άρθρου 3 της Ε.Σ.Δ.Α.. Σύμφωνα με την απόφαση *Ribitsch v. Austria* (απόφαση της 4.12.1995, βλ. ειδικά παραγράφους 31-34), το Δικαστήριο του Στρασβούργου θεωρεί το κράτος ηθικά υπεύθυνο για κάθε υπό κράτηση πρόσωπο που βρίσκεται στη δικαιοδοσία των αστυνομικών οργάνων, επομένως, για κάθε τυχόν σωματική βλάβη κατά τη διάρκεια της αστυνομικής κράτησης, το βάρος απόδειξης φέρει το κράτος που βαρύνεται «να προσφέρει αποδείξεις που να θέσουν εν αμφιβόλω τη διήγηση του παθόντος, ειδικά όταν αυτή συνοδεύεται από ιατρικά στοιχεία».

Ο Συνήγορος του Πολίτη έχει διαπιστώσει σχετικά ότι η παράλειψη άσκησης πειθαρχικής δίωξης από την ΕΛ.ΑΣ. αποτελεί τον κανόνα, ακόμη και σε περιπτώσεις όπου δεν μπορεί να αμφισβητηθεί η ύπαρξη όχι απλώς «ικανών» στοιχείων να στηρίξουν μία Ε.Δ.Ε. (όρος του άρθρου 22 παρ. 4 π.δ. 22/96 που αρκείται σε απλή πιθανολόγηση) αλλά

Κατά το Δικαστήριο του Στρασβούργου για κάθε τυχόν σωματική βλάβη κατά τη διάρκεια της αστυνομικής κράτησης, το βάρος απόδειξης φέρει το κράτος που βαρύνεται «να προσφέρει αποδείξεις που να θέσουν εν αμφιβόλω τη διήγηση του παθόντος, ειδικά όταν αυτή συνοδεύεται από ιατρικά στοιχεία»

ισχυρότατων αντικειμενικών στοιχείων, όπως

είναι οι μαρτυρίες, φωτογραφίες, ιατροδικαστικές εκθέσεις, ιατρικές γνωματεύσεις κλ.π. (για την αποδεικτική αξία των ιατρικών στοιχείων, απόφαση *Ribitsch v. Austria*, ο.π.), τα οποία δεν μπορούν να καταρριφθούν με μία άτυπη πιθανολόγηση και επιβάλλεται να εξετασθούν στο πλαίσιο της τυπικής διαδικασίας της Ε.Δ.Ε. (για τη σημασία των ανεξάρτητων και διεξοδικών ιατρικών εξετάσεων, απόφαση του Δικαστηρίου του Στρασβούργου *Akkoc v. Turkey* της 10.10.2000).

Ισχυρά στοιχεία προς διεξαγωγή Ε.Δ.Ε. η οποία ποτέ δεν διατάχθηκε (βλ. Πίνακα Γ του Παραρτήματος):

- *Ιατροδικαστικές ή ιατρικές εκθέσεις* (π.χ. αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 3979/02 - αποβολή εγκύου Ρομά λόγω προπηλακισμού: έγινε διοικητική εξέταση αορίστως, ομοίως στην περίπτωση προπηλακισμού Ρώσου τουρίστα - αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 11514/02, σωματικές κακώσεις Αλβανών πολιτών: διεξήχθη μόνον άτυπη έρευνα, αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 5674/01).

- *Μαρτυρίες, φωτογραφίες ή άλλα αποδεικτικά στοιχεία* (π.χ. αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 9292/99, για την άσκηση σωματικής βίας σε Γάλλο πολίτη υπήρχαν μαρτυρίες και φωτογραφίες εκδορών).

Τα παραπάνω παραδείγματα είναι ανησυχητικά, διότι συμπληρώνουν την εικόνα της εσωστρέφειας της ΕΛ.ΑΣ. και της διολίσθησης προς ελαστικότερες έρευνες από τις προβλεπόμενες από το νόμο. Η διολίσθηση αυτή έχει ως συνέπεια να πλήττεται όχι μόνον η αξιοπιστία της ΕΛ.ΑΣ. προς τους πολίτες που υποβάλλουν αναφορά για παραβίαση των δικαιωμάτων τους αλλά και η ίδια η έννοια της νομιμότητας, από τα κρατικά όργανα που είναι επιφορτισμένα με την περιφρούρησή της. Πάντως, στις αντιφάσεις αυτής καθ' εαυτήν της αποδεικτικής διαδικασίας αναφέρεται ειδικότερα το δεύτερο μέρος της έκθεσης.

B. Φορέας διενέργειας της έρευνας

1. Οι εγγυήσεις αμεροληψίας του φορέα της έρευνας

Ο βασικός στόχος του πειθαρχικού δικαίου κατά τον προσδιορισμό του φορέα της έρευνας είναι η διασφάλιση της αντικειμενικότητας της διαδικασίας και επιτυγχάνεται μέσω της *αυξημένης ιεραρχικής απόστασης και άρα αμεροληψίας* του διεξάγοντος την έρευνα αναφορικά με τον υποκείμενο σε αυτήν αστυνομικό.

Η βασική αυτή εγγύηση αμεροληψίας του φορέα διεξαγωγής της έρευνας κατά τις σχετικές πειθαρχικές διατάξεις, συμπληρώνεται από κατάλογο λόγων εξαιρέσεως (άρθρο 28 π.δ. 22/96), στους οποίους συμπεριλαμβάνεται (παράγρ. 1 περ. δ') το κώλυμα εκείνου *«κατά του οποίου υπάρχουν ενδείξεις ότι φέρει ευθύνη για την πράξη που αποτελεί αντικείμενο της διοικητικής έρευνας»*. Η διεξαγωγή της έρευνας από *μη εμπλεκόμενο* στην καταγγελία όργανο, αποτελεί πρωτεύουσας σημασίας εφαρμογή του αξιώματος *neto iudex in causa sua*, και πρωταρχική προϋπόθεση της αναγκαίας αμεροληψίας του διενεργούντος την έρευνα.

Πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι ο τύπος της έρευνας επηρεάζει και τον φορέα διεξαγωγής της. Επομένως, τυχόν απόκλιση από την ακολουθητέα τυπολογία έρευνας επιφέρει και έκπτωση στις αυξημένες, ως προς τον φορέα της έρευνας, διαδικαστικές εγγυήσεις που συνοδεύουν τις πλέον τυπικές έρευνες κατά το π.δ. 22/96. Σύμφωνα με το διάταγμα αυτό, μόνον οι Ε.Δ.Ε. διεξάγονται πάντοτε από ανώτερο ιεραρχικά όργανο (άρθρο 27 παράγρ. 2), και μάλιστα για τα σοβαρότερα παραπτώματα του άρθρου 9 παρ. 1γ' από ανώτερο του Διευθυντή Αστυνομικής Διεύθυνσης (προσθήκη β' εδαφίου στο άρθρο 23 παρ. 1 του π.δ. 22/96 με το άρθρο 11 του π.δ. 3/2004). Οι Π.Δ.Ε. διεξάγονται από ανώτερο ή αρχαιότερο όργανο (άρθρο 26 παράγρ.2). Οι άτυπες έρευνες διενεργούνται ή διατάσσονται από τον αρμόδιο για την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης (άρθρο 22 παρ. 3 π.δ. 22/96), και η σχετική αρμοδιότητα ανήκει κυρίως στα ιεραρχικά ανώτερα όργανα, αλλά και στα αρχαιότερα όργανα, σύμφωνα με την αναλυτική απαρίθμηση του άρθρου 23 π.δ. 22/96.

2. Η εφαρμογή των εγγυήσεων αμεροληψίας στην πράξη

Στην πράξη παρατηρείται κατ' αρχήν επαρκής συμμόρφωση με τον κανόνα της ιεραρχικής απόστασης μεταξύ ελέγχοντος και ελεγχόμενου. Και στις άτυπες έρευνες, που, όπως προαναφέρθηκε, συγκροτούν τον μεγαλύτερο όγκο υποθέσεων που ετέθησαν υπ' όψιν του Συνηγόρου του Πολίτη, το σύννηθες ήταν η διενέργεια της

άτυπης έρευνας από αξιωματικό της προϊσταμένης υπηρεσίας και λιγότερο συχνά, από τον διοικητή της μονάδας των εμπλεκόμενων αστυνομικών.

Ωστόσο, στις λίγες περιπτώσεις διεξαγωγής της έρευνας από τον διοικητή του εμπλεκόμενου τμήματος, υπήρξαν και δείγματα ελαστικότερης διερεύνησης από αυτήν που απαιτούσαν τα υπάρχοντα στοιχεία. π.χ. στην υπόθεση χειροδικίας από αστυνομικούς κατά προσήχθη σε αστυνομικό διεξαχθείσα από τον τμήματος Προφορική (Π.Δ.Ε.) δεν είχε λάβει αποδεικτικά στοιχεία και

Στην πράξη παρατηρείται συμμόρφωση με τον κανόνα της ιεραρχικής απόστασης ελέγχοντος και ελεγχόμενου

Γάλλου πολίτη που τμήμα της Αττικής, η διοικητή του ενεχόμενου Διοικητική Εξέταση υπ' όψιν όλα τα τους κρίσιμους

ισχυρισμούς και επανελήφθη από ανώτερο αξιωματικό (αστυνομικό διευθυντή) κατόπιν εμμονής του Συνηγόρου του Πολίτη (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 9292/99). Επίσης, στην αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 11536/2000 χρειάστηκε η επανάληψη άτυπης έρευνας για τρίτη φορά για να αποδοθούν πειθαρχικές ευθύνες σε αστυνομικό για μεροληψία προς τρίτον, κατά τη διερεύνηση επεισοδίου μεταξύ ιδιωτών. Η πρώτη έρευνα είχε διεξαχθεί από τον Διοικητή του Τμήματος του εμπλεκόμενου οργάνου, η δεύτερη από αξιωματικό της οικείας αστυνομικής διεύθυνσης και η τρίτη από τη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση. Χαρακτηριστική για την αυξημένη αμεροληψία, όταν υπάρχει μεγαλύτερη ιεραρχικά απόσταση, είναι και η αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 15917/02, που αφορούσε την καθήλωση ασθενούς υπερήλικα σε πρηνή θέση κατά τον αστυνομικό έλεγχο. Στην υπόθεση αυτή, η πρώτη άτυπη έρευνα από την προϊσταμένη αστυνομική διεύθυνση του εμπλεκόμενου κατέληξε σε αναληθή ως προς την ακρίβεια των καταγγελλομένων περιστατικών συμπεράσματα, ενώ η επανάληψή της από τη Γενική Αστυνομική Διεύθυνση διακρίβωσε την αλήθεια των καταγγελλομένων, αν και επέμεινε στον σύννομο χαρακτήρα τους.

Από τις υποθέσεις επανάληψης της έρευνας από προϊσταμένη αρχή, συνάγεται ότι, και στην πράξη, η αμερόληπτη διεξαγωγή της έρευνας είναι ευθέως ανάλογη της ιεραρχικής απόστασης μεταξύ ελέγχοντος και πειθαρχικώς ελεγχόμενου.

Το π.δ. 3/2004 ενίσχυσε την εγγύηση αυτή αμεροληψίας μόνον ως προς την ανάθεση Ε.Δ.Ε. σε αξιωματικό διαφορετικής διεύθυνσης από αυτήν στην οποία υπάγονται οι διωκόμενοι αστυνομικοί, όσον αφορά πρόκληση βασάνων, οιαδήποτε σωματική κάκωση και τις άλλες περιπτώσεις που απαριθμούνται στο άρθρο 9 παρ. 1γ' του π.δ. 22/96 (όπως προκύπτει από τον συνδυασμό των άρθρων 27 παρ. 2, 23 παρ. 1 και 9 παρ. 1γ' του π.δ. 22/96, μετά τις τροποποιήσεις που επέφεραν τα άρθρα 11 και 15 παρ.1 του π.δ. 3/2004). Η τροποποίηση αυτή είναι πολύ θετικό βήμα για την κατοχύρωση της αμεροληψίας των ερευνών αυτών. Ωστόσο, είναι μερική και δεν καταλαμβάνει όλες τις εσωτερικές αστυνομικές έρευνες, ούτε καν όλες τις περιπτώσεις βαρύτερων παραπτωμάτων (άρθρα 9, 10 και 11) για τα οποία διατάσσεται Ε.Δ.Ε..

Το ουσιαστικό αυτό ζήτημα της διασφάλισης της πλέον αμερόληπτης κρίσης, σε συνδυασμό με το τυπικό ζήτημα της εξαιρέσεως του διοικητή αστυνομικού τμήματος από τον κύκλο των ερευνώντων (άρθρο 28 παρ. 1δ' π.δ. 22/96), λόγω της ενδεχόμενης συντρέχουσας ίδιας ευθύνης του ως προς την επιτήρηση της παράνομης συμπεριφοράς των υφισταμένων του, καθιστούν απευκταία τη σύμπτωση του προσώπου που ερευνά με τον διοικητή του εμπλεκόμενου στην αναφορά του πολίτη τμήματος. Θα παρέχει, σε κάθε περίπτωση, μεγαλύτερα εχέγγυα αξιοπιστίας η ανάθεση όλων των τύπων έρευνας (και της άτυπης, νυν προκαταρκτικής, που συνιστά τον κανόνα στις εσωτερικές έρευνες της ΕΛ.ΑΣ.) σε αξιωματικό της προϊσταμένης αρχής.

3. Η προσωρινή μετακίνηση των εμπλεκόμενων στην έρευνα ως συμπληρωματική εγγύηση αμεροληψίας της

Ζητήματα τίθενται επίσης από το ενδεχόμενο να ασκεί επιρροή στο αποτέλεσμα διενεργουμένης Ε.Δ.Ε., η παράλειψη μετακίνησης του εμπλεκόμενου αστυνομικού από τη θέση που κατείχε κατά τη συμπεριφορά για την οποία εγκαλείται. Σύμφωνα με τις διατάξεις του π.δ. 22/96, η διαθεσιμότητα των αστυνομικών, ως ιδιαίτερος επαχθές μέτρο, είναι δυναμική, πέρα από την ποινική δίωξη, και διατάσσεται σε περίπτωση Ε.Δ.Ε. που έχει ως αντικείμενο μόνον τα σοβαρότερα πειθαρχικά παραπτώματα, αυτά που επισύρουν απόταξη ή αργία με απόλυση. Με το νέο δεύτερο εδάφιο του άρθρου 14 παρ. 1 του π.δ. 22/96 (άρθρο 8 του πρόσφατου π.δ. 3/2004), τα χρονικά όρια της διαθεσιμότητας διευκρινίσθηκαν επί το ελαστικότερον: Η διαθεσιμότητα, που ορίζεται σε ένα έτος και σε ορισμένες περιπτώσεις 18 μήνες κατ' ανώτατο όριο, «σε κάθε περίπτωση δύναται να παύσει και πριν τη συμπλήρωση των παραπάνω χρονικών ορίων με πράξη του οργάνου που την αποφάσισε», αρμοδιότητα που απλώς υπαινισσόταν η παρ. 3 του π.δ. 22/96. Η καταργηθείσα παρ. 3 του άρθρου 14 περιείχε και τον περιορισμό ότι το όριο της διάρκειας της διαθεσιμότητας ίσχυε «για το ίδιο πειθαρχικό παράπτωμα ή αδίκημα»). Τέλος, η προσωρινή μετακίνηση μπορεί να χωρήσει σε κάθε περίπτωση «σοβαρού» παραπτώματος για το οποίο διατάσσεται Ε.Δ.Ε. (αντίστοιχα, άρθρα 14 παρ. 1 και 15 παρ. 1 του π.δ. 22/96).

Ο Συνήγορος του Πολίτη ήταν αποδέκτης αιτιάσεων κατά της αστυνομίας για έμμεσες ψυχολογικές πιέσεις (αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 11827/2000, 18665/2001, 15912/2002) προς τους καταγγέλλοντες κατά τη διάρκεια εσωτερικών ερευνών, αιτιάσεων που είναι δύσκολο να αποδειχθούν. Ωστόσο, συχνά ο πολίτης που έχει καταθέσει καταγγελία βρίσκεται σε ευάλωτη θέση καθ' όλη τη διάρκεια της διερεύνησης της καταγγελίας του. Θα μπορούσε η ΕΛ.ΑΣ. να προσδώσει μεγαλύτερα εχέγγυα διαφάνειας και αξιοπιστίας στις εσωτερικές της έρευνες με τη συχνότερη εφαρμογή του προσωρινού αυτού μέτρου της μετακίνησης, το οποίο δεν είναι δυσανάλογα επαχθές για το εμπλεκόμενο όργανο που απλώς μετακινείται προσωρινά σε προϊστάμενη υπηρεσία, κατά τη διερεύνηση σε βάρος του ασκηθείσας Ε.Δ.Ε. για σοβαρό πειθαρχικό παράπτωμα. Υπό την έννοια αυτή, θα μπορούσε να τροποποιηθεί η σχετική διάταξη του άρθρου 15 παρ. 1 π.δ. 22/96, ούτως ώστε να προβλεφθεί ο υποχρεωτικός χαρακτήρας του μέτρου, εκτός εάν αυτό θα οδηγούσε σε ακόμη μικρότερη χρήση των διατάξεων περί Ε.Δ.Ε.. Είναι προφανές, ότι στις περιπτώσεις (βλ. παραπάνω) όπου η ΕΛ.ΑΣ., ενώ όφειλε να διεξαγάγει Ε.Δ.Ε., προχώρησε μόνον σε άτυπη έρευνα των καταγγελιών των πολιτών, απέκλεισε τις κρίσιμες έρευνες και από το δυναμικό πεδίο εφαρμογής του μέτρου της προσωρινής μετακίνησης του εμπλεκόμενου οργάνου.

Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ ΩΣ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΗ ΠΡΟΔΙΚΑΣΙΑ

Α. Τυπολογία πλημμελειών κατά την αξιολόγηση των αποδεικτικών μέσων

Για την πιθανολόγηση πειθαρχικής ευθύνης σε βάρος αστυνομικού υπαλλήλου καταγγελλόμενου από πολίτη για απρεπή ή παράνομη συμπεριφορά ή την απαλλαγή του από αυτήν, θεμελιώδη όρο και προϋπόθεση συνιστά η απόδειξη των πραγματικών περιστατικών που στοιχειοθετούν είτε την άσκηση πειθαρχικής δίωξης, μετά από «άτυπη έρευνα» - ήδη ορθώς από νομοτεχνική άποψη μετονομασθείσα κατά το άρθρο 10 του π.δ. 3 του 2004 σε «προκαταρκτική έρευνα» - , είτε την παραπομπή, μετά από Π.Δ.Ε., Ε.Δ.Ε. ή με απ' ευθείας κλήση σε απολογία ενώπιον του αποφασιστικού πειθαρχικού οργάνου ή οδηγούν στην απαλλαγή του αστυνομικού. Είναι, συνεπώς, κρίσιμο στο αρχικό στάδιο της πειθαρχικής διερεύνησης της καταγγελίας να διασφαλίζεται το κύρος της αποδεικτικής διαδικασίας. Για το λόγο αυτό προβλέπεται

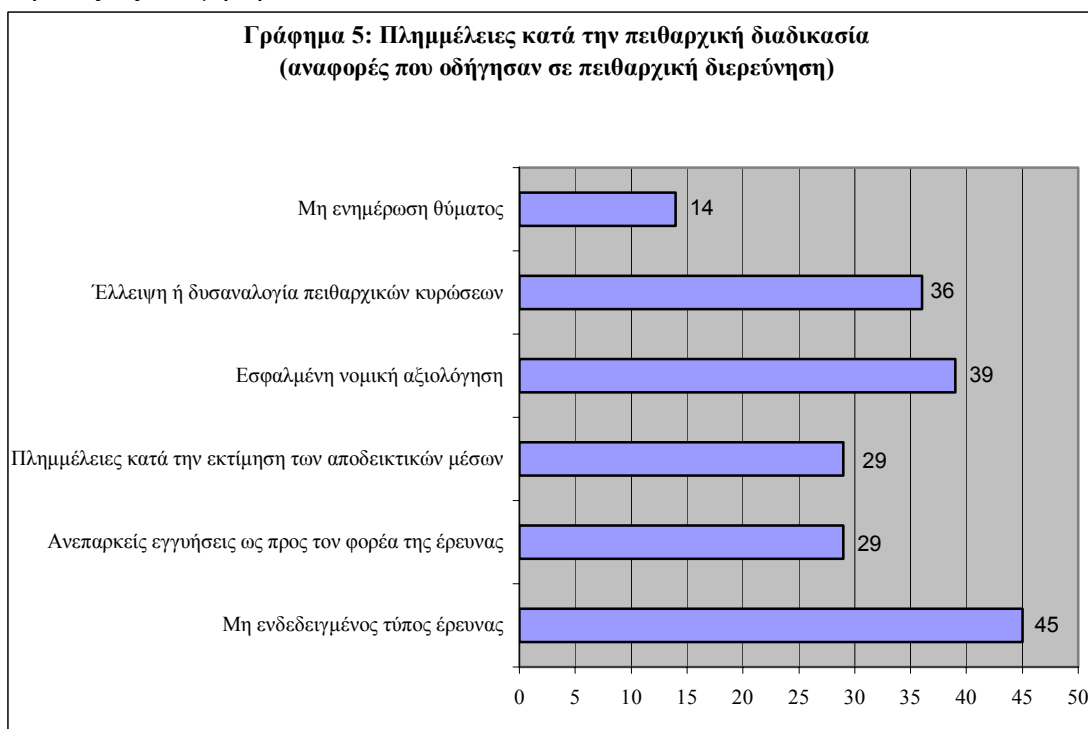
Η πειθαρχική διερεύνηση, συμπεριλαμβανομένης και της «άτυπης» ή «προκαταρκτικής έρευνας» οφείλει να τηρεί τους γενικούς νομικούς δογματικούς κανόνες και, ειδικότερα, τους κανόνες της ποινικής δικονομίας, ιδίως δε, εν προκειμένω, όσους αφορούν στη συλλογή και αξιολόγηση του αποδεικτικού υλικού, ώστε να περιβάλλεται τα εχέγγυα ορθότητας και να καταλήγει σε έγκυρες διαπιστώσεις

στο άρθρο 22 παρ. 1 του π.δ. 22/96 ότι «Για τα επιτρεπόμενα στο στάδιο της προδικασίας αποδεικτικά μέσα, την κλήτευση, τον όρκο, την εξέταση και τις συνέπειες της μη εμφάνισης των

μαρτύρων, τον τρόπο εξέτασης του εγκαλουμένου, καθώς και τον τύπο των εκθέσεων εφαρμόζονται ανάλογα οι διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας». Η διενέργεια της πειθαρχικής διερεύνησης, που συνιστά διοικητική, βέβαια, διαδικασία, οφείλει, ωστόσο, να τηρεί τους γενικούς νομικούς δογματικούς κανόνες και, ειδικότερα, τους κανόνες της ποινικής δικονομίας, ιδίως δε, εν προκειμένω, όσους αφορούν τη συλλογή και αξιολόγηση του αποδεικτικού υλικού, ώστε να περιβάλλεται με τα εχέγγυα ορθότητας και να καταλήγει σε έγκυρες διαπιστώσεις.

Η προαναφερόμενη αρχή τήρησης των γενικών νομικών δογματικών κανόνων πρέπει, μάλιστα, να εφαρμόζεται στο σύνολο της πειθαρχικής διαδικασίας, συμπεριλαμβανομένου και του σταδίου της «άτυπης» ή «προκαταρκτικής έρευνας». Η διατύπωση του άρθρου 22 παρ. 3 του π.δ. 22/96, ως ίσχυε κατά την χρονική περίοδο την οποία καλύπτουν οι αναφορές, ότι ο αρμόδιος για την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης «δύναται να ζητεί την παροχή εξηγήσεων, προφορικά ή έγγραφα, απ' αυτόν που φέρεται ότι υπέπεσε σε πειθαρχικό παράπτωμα ή να προβαίνει σε κάθε άλλη νόμιμη ενέργεια για τη συλλογή σχετικών στοιχείων», αλλά και, όπως αυτό τροποποιήθηκε και ισχύει σήμερα, ότι «δύναται να διατάσσει ή να ενεργεί προκαταρκτική έρευνα για τη συλλογή και καταγραφή στοιχείων προκειμένου να διαπιστωθεί η τέλεση πειθαρχικού παραπτώματος», δεν μπορεί να ερμηνευθεί ως παρέχουσα στον διενεργούντα τον πειθαρχικό έλεγχο τη δυνατότητα μεροληπτικής αξιοποίησης-αξιολόγησης του αποδεικτικού υλικού και κατ' επέκταση του μεροληπτικού χειρισμού της αρχικής διερευνητικής της βασιμότητας των κρινόμενων περιστατικών διαδικασίας. Πολλώ δε

μάλλον όταν, όπως προκύπτει από τις έρευνες που διεξήγαγε ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, οι περισσότερες καταγγελίες πολιτών ενώπιον των αρμόδιων αστυνομικών αρχών απορρίπτονται ως αναπόδεικτες και παύουν να διερευνώνται μετά από τη διενέργεια των «ατύπων» και ήδη, μετά την τροποποίηση του π.δ. 3/2004, «προκαταρκτικών ερευνών» (βλ. τις σχετικές παρατηρήσεις στο προηγούμενο μέρος υπό Α.). Είναι, συνεπώς, καίριας σημασίας στο πλαίσιο της αποδεικτικής διαδικασίας της πειθαρχικής διερεύνησης, σε όλα της τα στάδια, η αξιοποίηση όλων των νόμιμων και διαθέσιμων αποδεικτικών μέσων και η ορθή τους αξιολόγηση.

Στο πλαίσιο εξέτασης αναφορών, που έχουν υποβάλει πολίτες ενώπιον της Αρχής για παράνομη συμπεριφορά και παράνομες ενέργειες αστυνομικών οργάνων κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων και καθηκόντων τους, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε και επισημαίνει τις συχνότερα παρατηρούμενες πλημμέλειες σε σχέση με την αξιοποίηση-αξιολόγηση των αποδεικτικών μέσων κατά τα διάφορα στάδια της πειθαρχικής διερεύνησης των κρίσιμων καταγγελιών (βλ. και στήλη «Αποδεικτική Διαδικασία» του Πίνακα 3 «Πλημμέλειες κατά την πειθαρχική διερεύνηση»). Οι πλημμέλειες αυτές της αποδεικτικής διαδικασίας μπορούν να ομαδοποιηθούν στην κάτωθι τυπολογία:

1. Παράλειψη μνείας αποδεικτικών μέσων - Πλήρης παράλειψη αξιολόγησης αποδεικτικών μέσων

Η δικονομική αρχή, την οποία παραβιάζουν οι αμέσως κατωτέρω αναφερόμενοι δύο τύποι πλημμελειών από κοινού, ανάγεται στην υποχρέωση του κρίνοντος οργάνου να αναφέρει και να αξιολογεί όλα τα κρίσιμα αποδεικτικά μέσα. Βέβαια, στην ποινική νομολογία του Αρείου Πάγου κρατεί η παραδοχή, ότι δεν απαιτείται χωριστός προσδιορισμός των μέσων αυτών σε συνδυασμό με την αποδεικτική τους προσφορότητα, αλλά αρκεί η κατ' είδος γενική τους αναφορά. Τούτο όμως, πέραν του ότι είναι θεωρητικά αμφιλεγόμενο, δεν δικαιολογεί τη συνοπτική μόνο αναφορά

των μέσων, την επιλεκτική αξιολόγησή τους ή την απουσία αξιολογικής συσχέτισής τους μεταξύ τους, όταν αυτό είναι επιβεβλημένο *in casu*.

Ειδικά δε επί απαλλακτικών κρίσεων δεν ευρίσκει έρεισμα η ανωτέρω παραδοχή ούτε στο τεκμήριο αθωότητας, όταν από τα παραλειπόμενα ή πλημμελώς αξιολογούμενα αποδεικτικά μέσα ενδεικνύεται ευθέως η ενοχή (πρβλ. π.χ. άρθρα 484 παρ. 1 ε', 510 παρ. 1 Δ' η εν λόγω παραβίαση παράβαση όταν δηλαδή από τους πλημμελειών προκαλείται της πειθαρχικής κρίσης πλήρους ή μη συγκεκριμένης αναφοράς πραγματικών περιστατικών (πρβλ. π.χ. άρθρα 484 παρ. 1β', 510 παρ. 1 Ε' ΚΠΔ).

Αποτελεί υποχρέωση του κρίνοντος οργάνου να αναφέρει και να αξιολογεί όλα τα κρίσιμα αποδεικτικά μέσα.

ΚΠΔ). Ας σημειωθεί, ότι γειτνιάζει και με την εκ ουσιαστικών διατάξεων, ανωτέρω τύπους έλλειψη νόμιμης βάσης λόγω ασαφούς, μη

Τέλος, ως έννοια γένους σε σχέση με την αξιολόγηση όλων των αποδεικτικών μέσων, πρέπει να θεωρείται η αρχή, σύμφωνα με την οποία η ελευθερία εκτίμησης των αποδείξεων (ηθική απόδειξη: άρθρο 177 ΚΠΔ) ευρίσκει το δικαιοκρατικό της όριο στην επιταγή αιτιολογίας, ώστε η δικαιοδοτική κρίση να μην ανάγεται στην «ενδόμωχη» πεποίθηση (*conviction intime*) του κρίνοντος. Συναφείς με την επιταγή εκτίμησης όλων των αποδεικτικών μέσων είναι επίσης τόσο η αρχή της ζήτησης της ουσιαστικής αλήθειας, όσο και αυτή της ολόπλευρης διερεύνησης της υπόθεσης.

Η ελευθερία εκτίμησης των αποδείξεων (ηθική απόδειξη) ευρίσκει το δικαιοκρατικό της όριο στην επιταγή αιτιολογίας

α. Η πλήρης παράλειψη μνείας των αποδεικτικών μέσων που αξιολογήθηκαν και συνεκτιμήθηκαν, κατά την εξέταση καταγγελιών πολιτών εναντίον αστυνομικών ενεργειών ή παραλείψεων, παρά το ότι σπάνια συναντάται προδήλως στα απαντητικά έγγραφα των αρμοδίων αστυνομικών αρχών προς τις επιστολές του Συνηγόρου του Πολίτη, υφίσταται, ωστόσο, ως τυπολογία πλημμέλειας της διαδικασίας αξιολόγησης των αποδεικτικών μέσων. Μάλιστα, η πλήρης παράλειψη μνείας των αποδεικτικών μέσων συνιστά ιδιαίτερα ανησυχητική πλημμέλεια εκ μέρους της ΕΛ.ΑΣ., δεδομένου ότι υποκρύπτει απαξίωση και περιφρόνηση απέναντι στην πειθαρχική διαδικασία. Πολλώ δε μάλλον όταν πρόκειται για τη διερεύνηση καταγγελιών παραβίασης θεμελιωδών αρχών της έννομης τάξης, όπως η υποχρέωση όλων των οργάνων της Πολιτείας να σέβονται και να προασπίζουν την αξία του ανθρώπου. Χαρακτηριστική είναι η περίπτωση της υπ' αρ. πρωτ. 21235/02 αναφοράς, όπου στην απάντησή της προς τον Συνήγορο του Πολίτη η ΕΛ.ΑΣ. αναφέρει στερεότυπα ότι η έρευνα διενεργήθηκε και δεν προέκυψαν ευθύνες αστυνομικών, χωρίς να διευκρινίζεται τι είδους πειθαρχική έρευνα διενεργήθηκε, ποια αποδεικτικά μέσα ελήφθησαν υπ' όψιν και με ποια κριτήρια τα διαθέσιμα αποδεικτικά μέσα αξιολογήθηκαν. Οι διενεργούντες τον πειθαρχικό έλεγχο έπραξαν σαν μην υπήρξε επώνυμη καταγγελία συγκεκριμένης πλημμελούς συμπεριφοράς αστυνομικών. Κατά συνέπεια, έμειναν ουσιαστικά αναπάντητες και δεν αξιολογήθηκαν με συγκεκριμένο τρόπο οι αιτιάσεις του καταγγέλλοντος περί εξαναγκασμού του από όργανα της ΕΛ.ΑΣ. να γδυθεί στο

Η πλήρης παράλειψη μνείας των αποδεικτικών μέσων είναι ιδιαίτερα ανησυχητική πλημμέλεια εκ μέρους της ΕΛ.ΑΣ., δεδομένου ότι υποκρύπτει απαξίωση και περιφρόνηση απέναντι στην πειθαρχική διαδικασία

πλαίσιο αστυνομικής έρευνας για εντοπισμό ναρκωτικών ουσιών.

β. Σε μεγάλο αριθμό περιπτώσεων, αντίθετα, που

έχουν τεθεί υπ' όψιν του Συνηγόρου του Πολίτη, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι,

ενώ γίνεται προσπάθεια διερεύνησης των καταγγελιών, διαπιστώνεται, ωστόσο, *πλήρης παράλειψη αξιολόγησης* των διαθέσιμων αποδεικτικών μέσων. Στις περιπτώσεις αυτές, οι διενεργούντες την πειθαρχική έρευνα έλαβαν υπ' όψιν την καταγγελία των αναφερόμενων πολιτών, αρκέστηκαν, ωστόσο, στη διαπίστωση της διάστασης μεταξύ των ισχυρισμών-καταγγελιών τους και των ισχυρισμών των εμπλεκόμενων αστυνομικών και έκριναν υπέρ της μη ύπαρξης πειθαρχικών ευθυνών αποδεχόμενοι ανεπιφύλακτα την εκδοχή των καταγγελλθέντων αστυνομικών ως προς τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης. Ο συγκεκριμένος τύπος πλημμέλειας της αποδεικτικής διαδικασίας της αστυνομικής πειθαρχικής έρευνας προσλαμβάνει ακραίες διαστάσεις, ιδιαιτέρως όταν οι καταγγελίες αφορούν παράνομες συμπεριφορές, οι οποίες εντοπίζονται εντός των χώρων λειτουργίας της Αστυνομίας (π.χ. Αστυνομικά Τμήματα, κρατητήρια, γραμματείες κλπ.), καθώς, ενόψει της αδυναμίας του πολίτη να προσκομίσει αποδεικτικά στοιχεία προς στήριξη των καταγγελιών του, η πειθαρχική διαδικασία καθίσταται ουσιαστικά ανέλεγκτη από εξωτερικούς μηχανισμούς ελέγχου, όπως ο Συνήγορος του Πολίτη, και εναπόκειται αποκλειστικά στα εσωτερικά όργανα της ΕΛ.ΑΣ. να διερευνήσουν σε βάθος την υπόθεση. Ευλόγως, λοιπόν, δημιουργείται η υπόνοια, όταν απουσιάζει παντελώς η αξιολόγηση των διαθέσιμων αποδεικτικών μέσων και θεωρείται επαρκής για την απαλλαγή από την πειθαρχική ευθύνη η αντίκρουση των καταγγελιών εκ μέρους των εμπλεκόμενων αστυνομικών, ότι δεν έχει γίνει καν ουσιαστική πειθαρχική διερεύνηση της υπόθεσης από πλευράς των αρμοδίων προς τούτο αστυνομικών οργάνων. Ενδεικτικά αξίζει να αναφερθεί η υπ' αρ. πρωτ. 1981/2001 αναφορά ενώπιον του Συνηγόρου του Πολίτη, που αφορούσε την παράνομη, κατά τους ισχυρισμούς του αναφερόμενου πολίτη, κράτηση μητέρας μαζί με την ανήλικη κόρη της σε κρατητήριο αστυνομικού τμήματος λόγω αυτόφωρου αδικήματος.

Δημιουργείται η υπόνοια, όταν απουσιάζει παντελώς η αξιολόγηση των διαθέσιμων αποδεικτικών μέσων και θεωρείται επαρκής για την απαλλαγή από την πειθαρχική ευθύνη η αντίκρουση των καταγγελιών του πολίτη εκ μέρους των εμπλεκόμενων αστυνομικών, ότι δεν έχει γίνει καν ουσιαστική πειθαρχική διερεύνηση της υπόθεσης από πλευράς των αρμοδίων προς τούτο αστυνομικών οργάνων

Κατά την εξέταση της αναφοράς οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές υποστήριξαν ότι δεν διαπιστώθηκαν πειθαρχικές ευθύνες εναντίον αστυνομικών οργάνων, αιτιολογώντας το πόρισμά τους με αναγωγή σε ένα εντελώς διαφορετικό ιστορικό της υπόθεσης από αυτό που κατήγγειλε η αναφερόμενη, λαμβάνοντας υπ' όψιν μόνο τους ισχυρισμούς των καταγγελλόμενων αστυνομικών. Ελλείπει αποδεικτικών μέσων για την περαιτέρω διερεύνηση της υπόθεσης και τη διάγνωση της βασιμότητας των ισχυρισμών, δεδομένου του τόπου τέλεσης των καταγγελλόμενων πράξεων, η υπόθεση ετέθη από τον Συνήγορο του Πολίτη στο αρχείο, χωρίς, βέβαια, η Αρχή να έχει πεισθεί για τον σύννομο χαρακτήρα των αστυνομικών ενεργειών.

2. Τυπική απλώς αξιολόγηση αποδεικτικών μέσων

Σύνηθες γεγονός, επίσης, είναι ο περιορισμός των αρμοδίων οργάνων της ΕΛ.ΑΣ. στην *τυπική αξιολόγηση* των διαθέσιμων αποδεικτικών μέσων. Ο παρών τύπος πλημμέλειας συνιστά παραβίαση της ειδικότερης εκφάνσεως της *αρχής πλήρους αιτιολογίας*, σύμφωνα με την οποία η αιτιολογία δεν αρκεί να είναι τυπική, εφ' όσον σκοπείται η ουσιαστική ορθότητα της δικαιοδοτικής κρίσης. Εδώ emπίπτει ιδίως η

ολική αναφορά της πειθαρχικής κρίσης στο διατακτικό, χωρίς παράθεση κρίσιμων πραγματικών περιστατικών ή επιβεβλημένων σκέψεων και συλλογισμών, που να πείθουν για την ευλογοφάνειά της (πρβλ. π.χ. άρθρα 484 παρ. 1 ε', 510 παρ. 1 Δ' ΚΠΔ).

Τα σχετικά πορίσματα της αστυνομίας μνημονεύουν τα διαθέσιμα αποδεικτικά μέσα και αναφέρουν ότι οι διενεργούντες τον πειθαρχικό έλεγχο αποφάσισαν αφού έλαβαν υπ' όψιν τους το υπάρχον αποδεικτικό υλικό. Η αξιολόγηση, όμως, του αποδεικτικού υλικού και η αξιοποίηση των αποδεικτικών μέσων οφείλει να στηρίζεται σε επαρκώς καθορισμένα κριτήρια και να αιτιολογείται. Διαπιστώνεται, ωστόσο, ότι τα ανωτέρω πορίσματα δεν αναδεικνύουν επαρκώς τα κριτήρια και την αιτιολογία που οδήγησε στην συγκεκριμένη εκτίμησή τους, τη βαρύτητα η οποία δόθηκε σε κάθε ένα από αυτά, την αξιολόγησή τους και, εν τέλει, τη συνεκτίμησή τους. Το ζήτημα αυτό ανακύπτει με ένταση κυρίως στις περιπτώσεις απλής και αβασάνιστης αναφοράς στο ότι οι υπάρχουσες ιατρικές γνωματεύσεις ελήφθησαν υπόψη κατά τον σχηματισμό κρίσης επί της πειθαρχικής δίωξης, χωρίς, ωστόσο, να αιτιολογούνται επαρκώς τα εξαγόμενα συμπεράσματα, με δεδομένο, μάλιστα, τον βαθμό π.χ. των πιστοποιούμενων σωματικών βλαβών, ο οποίος θα δικαιολογούσε ευλόγως πιο προσεκτική αντιμετώπιση. Χαρακτηριστικά αναφέρεται η

Εξ αιτίας της τυπικής απλώς αξιολόγησης των αποδείξεων, η εγκυρότητα της οποιασδήποτε κρίσης των πειθαρχικών οργάνων της αστυνομίας δικαίως καθίσταται ευάλωτη και δεκτική παντοειδών αμφισβητήσεων

υπ' αρ. πρωτ. 2964/02 αναφορά, κατά την εξέταση της οποίας ο Συνήγορος του Πολίτη διαπίστωσε ότι η έκταση των σωματικών βλαβών, όπως προκύπτει από τις τυπικώς αξιολογηθείσες ιατρικές γνωματεύσεις, δικαιολογούσε την πιθανολόγηση είτε υπέρβασης των ορίων της άμυνας, είτε τέλεσης του εγκλήματος

του άρθρου 137^Α ΠΚ από τα εμπλεκόμενα αστυνομικά όργανα και συνεπώς απαιτούσε την προσεκτική και ουσιαστική αξιολόγηση του αποδεικτικού υλικού εκ μέρους της ΕΛ.ΑΣ..

Σε περιπτώσεις όπως η προαναφερόμενη, αβίαστα ανακύπτουν υπόνοιες για προσχηματική αξιολόγηση των διαθέσιμων αποδεικτικών μέσων. Εξ αιτίας της τυπικής αξιολόγησης των αποδείξεων, η εγκυρότητα της οποιασδήποτε κρίσης των πειθαρχικών οργάνων της αστυνομίας δικαίως καθίσταται ευάλωτη και δεκτική παντοειδών αμφισβητήσεων, όταν αδιαφορεί για τα διδάγματα της νομικής επιστήμης και των μεθόδων που ακολουθεί για τη διακρίβωση των πραγματικών περιστατικών.

3. Επιλεκτική αξιοποίηση αποδεικτικών μέσων

Κρίσιμο σημείο, επίσης, αναδεικνύεται και το ζήτημα της *επιλεκτικής αξιοποίησης* των διαθέσιμων αποδεικτικών μέσων. Και τούτο διότι η επιλεκτική αυτή αξιοποίηση-αξιολόγηση αφήνει περιθώρια χειραγώγησης της διενεργούμενης έρευνας και εξαγωγής των επιθυμητών συμπερασμάτων. Για τις αρχές που η κατωτέρω εξεταζόμενη πλημμέλεια παραβιάζει, έγινε ήδη λόγος ανωτέρω υπό 1, 2. Ειδικότερα εδώ πρέπει να τονισθεί, ότι, όπου η παραβίαση υλοποιείται με τη μη κλήση για κατάθεση του καταγγέλλοντος, πρόκειται και για ευθεία προσβολή του δικαιώματός του να τύχει ακροάσεως (πρβλ. άρθρα 20 παρ. 1 Σ. και άρθρα 170 παρ.

Μη κλήση για κατάθεση του καταγγέλλοντος, σημαίνει ευθεία προσβολή του δικαιώματός του να τύχει ακροάσεως

2, 510 παρ. 1 Β' ΚΠΔ, ειδικά ως προς τον κατηγορούμενο). Ειδική μάλιστα εκδοχή

του δικαιώματος ακρόασης, συναρτώμενη και με την ανάγκη ειδικής και εμπειριστατωμένης αιτιολογίας, αποτελεί στο πλαίσιο της ποινικής αναιρετικής διαδικασίας και η υποχρέωση συνεκτίμησης και αιτιολογημένης απόρριψης αυτοτελών ισχυρισμών του κατηγορουμένου ή του συνηγόρου του (άρθρο 20 παρ. 1 Σ., άρθρα 484 παρ. 1 ε', 510 παρ. 1 Δ' ΚΠΔ). Συναφείς με την αρχή του σεβασμού του δικαιώματος ακρόασης του καταγγέλλοντος είναι και οι γενικότερες ποινικοοικονομικές αρχές της εκατέρωθεν ακρόασης, της κατ' αντιδικία διεξαγωγής και της ισότητας των όπλων.

Συχνά οι ισχυρισμοί των καταγγελλόντων, όπως στις περιπτώσεις των υπ' αρ. πρωτ. 5674/01 και 12549/03 αναφορών, αντικρούονται μόνο με βάση τις μαρτυρίες των προσώπων με τα οποία οι καταγγέλλοντες έχουν περιέλθει σε αντιδικία. Ο κίνδυνος της συγκάλυψης καθίσταται έτσι εμφανής. Αξιοσημείωτη είναι, επίσης, η υπ' αρ. πρωτ. 12017/03 αναφορά, με την οποία ετέθη υπ' όψιν του Συνηγόρου του Πολίτη διενέργεια Ε.Δ.Ε. για υπόθεση μαστροπείας και παράβασης καθήκοντος, με απαλλακτικό πόρισμα, κατά την οποία δεν κλήθηκε να καταθέσει αστυνομικό όργανο, που κατά την ανακριτική διαδικασία επιβάρυνε σημαντικά τους εμπλεκόμενους συναδέλφους του και οδήγησε σε παραπεμπτικό βούλευμα του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η περίπτωση της υπ' αρ. πρωτ. 14926/2001 αναφοράς, που αφορούσε την κατά λάθος και λόγω συνωνυμίας του αναφερόμενου πολίτη με άλλο άτομο (εναντίον του οποίου εκκρεμούσε καταγγελία για εκτέλεση παράνομων οικοδομικών εργασιών), παράνομη κατ' οίκον έρευνα και ανάρμοστη, κατά την έρευνα, συμπεριφορά από αστυνομικούς σε βάρος του προαναφερθέντος πολίτη. Παρά την ύπαρξη σχετικών μαρτυριών, απαιτήθηκε η άμεση εμπλοκή του Συνηγόρου του Πολίτη, που πραγματοποίησε αυτοψίες και έλαβε καταθέσεις αυτόπτων μαρτύρων, με αποτέλεσμα η αρμόδια Αστυνομική Διεύθυνση να επιστρέψει το πόρισμα της έρευνας δύο (2) φορές στο διενεργήσαντα την Ε.Δ.Ε αστυνομικό για συμπλήρωση, λόγω της μη επαρκούς – μεταξύ άλλων – αξιολόγησης των διαθέσιμων αποδεικτικών στοιχείων, ώστε να καταλογισθεί η πειθαρχική ευθύνη που αναλογούσε σε βάρος κάθε υπαίτιου αστυνομικού.

Στην κατηγορία της επιλεκτικής αξιοποίησης των προσφερόμενων αποδεικτικών μέσων εντάσσονται και οι υποθέσεις, στις οποίες διαπιστώνονται πλημμέλειες κατά τη διάρκεια της πειθαρχικής διερεύνησης λόγω του γεγονότος ότι δεν καλείται ο παθών και καταγγέλλον να καταθέσει, ανεξαρτήτως του τύπου της διενεργούμενης έρευνας, με συνέπεια να μην ελέγχονται όλοι οι προβαλλόμενοι από τον παθόντα ισχυρισμοί. Ιδιαίτερη απαξία ενέχει η άρνηση, όπως προέκυψε από την εξέταση της υπ' αρ. πρωτ. 3047/2001 αναφοράς, σε ρητά διατυπωμένο σχετικό αίτημα ανηλίκου αλλοδαπού καταγγείλαντος ξυλοδαρμό και παράνομη κράτηση, με το επιχείρημα ότι ζήτησε να καταθέσει με τη συνδρομή δικηγόρου, δυνατότητα που δεν προβλέπεται από το νόμο.

4. Η δυναμική αξιοποίηση αποδεικτικών μέσων στην «άτυπη» (και νυν «προκαταρκτική») έρευνα. Οριοθέτηση του εύρους της ρήτηρας δυναμικότητας

Ειδικότερο ζήτημα συνιστά η εφαρμογή εκ μέρους των αρμοδίων για την άσκηση της πειθαρχικής δίωξης αστυνομικών οργάνων της ρύθμισης του άρθρου 22 παρ. 3 του π.δ.22/96, που αφορά τη διαδικασία και τα μέσα συλλογής στοιχείων σχετικών με τις υπό εξέταση καταγγελίες, θέματα, δηλαδή, αποδεικτικών μέσων, στο πλαίσιο της

καλούμενης «άτυπης έρευνας» πριν από την τροποποίηση της εν λόγω διάταξης από το άρθρο 10 του π.δ. 3/2004 και νυν καλούμενης «προκαταρκτικής έρευνας».

Η δικονομική αρχή την οποία γενικότερα προσβάλλει η καταχρηστική αναγωγή στη δυνατικότητα της αξιοποίησης αποδεικτικών στοιχείων, είναι αυτή της μη μετατροπής της προκαταρκτικής εξέτασης, από «φίλτρο» επιλογής των ώριμων για άσκηση δίωξης υποθέσεων σε μηχανισμό προσβολής της αρχής της νομιμότητας, που διέπει την άσκηση αυτή. Προς τούτο δεν αντιφάσκει η αρχή της «συνοπτικότητας» της έρευνας της υπόθεσης στο στάδιο αυτό (άρθρο 31 παρ. 3 ΚΠΔ), αφού αυτή δεν ενέχει την έννοια της μη αξιολόγησης αποδεικτικών μέσων, αλλά την χρονικά «οικονομική» εκκαθάριση του ζητήματος περί αρχειοθέτησεως της υπόθεσης ή άσκησης δίωξης.

Η δικονομική αρχή την οποία προσβάλλει η καταχρηστική αναγωγή στη δυνατική αξιοποίηση αποδεικτικών στοιχείων, είναι αυτή της μη μετατροπής της προκαταρκτικής εξέτασης, από «φίλτρο» επιλογής των ώριμων για άσκηση δίωξης υποθέσεων σε μηχανισμό προσβολής της αρχής της νομιμότητας

Είναι σημαντικό να τονιστεί ειδικότερα, ότι η τροποποίηση της διάταξης του άρθρου 22 παρ. 3 του π.δ. 22/96 αφορά την μετονομασία της «άτυπης έρευνας» σε «προκαταρκτική έρευνα», ενώ επί της ουσίας η διάταξη παραμένει ως είχε πριν από την

τροποποίησή της. Η μετονομασία αυτή κρίνεται ως σαφώς νομοτεχνικά αρτιότερη, ενώ παράλληλα ενδυναμώνει τις επιστημονικές του Συνηγόρου του Πολίτη που διατυπώνονται στο παρόν και αφορούν την ανάγκη προσεκτικότερης αντιμετώπισης των καταγγελιών των πολιτών ενώπιον των αστυνομικών αρχών, οι οποίες κρίνεται από τα αρμόδια όργανα ότι πρέπει να εξεταστούν στο πλαίσιο μιας αρχικής διερευνητικής της βασιμότητάς τους διαδικασίας. Η απαλοιφή δε στη νέα διάταξη του τελευταίου εδαφίου της παλαιάς περί δυνατότητας του ερευνώντος «να προβαίνει σε κάθε άλλη νόμιμη ενέργεια για τη συλλογή σχετικών στοιχείων», δεν συνιστά κατ' ουσίαν τροποποίηση, αφού στο πρώτο εδάφιο της νέας διάταξης θεσπίζεται η «συλλογή και καταγραφή στοιχείων» ως σκοπός της προκαταρκτικής έρευνας.

Κυρίαρχο γνώρισμα της εν λόγω ρύθμισης είναι η δυναμική χρησιμοποίηση και αξιοποίηση των γενικά παραδεκτών αποδεικτικών μέσων. Η ανάδειξη, ωστόσο, της διακριτικής ευχέρειας του διενεργούντος την «άτυπη έρευνα» – και νυν

«προκαταρκτική έρευνα» - ως κυρίαρχου γνωρίσματος της ρύθμισης συνέχεια με το ζήτημα της οριοθέτησης της ευχέρειας αυτής, δηλαδή των όρων της μη καταχρηστικής αναγωγής σε αυτήν κατά τη διενέργεια της έρευνας, ιδίως σε σχέση με την κλήτευση του καταγγέλλοντος προς κατάθεση. Η

Δείκτες καταχρηστικής επίκλησης της δυνατικής αξιοποίησης αποδεικτικών μέσων αποτελούν οι αναφορές της αστυνομίας αποκλειστικά σε αόριστες και αξιολογικές έννοιες, ιδίως όταν η χρήση τους επιχειρεί να στηρίξει και να δικαιολογήσει συμπεριφορές που σχετικοποιούν απόλυτα δικαιώματα

βαρύτητα των καταγγελλομένων και η βασιμότητα των υπονοιών από άλλα αποδεικτικά μέσα καθιστούν την κλήτευση του καταγγέλλοντος απαραίτητο όρο της σύννομης διεξαγωγής της «προκαταρκτικής έρευνας». Δείκτες καταχρηστικής επίκλησης της δυνατικότητας του άρθρου 22 παρ.3 αποτελούν, επίσης, οι αναφορές της αστυνομίας αποκλειστικά σε αόριστες και αξιολογικές έννοιες, όπως η αναφορά στον χαρακτήρα της συγκεκριμένης περιοχής στην οποία έγιναν συλλήψεις και στην περιβολή των συλληφθέντων προσώπων, ιδίως όταν η χρήση τους επιχειρεί να στηρίξει και να δικαιολογήσει συμπεριφορές που σχετικοποιούν απόλυτα δικαιώματα. Στις περιπτώσεις συνδρομής των προαναφερόμενων περιστάσεων

δημιουργείται τεκμήριο καταχρηστικής επίκλησης της δυνητικότητας της κλήτευσης του καταγγέλλοντος. Η επανειλημμένως υποστηριχθείσα από τον Συνήγορο του Πολίτη άποψη περί υποχρεωτικής κλήτευσης του καταγγέλλοντος όταν συντρέχουν οι παραπάνω προϋποθέσεις έχει γίνει εμμέσως αποδεκτή και από την ίδια την ΕΛ.ΑΣ.. Κατόπιν ενεργειών και επισημάνσεων της Αρχής, η ΕΛ.ΑΣ. προχώρησε σε επανεξέταση έρευνας, κατά την οποία δεν είχε αρχικώς κληθεί να εκθέσει τις απόψεις του ο ενδιαφερόμενος. Είναι, μάλιστα, αξιοσημείωτο ότι η ΕΛ.ΑΣ., στην συγκεκριμένη περίπτωση, μετά τις επισημάνσεις του Συνηγόρου του Πολίτη και παρά την αρχική της αντίδραση στην άποψη περί υποχρέωσης κλήτευσης του καταγγέλλοντος, επέλεξε να ασκήσει πειθαρχική δίωξη με απ' ευθείας κλήση σε απολογία. Η εξέλιξη αυτή επιβεβαιώνει την *ουσιαστική ορθότητα* της άποψης της Αρχής, ανεξάρτητα από τη γραμματική διατύπωση του νόμου, σύμφωνα με την οποία η κλήτευση εμφανίζεται γενικώς και αδιαφοροποίητα δυνητική, παρά την κατά περίπτωση αναγκαιότητα της κατάθεσης (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 11536/2000).

B. Κατ' ουσίαν έρευνα των ισχυρισμών – Νομικός χαρακτηρισμός. Οι σχετικές πλημμέλειες στην πειθαρχική έρευνα

1. Πλημμέλειες κατά την ουσιαστική διερεύνηση των ισχυρισμών. Σφάλματα κατά τον νομικό χαρακτηρισμό των διαπιστωμένων πράξεων

α. Λογικώς αντιφατική αξιολόγηση αποδεικτικών μέσων

Διεκδικεί την εφαρμογή της αλλά και πλήττεται από την εξεταζόμενη πλημμέλεια εν προκειμένω η αρχή της πλήρους αιτιολόγησης. Αυτή προσβάλλεται ειδικότερα όταν γίνονται παραδεκτά αποδεικτικά μέσα με περιεχόμενο διαφορετικό από αυτό που πράγματι είχαν ή, εντονότερα ακόμη, όταν η κρίση στηρίζεται σε ανύπαρκτο αποδεικτικό μέσο (πρβλ. π.χ. άρθρα 484 παρ. 1 ε', 510 παρ. 1 Δ' ΚΠΔ). Πλήττεται όμως και η αρχή της νομιμότητας λόγω εσφαλμένης ερμηνείας και εφαρμογής ουσιαστικού νόμου. Η προσβολή αυτή εμφανίζεται ιδίως με τη μορφή της εκ πλαγίου παράβασής του, όταν στην κρίση εμφιλοχωρούν λογικά κενά ή ανακλύπει αντίφαση μεταξύ του αιτιολογικού και του διατακτικού της (πρβλ. π.χ. άρθρα 484 παρ. 1 β', 510 παρ. 1 Ε' ΚΠΔ).

Από τα απαντητικά έγγραφα των Αστυνομικών Διευθύνσεων στα ερωτήματα του Συνηγόρου του Πολίτη, προκύπτει πλήθος αντιφάσεων *stricto sensu* στους ισχυρισμούς σχετικά με την νομιμότητα των ενεργειών των αστυνομικών (βλ. και στήλη «Αποδεικτική Διαδικασία» του Πίνακα 3 «Πλημμέλειες κατά την πειθαρχική διερεύνηση»). Οι αντιφάσεις αυτές έχουν εντοπισθεί μεταξύ των ισχυρισμών των αστυνομικών και της κοινής λογικής, όπως επίσης και των ίδιων των ισχυρισμών των αστυνομικών που περιέχονται σε διαφορετικά έγγραφά τους που αφορούν την ίδια υπόθεση ή και στο ίδιο ακόμη έγγραφο.

Στην περίπτωση της αναιτιολόγητης προσαγωγής στο αστυνομικό τμήμα γάλλου φοιτητή (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 9292/99), ο οποίος υπήρξε και θύμα κακομεταχείρισης εκ μέρους των αστυνομικών, αμφισβητείται από τους αστυνομικούς η αναγνώριση από τον φοιτητή του δράστη του ραπίσματος, τη στιγμή που ο ίδιος αναφέρεται στο ίδιο έγγραφο τους ως επικεφαλής της ομάδας που ενεργούσε ελέγχους και προσαγωγές υπόπτων στο χώρο του Ζαπτείου την ημέρα

σύλληψης του φοιτητή. Επίσης, υπάρχει στο ίδιο κείμενο αντίφαση μεταξύ του αιτιολογικού και του συμπεράσματος σε σχέση με την περιγραφή των πραγματικών περιστατικών και, ειδικότερα, της άσκησης της σωματικής βίας, προκειμένου ο φοιτητής να συνεργαστεί με την αστυνομία. Όσον αφορά την άρνηση του Αξιωματικού υπηρεσίας να επιτρέψει την τηλεφωνική επικοινωνία από το αστυνομικό τμήμα, το δεύτερο έγγραφο αναφέρει ότι *«αυτή ήταν ολιγόλεπτος και αφορούσε τη στιγμή εκείνη της Αστυνομικής διαδικασίας καταγραφής κ.λ.π. των στοιχείων ταυτότητας του αλλοδαπού για την εξακρίβωση της δικαστικής ταυτότητας του ενώ έπειτα του επετράπη»*. Αναφέρεται ακόμη ότι εάν του είχε απαγορευθεί η επικοινωνία θα του είχε αφαιρεθεί το κινητό του τηλέφωνο. Εκτός του ότι το δικαίωμα επικοινωνίας του προσαχθέντος προϋποθέτει την παροχή υποδομής εκ μέρους της αστυνομίας και δεν εξαντλείται στην δι' ιδίων μέσων του προσαχθέντος υλοποίησή του, αφορά δε ακόμη και όσους δεν διαθέτουν προσωπικό κινητό τηλέφωνο επικοινωνίας, στο πόρισμα της πρώτης προφορικής διοικητικής εξέτασης παρουσιάζεται η δικαιολόγηση της ενδεχόμενης νέας άρνησης.

Το δικαίωμα επικοινωνίας αρνήθηκαν οι αστυνομικοί και στην υπ' αρ. πρωτ. 19580/02 αναφορά γάλλου παραθεριστή στην Κρήτη για την προσαγωγή του στο Αστυνομικό Τμήμα Σπηλίου για την άσκηση ποινικής δίωξης για το αυτόφωρο αδίκημα του ν. *«περί κάμπινγκ»*. Τα απαντητικά έγγραφα της Αστυνομικής Διεύθυνσης Ρεθύμνης αναφέρουν ότι κατ' αρχήν δεν αμφισβητήθηκε το δικαίωμα επικοινωνίας του προσαχθέντος με την πρεσβεία της χώρας του και ότι η μη άσκηση του οφείλετο σε αντικειμενική αδυναμία λόγω φραγής υπεραστικών κλήσεων στα υπηρεσιακά τηλέφωνα, ισχυρισμός αμφίβολης εγκυρότητας δεδομένου ότι είναι μάλλον απίθανο να μην υπήρχε καμία συσκευή στο εν λόγω Α.Τ. η οποία να μην έχει φραγή υπεραστικών κλήσεων. Σε άλλο σημείο του ίδιου εγγράφου αμφισβητείται το δικαίωμα αυτό των προσαχθέντων, καθ' ότι, σύμφωνα με τους συντάκτες του εγγράφου, η ενημέρωση των οικείων προξενικών αρχών είναι έργο της υπηρεσίας που ενεργεί τη σύλληψη των αλλοδαπών. Στην ίδια υπόθεση υπήρξε και μια προφανής αντίφαση μεταξύ των ισχυρισμών της αστυνομίας και της κοινής λογικής: επί της καταγγελίας από τον ίδιο παραθεριστή ότι υπέστη έρευνα στο χώρο του ΚΤΕΛ Ρεθύμνης από αστυνομικό, αναφέρεται ότι η καταγγελία αυτή δεν εξακριβώθηκε γιατί δεν περιλάμβανε συγκεκριμένα στοιχεία των αστυνομικών ή των άλλων ατόμων που υπέστησαν έρευνα, παρά το γεγονός ότι ο αριθμός των αστυνομικών που διενήργησαν την έρευνα στο Α.Τ. ήταν περιορισμένος. Στην περίπτωση της αναφοράς υπ' αρ. πρωτ. 15917/02, στο πόρισμα της πρώτης από τις δύο διενεργηθείσες άτυπες έρευνες (το οποίο, τελικά, αναιρέθηκε από τη δεύτερη) γίνεται δεκτό ότι ο καταγγέλλων, υπερήλικας και πρόσφατα χειρουργημένος, ξάπλωσε πρηνηδόν επί του οδοστρώματος κατά τη διάρκεια αστυνομικού ελέγχου όχι κατόπιν εντολής των αστυνομικών, αλλ' εξ ιδίας πρωτοβουλίας και με την πρόθεση να τους καταγγείλει εκ των υστέρων για σωματική βλάβη.

Στην υπ' αρ. πρωτ. 21905/02 αναφορά, καθηγητής του Πολυτεχνείου αναφέρει ότι προσήχθη στο Α.Τ. Εξαρχείων για *«απείθεια»* επειδή διαμαρτυρήθηκε για τη βιαιότητα σύλληψης δύο άλλων πολιτών από αστυνομικούς και αμφισβήτησε τη νομιμότητά της. Στο πόρισμα της διενεργηθείσας έρευνας από την αστυνομία, αναφέρεται ότι υπήρξε απλώς *«μικροπαρεξήγηση»* μεταξύ αυτού και ενός αστυφύλακα, και αποσιωπάται η προσαγωγή του, ενώ γίνεται λόγος για αυτόβουλη προσέλευσή του στο Αστυνομικό Τμήμα, προκειμένου να προστατευθεί από διερχόμενους πολίτες *«που υπήρχε κίνδυνος να του επιτεθούν για την άστοχη γι' αυτούς παρέμβασή του»*. Σύμφωνα με το ίδιο έγγραφο *«το όλο περιστατικό θεωρήθηκε λήξαν... και αφού τους ευχαρίστησε απεχώρησε ικανοποιημένος όπως έδειχνε από τις*

αμοιβαίες εξηγήσεις που δόθηκαν». Τα συμπεράσματα αυτά αντιστρατεύονται την κοινή λογική. Η «μικροπαρεξήγηση» για την οποία γίνεται λόγος στο πόρισμα, δεν μπορεί να υπήρξε σιωπηρή, και η διαπίστωση ότι «το περιστατικό θεωρήθηκε λήξαν», δεν είναι δυνατό να καταλαμβάνει και τα δύο εμπλεκόμενα μέρη, αφού ο καθηγητής προσέφυγε, εν συνεχεία, στον Συνήγορο του Πολίτη. Άλλωστε, έγγραφο δεύτερης έρευνας που διενεργήθηκε κατόπιν αιτήματος του Συνηγόρου του Πολίτη επιβεβαιώνει την αμφισβητηθείσα από το έγγραφο της πρώτης έρευνας προσαγωγή του καθηγητή στο Τμήμα.

β. Κατ' ουσίαν εσφαλμένη εκτίμηση αποδεικτικών μέσων

Επισημάνσεως χρήζουν, εξ άλλου, οι ιδιαίτερα συνήθεις περιπτώσεις κατ' ουσίαν εσφαλμένης εκτίμησης των διαθέσιμων αποδεικτικών μέσων (βλ. και στήλη «Αποδεικτική Διαδικασία» του Πίνακα 3 «Πλημμέλειες κατά την πειθαρχική διερεύνηση»). Στον εδώ εξεταζόμενο τύπο πλημμέλειας περιλαμβάνονται οι προσβολές δικονομικών αρχών, που στηρίζονται σε εσφαλμένες εκτιμήσεις περί την ουσιαστική βαρύτητα ή σημασία αποδεικτικών μέσων και οι οποίες οδηγούν συνήθως σε άσκηση μη προβλεπόμενης δικαιοδοσίας ή στην παράλειψη άσκησης της, ενώ αυτή επιτάσσεται, δηλαδή περιπτώσεις θετικής ή αρνητικής υπερβάσεως εξουσίας. Όχημα της δικονομικής αυτής παραβίασης αποτελεί συχνά η εσφαλμένη νομική υπαγωγή, ώστε να ερμηνεύεται ή να εφαρμόζεται εσφαλμένα ο εκάστοτε ουσιαστικός νόμος (πρβλ. π.χ. άρθρα 484 παρ. 1 β', ζ', 510 παρ. 1 Ε', Θ' ΚΠΔ).

Ειδικές εκφάνσεις της κατ' ουσίαν εσφαλμένης εκτίμησης αποδεικτικών μέσων αποτελούν ιδίως η μη πειστική αξιολόγηση των αποδεικτικών μέσων, η παράκαμψη κρίσιμων ισχυρισμών των καταγγελλόντων και η αντιποίηση αρμοδιοτήτων δικαιοδοτικών οργάνων.

Ειδικές εκφάνσεις της κατ' ουσίαν εσφαλμένης εκτίμησης αποδεικτικών μέσων αποτελούν ιδίως η μη πειστική αξιολόγηση των αποδεικτικών μέσων, η παράκαμψη κρίσιμων ισχυρισμών των καταγγελλόντων και η αντιποίηση αρμοδιοτήτων δικαιοδοτικών οργάνων

Σε μία περίπτωση η άγνοια της γερμανικής γλώσσας εκ μέρους των αστυνομικών αρχών οδήγησε στην παντελώς λανθασμένη αξιολόγηση της εγγραφής του Βιβλίου Συμβάντων (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 12549/03). Σε άλλη περίπτωση, τα συμπεράσματα του πορίσματος, που συντάχθηκε κατόπιν αξιολόγησης της επικαλούμενης ιατροδικαστικής έκθεσης, δεν πείθουν για την ορθότητά τους, καθώς δεν απαντάται πειστικά το πώς προκλήθηκε η κάκωση κεφαλής από την απλή προσπάθεια να υποχρεωθεί ο καταγγέλλον να σταματήσει τις διαμαρτυρίες (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 5674/01). Αξίζει να σημειωθεί, επίσης, ότι στην ίδια υπόθεση, κατόπιν στάθμισης της σοβαρότητας των διαφόρων καταγγελιών περί σωματικών βλαβών, στις οποίες η Αστυνομία έσπευσε να απαντήσει, και εν γένει βάνανσης και απρεπούς συμπεριφοράς, τις οποίες προφανώς θεώρησε ανάξιες απάντησης, αποσιωπώνται κρίσιμοι ισχυρισμοί του καταγγέλλοντος. Έχει ενδιαφέρον, τέλος, να σχολιαστεί το φαινόμενο της «δικαστικής» και δογματικής ερμηνείας από αστυνομικά όργανα, και μάλιστα εσφαλμένης, ουσιαστικών κανόνων του Ποινικού Δικαίου και δικονομικών κανόνων περί τα αποδεικτικά μέσα. Το φαινόμενο π.χ. ο διενεργών την έρευνα να δικαιολογεί την παράλειψη των αστυνομικών οργάνων να παραπέμψουν την υπόθεση στον εισαγγελέα, παρότι έλαβαν γνώση περιστατικών που στοιχειοθετούν το αδίκημα της παράνομης βίας, με το επιχείρημα ότι το σχετικό αδίκημα στοιχειοθετείται μόνο με «επικίνδυνες» πράξεις εξαναγκασμού, υποδηλώνει μια άκρως ανησυχητική παθογένεια της διαδικασίας πειθαρχικού ελέγχου και συνιστά καταφανώς αποφυγή

αξιολόγησης των κρίσιμων αποδεικτικών μέσων (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 12549/03). Ανάλογα ισχύουν και στην περίπτωση όπου απορρίπτεται αίτημα για δεύτερη κατ' αντιπαράσταση εξέταση, στον βαθμό που δεν αιτιολογείται η πιθανολόγηση του διενεργούντος την έρευνα ότι αυτή θα απέβαινε άσκοπη, ή στην περίπτωση όπου δεν δικαιολογείται επαρκώς η άρνηση αξιοποίησης υπαρχουσών φωτογραφιών με μόνη αιτιολογία ότι, εξ αρχής και προτού καν εκτιμηθούν, ήσαν αμφισβητήσιμης αξιοπιστίας διότι δεν υπεβλήθησαν συνημμένως. Ομοίως στην περίπτωση όπου η μη αξιολόγηση καταθέσεων κακώς αιτιολογείται με μόνη την έλλειψη στο πρόσωπο των μαρτύρων της ιδιότητας του αυτόπτη, αφού, έστω και μετά το επίμαχο γεγονός, έλαβαν κρίσιμη για την τύχη της πειθαρχικής δίωξης γνώση των γεγονότων και κατήγγειλαν επίσης συμπεριφορές μη συνάδουσες με την ιδιότητα του αστυνομικού, οι οποίες υπέπεσαν στην αντίληψή τους κατά τη δική τους παρουσία στο Τμήμα (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 9292/99).

Συναφής προβληματική εντοπίζεται και σε περιπτώσεις, όπου, παρά το γεγονός ότι υπάρχει καταγγελία για παράνομη συμπεριφορά αστυνομικών οργάνων και συνεπώς πιθανολογείται σφόδρα η ύπαρξη πειθαρχικών ή και ποινικών ευθυνών των αστυνομικών οργάνων, οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές κατ' αρχήν δέχονται την ύπαρξη των καταγγελλομένων περιστατικών, αλλά δεν θεωρούν ότι υπάρχουν πειθαρχικές ευθύνες των αρμοδίων αστυνομικών οργάνων, χωρίς να αιτιολογούν επαρκώς την άποψή τους αυτή. Ενδεικτικά επισημαίνεται η υπ' αρ. πρωτ. 14803/2001 αναφορά, που αφορούσε την παράνομη κράτηση πολίτη λόγω συνωνυμίας του με άτομο σε βάρος του οποίου εκκρεμούσε ένταλμα συλλήψεως. Κατόπιν άτυπης έρευνας, η Αστυνομία κατέληξε στο συμπέρασμα ότι δεν συνέτρεχε πειθαρχική ευθύνη του αρμοδίου αστυνομικού οργάνου λόγω του γεγονότος ότι αυτό *«οδηγήθηκε στη σύλληψη του καταγγέλλοντος λόγω έλλειψης στοιχείων του εντάλματος συλλήψεως»* και ότι οι εμπλεκόμενοι αστυνομικοί ενήργησαν στο πλαίσιο των καθηκόντων τους εντός του απαραίτητου χρόνου και σύμφωνα με τον νόμο, ώστε να συγκεντρώσουν τα απαραίτητα στοιχεία για την εξακρίβωση της ταυτότητας του κατηγορουμένου και να διαπιστώσουν μόλις μετά από έξι (6) μέρες ότι δεν ήταν αυτός το καταζητούμενο πρόσωπο. Η αρμόδια αστυνομική αρχή, ωστόσο, δεν παρέχει επαρκείς εξηγήσεις για το αν στις έξι (6) ημέρες, που κρατήθηκε ο πολίτης, έγιναν οι απαραίτητες ενέργειες για να εξακριβωθεί η ακριβής ταυτότητα του προσώπου, που αφορούσε η εκτέλεση του συγκεκριμένο εντάλματος συλλήψεως, ούτε βέβαια συγκεκριμενοποιεί τι είδους ενέργειες έγιναν ώστε να συγκεντρωθούν τα αναγκαία στοιχεία. Εν τω μεταξύ ο παθών εκρατείτο από τις αστυνομικές αρχές παράνομα και σε πλήρη αντίθεση με τις θεμελιώδεις συνταγματικές αρχές προστασίας της προσωπικής ελευθερίας.

2. Η επιρροή στερεοτύπων στον πειθαρχικό έλεγχο της αστυνομικής δράσης

Στο πλαίσιο του θεσμοποιημένου κράτους δικαίου και των αρχών που το διέπουν, ιδιαίτερη εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι το νομικό πλαίσιο της αστυνομικής δράσης προσλαμβάνεται από τα στελέχη της ΕΛ.ΑΣ. μέσα από στερεότυπα ερμηνευτικά σχήματα, που δεν εναρμονίζονται πάντοτε προς τις αρχές αυτές. Ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί αναγκαία την αναφορά σε ορισμένες πλευρές του φαινομένου αυτού, στο βαθμό που η ερμηνεία του νομικού πλαισίου δράσης των σωμάτων ασφαλείας με στερεότυπα *«κατασταλτικής»* λογικής, επιδρά εμμέσως αρνητικά στην αποδεικτική διαδικασία, φαλκιδεύοντας συχνά εκ των προτέρων την λυσιτελεία της ως προς την *«ανάδειξη»* της πειθαρχικής απαξίας της εκάστοτε κρινόμενης συμπεριφοράς. Με δυο λόγια, πολλές φορές οι συμπεριφορές που

καταγγέλλονται από τους πολίτες δεν γίνονται καν αντιληπτές από τους αστυνομικούς, ελέγχοντες και ελεγχομένους, ως επίμεμπτες.

Η επεξεργασία της περιπτώσιολογίας των αναφορών προς τον Συνήγορο του Πολίτη αναδεικνύει πολύ συχνά προκαταλήψεις, αυθαίρετες εξαρτήσεις αιτίων και

Η ερμηνεία του νομικού πλαισίου δράσης των σωμάτων ασφαλείας με στερεότυπα «κατασταλτικής» λογικής, επιδρά εμμέσως αρνητικά στην αποδεικτική διαδικασία, φαλκιδεύοντας συχνά εκ των προτέρων την λυσιτέλειά της ως προς την «ανάδειξη» της πειθαρχικής απαξίας της εκάστοτε κρινόμενης συμπεριφοράς.

αποτελεσμάτων, όπως επίσης και αυθαίρετα τεκμήρια, συναγωγές πραγματικών περιστατικών και ιδιοτήτων από άλλα περιστατικά, τα οποία εμπνέουν τη δράση των αστυνομικών. Τούτο συμβαίνει τόσο στο επίπεδο τέλεσης υλικών ενεργειών από αστυνομικούς υπαλλήλους όσο, πράγμα σημαντικότερο και με δυσμενέστερες συνέπειες ως προς τη συνολική ερμηνεία των κανόνων δικαίου για το συνολικό σώμα των αστυνομικών υπαλλήλων, σε επίπεδο

ιεραρχικά εποπτευόντων και διενεργούντων πειθαρχική διερεύνηση για τη διακρίβωση τέλεσης παραπτωμάτων. Και αυτό, διότι η επιδοκιμασία πρακτικών που δεν συνάδουν με το ισχύον συνταγματικό καθεστώς προστασίας των ατομικών δικαιωμάτων από τα ανώτερα στην ιεραρχία στελέχη των αστυνομικών σωμάτων, τα οποία συντονίζουν και καθοδηγούν τη δραστηριότητα των κατωτέρων στελεχών, δεν μπορεί παρά να εμπνέει ανησυχία.

Περιπτώσεις αυθαίρετων τεκμηρίων, αυθαίρετων συναγωγών άλλων γεγονότων και ιδιοτήτων από πραγματικά περιστατικά, υιοθετούμενων από την δράση των αστυνομικών και των οποίων γίνεται επίκληση στα σχετικά με την διενέργεια πειθαρχικών διερευνήσεων έγγραφα των ιεραρχικά προϊσταμένων αστυνομικών ως λόγων που οδηγούν σε άρση του πειθαρχικού αδικού υλικών ενεργειών των αστυνομικών υπαλλήλων, αποτελούν οι προσαγωγές πολιτών λόγω της παρουσίας τους σε «χώρο υψηλής εγκληματικότητας». Στην πράξη, παρά την αντίθετη διάταξη (άρθρο 74 παρ.15 περίπτ. θ' π.δ. 141/91), η επίδειξη δελτίου ταυτότητας δεν απαλλάσσει τον ελεγχθέντα από το ενδεχόμενο προσαγωγής για πρόσθετη εξακρίβωση στοιχείων, με την επίκληση του υψηλού βαθμού εγκληματικότητας σε συγκεκριμένο δημόσιο χώρο. Στην υπ' αρ. πρωτ. 12537/2002 αναφορά, ο καταγγέλλων προσήχθη στο Αστυνομικό Τμήμα από τον χώρο του Ζαπτείου με την αιτιολογία της εξακρίβωσης ενδεχόμενης φυγοδικίας του. Η αιτιολογία αυτή αλλά και η σκαιά συμπεριφορά των αστυνομικών προς τον συγκεκριμένο πολίτη, για την οποία ουδέν αναφέρεται στα αστυνομικά έγγραφα, ως αν επρόκειτο για «κανονική» συμπεριφορά ενώπιόν του, μαρτυρεί μια εδραιωμένη πεποίθηση των αστυνομικών αρχών ότι συγκεκριμένη γενετήσια ροπή συνδέεται με την τέλεση αξιόποινων πράξεων. Η πεποίθηση αυτή, μάλιστα, δικαιολογεί την απαράδεκτη κατάταξη συγκεκριμένων πολιτών ως χαρακτηριζομένων από αυτή τη ροπή, και την θεώρησή τους για τον λόγο αυτό ως εκ προοιμίου υπόπτων, υπάγει δε σε εγκληματολογικές κατηγορίες ένα χαρακτηριστικό που εμπίπτει απολύτως στην ελευθερία ανάπτυξης της προσωπικότητας. Από τις υπ' αρ. πρωτ. 20580, 20949 και 20951/2002 αναφορές, προκύπτει ότι πολίτες προσήχθησαν από την οδό Εμμανουήλ Μπενάκη στο Αστυνομικό Τμήμα Εξαρχείων, αφού υποβλήθηκαν υπό κοινή θέα σε σωματική έρευνα, στο δε Τμήμα κρατήθηκαν επί τρίωρο για εξακρίβωση στοιχείων πριν μεταχθούν στο κτίριο της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης Αθηνών.

Σε άλλη περίπτωση (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 16024/2003), υπηρετών στρατιωτική θητεία προσήχθη σε Αστυνομικό Τμήμα παρά το γεγονός ότι επέδειξε τη στρατιωτική του ταυτότητα, επειδή δεν μπορούσε να δώσει «πειστικές απαντήσεις»

ως προς το εάν βρισκόταν σε νόμιμη έξοδο από τη μονάδα του, καθώς και λόγω της παραμονής του σε συγκεκριμένο δημόσιο χώρο «υψηλού βαθμού εγκληματικότητας», χωρίς όμως να μνημονεύεται η παραμικρή εξατομικευμένη ένδειξη. Από τα σχετικά απαντητικά έγγραφα της Αστυνομίας επί του ελέγχου που ζητήθηκε από τον ΣτΠ, προκύπτει ότι έμεινε αδιερεύνητο το ζήτημα της νόμιμης ή μη εφαρμογής του άρθρου 74 παρ.15 περίπτ. θ' π.δ. 141/91, σύμφωνα με το οποίο οδηγούνται στο αστυνομικό κατάστημα για εξέταση άτομα τα οποία στερούνται στοιχείων αποδεικτικών της ταυτότητάς τους ή τα οποία εξαιτίας του τόπου, του χρόνου, των περιστάσεων και της συμπεριφοράς τους δημιουργούν υπόνοιες διάπραξης εγκληματικής ενέργειας, όπως επίσης της εφαρμογής του άρθρου 119 περίπτ. δ' π.δ. 141/91, σύμφωνα με το οποίο «*όταν υπάρχει υπόνοια φυγής ένεκα της προηγούμενης διαγωγής ή της συμπεριφοράς που δείχνει το πρόσωπο που συλλαμβάνεται δεσμεύεται με χειροπέδες, για την πρόληψη απόδρασης*».

Υπήρξε παραδόξως συναγωγή τεκμηρίου ενοχής προσαχθέντων προσώπων ως υπόπτων κάποιου απροσδιόριστου εγκλήματος κατά παραβίαση του συνταγματικά κατοχυρωμένου δικαιώματος προσωπικής ασφάλειας, στην περίπτωση της διοικητικής σύλληψης και κράτησης επί τρίωρο στο Γ. Α. Σίνδου, μελών θρησκευτικής οργάνωσης με αφορμή την δωρεάν διανομή υλικού θρησκευτικού ενδιαφέροντος σε εκδρομείς στα διόδια Μαλγάρων Θεσσαλονίκης (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 10111/2002). Στις απαντήσεις εκ μέρους της αρμόδιας αστυνομικής αρχής, παραλείπεται η σαφής απάντηση στο καθοριστικής σημασίας ερώτημα, ποιών αξιολογίων ή άλλων αντικοινωνικών πράξεων την τέλεση απέβλεπε να αποτρέψει ο εν λόγω προληπτικός έλεγχος πολιτών. Το ερώτημα αυτό τίθεται ακόμη πιο πιεστικά εν όψει του ότι όλοι οι εμπλεκόμενοι αστυνομικοί παράγοντες δεδηλωμένα αγνοούσαν πλήρως αν η συμπεριφορά της ομάδας εμπίπτει σε κάποιον απαγορευτικό κανόνα δικαίου. Προκειμένου περί διατάξεων που κατοχυρώνουν ατομικά δικαιώματα, όπως εκείνη του άρθρου 5 παρ. 2 του Συντάγματος που κατοχυρώνει την προσωπική ελευθερία, ακόμη και ενδεχόμενη επιφύλαξη νόμου σχετικά με τη ρύθμιση της ελευθερίας αυτής, δικαιολογεί την ερμηνευτική συναγωγή τεκμηρίου υπέρ της ελευθερίας, βάσει του οποίου η έλλειψη περιοριστικής διάταξης νόμου (ή η αμφιβολία σχετικά με την ύπαρξη αυτής) υποχρεώνει κάθε πολιτειακό όργανο να σεβασθεί την εν λόγω ελευθερία. Για την περίπτωση δε που τέτοια διάταξη υπάρχει, να την ερμηνεύσει σύμφωνα με την ελευθερία αυτή. Για την προκείμενη ενέργεια, άλλωστε, δεν υπήρχε κανένας απαγορευτικός κανόνας δικαίου, δεδομένου ότι τα ελληνικά δικαστήρια έχουν αποφανθεί ότι η απλή διανομή ή η προσφορά για πώληση σε τυχαίους περαστικούς εντύπου υλικού θρησκευτικού περιεχομένου από οπαδούς θρησκευμάτων ή δογμάτων διάφορων της επικρατούσας στη χώρα θρησκείας δεν υπάγεται στην έννοια του προσηλυτισμού, όπως αυτή νοείται στις διατάξεις των α.ν. 1363/1938 και 1672/1939 ερμηνευόμενες υπό το πρίσμα του άρθρου 9 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου. Ομοίως, η αιτιολόγηση των προσαγωγών για την εξακρίβωση στοιχείων με επίκληση των ελέγχων της συνθήκης *Schengen* δεν αποτελεί νόμιμο περιορισμό του στενού πυρήνα της προσωπικής ελευθερίας (ανεξάρτητα από την ενδεχομένως μικρή διάρκεια της κράτησης και από την ενδεχομένως άσπογη στάση της αστυνομικής συνοδείας), εκτός αν στο πρόσωπο του προσαχθέντος συντρέχουν υπόνοιες εγκληματικής ενέργειας.

Παράδειγμα συναγωγής αυθαίρετου τεκμηρίου ενοχής από την άρνηση συνεργασίας πολίτη σε επικείμενο έλεγχο του αυτοκινήτου του, και το οποίο έγινε αποδεκτό από το ιεραρχικά εποπτεύον όργανο, αποτελεί και η υπ' αρ. πρωτ. 21235/2002 αναφορά, στην οποία ο αναφερόμενος, διερχόμενος με το αυτοκίνητό του λόγω της επαγγελματικής του ενασχόλησης από τη σήραγγα Αρτεμισίου, υπέστη

δύο φορές σωματικό έλεγχο, αναγκασθείς να αφαιρέσει ολοσχερώς τα ενδύματά του. Σε σχετικό ερώτημα του Συνηγούρου του Πολίτη, η Αστυνομική Διεύθυνση Αργολίδας απάντησε ότι επρόκειτο για συνήθη έλεγχο της Ομάδας Πρόληψης και Καταστολής Εγκληματικότητας, διενεργούμενο δυνάμει της διάταξης του άρθρου 96 παρ. 3 π.δ. 141/91, ο οποίος εξελίχθηκε σε σωματική έρευνα επειδή ο οδηγός αρνήθηκε τον έλεγχο του αυτοκινήτου του λέγοντας στους Αστυνομικούς ότι χωρίς την παρουσία Εισαγγελέα δεν έχουν δικαίωμα έρευνας στο αυτοκίνητο. Μοναδικό στοιχείο επί του οποίου θεμελιώθηκε η κατά το παραπάνω άρθρο «σοβαρή υπόνοια» υπήρξε η «αρνητική συμπεριφορά [του οδηγού] σχετικά με τον έλεγχο του αυτοκινήτου». Όμως, η συμπεριφορά αυτή, εξηγούμενη από στοιχειώδες ένστικτο αυτοσυντήρησης, δεν προσκρούει σε κάποια αντίθετη έννομη υποχρέωση των πολιτών και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι συνιστά πράξη επίμεμπτη ή ύποπτη. Το αυτό ισχύει για την άποψη που φέρεται να εξέφρασε ο ελεγχόμενος ότι χωρίς την παρουσία Εισαγγελέα δεν έχουν δικαίωμα έρευνας στο αυτοκίνητό του, ανεξαρτήτως του αν είναι νομικώς ορθή ή εσφαλμένη.

Η δικαιολόγηση κατασταλτικών ενεργειών των αστυνομικών υπαλλήλων δια της επίκλησης ενός γενικότερου πλαισίου δράσης, το οποίο φέρεται να εμπνέει και να καθοδηγεί τις ενέργειες αυτές, αποτελεί έναν ακόμη συλλογιστικό μηχανισμό, ο οποίος χρησιμοποιείται στις απαντήσεις της ΕΛ.ΑΣ. επί πειθαρχικών ερευνών και με σκοπό τη συγκάλυψη πράξεων που θα δικαιολογούσαν τη διάγνωση της πειθαρχικής ευθύνης αστυνομικών υπαλλήλων. Αυτό προκύπτει, ιδίως, σε περιπτώσεις όπου διαφαίνεται αντίφαση ανάμεσα στην επίσημη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και στην αναγωγή τους στο υποτιθέμενο γενικότερο πλαίσιο δράσης. Στην υπ' αρ. πρωτ. 13597/2002 αναφορά, έλληνας πολίτης νιγηριανής καταγωγής αναφέρει ότι, οδηγώντας το αυτοκίνητό του από τον Τύρναβο στη Θεσσαλονίκη και συνοδευόμενος από τον ανήλικο γιο του, υπέστη αστυνομικό έλεγχο στην εθνική οδό στο ύψος των Τεμπών. Οι αστυνομικοί φέρονται ότι τον πλησίασαν με τα όπλα προτεταμένα και έθεσαν τις κάνες στα κεφάλια των δύο επιβατών συμπεριφερόμενοι με τρόπο εξαιρετικά ανοίκειο για όσο χρόνο διήρκεσε ο έλεγχος, ώστε ο αναφερόμενος συνήγαγε ότι ο εν λόγω έλεγχος δεν αποτελούσε συνήθη πρακτική ούτε συνδεόταν αιτιωδώς με οιαδήποτε διερεύνηση εν εξελίξει, αλλά οφείλετο σε πνεύμα φυλετικής διάκρισης εν όψει του χρώματος του δέρματός του. Στο πόρισμα της αστυνομικής έρευνας αναφέρεται ότι «ο έλεγχος γίνεται πιο πολύ σε αλλοδαπούς γιατί αυτό είναι το κύριο έργο των Συνοριακών Φυλάκων... και όχι από φυλετικές διακρίσεις».

A. Οι πειθαρχικές κυρώσεις

Η κίνηση της κατ' εξοχήν πειθαρχικής διαδικασίας (βλ. στήλη «Αποτελέσματα Πειθαρχικής Διαδικασίας» του Πίνακα 3 «Πλημμέλειες κατά την πειθαρχική διερεύνηση») αποτελεί το σημαντικότερο αποτέλεσμα κάθε διοικητικής έρευνας, και είναι υποχρεωτική μεν όταν το πόρισμα της έρευνας καταλήγει σε διαπίστωση παραπτώματος, δυνητική δε σε κάθε άλλη περίπτωση.

1. Οι κυρώσεις στις διερευνηθείσες υποθέσεις

Σε σχέση με τις πειθαρχικές κυρώσεις, η εικόνα που σχηματίζει ο Συνήγορος του Πολίτη από το χειρισμό των αναφορών είναι κατ' ανάγκην ελλειπτική. Τούτο οφείλεται στο γεγονός ότι, κατά κανόνα, ο ίδιος ο Συνήγορος του Πολίτη αρκείται στην πληροφόρηση για το γεγονός της διαπίστωσης πειθαρχικών παραπτωμάτων αυτό καθ' εαυτό, και δεν υπεισέρχεται στην ολοκλήρωση της κατ' εξοχήν πειθαρχικής διαδικασίας ή στο

ύψος της κύρωσης, δεδομένου ότι το θύμα της επιλήψιμης πράξης (που νομιμοποιεί την εμπλοκή του Συνηγόρου του Πολίτη) δεν έχει άνευ άλλου τινός έννομο συμφέρον για πάση θυσία επιβολή κύρωσης ή για συγκεκριμένο ύψος αυτής. Δεν είναι, άλλωστε, τυχαίο το γεγονός ότι, πέραν της ιεραρχικής αναπομπής μη εγκριθέντος πορίσματος ή απόκλισης από το διατακτικό αυτού κατά την επιβολή κυρώσεων, το ισχύον δίκαιο δεν αναγνωρίζει ένδικο βοήθημα *in rebus*. Στην πράξη, ο Συνήγορος του Πολίτη αποδίδει μεγαλύτερη σημασία στη γενικοπροληπτική λειτουργία της διαπίστωσης πειθαρχικών παραπτωμάτων, για την οποία συχνά κρίνονται επαρκείς οι τυχόν εκδιδόμενες εγκύκλιοι προς αποφυγή επανάληψης αναλόγων περιστατικών, ανεξάρτητα από το ύψος της κύρωσης ή ακόμη και από την ύπαρξη αυτής.

Ο Συνήγορος του Πολίτη αποδίδει μεγαλύτερη σημασία στη γενικοπροληπτική λειτουργία της διαπίστωσης πειθαρχικών παραπτωμάτων, για την οποία συχνά κρίνονται επαρκείς οι τυχόν εκδιδόμενες εγκύκλιοι προς αποφυγή επανάληψης αναλόγων περιστατικών, ανεξάρτητα από το ύψος της κύρωσης ή ακόμη και από την ύπαρξη αυτής

Έτσι, η λεπτομερής πληροφόρηση του Συνηγόρου του Πολίτη για την ολοκλήρωση των πειθαρχικών διαδικασιών αποτελεί την εξαίρεση. Ειδικότερα, αξιώνεται ενημέρωση για το ύψος της κύρωσης μόνο σε περιπτώσεις ιδιαίτερος σοβαρών παραπτωμάτων, καθώς και όταν συντρέχουν υπόνοιες ότι η διαπίστωση πειθαρχικών παραπτωμάτων υπήρξε προσχηματική. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η ΕΛ.ΑΣ. ανταποκρίνεται και ενημερώνει για το ύψος της κύρωσης. Μόνο σε μία περίπτωση αρνήθηκε, επικαλούμενη (κακώς!) το άρθρο 54 παρ. 4 π.δ. 22/96 («Οι πειθαρχικές ποινές και το αιτιολογικό τους αποτελούν υπηρεσιακό απόρρητο και δεν επιτρέπεται να λαμβάνουν γνώση τρίτα πρόσωπα, εκτός των περιπτώσεων που προβλέπει ειδικά ο νόμος»).

Τέλος, παρατηρούνται περιπτώσεις στις οποίες η αποχή του Συνηγόρου του Πολίτη από την αξίωση περαιτέρω ενημέρωσης υπήρξε αναγκαστική, αφ' ης στιγμής οι ευθύνες των αστυνομικών οργάνων δικαστικής έρευνας.

Η πενιχρή, για συγκομιδή στοιχείων για μπορεί να συνοπισθεί ακολουθεί.

Μόνο σε 8 περιπτώσεις πληροφορήθηκε ο Συνήγορος του Πολίτη το ακριβές ύψος της κύρωσης που επιβλήθηκε ή που απλώς προτάθηκε

εμπλεκόμενων κατέστησαν αντικείμενο

τους παραπάνω λόγους, το ύψος των κυρώσεων στην τυπολογία που

Μόνο σε 8 περιπτώσεις πληροφορήθηκε ο Συνήγορος του Πολίτη το ακριβές ύψος της κύρωσης που επιβλήθηκε ή που απλώς προτάθηκε. Ειδικότερα:

- Μετά από διερεύνηση καταγγελίας για ξυλοδαρμό ρομά (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 11827/2000), το πόρισμα κατέληξε σε πρόταση για επιβολή αργίας με πρόσκαιρη παύση σε βάρος 2 υπαίτιων. Κατόπιν προσφυγής τους, ο άμεσος αντουργός απηλλάγη και στον προϊστάμενό του επιβλήθηκε πρόστιμο 20.000 δραχμών (κύρωση δυσανάλογα μικρή) για παράλειψη αποτροπής.

- Μετά από διερεύνηση καταγγελίας για παράνομη κράτηση και ξυλοδαρμό ανηλίκου αλλοδαπού (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 3047/2001), το πόρισμα κατέληξε σε παραπομπή 2 υπαιτίων στο Πρωτοβάθμιο Πειθαρχικό Συμβούλιο με ερώτημα απόταξης & αργίας με απόλυση, αντίστοιχα.

- Μετά από διερεύνηση καταγγελίας για ανθρωποκτονία (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 16762/2003), το πόρισμα κατέληξε στην παραπομπή συνοριοφύλακα στο πειθαρχικό συμβούλιο «με το ερώτημα της αργίας με απόλυση» συνεκτιμώντας την προηγηθείσα παραπομπή του σε δίκη για ανθρωποκτονία από αμέλεια. Η ολοκλήρωση της έρευνας του Συνηγόρου του Πολίτη εκκρεμεί.

- Μετά από διερεύνηση καταγγελίας για βιαιοπραγία (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 17018/2003), το πόρισμα κατέληξε σε διαπίστωση πράξεων που συνιστούν υπέρβαση αστυνομικής δεοντολογίας («να τον σέρνει στο έδαφος ... να του επιφέρει λάκτισμα στα πλευρά») και έκθεση του Σώματος σε δυσμενή σχόλια («που κατέγραψαν κάμερες τηλεοπτικών σταθμών, προβλήθηκαν στα δελτία ειδήσεων ... και σχολιάστηκαν δυσμενώς από τον τύπο») κατ' άρθρον 12 παρ. 24 π.δ. 22/96, προτείνοντας επιβολή προστίμου σε βάρος ενός αστυνομικού (μεταξύ πλειόνων εμπλεκόμενων). Ο οικείος Γενικός Αστυνομικός Διευθυντής πρότεινε επιβολή απλής επίπληξης, με επίκληση ελαφρυντικών περιστάσεων (αφορμή, σκοπός, ψυχική κατάσταση, προηγούμενη διαγωγή).

- Μετά από διερεύνηση καταγγελίας για βιαιοπραγία και εξύβριση (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 20135/2001), το πόρισμα κατέληξε σε διαπίστωση εξύβρισης και πρόταση για επιβολή επίπληξης, με επίκληση ελαφρυντικών περιστάσεων (αφορμή, σκοπός, προηγούμενη διαγωγή). Η ΕΛ.ΑΣ. δεν έκαμε δεκτή εισήγηση του Συνηγόρου του Πολίτη για διενέργεια Ένορκης Διοικητικής Εξέτασης για τη βαρύτερη κατηγορία.

- Μετά από διερεύνηση καταγγελίας για ανάρμοστη συμπεριφορά (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 10262/2003), το πόρισμα απέβη απαλλακτικό, πλην όμως η Αστυνομική Διεύθυνση διαφώνησε και επέβαλε πρόστιμο στον αντουργό και επίπληξη στον προϊστάμενό του για παράλειψη αποτροπής.

- Μετά από διερεύνηση καταγγελίας για ανάρμοστη συμπεριφορά, εξύβριση, απειλή και μέθη (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 6603/2003), το πόρισμα κατέληξε σε πρόταση για επιβολή προστίμου, το οποίο ανήλθε τελικά σε 40 ευρώ. Ο εγκαλούμενος προσέφυγε στο δευτεροβάθμιο πειθαρχικό συμβούλιο, το οποίο επικύρωσε την ποινή.

- Μετά από διερεύνηση καταγγελίας για άρνηση θεώρησης γνησίου υπογραφής (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 1424/2000) το πόρισμα κατέληξε σε πρόταση για επιβολή προστίμου, το οποίο ανήλθε τελικά σε 5.000 δραχμές.

Σε 3 περιπτώσεις, ο Συνήγορος του Πολίτη πληροφορήθηκε την πρόταση ή επιβολή κύρωσης, αλλά δεν ζήτησε είτε δεν έλαβε ενημέρωση για το ύψος αυτής. Ειδικότερα:

- Μετά από διερεύνηση καταγγελίας για ανθρωποκτονία (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 17167/2001 που αφορούσε μόνο την παράλειψη λήψης διοικητικών μέτρων σε βάρος του εγκαλουμένου), το πόρισμα κατέληξε σε κίνηση πειθαρχικής διαδικασίας αλλ' ο Συνήγορος του Πολίτη διέκοψε την παρέμβασή του λόγω εκκρεμοδικίας.

- Μετά από διερεύνηση καταγγελίας για εξύβριση (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 7286/2001), ο Συνήγορος του Πολίτη αρκέστηκε στην πληροφορία ότι επιβλήθηκε κύρωση.

- Μετά από διερεύνηση καταγγελίας για καταχρηστική σωματική έρευνα (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 11052/2001), ο Συνήγορος του Πολίτη πληροφορήθηκε την επιβολή κύρωσης και ζήτησε ενημέρωση για το ύψος αυτής, πλην όμως η ΕΛ.ΑΣ. αρνήθηκε, επικαλούμενη μυστικότητα κατ' άρθρον 54 παρ. 4 π.δ. 22/96.

Σε 7 περιπτώσεις, ο Συνήγορος του Πολίτη πληροφορήθηκε ότι το πόρισμα της ΕΛ.ΑΣ. κατέληξε σε διαπίστωση παραπτώματος και σε «λήψη πειθαρχικών μέτρων» (αορίστως), αλλά δεν ζήτησε ενημέρωση για τυχόν επιβολή κύρωσης.

- Πρόκειται, ειδικότερα, για περιπτώσεις παραβίασης προσωπικών δεδομένων (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 15127/2001), ανάρμοστης συμπεριφοράς (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 5851/2001), μεροληψίας κατά τη διερεύνηση επεισοδίου λόγω προσωπικής γνωριμίας (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 11536/2000), ανάρμοστης συμπεριφοράς κατά τη διάρκεια ελέγχου (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 10262/2001), παραβίασης ασύλου κατοικίας (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 14926/2001) και παρενόχλησης ρομά με σκοπό την εκδιώξή τους (αναφορές υπ' αρ. πρωτ. 7080/2003 & 8257/2003).

Τέλος, σε 3 περιπτώσεις, ο Συνήγορος του Πολίτη πληροφορήθηκε ότι το πόρισμα της ΕΛ.ΑΣ. κατέληξε σε διαπίστωση παραπτώματος η οποία, όμως, δεν συνοδεύθηκε από κύρωση. Ειδικότερα:

- Μετά από διερεύνηση καταγγελίας για παράβαση 276 ΚΠΔ & 107 παρ. 3 π.δ. 141/91 (ενημέρωση συλλαμβανομένου), το πόρισμα επιβεβαίωσε την απαξία της πράξης, πλην όμως δεν επιβλήθηκε κύρωση, κατ' εφαρμογή του 22 παρ. 5 π.δ. 22/96 (αναφορά 623/01).

- Μετά από διερεύνηση καταγγελίας για ανάρμοστη συμπεριφορά (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 9292/2001) διατυπώθηκαν «αυστηρές συστάσεις».

- Μετά από διερεύνηση καταγγελίας για παράλειψη οφειλόμενης διαγραφής από το ηλεκτρονικό αρχείο καταζητουμένων (αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 12177/2003) το πόρισμα κατέληξε σε διαπίστωση της ευθύνης συγκεκριμένου αστυνομικού, στον οποίον όμως δεν ήταν πια δυνατό να επιβληθεί κύρωση, λόγω συνταξιοδότησης.

2. Ύψος κυρώσεων και αναλογικότητα

Ως προς το συσχετισμό μεταξύ διαπιστωθέντων παραπτωμάτων και προτεινομένων ή επιβαλλομένων κυρώσεων, η περιπτωσιολογία που τέθηκε υπ' όψιν του Συνηγόρου του Πολίτη επιτρέπει το πρόχειρο συμπέρασμα ότι κυρώσεις επιβάλλονται μόνον επί

Κυρώσεις επιβάλλονται μόνον επί παραπτωμάτων ιδιαίτερας σοβαρών (βαρείς σωματικές βλάβες κ.ο.κ., εν όψει της ανάλογης δικαστικής εκκρεμότητας) ή ιδιαίτερας ελαφρών!

παραπτωμάτων ιδιαίτερας σοβαρών (βαρείς σωματικές βλάβες κ.ο.κ., εν όψει της ανάλογης δικαστικής εκκρεμότητας) ή ιδιαίτερας ελαφρών! Κατά βάθος, όμως, το συμπέρασμα αυτό δεν αφορά αυτές καθ' εαυτές τις

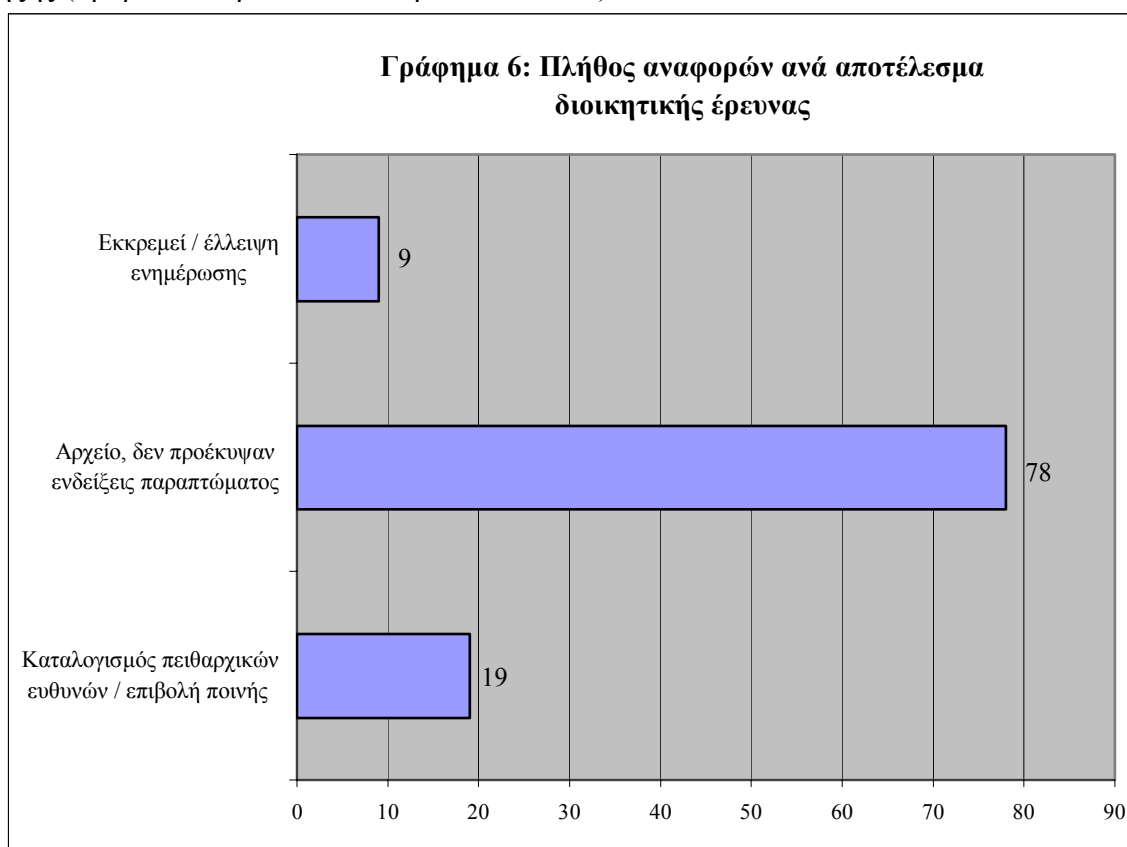
κυρώσεις, αλλά τη διαπίστωση παραπτώματος, ήτοι το κυρίως αποτέλεσμα της διοικητικής έρευνας. Ως προς τη μεταχείριση των ιδιαίτερας σοβαρών παραπτωμάτων, η επιλογή επιβολής κυρώσεων μοιραίως συσχετίζεται με την, κατά τεκμήριον εμφιλοχωρούσα στις περιπτώσεις αυτές, δημοσιότητα, η οποία, άλλωστε, πρώτον μεν καθιστά δυσχερή κάθε «φιλικό» διακανονισμό με το θύμα, δεύτερον δε, ως «αφορμή [για] δυσμενή σχόλια σε βάρος ... του Σώματος» (άρθρο 12 παρ. 24 π.δ. 22/96), αντιμετωπίζεται από την ΕΛ.ΑΣ. ως αυτοτελές και ιδιώνυμο πρόβλημα. Στον αντίποδα, η επιβολή κυρώσεων για ελάχιστον σημασίας διοικητικές παραβάσεις (λ.χ. άρνηση επικύρωσης εγγράφου) παρέχει στην υπηρεσία τη δυνατότητα να δημιουργεί εικόνα δικαιοσύνης και αυστηρότητας χωρίς να επιβαρύνει καταλυτικά τους πειθαρχικούς φακέλους των στελεχών της.

Η αντιστοίχιση μεταξύ παραπτωμάτων και κυρώσεων στο ισχύον δίκαιο (άρθρα 9-13 π.δ. 22/96) είναι τόσο λεπτομερής ώστε δεν φαίνεται να καταλείπει

ιδιαίτερος ευρέα περιθώρια διακυμάνσεων, των οποίων μόνο νόμιμο κριτήριο απομένει η συνεκτίμηση στοιχείων αφορώντων το πρόσωπο του εγκαλούμενου κατά την επιμέτρηση της κύρωσης (άρθρο 8 π.δ. 22/96).

Ενώ η ακριβής αυτή αντιστοίχιση παρίσταται δικαιοπολιτικά σκόπιμη και σύμφωνη προς τη γενική αρχή *nullum crimen sine lege certa*, η ανελαστικότητα της θα μπορούσε να οδηγήσει σε ανεπιθύμητες παρενέργειες, όταν ο διενεργών την άτυπη ή πειθαρχική έρευνα διαπιστώνει παράπτωμα που επισύρει τόσο βαρεία κύρωση, ώστε υποκύπτει στον πειρασμό να μετριάσει αυτή καθ' εαυτήν τη διαπίστωση παραπτώματος (αδυνατώντας να μετριάσει δι' άλλου τρόπου την κύρωση). Ο κίνδυνος αυτός καθίσταται ιδιαίτερος εναργής στο παράδειγμα της διάκρισης ανάμεσα στη «βάνανση συμπεριφορά προς τους πολίτες» που επισύρει ποινή αργίας με πρόσκαιρη παύση (άρθρο 11 παρ. 1 περίπτ. α' π.δ. 22/96) και στην «ανάρμωση συμπεριφορά προς τους πολίτες» που επισύρει ποινή προστίμου ή επίπληξης (άρθρα 12 παρ. 14 & 13 παρ. 2 π.δ. 22/96).

Συχνά ο διενεργών την άτυπη ή πειθαρχική έρευνα διαπιστώνει παράπτωμα που επισύρει τόσο βαρεία κύρωση, ώστε, αδυνατώντας να μετριάσει δι' άλλου τρόπου τη βαρύτητα της κύρωσης, υποκύπτει στον πειρασμό να μετριάσει αυτή καθ' εαυτήν τη βαρύτητα του παραπτώματος

Πάντως, εν όψει της ελλειπτικής ενημέρωσής του για το ύψος των κυρώσεων (βλ. παραπάνω), αλλά και της διακοπής λόγω εκκρεμοδικίας στις σοβαρές περιπτώσεις, ο Συνήγορος του Πολίτη μόνο σε μία περίπτωση εντόπισε και σχολίασε τη δυσαναλογία μεταξύ διαπιστωθέντος παραπτώματος και κύρωσης (πρόστιμο 20.000 δρχ. σε βάρος διοικητή Τμήματος για παράλειψη αποτροπής ξυλοδαρμού).

Στις ελαφρύτερες περιπτώσεις, ο Συνήγορος του Πολίτη απέιχε από το σχολιασμό του ύψους της κύρωσης. Ειδικά σε μια περίπτωση όπου σχολιάστηκε δυσμενώς η επιβολή απλής επίπληξης, δεν επρόκειτο κατά κυριολεξία για

δυσανάλογα μικρή κύρωση, αφού αυτή επιβλήθηκε για έλασσον παράπτωμα (ανάρμοστη συμπεριφορά), ενώ για το μείζον (ξυλοδαρμός) το πόρισμα ήταν εξ αρχής απαλλακτικό. Το αυτό ισχύει και για μια περίπτωση όπου η πειθαρχική έρευνα κατελόγησε «ανθρωποκτονία από αμέλεια» (αντί εκ προθέσεως), ακολουθώντας, όμως, την εκτίμηση του αρμοδίου δικαστικού συμβουλίου. Ομοίως, σε μία περίπτωση εμφανούς δυσαναλογίας μεταξύ διαπιστωθεισών πράξεων («να τον σέρνει στο έδαφος ... να του επιφέρει λάκτισμα στα πλευρά») και προτεινόμενης κύρωσης (επίπληξη), το πρόβλημα ανάγεται στον νομικό χαρακτηρισμό των πράξεων («υπέρβαση αστυνομικής δεοντολογίας»). Αναμένοντας την ολοκλήρωση της πειθαρχικής διαδικασίας για τη συγκεκριμένη υπόθεση, ο Συνήγορος του Πολίτη παρατηρεί, πάντως, ότι η ΕΛ.ΑΣ. αξιολόγησε την έκθεση του Σώματος σε δυσμενή σχόλια (άρθρο 12 παρ. 24 π.δ. 22/96: «κάθε πράξη που δίδει αφορμή σε δυσμενή σχόλια σε βάρος του ιδίου ή του Σώματος, εφόσον δεν τιμωρείται βαρύτερα από άλλη διάταξη») ως παράπτωμα σοβαρότερο από αυτή καθ' εαυτήν τη διαπιστωθείσα βιαιοπραγία, η οποία υποβιβάζεται σε απλή «υπέρβαση δεοντολογίας» λόγω ελλείψεως «δόλου βιαιοπραγίας».

Στον κυριότερο παράγοντα που συντελεί σε αναιτιολόγητη μείωση ή αποτροπή της κύρωσης, αναδεικνύεται η παρεμβολή της διαδικασίας επαλλήλων ιεραρχικών κρίσεων επί της αρχικής εισήγησης του πορίσματος (άρθρα 36-39 π.δ. 22/96: «αυτός που άσκησε τη δίωξη συνεκτιμά το περιεχόμενο της απολογίας και τα λοιπά στοιχεία που σχετίζονται με τη βεβαίωση του παραπτώματος και προβαίνει στις

Η παρεμβολή ιεραρχικών κρίσεων και προσφυγών των εγκαλουμένων αστυνομικών σε δευτεροβάθμια πειθαρχικά όργανα μπορεί να οδηγήσει σε αναιτιολόγητη απόκλιση ανάμεσα στην εισήγηση του πορίσματος και στην τελικώς επιβαλλόμενη κύρωση, ή ακόμη και σε εξαφάνιση της κύρωσης, ιδίως εν όψει της κατά σύστημα ελλιπούς, ενίοτε ταυτολογικής αιτιολόγησης των αποκλίσεων

ακόλουθες ενέργειες: ... Αν κρίνει ότι τα υπάρχοντα στοιχεία στοιχειοθετούν πειθαρχική ευθύνη, επιβάλλει την προσήκουσα ποινή και συντάσσει πίνακα ποινής, τον οποίο υποβάλλει με αναφορά του στην προϊσταμένη του Υπηρεσία, μαζί με την κλήση σε απολογία, την απολογία και κάθε άλλο σχετικό έγγραφο ... Οι ποινές του προστίμου και της επίπληξης που επιβάλλονται από μονομελή όργανα, υπόκεινται σε έλεγχο από ιεραρχικώς προϊστάμενα όργανα ... Οι αρμόδιοι για τον έλεγχο αξιωματικοί: ... Επικυρώνουν την επιβληθείσα ποινή, εφόσον συμφωνούν με το

είδος, το ύψος και το αιτιολογικό της. Επαυξάνουν, μειώνουν ή αίρουν την επιβληθείσα ποινή ή τροποποιούν το αιτιολογικό της ή το νομικό χαρακτηρισμό του παραπτώματος, εφόσον δεν συμφωνούν με τον επιβάλλοντα»), ενίοτε δε και η παρεμβολή προσφυγής του εγκαλουμένου αστυνομικού.

Διαπιστώνεται ότι η παρεμβολή ιεραρχικών κρίσεων και προσφυγών των εγκαλουμένων αστυνομικών σε δευτεροβάθμια πειθαρχικά όργανα μπορεί να οδηγήσει σε αναιτιολόγητη απόκλιση ανάμεσα στην εισήγηση του πορίσματος και στην τελικώς επιβαλλόμενη κύρωση, ή ακόμη και σε εξαφάνιση της κύρωσης, ιδίως εν όψει της κατά σύστημα ελλιπούς, ενίοτε ταυτολογικής αιτιολόγησης των αποκλίσεων. Ο Συνήγορος του Πολίτη δεν εισηγείται κατάργηση ή μετριασμό του δικαιώματος των εγκαλουμένων σε εξάντληση της ιεραρχικής οδού ή και επανάληψη της κρίσης, αλλά παρατηρεί ότι οι αντίστοιχες διαδικασίες υστερούν απέναντι στην κατ' εξοχήν διοικητική έρευνα ως προς την ανάγκη αιτιολογίας και τη συνακόλουθη δυνατότητα ελέγχου.

Με τα δικαιώματα των πειθαρχικώς εγκαλουμένων συνδέεται και το ζήτημα της επιβολής διοικητικών μέτρων κατά τη διενέργεια της πειθαρχικής διαδικασίας. Σε περιπτώσεις διερεύνησης εξαιρετικά βαρέων πειθαρχικών παραπτωμάτων, διαπιστώθηκε ότι η ΕΛ.ΑΣ. δεν κάνει χρήση της δυνατότητας για θέση του εγκαλουμένου σε διαθεσιμότητα (άρθρο 14 π.δ. 22/96 όπως τροποποιήθηκε με το άρθρο 8 π.δ. 3/2004) ή για προσωρινή μετακίνησή του (άρθρο 15 π.δ. 22/96). Ο Συνήγορος του Πολίτη αναγνώρισε ότι η διαθεσιμότητα έχει δυνητικό χαρακτήρα, αναγόμενο σε υπηρεσιακές εκτιμήσεις σχετικά με την απρόσκοπτη ολοκλήρωση της διοικητικής ή πειθαρχικής έρευνας και την εγγύηση της δημόσιας εμπιστοσύνης, αλλά δεν πείσθηκε για την ορθότητα και το αιτιολογημένο των υπηρεσιακών αυτών εκτιμήσεων στις συγκεκριμένες περιπτώσεις.

Τέλος, επισημαίνεται ότι τα πειθαρχικά όργανα κάνουν συχνή χρήση του άρθρου 22 παρ. 5 π.δ. 22/96 (*«Για ελαφρά παραπτώματα, τα οποία προδήλως δικαιολογούν μόνο ποινή επίπληξης, η δίωξη απόκειται στη διακριτική ευχέρεια του αρμόδιου για την άσκησή της, ο οποίος για την απόφασή του αυτή, λαμβάνει υπόψη το συμφέρον της Υπηρεσίας και την καθόλου διαγωγή του αστυνομικού, εντός και εκτός υπηρεσίας, αιτιολογώντας τη σχετική απόφασή του»*). Η διάταξη αυτή είναι προβληματική, διότι καταλείπει εξαιρετικά ευρέα περιθώρια διακριτικής ευχέρειας και επί πλέον εμπλέκει, πέραν της εύλογης αναγωγής στο πρόσωπο του εγκαλουμένου, το *«συμφέρον της Υπηρεσίας»*.

3. Πειθαρχική φύση και επανάληψη της έρευνας

Απαντώντας σε συστάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη για επανάληψη της διερεύνησης, η ΕΛ.ΑΣ. επικαλείται το άρθρο 7 παρ. 1 π.δ. 22/96: (*«Ο αστυνομικός δεν διώκεται για δεύτερη φορά για το αυτό πειθαρχικό παράπτωμα, για το οποίο μία απόφαση επιβολής ποινής εκδίδεται και μία ποινή επιβάλλεται»*), το οποίο, σύμφωνα και με την υπ' αρ. 208/97 γνωμοδότηση του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, καταλαμβάνει και τα απαλλακτικά αποτελέσματα διοικητικών εξετάσεων.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, ωστόσο, παρατηρεί, κατ' αρχήν, ότι μία *απαλλακτική* απόφαση άτυπης έρευνας δεν αποτελεί απόφαση επιβολής ποινής και επομένως δεν καταλαμβάνεται από το δεδικασμένο. Περαιτέρω, η αρχή *ne bis in idem* θα έπρεπε να εφαρμόζεται μόνον αν έχει προηγηθεί πειθαρχική δίκη *in personam* και μόνον ως προς τα μέρη της καταγγελίας, που είχαν συμπεριληφθεί στο πειθαρχικό κατηγορητήριο. Αντίθετα, δεν είναι νόμιμη η επίκληση της αρχής αυτής επί των πορισμάτων μιάς άτυπης, *in rem* διενεργούμενης έρευνας, ή επί καταγγελιών που ουδέποτε διερευνήθηκαν κατ' ουσίαν.

Η πρόταξη μιας περισσότερο ευέλικτης διερεύνησης χωρίς πειθαρχικό διακύβευμα ικανοποιεί πληρέστερα το αυτοτελές δημόσιο συμφέρον προς πλήρη διαλεύκανση κάθε περιστατικού, χωρίς να πλήττει τα δικαιώματα των αστυνομικών, τα οποία προστατεύονται επαρκώς στην επακολουθούσα, αμιγώς πειθαρχική διαδικασία.

Επί πλέον, σε σειρά περιπτώσεων, η εσφαλμένη επίκληση της αρχής *ne bis in idem* θα μπορούσε ακόμη και να θεωρηθεί ότι αποσκοπεί στο να καλύψει την επιβολή κύρωσης συνδεδεμένης με ελαφρότερα παραπτώματα από αυτά που απαιτούν την άσκηση Ε.Δ.Ε..

Χαρακτηριστική στο σημείο αυτό είναι η αναφορά υπ' αρ. πρωτ. 20135/01 για κακοποίηση, όπου η άτυπη έρευνα κατέληξε σε απλή επίπληξη του εμπλεκόμενου αστυνομικού για εξύβριση και στην απόρριψη του ισχυρισμού περί χειροδικίας του. Το αξίωμα της απαγόρευσης δεύτερης δίωξης προβλήθηκε για να στηρίξει την άρνηση της ΕΛ.ΑΣ. να

προχωρήσει σε Ε.Δ.Ε. για την καταγγεληθείσα χειροδικία ενώ η άτυπη έρευνα είχε διαταχθεί με τη ρητή δυνατότητα μετατροπής της σε Ε.Δ.Ε.!

B. Ενημέρωση και ικανοποίηση του θύματος

Ως επικουρικό και αντανακλαστικό αποτέλεσμα των διοικητικών ερευνών, η ενημέρωση (βλ. στήλη «Αποτελέσματα Πειθαρχικής Διαδικασίας» του Πίνακα 3 «Πλημμέλειες κατά την πειθαρχική διερεύνηση») και ικανοποίηση του καταγγέλλοντος αποτελεί πεδίο σαφώς διακριτό από την κατ' εξοχήν πειθαρχική διαδικασία.

1. Μυστικότητα της πειθαρχικής διαδικασίας και ενημέρωση του καταγγέλλοντος

Κατά κανόνα, η ΕΛ.ΑΣ. αρνείται να ενημερώσει το θύμα του παραπτώματος για ο,τιδήποτε αφορά τη διενεργηθείσα έρευνα, επικαλούμενη τον πειθαρχικό χαρακτήρα αυτής και το άρθρο 27 παρ. 4 π.δ. 22/96 («*Η ανάκριση είναι μυστική και ουδείς δύναται να λάβει γνώση των στοιχείων αυτής, εκτός του εγκαλουμένου και του συνηγόρου του*»). Στην πράξη, η μυστικότητα καταλαμβάνει ακόμη και έρευνες που δεν πληρούσαν καν τις προϋποθέσεις χαρακτηρισμού αυτών ως πειθαρχικών (λ.χ. όπου οι αστυνομικοί είχαν εξετασθεί χωρίς *status* εγκαλουμένου).

Η ΕΛ.ΑΣ. αρνείται να ενημερώσει το θύμα του παραπτώματος για ο,τιδήποτε αφορά τη διενεργηθείσα έρευνα, επικαλούμενη τον πειθαρχικό χαρακτήρα αυτής

Την πρακτική αυτή δεν φαίνεται να μετέβαλε ουσιωδώς ούτε η πρόσφατη (άρθρο 2 π.δ. 31/2001) τροποποίηση του άρθρου 24 παρ. 4 π.δ. 22/96, σύμφωνα με το οποίο, πλέον, «*Όποιος υποβάλλει καταγγελία εναντίον αστυνομικού, που δικαιολογεί σύμφωνα με τις ισχύουσες διατάξεις ενέργεια άτυπης [ήδη, μετά το άρθρο 12 π.δ. 3/2004, «προκαταρκτικής»] έρευνας ή προφορικής ή ένορκης διοικητικής εξέτασης, δικαιούται ύστερα από αίτημά του, να πληροφορείται για το αποτέλεσμα αυτών*», δεδομένου ότι ως επαρκής «*πληροφόρηση για το αποτέλεσμα*» της έρευνας εκλαμβάνεται η λακωνική ειδοποίηση ότι «*δεν διαπιστώθηκε παράπτωμα*», χωρίς την παραμικρή αιτιολόγηση της συγκεκριμένης εξέλιξης. Παρατηρείται, πάντως, ότι ακόμη και αυτή η διάταξη ικανοποιεί ελλιπώς τη στοιχειώδη δικαιολογική αξίωση, στο μέτρο που απαιτεί αίτημα του καταγγέλλοντος αντί να ορίζει την αυτεπάγγελτη ενημέρωσή του.

Ο Συνήγορος του Πολίτη αντιμετωπίζει την ενημέρωση του καταγγέλλοντος ως αυτοτελές νόμιμο αίτημα αυτού αλλά και ως αξίωση της έννομης τάξης

Τις παρατηρήσεις αυτές καθιστά ακόμη περισσότερο αναγκαίες η πρόσφατη (άρθρα 18 & 26 π.δ. 3/2004) τροποποίηση του νομικού πλαισίου της αστυνομικής πειθαρχικής διαδικασίας, σύμφωνα με την οποία οι Ομοσπονδίες των συνδικαλιστικών ενώσεων των Αξιωματικών και των Αστυνομικών Υπαλλήλων καθίστανται, πλέον, αμέσως εμπλεκόμενα «μέρη» της πειθαρχικής διαδικασίας. Ο Συνήγορος του Πολίτη κάθε άλλο παρά αμφισβητεί τη σκοπιμότητα της συγκεκριμένης επιλογής, πλην όμως αυτή καταδεικνύει ακόμη περισσότερο το οξύμωρο της πλήρους αποχής από την ενημέρωση του ιδίου του θύματος.

Ο Συνήγορος του Πολίτη αντιμετωπίζει την ενημέρωση του καταγγέλλοντος ως αυτοτελές νόμιμο αίτημα αυτού αλλά και ως αξίωση της έννομης τάξης, δεδομένου ότι το άρθρο 10 παρ. 1 του Συντάγματος επιφυλάσσει στο θύμα δικαιώματα πλήρους ενημέρωσης κατ' αναλογική εφαρμογή της δικονομικής αρχής της «εσωτερικής δημοσιότητας των μερών» (άρθρα 97 & 108 ΚΠΔ). Σε ανάλογο αποτέλεσμα έχουν καταλήξει και οι υπ' αρ. 530/99 & 178/2000 γνωμοδοτήσεις του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους.

Σε σειρά περιπτώσεων, η ενημέρωση του καταγγέλλοντος κατέστη τελικά δυνατή μόνο μέσω του Συνηγόρου του Πολίτη, ο οποίος, εν ανάγκη με υπενθύμιση της υποχρέωσης των δημοσίων υπηρεσιών να συνεργάζονται μαζί του, αξίωσε και έλαβε όλα τα στοιχεία των ερευνών, κοινοποιώντας δε εν συνεχεία στον καταγγέλλοντα όσα εξ αυτών δεν καλύπτονταν από οποιοδήποτε νόμιμο απόρρητο. Η συνεισφορά αυτή αποτέλεσε, στην πλειονότητα των περιπτώσεων, τη μοναδική εφικτή ευόδωση των προσπαθειών του Συνηγόρου του Πολίτη, δεδομένου ότι, ως προς την ουσία, η εξακολούθηση της παρέμβασής του προσέκρουε είτε σε ευθεία άρνηση της ΕΛ.ΑΣ. για αναψηλάφηση αρχειοθετημένων υποθέσεων, είτε σε έλλειψη αποδεικτικών μέσων δια των οποίων θα μπορούσε ν' αμφισβητηθεί το τεκμήριο αληθείας των πληροφοριών που προκύπτουν από δημόσια έγγραφα.

2. Ικανοποίηση του θύματος

Καθ' όσον αφορά την υλική ικανοποίηση του θύματος, οι ισχύουσες κοινές διατάξεις περί αστικής ευθύνης του κράτους παρέχουν επαρκές πλαίσιο, δεδομένου ότι καθιστούν δυνατό ακόμη και τον εξωδικαστικό καταλογισμό αποζημίωσης με τη διαδικασία των άρθρων 2 περίπτ. ζ' και 5 παρ. 5 ν. 3086/2002, την οποία, άλλωστε, η ίδια η διοίκηση υποδεικνύει στους ενδιαφερομένους (λ.χ. έγγραφο Νομικού Συμβούλου Υπουργείου Δημόσιας Τάξης υπ' αρ. πρωτ. 3915/Φ.10668/28.7.2003). Μάλιστα, το γεγονός ότι προϋπόθεση της σχετικής διαδικασίας αποτελεί η επίσημη υπηρεσιακή διαπίστωση ευθύνης, καθιστά αυταπόδεικτο το έννομο συμφέρον του θύματος για μια ενδελεχή και *lege artis* διοικητική έρευνα.

Καθ' όσον αφορά την υλική ικανοποίηση του θύματος, οι ισχύουσες κοινές διατάξεις περί αστικής ευθύνης του κράτους παρέχουν επαρκές πλαίσιο

Ήδη, με πρόσφατη διάταξη νόμου (άρθρο 5 ν. 3206/2003), και μάλιστα αναδρομικής ισχύος, το πεδίο της υλικής ικανοποίησης εμπλουτίστηκε με μια δυνατότητα πρωτοφανή για την ελληνική έννομη τάξη: «*Ελληνες πολίτες, οι οποίοι τραυματίζονται από ενέργειες προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας ... κατά την ενάσκηση των καθηκόντων του και εξ αυτού καθίσταται ανάπηροι σε ποσοστό τουλάχιστον 50%, προσλαμβάνονται ως πολιτικοί υπάλληλοι, μετά από αίτησή τους,*

Η δυνατότητα ηθικής ικανοποίησης του θύματος εξακολουθεί ν' αποτελεί ζητούμενο για την ελληνική έννομη τάξη

στην Ελληνική Αστυνομία ..., κατ' εξαίρεση των ισχυουσών διατάξεων .... Δεν περιλαμβάνονται οι δράστες εγκληματικών πράξεων ..., καθώς και τα πρόσωπα που ένεκα προηγούμενης πράξεώς τους προκλήθηκε η επέμβαση ...». Αυτή η επιλογή του νομοθέτη θα μπορούσε να ερμηνευθεί ως παραδοχή υπάρχοντος ελλείμματος στο ισχύον σύστημα ικανοποίησης του παθόντος, και πάντως ουδόλως υποκαθιστά, αντικαθιστά ή συρρικνώνει την αξίωση για ενδελεχή πειθαρχική διερεύνηση, δεδομένου ότι η

(εμμέσως επιδιωκόμενη) άρση ενδεχομένων αξιώσεων του θύματος αφορά την αστική και όχι την πειθαρχική ευθύνη.

Αντίθετα, η δυνατότητα ηθικής ικανοποίησης του θύματος εξακολουθεί ν' αποτελεί ζητούμενο για την ελληνική έννομη τάξη. Η ηθική αυτή ικανοποίηση θα μπορούσε, παραδείγματος χάριν, να θεσμοθετηθεί ως έγγραφη «έκφραση λύπης» της υπηρεσίας. Από τη μέχρι στιγμής εμπειρία του σε σχέση με την προδιάθεση των καταγγελλόντων πολιτών, ο Συνήγορος του Πολίτη διαπιστώνει ότι τυχόν θεσμοθέτηση τέτοιας ηθικής ικανοποίησης θα μπορούσε, τουλάχιστον σε ελαφρές περιπτώσεις, ακόμη και να μετριάσει την ενίοτε ισχυρή κοινωνική πίεση για ασυτηρότητα της πειθαρχικής διαδικασίας.

Ωστόσο, η διαπίστωση αυτή δεν θα πρέπει να οδηγήσει στην πλάνη, ότι ενδεχόμενη ηθική ικανοποίηση του θύματος προσλαμβάνει διαστάσεις οιονεί «φιλικού διακανονισμού» ως υποκατάστατο της πολιτειακής πειθαρχικής αξίωσης. Ενώ το μέτρο της ηθικής ικανοποίησης πηγάζει από την αρχή της χρηστής διοίκησης, η πειθαρχική αξίωση πηγάζει από την αυτονόητη ανάγκη τήρησης των ουσιαστικών κανόνων που διέπουν τη συμπεριφορά των αστυνομικών οργάνων, και επ' αυτής δεν έχουν εξουσία διαθέσεως ούτε τα πειθαρχικά όργανα ούτε τα θύματα. Κατά τούτο, ενδεχόμενη επίσημη «έκφραση λύπης» ή «αίτηση συγγνώμης» δεν θα μπορούσε να συγκριθεί με διακανονισμό, δεν αποτελεί ικανοποιητική εξέλιξη πειθαρχικής διαδικασίας, δεν αναιρεί την απαξία πράξεων που αποτυπώνεται στο πόρισμα της έρευνας και δεν συνδέεται με αποχή από τη δίωξη, εκτός αν η αποχή αυτή είναι νόμιμη από άλλη αιτία.

Η πειθαρχική αξίωση πηγάζει από την αυτονόητη ανάγκη τήρησης των ουσιαστικών κανόνων που διέπουν τη συμπεριφορά των αστυνομικών οργάνων, και επ' αυτής δεν έχουν εξουσία διαθέσεως ούτε τα πειθαρχικά όργανα ούτε τα θύματα

Έτσι, λόγου χάριν, η παροχή ηθικής ικανοποίησης θα μπορούσε να συνδυασθεί με αποχή από την πειθαρχική δίωξη κατ' εφαρμογή του άρθρου 22 παρ. 5 π.δ. 22/96 («Για ελαφρά παραπτώματα, τα οποία προδήλως δικαιολογούν μόνο ποινή επίπληξης, η δίωξη απόκειται στη διακριτική ευχέρεια του αρμόδιου για την άσκησή της, ο οποίος για την απόφασή του αυτή, λαμβάνει υπόψη το συμφέρον της Υπηρεσίας και την καθόλου διαγωγή του αστυνομικού, εντός και εκτός υπηρεσίας, αιτιολογώντας τη σχετική απόφασή του»). Σε τέτοιες περιπτώσεις, η επίσημη παραδοχή ευθύνης συνιστά αυτοδέσμευση ότι η επίμεμπτη συμπεριφορά δεν αποδίδει πάγιες θέσεις και πρακτικές της ΕΛ.ΑΣ..

Τέλος, η αυτοτελής αξία και λειτουργία της ηθικής ικανοποίησης καθίσταται ακόμη ευκρινέστερη σε περιπτώσεις όπου ο πολίτης υπέστη βλάβη από αστυνομικές ενέργειες οι οποίες, λόγω ειδικών συνθηκών, παρίστανται νόμιμες.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ

A. Συμπεράσματα

1. Η αμφισβήτηση της αστυνομικής δράσης

Η τήρηση της νομιμότητας και των νομίμων ορίων άσκησης της παρεχόμενης από τον νόμο διακριτικής ευχέρειας των αστυνομικών, φαίνεται εξάλλου να αποτελεί πεδίο συστηματικής αμφισβήτησης της νομιμότητας των αστυνομικών ενεργειών και να τροφοδοτεί σταθερά καταγγελίες πολιτών κατά αστυνομικών οργάνων για παραβίαση των δικαιωμάτων τους και κατάχρηση εξουσίας.

Την αμφισβήτηση αυτή συχνά διαδέχεται η δυσπιστία σε ό,τι αφορά την ειλικρινή προθυμία της ΕΛΑΣ να ελέγξει πειθαρχικά τα στελέχη της. Το γεγονός αυτό συχνά αποθαρρύνει τους πολίτες από το να υποβάλλουν έγγραφη καταγγελία απευθείας στην ΕΛ.ΑΣ. Το κλίμα δυσπιστίας επιτείνεται από το γεγονός ότι ακόμη και στις καταγγελίες, που υποβάλλονται τελικώς και διερευνώνται, η ενημέρωση του καταγγέλλοντος συχνά περιορίζεται στη γνωστοποίηση των καταληκτικών συμπερασμάτων της έρευνας και ιδίως, της απλής μνείας σχετικά με το εάν διαπιστώθηκαν ή όχι πειθαρχικά παραπτώματα του ελεγχόμενου αστυνομικού, χωρίς ειδική αιτιολόγηση των καταληκτικών συμπερασμάτων της έρευνας και επαρκή αντίκρουση των αμφισβητούμενης νομιμότητας ζητημάτων που θέτει η καταγγελία.

Κρίσιμη ωστόσο, για την αξιοπιστία των διενεργούμενων ερευνών, αλλά και για την εμπέδωση της εμπιστοσύνης των πολιτών στην Ελληνική Αστυνομία και το έργο της, είναι η άρτια τήρηση της πειθαρχικής διαδικασίας και η άρση των όποιων αμφισβητήσεων αφορούν την εν γένει νομιμότητα των αστυνομικών ενεργειών. Εν προκειμένω, η υποχρέωση έγγραφης και ειδικώς αιτιολογημένης απάντησης από την πλευρά της Αστυνομίας καθίσταται όχι μόνον σκόπιμη, αλλά απολύτως αναγκαία.

2. Τύπος και φορέας της έρευνας

Ως προς τον τύπο εσωτερικής έρευνας που ακολουθεί η ΕΛ.ΑΣ, παρατηρείται ότι ενώ το σχετικό κανονιστικό πλαίσιο αποσκοπεί στο να θωρακίσει τη διερεύνηση των σοβαρότερων παραπτωμάτων με τις αυξημένες διαδικαστικές εγγυήσεις της έγγραφης οιοινεί ανακριτικής διαδικασίας, που χαρακτηρίζει την Ε.Δ.Ε., στην πράξη γίνεται υπέρμετρη χρήση της άτυπης έρευνας, νυν προκαταρκτικής.

Σύμφωνα με το π.δ. 22/96, ως ισχύει, η άτυπη-προκαταρκτική έρευνα δεν αντικαθιστά τους τρόπους άσκησης πειθαρχικής δίωξης και επομένως δεν καλύπτεται από το *ne bis in idem*, ο δε σκοπός της περιορίζεται απλώς στη δυνητική προκαταρκτική εξέταση των στοιχείων και των λόγων άσκησης πειθαρχικής δίωξης. Στην πράξη αντίθετα, ο Συνήγορος του Πολίτη παρατηρεί παράλειψη άσκησης Ε.Δ.Ε. σε περιπτώσεις που υπήρχαν εξ αρχής ή προέκυψαν στοιχεία ικανά να θεμελιώσουν την άσκηση πειθαρχικής δίωξης, ακόμη και σε περιπτώσεις που παρατηρείται προσβολή της ανθρώπινης αξιοπρέπειας που θα ενέπιπτε στην απαγορευμένη ταπεινωτική μεταχείριση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ.

Τα παραπάνω καταδεικνύουν την έλλειψη εμπέδωσης των απαιτήσεων της αναλογικότητας στην αστυνομική δράση, έλλειψη που καλύπτεται και αναπαράγεται με την συχνότατη απόκλιση προς ελαστικότερο τύπο έρευνας από αυτόν που αντιστοιχεί στα καταγγελλόμενα παραπτώματα.

Ως προς τον φορέα άσκησης εσωτερικών ερευνών της ΕΛ.ΑΣ., η αντικειμενικότητα της διαδικασίας στην πράξη ως επί το πλείστον διασφαλίζεται με την αυξημένη ιεραρχική απόσταση και άρα αμεροληψία του διεξάγοντος την έρευνα αναφορικά με τον υποκείμενο σε αυτήν αστυνομικό. Ωστόσο, σε περιπτώσεις διεξαγωγής της έρευνας από τον διοικητή του εμπλεκόμενου τμήματος, υπήρξαν και δείγματα ελαστικότερης διερεύνησης από αυτήν που απαιτούσαν τα υπάρχοντα στοιχεία. Για το λόγο αυτό, θα μπορούσε η πρόβλεψη της ανάθεσης της έρευνας σε αξιωματικό άλλης διεύθυνσης να επεκταθεί σε όλες τις εσωτερικές αστυνομικές έρευνες.

Επίσης θα μπορούσε η ΕΛ.ΑΣ. να προσδώσει μεγαλύτερα εχέγγυα διαφάνειας και αξιοπιστίας στις εσωτερικές της έρευνες με την πάγια εφαρμογή του μέτρου της προσωρινής μετακίνησης του οργάνου σε βάρος του οποίου ασκείται Ε.Δ.Ε. για σοβαρό πειθαρχικό παράπτωμα.

3. Διαδικασία της έρευνας

Στις περιπτώσεις που έχει χειρισθεί ο Συνήγορος του Πολίτη, διαπιστώνεται ένα ευρύ φάσμα παραβιάσεων της αρχής της πλήρους και αιτιολογημένης αξιολόγησης των αποδεικτικών μέσων.

Καταγράφονται σοβαρότατες και θεμελιώδεις μορφές παραβίασης των κανόνων της αποδεικτικής διαδικασίας (παράλειψη μνείας και αξιολόγησης αποδεικτικών μέσων). Καταγράφονται, επίσης, πλημμέλειες ως προς την ουσιαστική και εμπειριστατωμένη αξιολόγηση (τυπικότητα, επιλεκτικότητα, λογική αντιφατικότητα, κατ' ουσίαν εσφαλμένη εκτίμηση). Τέλος, καταγράφεται «καταχρηστικώς» διασταλτική ερμηνεία διατάξεων που αφορούν είτε τη διακριτική ευχέρεια περί τη διενέργεια πειθαρχικού ελέγχου, είτε την ευρύτερη νομιμοποίηση των μέτρων αστυνομικού καταναγκασμού.

4. Συνέπειες της έρευνας

Ο Συνήγορος του Πολίτη αποδίδει μεγαλύτερη σημασία στη γενική πρόληψη επανάληψης περιστατικών επίμεμπτης συμπεριφοράς, ανεξάρτητα από τυχόν κυρώσεις.

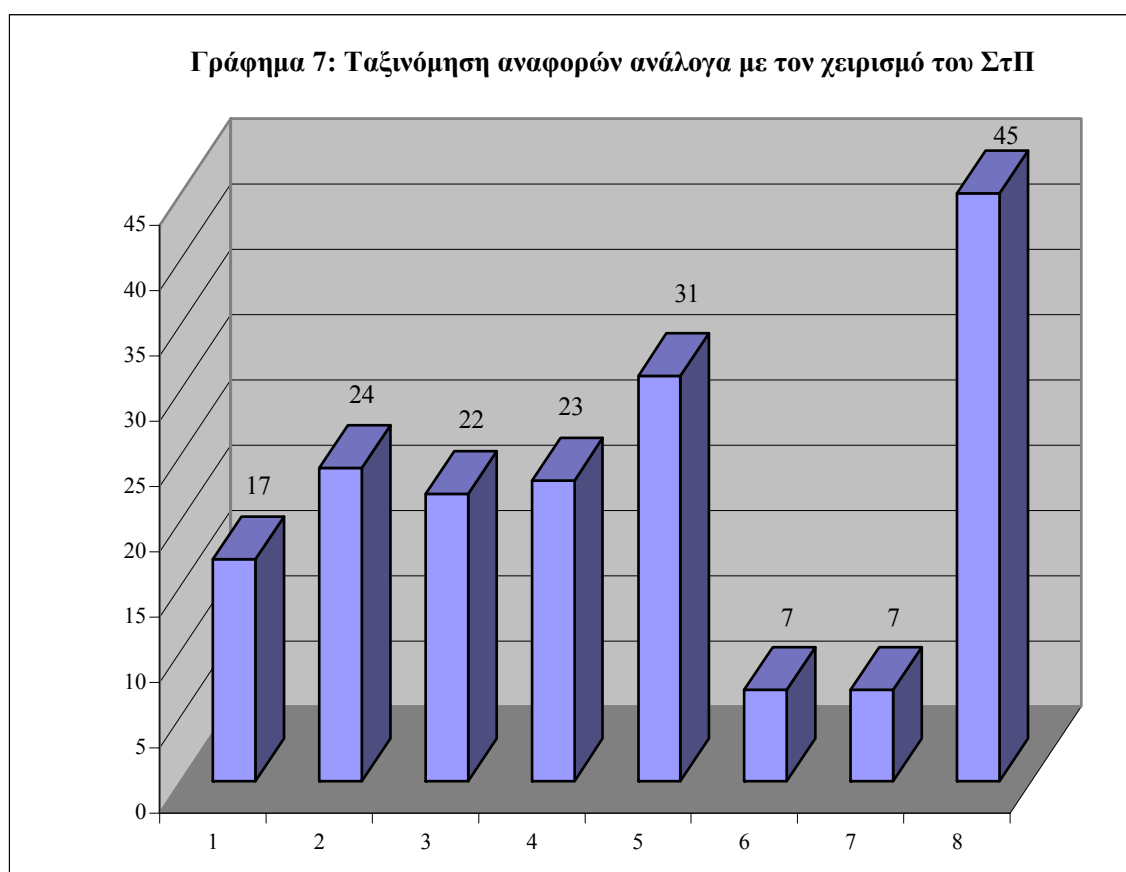
Παρατηρείται ότι κυρώσεις επιβάλλονται μόνον επί ιδιαιτέρως σοβαρών παραπτωμάτων, πιθανώς εν όψει της σχετικής δημοσιότητας. Η ανελαστική αντιστοίχιση μεταξύ παραπτωμάτων και κυρώσεων στο ισχύον δίκαιο οδηγεί τους πειθαρχικούς προϊσταμένους στον μετριασμό αυτής καθ' εαυτήν της διαπίστωσης παραπτώματος, καθ' όσον αδυνατούν να μετριάσουν δι' άλλου τρόπου την κύρωση. Η παρεμβολή ιεραρχικών κρίσεων και προσφυγών των εγκαλουμένων αστυνομικών σε δευτεροβάθμια πειθαρχικά όργανα οδηγεί σε αναιτιολόγητες αποκλίσεις ανάμεσα στην εισήγηση του πορίσματος και στην τελικώς επιβαλλόμενη κύρωση. Τα πειθαρχικά όργανα κάνουν συχνή χρήση της παρεχόμενης ευρύτατης διακριτικής ευχέρειας για αποχή από την επιβολή κύρωσης εν όψει του «*συμφέροντος της Υπηρεσίας*».

Η δικονομική αρχή *ne bis in idem*, δυνάμει της οποίας αποκλείεται η επανάληψη διοικητικής έρευνας, θα έπρεπε να εφαρμόζεται μόνον αν έχει προηγηθεί πειθαρχική δίκη και μόνον ως προς τα μέρη της καταγγελίας που είχαν συμπεριληφθεί στο πειθαρχικό κατηγορητήριο.

Κατά κανόνα, η ΕΛ.ΑΣ. δεν ενημερώνει το θύμα του παραπτώματος για ο,τιδήποτε αφορά τη διενεργηθείσα έρευνα, επικαλούμενη τον πειθαρχικό χαρακτήρα αυτής. Ο Συνήγορος του Πολίτη αξιώνει και λαμβάνει ο ίδιος όλα τα στοιχεία των ερευνών, κοινοποιεί δε εν συνεχεία στον καταγγέλλοντα όσα εξ αυτών δεν καλύπτονταν από οποιοδήποτε νόμιμο απόρρητο.

Καθ' όσον αφορά την υλική ικανοποίηση του θύματος, οι ισχύουσες κοινές διατάξεις περί αστικής ευθύνης του κράτους παρέχουν επαρκές πλαίσιο, δεδομένου ότι καθιστούν δυνατό ακόμη και τον εξωδικαστικό καταλογισμό αποζημίωσης. Αντίθετα, δεν προβλέπεται δυνατότητα ηθικής ικανοποίησης του θύματος, η οποία θα μπορούσε, τουλάχιστον σε ελαφρές περιπτώσεις, ακόμη και να μετριάσει την ενίοτε ισχυρή κοινωνική πίεση για αυστηρότητα της πειθαρχικής διαδικασίας.

Β. Προτάσεις

Υπόμνημα:

1. Βάσιμες / θετική διαμεσολάβηση	2. Βάσιμες / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
3. Περαιώση / έλλειψη αποδεικτικού υλικού	4. Αβάσιμες
5. Αόριστες - Απαράδεκτες	6. Διακοπή έρευνας
7. Ανακλήθηκαν	8. Ερευνώνται

Στο κείμενο της παρούσας έκθεσης καθίστανται εναργή τόσο τα διαπιστούμενα προβλήματα στη διοικητική-πειθαρχική διερεύνηση καταγγελιών σε βάρος αστυνομικών υπαλλήλων, όσο και τα πεπερασμένα όρια των διαμεσολαβητικών και παρεμβατικών δυνατοτήτων του Συνηγόρου του Πολίτη, καθ' όσον, στην πλειονότητα των ατομικών περιπτώσεων, οι εισηγήσεις του για επανάληψη της έρευνας προσκρούουν σε ανυπέρβλητα εμπόδια αναγόμενα σε παγιωμένες νοοτροπίες ή καταστάσεις, ιδιαίτερα στο πεδίο της συλλογής και προβολής αποδεικτικών μέσων, όπου η Αστυνομία ευρίσκεται σε θέση κατά πολύ πλεονεκτικότερη εκείνης του διοικουμένου.

Αυτή ακριβώς η διαπίστωση, που ενίοτε προσλαμβάνει διαστάσεις ματαιοπονίας, οδήγησε τον Συνήγορο του Πολίτη στο εγχείρημα της καταγραφής και κωδικοποίησης των διαπιστώσεών του, προκειμένου να διαλεχθεί με την Ελληνική Αστυνομία σε σχέση με τις υπάρχουσες προθέσεις και δυνατότητες αναθεώρησης παγιωμένων νοοτροπιών και συστημικών ελλείψεων.

Παράλληλα, όμως, εντοπίζονται ορισμένα προβλήματα που επιδέχονται ίσως βραχυπρόθεσμη αντιμετώπιση, με τις κατάλληλες θεσμικές και οργανωτικές παρεμβάσεις (νομοθεσία, κανονιστικές πράξεις, εγκύκλιοι). Παρά τον επίσημο χαρακτήρα τους, οι θεσμικές παρεμβάσεις αποδεικνύονται ενίοτε λιγότερο χρονοβόρες σε σύγκριση με την τυχόν επιδιωκόμενη μεταβολή νοοτροπιών. Υπ' αυτό το πρίσμα, καταγράφονται στη συνέχεια εκείνες οι προτάσεις του Συνηγόρου του Πολίτη, οι οποίες κατατείνουν στη βελτίωση των όρων της διοικητικής-πειθαρχικής έρευνας δια της αναμορφώσεως του θεσμικού ή οργανωτικού πλαισίου.

1. Τύπος της έρευνας

- *Δεν πρέπει να καταστρατηγείται ο σκοπός της άτυπης έρευνας (που ήδη μετονομάστηκε σε προκαταρκτική) ως αρχικού σταδίου διερεύνησης των στοιχείων για την άσκηση πειθαρχικής δίωξης. Ικανά στοιχεία που περιέρχονται στον αρμόδιο για την άσκησή της, πρέπει να οδηγούν στη διαταγή για διενέργεια Ε.Δ.Ε. και συνεπώς στις αυξημένες διαδικαστικές εγγυήσεις έρευνας της τυπικής αυτής ανακριτικής διαδικασίας, ώστε να μην υποβαθμίζεται, καταλειπόμενο σε απλώς «άτυπη» διερεύνηση, ισχυρό αποδεικτικό υλικό, όπως μαρτυρίες, φωτογραφίες, ιατρικές και ιατροδικαστικές εκθέσεις κ.α.*
- *Δεν πρέπει να γίνεται από την ΕΛ.ΑΣ. εσφαλμένη επίκληση του αξιώματος *ne bis in idem* που διατυπώνεται στο άρθρο 7 παρ.1 του π.δ. 22/96, το οποίο δεν εφαρμόζεται στην άτυπη έρευνα, διότι αυτή δεν αποτελεί άσκηση πειθαρχικής δίωξης, ούτε η απαλλακτική της κατάληξη γεννά δεδικασμένο.*
- *Πρέπει να διατάσσεται Ε.Δ.Ε. στις περιπτώσεις άσκησης σωματικής βίας, παραβίασης δικαιωμάτων συλληφθέντων και καταχρηστικών αστυνομικών ελέγχων, διότι τα καταγγελλόμενα παραπτώματα εμπίπτουν στο πεδίο των άρθρων 9-11 του π.δ. 22/96, από πλευράς προσβολής της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και αντίστοιχης βαρύτητας της παράβασης καθήκοντος εκ μέρους των εμπλεκόμενων οργάνων, υπό το πρίσμα της συνταγματικής αρχής της αναλογικότητας και του άρθρου 3 της Ε.Σ.Δ.Α..*

2. Φορέας της έρευνας

- Για τη διασφάλιση της μεγαλύτερης δυνατής αμεροληψίας κατά τις εσωτερικές έρευνες της ΕΛ.ΑΣ., συνιστάται να αποφεύγεται η διεξαγωγή της έρευνας από τον διοικητή του εμπλεκόμενου τμήματος, ακόμη και της άτυπης-προκαταρκτικής, που αποτελεί τον κανόνα, και να προβλεφθεί στο π.δ. 22/96 ότι αυτή θα διεξάγεται σε κάθε περίπτωση από αξιωματικό της προϊσταμένης αρχής.
- Εφ' όσον το μέτρο της προσωρινής μετακίνησης του εμπλεκόμενου οργάνου συνδέεται με την άσκηση πειθαρχικής δίωξης για σοβαρό παράπτωμα για το οποίο υπάρχουν ικανά στοιχεία (άλλως δεν θα διατασσόταν Ε.Δ.Ε.), και μάλιστα δεν έχει την επαχθή συνέπεια της μη εκτέλεσης υπηρεσίας αλλά συνεπάγεται απλώς τη μετακίνηση του αστυνομικού σε μια από τις προϊστάμενες υπηρεσίες του, στοχεύοντας στην «εξασφάλιση ομαλής διεξαγωγής των ερευνών», ο στόχος αυτός θα μπορούσε να εξυπηρετηθεί καλύτερα εάν το μέτρο πάψει να είναι δυνητικό, με τροποποίηση του άρθρ.15 παρ. 1 π.δ. 22/96.

3. Διαδικασία της έρευνας

- Θέσπιση υποχρέωσης ενημέρωσης του καταγγέλλοντος για την έκβαση της πειθαρχικής έρευνας, στο πλαίσιο της οποίας θα πρέπει να αναφέρεται το σύνολο των αποδεικτικών μέσων που ελήφθησαν υπ' όψιν.
- «Άνωθεν» επισήμανση (π.χ. με τη μορφή εγκυκλίων) προς τα όργανα πειθαρχικού ελέγχου, της υποχρέωσής τους να περιβάλλουν τα πορίσματα των ερευνών τους με τη δέουσα ειδική και εμπειριστατωμένη αιτιολογία και επί απαλλακτικών κρίσεων.
- Έκδοση εγκυκλίων, κατά περίπτωση, ιδίως από εισαγγελικούς λειτουργούς, επί διατάξεων του πειθαρχικού δικαίου των αστυνομικών οργάνων, η ορθή ερμηνεία των οποίων στασιάζεται ή των οποίων η καθιερωμένη ερμηνεία θάλπει τον κίνδυνο εσφαλμένων κατ' ουσίαν κρίσεων.
- Θέσπιση υποχρεωτικής κλήτευσης καταγγέλλοντος (κατά το πρότυπο των άρθρων 26 παρ. 3 και 33 παρ. 1 του π.δ. 22/96) και στην άτυπη έρευνα, όταν αυτή αφορά κατά το μάλλον ή ήττον σοβαρές πειθαρχικές παραβάσεις. Ενδεικτικά κριτήρια «σοβαρότητας» υπ' αυτήν την έποψη θα μπορούσαν να θεωρηθούν: i) η φερόμενη τέλεση αδικημάτων που εμπίπτουν στα άρθρα 9 και 10 του π.δ. 22/96, ii) η τέλεση αδικημάτων κατά πολιτών, που υπάγονται στα άρθρα 11 παρ. 1α' και 12 αριθμός 14 του π.δ. 22/96.
- Βελτιώσεις του ουσιαστικού πειθαρχικού δικαίου, ώστε να μην καταλείπονται κενά πειθαρχικού ελέγχου. Οι βελτιώσεις αυτές, που εμμέσως θα διευρύνουν και τα δικαιώματα συμμετοχής των καταγγελλόντων στην πειθαρχική διαδικασία, οφείλουν να αφορούν κυρίως: i) ένταξη των *σωματικών βλαβών* στο άρθρο 9 παρ. 1ζ' του π.δ. 22/96, ii) θέση *ρήτρας επικουρικότητας* σε σχέση με τα προηγούμενα άρθρα στη συμπεριφορά που περιγράφεται ως «βάνανση» στο άρθρο 11 παρ. 1α' του π.δ. 22/96, iii) θέση ρήτρας ανάλογης με το υπό στοιχ. β' προτεινόμενη και εν σχέσει προς την «ανάρμοστη» συμπεριφορά του άρθρου 12 περίπτ. 14 του π.δ. 22/96.
- Εξέταση του ενδεχομένου εγκατάστασης κατάλληλου εξοπλισμού και θέσπισης σχετικού κανονισμού για τη διαρκή μαγνητοσκόπηση εσωτερικών χώρων αστυνομικών τμημάτων ή άλλων εγκαταστάσεων υποδοχής ή

κράτησης πολιτών, προκειμένου, αφ' ενός, να διατίθεται το αναγκαίο αποδεικτικό υλικό για την εξέταση της βασιμότητας καταγγελιών πολιτών σε βάρος αστυνομικών για τη μεταχείριση που αυτοί οι τελευταίοι τους επεφύλαξαν, και, αφ' ετέρου, να λειτουργήσει η τεχνική αυτή διευθέτηση ως προληπτικό μέσο αποτροπής επίμεπτων συμπεριφορών σε βάρος πολιτών ιδίως σε χώρους όπου η απουσία τρίτων ευνοεί περισσότερο την εκδήλωση τέτοιων συμπεριφορών.

4. Συνέπειες της έρευνας

- Θέσπιση υποχρέωσης για ειδική αιτιολογία σε κάθε περίπτωση όπου ο ιεραρχικά προϊστάμενος διαφωνεί με το προταθέν (από υφιστάμενό του ή από πόρισμα διοικητικής έρευνας) ύψος κύρωσης και αποκλίνει από αυτό (άρθρα 36-39 π.δ. 22/96).
- Απάλειψη του κριτηρίου «*συμφέρον της Υπηρεσίας*» από τις εναλλακτικές προϋποθέσεις αποχής από την επιβολή κυρώσεων «*για ελαφρά παραπτώματα*» (άρθρο 22 παρ. 5 π.δ. 22/96), ούτως ώστε μοναδικό σχετικό κριτήριο ν' απομείνει η «*καθόλου διαγωγή του αστυνομικού*».
- Θεσμοθέτηση της ηθικής ικανοποίησης του θύματος από την Ελληνική Αστυνομία (έγγραφο «*έκφραση λύπης*» ή «*αίτηση συγγνώμης*») σε περίπτωση όπου από τη διοικητική έρευνα πιστοποιείται επελθούσα ηθική βλάβη, και ανεξάρτητα από την πειθαρχική εξέλιξη της υπόθεσης ή από ενδεχόμενη υλική ικανοποίηση διά των νομίμων οδών.

ΠΙΝΑΚΕΣ ΑΝΑΦΟΡΩΝ

Οι παρατιθέμενοι πίνακες εξυπηρετούν και τεκμηριώνουν την έκθεση, καταστρώνοντας το πρωτογενές υλικό από το οποίο αντλήθηκαν τα δεδομένα αυτής.

Στον **πίνακα Α**, παρουσιάζεται το **σύνολο των αναφορών που λήφθηκαν υπ' όψη, με αυστηρώς χρονολογική σειρά και με επιλογή των «εξωτερικών» τους χαρακτηριστικών**, δηλαδή εκείνων που αφορούν την ίδια την αρχική καταγγελία, τον τρόπο περιέλευσης αυτής στη διοίκηση και την έκβαση της παρέμβασης του Συνηγόρου του Πολίτη. Σημειώνεται το θέμα της καταγγελίας (ισχυρισμοί καταγγέλλοντος ή αντικείμενο διοικητικής-πειθαρχικής έρευνας), ο αρχικός αποδέκτης αυτής (ΕΛ.ΑΣ. ή Συνήγορος του Πολίτη, με το ενδεχόμενο παρεμβολής Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης) και το αποτέλεσμα των χειρισμών της Αρχής.

Ειδικά σε σχέση με την τελευταία στήλη του πίνακα Α, πρέπει να επισημανθεί ότι οι εκεί μνημονεύομενες εκδοχές **έκβασης των χειρισμών** του Συνηγόρου του Πολίτη δεν τελούν κατ' ανάγκη σε αναλογία προς τη σοβαρότητα των υποθέσεων και των ευρημάτων, παρά μόνον ακολουθούν δεσμεύσεις απορρέουσες απ' αυτόν καθ' εαυτόν το νόμο που διέπει τον Συνήγορο του Πολίτη. Έτσι, ορισμένες υποθέσεις που τέθηκαν στο αρχείο λόγω αρχικής ή επιγενόμενης εκκρεμοδικίας ή άλλου λόγου αναρμοδιότητας της Αρχής (*«απαράδεκτη»*), είχαν, παρά ταύτα, προφθάσει να παράσχουν χρήσιμα στοιχεία για τη γενικότερη εικόνα των διοικητικών ερευνών της ΕΛ.ΑΣ. Σε σειρά περιπτώσεων, ο Συνήγορος του Πολίτη κατόρθωσε να σχηματίσει άποψη για τη βασιμότητα της αναφοράς (*«βάσιμη / άβάσιμη»*), μέγεθος το οποίο δεν συναρτάται κατ' ανάγκη με το βάσιμο της πρωτογενούς καταγγελίας αλλά εστιάζεται στη διαπίστωση ή τη διάψευση του κατά πόσον υπήρξε προσήκουσα η διερεύνηση από την ίδια την ΕΛ.ΑΣ. Όπου διαπίστωνε βασιμότητα (με την παραπάνω έννοια) της προς αυτόν αναφοράς, ο Συνήγορος του Πολίτη εισηγείτο επανάληψη της έρευνας, εισήγηση η οποία μόνο σε μια μικρή μειονότητα των περιπτώσεων έτυχε αποδοχής από την ΕΛ.ΑΣ. (*«θετική διαμεσολάβηση / άρνηση συμμόρφωσης»*). Διευκρίνιση χρειάζεται, επίσης, η συχνότατα παρατηρούμενη *«περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού»*: Πρόκειται για τις περιπτώσεις όπου η μεν ΕΛ.ΑΣ. ενέμεινε στο αβάσιμο της πρωτογενούς καταγγελίας, ο δε Συνήγορος του Πολίτη, μολονότι μη πεπεισμένος επ' αυτού, εντόπισε μεν και σχολίασε τυχόν πλημμέλειες της αστυνομικής έρευνας, πλην όμως υποχρεώθηκε να τερματίσει στο σημείο αυτό την παρέμβασή του καθ' όσον δεν συνέτρεχαν επαρκείς αποδείξεις ή ως μοναδικές πηγές πληροφόρησης, εκτός του καταγγέλλοντος, παρίσταντο ο καταγγελλόμενος αστυνομικός, συνάδελφοί του ή τα υπ' αυτών εκπονηθέντα δημόσια έγγραφα (βιβλία συμβάντων κ.ο.κ.) υπέρ των οποίων συντρέχει τεκμήριο νομιμότητας και αληθείας.

Στον **πίνακα Β**, παρουσιάζονται μόνον οι αναφορές με βάση τις οποίες διεξήχθη οιαδήποτε διοικητική-πειθαρχική έρευνα από την ΕΛ.ΑΣ., με **θεματική κατάταξη** και με επιλογή των **«εσωτερικών»** χαρακτηριστικών της αστυνομικής αυτής έρευνας, δηλαδή όσων αφορούν την υπηρεσιακή εξέλιξή της. Σημειώνεται ο επιλεγείς τύπος έρευνας, ο φορέας που τη διενήργησε και το αποτέλεσμα της, δηλαδή το αν τέθηκε στο αρχείο από την ΕΛ.ΑΣ. (ανεξάρτητα από την επ' αυτού άποψη του Συνηγόρου του Πολίτη) ή αν οδήγησε σε απόδοση ευθυνών.

Τέλος, στον **πίνακα Γ**, με βάση και πάλι μόνο τις αναφορές που έτυχαν πειθαρχικής διερεύνησης, εντοπίζονται και κατανέμονται εκείνες οι διαδικαστικές πλημμέλειες (ως προς την κίνηση, τη διεξαγωγή και τις συνέπειες της διαδικασίας) οι οποίες αναλύθηκαν, αντίστοιχα, στο δεύτερο, τρίτο και τέταρτο μέρος της έκθεσης.

Τα σημαντικότερα αριθμητικά μεγέθη των πινάκων Α, Β & Γ εικονίζονται κατά τρόπο παραστατικό στα **γραφήματα**, τα οποία χωροθετήθηκαν στις οικείες θέσεις του κειμένου.

Α. Ταξινόμηση με βάση τους ισχυρισμούς των αναφερομένων, την πρωτοβουλία κίνησης της έρευνας και την έκβαση της παρέμβασης του Συνηγόρου του Πολίτη

Έτος	Αρ. πρωτ.	Ισχυρισμοί – Θέμα καταγγελίας	Αρχικός αποδέκτης καταγγελίας	Χειρισμός ΣτΠ
1998	905/1998	Μεροληψία κατά τη διερεύνηση συμβάντος	ΕΛ.ΑΣ.	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
	906/1998	Μεροληψία κατά τη διερεύνηση επεισοδίου	ΕΛ.ΑΣ.	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
	987/1998	Σύλληψη παρά την ύπαρξη αθωωτικής απόφασης	ΕΛ.ΑΣ.	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
	1251/1998	Αυτόφωρη σύλληψη & κράτηση	ΕΛ.ΑΣ.	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
Σύν. 4				
1999	5881/1999	Ανάρμοστη συμπεριφορά	Συνήγορος του Πολίτη	Ανακλήθηκε
	7956/1999	Κλοπή λόγω παράλειψης διασφάλισης της περιουσίας (μοτοποδηλάτου) του προσαχθέντος στο Τμήμα.	ΕΛ.ΑΣ.	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
	8723/1999	Εισβολή αστυνομικών σε επαγγελματικό χώρο, απειλή όπλων	ΕΛ.ΑΣ.	Ανακλήθηκε
	9292/1999	Καταχρηστική συμπεριφορά αστ. οργάνων σε βάρος γάλλου πολίτη κατά τη διενέργεια ελέγχου (δέσμευση με χειροπέδες, προσαγωγή και χειροδικία)	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
	10806/1999	Καταγγελία για σεξουαλική κακοποίηση κρατουμένου	Συνήγορος του Πολίτη	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
	12077/1999	Παραβίαση ασύλου κατοικίας και ιδιωτικής ζωής - Βίαη προσαγωγή στο τμήμα αλλοδαπών εργαζομένων	Συνήγορος του Πολίτη	Ανακλήθηκε

	12950/1999	Άρνηση χορήγησης αντιγράφου ένορκης κατάθεσης στον καταθέτοντα στο πλαίσιο διενέργειας προκαταρκτικής εξέτασης	Συνήγορος του Πολίτη	Αβάσιμη
	13157/1999	Επιβολή προστίμου από αστυνομικό της Άμεσης Δράσης για μη επικόλληση σήματος τελών κυκλοφορίας παρά την απόδειξη καταβολής	ΕΛ.ΑΣ.	Αβάσιμη
Σύν. 8				
2000	1424/2000	Άρνηση αστ. να θεωρήσει το γνήσιο υπογραφής σε προσκομιζόμενα έγγραφα πολίτη	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / θετική διαμεσολάβηση
	2773/2000	Καταγγελία για έλεγχο της σκέψης πολίτη από μεταφυσικούς επιστήμονες της Ε.Υ.Π.	Συνήγορος του Πολίτη	Αόριστη
	3677/2000	Άρνηση απάντησης του Τμήματος Αλλοδαπών σε αίτημα ιδιοκτήτη νυκτερινού κέντρου σχετικά με τη δυνατότητα μετάκλησης αλλοδαπών καλλιτεχνών	Συνήγορος του Πολίτη	Αβάσιμη
	3942/2000	Παράλειψη ενημέρωσης του βιβλίου συμβάντων αστυνομικού τμήματος για περιστατικό που αφορούσε παράνομη βία και σωματικές βλάβες του παθόντος με αποτέλεσμα να μην μπορεί να κάνει δικαστική χρήση των στοιχείων αυτών	Συνήγορος του Πολίτη	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
	6175/2000	Παράλειψη απάντησης σε καταγγελίες	ΕΛ.ΑΣ.	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
	7020/2000	Συνεχείς προσκλήσεις από Αστυνομία σε πολίτη (τρεις) για εκπαίδευση στην πολιτική άμυνα	Συνήγορος του Πολίτη	Ανακλήθηκε
	7331/2000	Παρενόχληση από αστυνομικούς μετά την υποβολή μήνυσης	ΕΛ.ΑΣ.	Αόριστη
	10335/2000	Βιαιοπραγία	Συνήγορος του Πολίτη	Αόριστη
	11536/2000	Μεροληψία κατά τη διερεύνηση επεισοδίου	ΕΛ.ΑΣ.	Βάσιμη / θετική διαμεσολάβηση
	11827/2000	Ξυλοδαρμός νεαρών Ρομά	ΕΛ.ΑΣ. από Μ.Κ.Ο.	Επιγενόμενη εκκρεμοδικία
	11868/2000	Αστυνομική έφοδος σε καταυλισμό Ρομά: μαζικές προσαγωγές, παραβίαση οικιακού ασύλου	παράλληλη αναφορά Μ.Κ.Ο. στην ΕΛ.ΑΣ. και τον ΣτΠ	Αβάσιμη

	12253/2000	Άρνηση χορήγησης άδειας οπλοκατοχής	ΕΛ.ΑΣ.	Βάσιμη / θετική διαμεσολάβηση χωρίς πειθαρχική διερεύνηση
	12515/2000	Καταχρηστικός έλεγχος και βεβαίωση παράβασης σε ιδιοκτήτη ΙΧ αυτοκινήτου με πινακίδες Αθηνών στην επαρχία	παράλληλη αναφορά προς την ΕΛΑΣ και τον ΣτΠ	Αβάσιμη
	15348/2000	Σύλληψη μετά από τροχαία παράβαση, ανάρμοστη συμπεριφορά	Συνήγορος του Πολίτη	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
	15724/2000	Καταχρηστική συμπεριφορά αστυνομικών (προσαγωγή για εξακρίβωση στοιχείων)	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
	15761/2000	Διατήρηση στοιχείων πολιτών στα αρχεία της ΕΛΑΣ μετά από έλεγχο ρουτίνας σε σταθμό του ηλεκτρικού	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
	16603/2000	Καταχρηστική συμπεριφορά αστυνομικών κατά βούλγαρων εργατών και του έλληνα εργοδότη τους (σύλληψη -προσαγωγή)	Συνήγορος του Πολίτη	Αβάσιμη
	18715/2000	Σύλληψη και άσκηση ψυχολογικής βίας για απόσπαση κατάθεσης	Συνήγορος του Πολίτη	Επιγενόμενη εκκρεμοδικία
Σύν. 18				
2001	623/2001	Παραπλάνηση κατά τη σύλληψη	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / θετική διαμεσολάβηση
	859/2001	Καταχρηστική συμπεριφορά αστυνομικών (προσαγωγή, φραστική επίθεση)	ΕΛ.ΑΣ.	Απαράδεκτη
	864/2001	Εκ παραδρομή αποστολή μηνύσεως σε αναρμόδιο Εισαγγελέα	Συνήγορος του Πολίτη	Απαράδεκτη
	1981/2001	Αναιτιολόγητη κράτηση	ΕΛ.ΑΣ.	Αβάσιμη
	3047/2001	Ξυλοδαρμός ανηλίκου Αλβανού από αστυνομικό, παράνομη κράτηση	ΕΛ.ΑΣ. από Μ.Κ.Ο.	Βάσιμη / θετική διαμεσολάβηση
	5326/2001	Ανάρμοστη συμπεριφορά αστυνομικών σε τμήμα	ΕΛ.ΑΣ.	Αόριστη
	5570/2001	Ανάρμοστη συμπεριφορά αστυνομικών	ΕΛ.ΑΣ.	Αόριστη
	5674/2001	Βίαιη προσαγωγή με χειροπέδες, εξύβριση και βιαιοπραγία κατά αλβανών πολιτών	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης

5851/2001	Καταχρηστική συμπεριφορά ΜΑΤ	ΕΛ.ΑΣ.	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
6524/2001	Καταχρηστική συμπεριφορά από αστυνομικούς	ΕΛ.ΑΣ.	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
7286/2001	Εξύβριση	ΕΛ.ΑΣ.	Βάσιμη / θετική διαμεσολάβηση
7419/2001	Παράλειψη κίνησης αυτόφωρης διαδικασίας κατά ιδιώτη για απειλή	ΕΛ.ΑΣ.	Αβάσιμη
9007/2001	Δέσμευση με χειροπέδες και προσαγωγή για πρόκληση επεισοδίου με πρώην σύζυγο	Συνήγορος του Πολίτη	Αβάσιμη
9292/2001	Κακή συμπεριφορά αστυνομικού σε πολίτη (και στη συνέχεια στη μητέρα του) κατά την παραλαβή εγγράφου στρατολογίας και καταχρηστική κράτησή του προς διακρίβωση στοιχείων παρά την επίδειξη Δ. Ταυτότητας	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / εν μέρει θετική διαμεσολάβηση
9504/2001	Κακοποίηση Ρομά από αστυνομικούς της Άμεσης Δράσης, κατά τη σύλληψή του λόγω πυροβολισμών	Συνήγορος του Πολίτη από Μ.Κ.Ο.	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
9590/2001	Βίαιη προσαγωγή σε αστυνομικό τμήμα	Συνήγορος του Πολίτη	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
9607/2001	Παραβίαση ασύλου κατοικίας	ΕΛ.ΑΣ.	Απαράδεκτη
10337/2001	Καταγγελία δικηγόρου για καταχρηστικό αστυνομικό έλεγχο σε αλλοδαπούς	Συνήγορος του Πολίτη	Αόριστη
10500/2001	Αίτηση για χορήγηση στοιχείων	ΕΛ.ΑΣ.	Βάσιμη / θετική διαμεσολάβηση χωρίς πειθαρχική διερεύνηση
11052/2001	Καταχρηστική σωματική έρευνα σε πολίτη διότι ζήτησε να αποκαλύψουν τα στοιχεία τους οι αστυνομικοί που τον σταμάτησαν για έλεγχο του αυτοκινήτου του	ΕΛ.ΑΣ.	Βάσιμη / θετική διαμεσολάβηση
11394/2001	Αστυνομικός έλεγχος σε καταυλισμό Ρομά. Καταγγελίες για παράνομες μαζικές προσαγωγές	ΕΛ.ΑΣ. από Μ.Κ.Ο.	Αβάσιμη

12347/2001	Καταγγελίες για κακομεταχείριση 23 μεταναστών και αιτούντων άσυλο σε κρατητήρια	ΕΛ.ΑΣ. από Μ.Κ.Ο.	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
12561/2001	Συνδρομή αστυνομικών στην παράνομη κατεδάφιση παραπηγμάτων Ρομά	ΕΛ.ΑΣ. από Μ.Κ.Ο.	Αβάσιμη
13209/2001	Ξυλοδαρμός αλλοδαπού	Συνήγορος του Πολίτη	Απαράδεκτη
13519/2001	Καταχρηστικές διώξεις μικροπωλητών	Συνήγορος του Πολίτη	Αόριστη
14803/2001	Παράνομη κράτηση λόγω συνωνυμίας	ΕΛ.ΑΣ.	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
14926/2001	Καταγγελία για ανάρμοστη συμπεριφορά αστ. και παραβίαση ασύλου κατοικίας	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / θετική διαμεσολάβηση
14938/2001	Παράνομη κράτηση (φερόμενος ως διωκόμενος)	Συνήγορος του Πολίτη	Αβάσιμη
15127/2001	Παραβίαση Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων	ΕΛ.ΑΣ.	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
16274/2001	Καταγγελία για βιαιοπραγία αστ. κατά διαμαρτυρούμενης για την παράνομη στάθμευση ταξί	ΕΛ.ΑΣ.	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
16691/2001	Ποινική δίκη για εξύβριση αστυνομικού	Συνήγορος του Πολίτη	Απαράδεκτη
17167/2001	Πειθαρχική διερεύνηση θανάσιμου τραυματισμού Ρομά από αστυνομικό	ΕΛ.ΑΣ. από Μ.Κ.Ο.	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
17607/2001	Παραβίαση οικογενειακού ασύλου	Συνήγορος του Πολίτη	Αόριστη
18511/2001	Συνθήκες υποδοχής και διαβίωσης 738 αλλοδαπών	Συνήγορος του Πολίτη από Μ.Κ.Ο.	Αβάσιμη
18665/2001	Κακοποίηση Ρομά από αστυνομικούς	ΕΛ.ΑΣ. από Μ.Κ.Ο.	Ερευνάται
18820/2001	Ξυλοδαρμός ανηλίκου από αστυνομικούς των ΜΑΤ	ΕΛ.ΑΣ.	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
19521/2001	Αίτημα για διασφάλιση της αμεροληψίας διενεργούμενης Ε.Δ.Ε., για θανάσιμο τραυματισμό αλλοδαπού	Συνήγορος του Πολίτη από Μ.Κ.Ο.	Απαράδεκτη

	20135/2001	Καταγγελία πολίτη για εξύβριση και κακοποίηση από αστυνομικό	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
	21095/2001	Πυροβολισμοί, βιαιοπραγία και απειλές εναντίον αλλοδαπών	Συνήγορος του Πολίτη από Μ.Κ.Ο.	Απαράδεκτη
	21105/2001	Καταγγελία για παράνομο αστυνομικό έλεγχο και κακομεταχείριση ως υπόπτου τέλεσης ποινικών αδικημάτων	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
Σύν. 41				
2002	73/2002	Βιαιοπραγία από αστυνομικά όργανα	Συνήγορος του Πολίτη	Απαράδεκτη
	200/2002	Βιαιοπραγία από αστυνομικά όργανα	Συνήγορος του Πολίτη	Απαράδεκτη
	274/2002	Αποζημίωση για επιστροφή δικαστικών εξόδων αποφυλάκισης άλλου συλληφθέντος αντί του συνονόματου δράστη	ΕΛ.ΑΣ.	Απαράδεκτη
	944/2002	Έλεγχος από αστυνομικούς	Συνήγορος του Πολίτη	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
	1832/2002	Κράτηση μετά από προσέλευση για υποβολή μήνυσης, ανάρμοστη συμπεριφορά	Συνήγορος του Πολίτη	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
	2345/2002	Αστυνόμευση συνάθροισης	Συνήγορος του Πολίτη	Αόριστη
	2964/2002	Ξυλοδαρμός πολιτογραφηθέντος	ΕΛ.ΑΣ.	Επιγενόμενη εκκρεμοδικία
	3979/2002	Αστυνομικές έφοδοι σε καταυλισμούς Ρομά και καταχρηστική συμπεριφορά αστ. οργάνων (βίαιες και μαζικές προσαγωγές- κακοποίηση εγκύου)	ΕΛ.ΑΣ. από Μ.Κ.Ο.	Αβάσιμη
	5754/2002	Καταγγελία 5 περιστατικών ρατσιστικής βίας	Συνήγορος του Πολίτη από Μ.Κ.Ο.	Απαράδεκτη
	7507/2002	Σύλληψη κατ' εκτέλεσιν καταδικαστικής απόφασης, κράτηση και προσαγωγή με χειροπέδες	Συνήγορος του Πολίτη από Μ.Κ.Ο.	Αβάσιμη
	8624/2002	Καταχρηστικός έλεγχος νομιμοποιητικών παραμονής στην οικογενειακή εστία του αλλοδαπού από αστυνομικούς	Συνήγορος του Πολίτη	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού

10111/2002	Καταγγελία Πανελλήνιου Ευαγγελικού Συνδέσμου για διοικητική σύλληψη και κράτηση επί τρίωρο μελών τους που διένειμαν υλικό για την προστασία του περιβάλλοντος	Συνήγορος του Πολίτη	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
11514/2002	Συνθήκες προσαγωγής Ρώσου τουρίστα που τελικά αφέθηκε ελεύθερος: προπηλακισμός, χειροπέδες, κράτηση	παράλληλη αναφορά προς την ΕΛΑΣ και τον ΣτΠ	Ερευνάται
12028/2002	Συμπεριφορά αστυνομικών κατά την προσαγωγή πολίτη	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / θετική διαμεσολάβηση
12079/2002	Αίτημα για πρόσβαση σε στοιχεία άτυπης έρευνας	ΕΛ.ΑΣ.	Απαράδεκτη
12391/2002	Συνθήκες κράτησης	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / θετική διαμεσολάβηση χωρίς πειθαρχική διερεύνηση
12537/2002	Επανειλημμένες συλλήψεις & προσαγωγές, ανάμοστη συμπεριφορά	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
12699/2002	Βιαιοπραγία από αστυνομικά όργανα	Συνήγορος του Πολίτη	Απαράδεκτη
12925/2002	Αίτηση για χορήγηση στοιχείων	Συνήγορος του Πολίτη	Απαράδεκτη
13170/2002	Βασανισμός	ΕΛ.ΑΣ. από Μ.Κ.Ο.	Ερευνάται
13425/2002	Αίτηση για χορήγηση στοιχείων	Συνήγορος του Πολίτη	Απαράδεκτη
13597/2002	Ανάμοστη συμπεριφορά κατά τη διάρκεια αστυνομικού ελέγχου	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
13795/2002	Μη τήρηση πρωτοκόλλου	Συνήγορος του Πολίτη	Αβάσιμη
14235/2002	Βιαιοπραγία	Συνήγορος του Πολίτη	Ανακλήθηκε
15351/2002	Άρνηση ακρόασης για κλήση της Τροχαίας	ΕΛ.ΑΣ.	Αβάσιμη
15454/2002	Αστυνομική έφοδος σε καταυλισμό Ρομά: μαζικές προσαγωγές, κακομεταχείριση	ΕΛ.ΑΣ. από Μ.Κ.Ο.	Αβάσιμη
15825/2002	Πληροφορίες για νομιμότητα σωματικής έρευνας, προσαγωγής για εξακρίβωση παρά το Α.Δ.Ταυτότητας και στοιχεία διοικητή Α.Τμήματος	Συνήγορος του Πολίτη	Απαράδεκτη

15912/2002	Κακοποίηση 2 νεαρών Ρομά κατά τη σύλληψή τους	ΕΛ.ΑΣ. από Μ.Κ.Ο.	Βάσιμη / επήλθε συμβιβασμός
15917/2002	Ανάρμοστη συμπεριφορά κατά τη διάρκεια αστυνομικού ελέγχου	ΕΛ.ΑΣ.	Βάσιμη / επιγενόμενη εκκρεμοδικία
16024/2002	Σύλληψη, δέσμευση & προσαγωγή	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
16117/2002	Ερώτημα για τη διενέργεια συνοριακού ελέγχου	Συνήγορος του Πολίτη	Αβάσιμη
16412/2002	Κράτηση μετά από προσέλευση για υποβολή μήνυσης, ανάρμοστη συμπεριφορά	Συνήγορος του Πολίτη	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
16983/2002	Αυτόφωρη σύλληψη και κράτηση για κλήση τροχαίας που είχε εξοφληθεί, μεταγωγή με χειροπέδες	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
17332/2002	Αναγκαστική χορήγηση φαρμάκων σε κρατούμενο προκειμένου να μην αντιδράσει στην απέλασή του	Συνήγορος του Πολίτη από Μ.Κ.Ο.	Ερευνάται
19580/2002	Καταγγελία γάλλου υπηκόου για καταχρηστική μεταχείριση κατά τη σύλληψη και ανάκριση του ιδίου και της οικογενείας του για αυτόφωρο αδίκημα του ν. "περί κάμπινγκ»	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
20340/2002	Σύλληψη αλλά στη συνέχεια αποφυλάκιση του μηνυθέντα για ξυλοδαρμό	Συνήγορος του Πολίτη	Αβάσιμη
20580/2002	Αθρόες συλλήψεις & προσαγωγές, ανάρμοστη συμπεριφορά	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
20949/2002	Αθρόες συλλήψεις & προσαγωγές, ανάρμοστη συμπεριφορά	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
20951/2002	Αθρόες συλλήψεις & προσαγωγές, ανάρμοστη συμπεριφορά	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
20958/2002	Σύλληψη, δέσμευση & προσαγωγή, ανάρμοστη συμπεριφορά	Συνήγορος του Πολίτη	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού

	21235/2002	Ανάρμοστη συμπεριφορά κατά τη διάρκεια αστυνομικού	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
	21905/2002	Σύλληψη & προσαγωγή καθηγητή, ανάρμοστη συμπεριφορά	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
	22562/2002	Βιαιοπραγία από αστυνομικά όργανα	Συνήγορος του Πολίτη	Απαράδεκτη
	22601/2002	Καταγγελία για θανάσιμο τραυματισμό αλβανού υπηκόου από αστυνομικό	Συνήγορος του Πολίτη από Μ.Κ.Ο.	Απαράδεκτη
	22872/2002	Επανειλημμένες συλλήψεις & προσαγωγές, ανάρμοστη συμπεριφορά	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / θετική διαμεσολάβηση
	23795/2002	Προσαγωγή διερχομένου από άλσος	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
Συν. 45				
2003	243/2003	Παράνομη κράτηση αλλοδαπού στο τμήμα μεταγωγών	Συνήγορος του Πολίτη	Διακοπή έρευνας / αδυναμία επικοινωνίας
	2732/2003	Γενικό ερώτημα για τη νομιμότητα προσαγωγής στο τμήμα προς διακρίβωση στοιχείων	Συνήγορος του Πολίτη	Αόριστη
	3331/2003	Κακοποίηση Ρομά από αστυνομικούς	ΕΛ.ΑΣ. από Μ.Κ.Ο.	Ερευνάται
	3723/2003	Δημοσίευση ονομάτων συλληφθέντων σε δελτία τύπου	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / θετική διαμεσολάβηση
	5023/2003	Αναγκαστική χορήγηση φαρμάκων σε κρατούμενο προκειμένου να μην αντιδράσει στην απέλασή του	ΕΛ.ΑΣ. από Μ.Κ.Ο.	Ερευνάται
	6419/2003	Ανάρμοστη συμπεριφορά κατά τη διάρκεια αστυνομικού ελέγχου	Συνήγορος του Πολίτη	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
	6603/2003	Ανάρμοστη συμπεριφορά	ΕΛ.ΑΣ.	Βάσιμη / θετική διαμεσολάβηση
	6793/2003	Πλημμελής πληροφόρηση μητέρας για τη σύλληψη και κράτηση του ενηλίκου (50χρονου) γιού της, χρήστη ναρκωτικών	ΕΛ.ΑΣ.	Απαράδεκτη
	7080/2003	Παρενοχλήσεις από αστυνομικούς προς Ρομά για να φύγουν από καταυλισμό	παράλληλη αναφορά προς την ΕΛΑΣ και τον ΣτΠ	Ερευνάται

7119/2003	Σύλληψη και κράτηση για έκτιση ποινής παρά την ύπαρξη αθωωτικής απόφασης	Συνήγορος του Πολίτη	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
7193/2003	Ανάρμοστη συμπεριφορά κατά τη διάρκεια αστυνομικού ελέγχου	ΕΛ.ΑΣ.	Ανακλήθηκε
8257/2003	Παρενοχλήσεις από αστυνομικούς προς Ρομά για να φύγουν από καταυλισμό	παράλληλη αναφορά προς την ΕΛΑΣ και τον ΣτΠ	Ερευνάται
10262/2003	Ανάρμοστη συμπεριφορά από αστυνομικούς κατά τη διάρκεια ελέγχου	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
11078/2003	Σύλληψη, δέσμευση & προσαγωγή διαδηλώτριας	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
11432/2003	Ανάρμοστη συμπεριφορά κατά τη διάρκεια τροχονομικού ελέγχου	ΕΛ.ΑΣ.	Ανακλήθηκε
12017/2003	Αίτημα καταγγέλλοντος για νέα διερεύνηση αρχειοθετηθείσας ΕΔΕ	ΕΛ.ΑΣ.	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
12177/2003	Σύλληψη & κράτηση λόγω παραγραφείσας ποινής, ανάρμοστη συμπεριφορά	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / θετική διαμεσολάβηση
12549/2003	Παράνομη κράτηση και καταχρηστική συμπεριφορά εναντίον Γερμανού πολίτη	Συνήγορος του Πολίτη	Περαίωση έρευνας λόγω έλλειψης αποδεικτικού υλικού
13006/2003	Καταχρηστική προσαγωγή και κράτηση, μεροληπτική στάση αστυνομικών οργάνων	Συνήγορος του Πολίτη	Αβάσιμη
13185/2003	Σύλληψη, βιαιοπραγία, ψευδής καταμήνυση	ΕΛ.ΑΣ.	Επιγενόμενη εκκρεμοδικία
14182/2003	Άρνηση χορήγησης πορίσματος Ε.Δ.Ε.	ΕΛ.ΑΣ. από Μ.Κ.Ο.	Βάσιμη / θετική διαμεσολάβηση χωρίς πειθαρχική διερεύνηση
14775/2003	Μεθοδευμένες από αστυνομικά όργανα κατηγορίες περί παραβάσεως του νόμου περί ναρκωτικών, ξυλοδαρμός	ΕΛ.ΑΣ.	Απαράδεκτη
16243/2003	Ξυλοδαρμός αλλοδαπών κοντά στα σύνορα	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
16574/2003	Άρνηση διαβίβασης σε ΜΚΟ πειθαρχικών αποφάσεων κατά αστυνομικών	ΕΛ.ΑΣ. από ΜΚΟ	Ερευνάται

	16762/2003	Ανθρωποκτονία Αλβανού μετανάστη από συνοριοφύλακα	ΕΛ.ΑΣ.	Ερευνάται
	17018/2003	Βιαιοπραγίες αστυνομικών σε βάρος ελλήνων ομογενών από ΕΣΣΔ	ΕΛ.ΑΣ.	Ερευνάται
	17147/2003	Δημοσίευση ονομάτων συλληφθέντων σε δελτία τύπου	ΕΛ.ΑΣ. από Μ.Κ.Ο.	Ερευνάται
	18034/2003	Καταχρηστική συμπεριφορά αστυνομικού κατά την κράτηση ηλικιωμένου καρδιοπαθούς	ΕΛ.ΑΣ.	Ερευνάται
	18747/2003	Ευλοδαρμός αλλοδαπού σε συνοριακό φυλάκιο	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
	18877/2003	Παρακώλυση νοσηλείας απεργών πείνας	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
	19394/2003	Παραλείψεις διαταχθείσας ΕΔΕ	παράλληλη αναφορά προς την ΕΛΑΣ και τον ΣτΠ από ΜΚΟ	Ερευνάται
	19837/2003	Παραβίαση κλειδαριών οικίας του αναφερομένου	Συνήγορος του Πολίτη	Αόριστη
	20524/2003	Παρακολούθηση και σωματική έρευνα	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
	20802/2003	Απαγόρευση εισόδου στη χώρα	ΕΛ.ΑΣ.	Αβάσιμη
	20877/2003	Σύλληψη δικηγόρου με διαδικασία αυτόφωρου	Συνήγορος του Πολίτη	Βάσιμη / άρνηση συμμόρφωσης της Διοίκησης
	21333/2003	Εξευτελιστικές συνθήκες κράτησης	ΕΛ.ΑΣ.	Αβάσιμη
	21579/2003	Σωματική βλάβη και προσβολή προσωπικότητας διαδηλωτή	παράλληλη αναφορά προς την ΕΛΑΣ και τον ΣτΠ	Ερευνάται
	21580/2003	Ανάρμοστη συμπεριφορά αστυνομικών οργάνων κατά τη σύλληψη	ΕΛ.ΑΣ.	Ερευνάται
	22074/2003	Παρενόχληση μαρτύρων του Ιεχωβά κατά τη διανομή εντύπων, απειλές, μαζικές προσαγωγές	ΕΛ.ΑΣ.	Ερευνάται
	22166/2003	Δημιουργία «κόκκινων ζωνών» και χρήση δακρυγόνων για τη σύλληψη διαδηλωτών	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
	22167/2003	Παρεμπόδιση επικοινωνίας συνηγόρων με προσαχθέντες διαδηλωτές	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
Συν. 41				
2004	1696/2004	Καταχρηστική συμπεριφορά συνοριοφυλάκων εναντίον Αλβανών μεταναστών	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται

2585/2004	Υποχρέωση πολίτη από αξιωματικό υπηρεσίας να υποβάλλει δήλωση απώλειας πορτοφολιού μολονότι επρόκειτο περί κλοπής	ΕΛ.ΑΣ.	Ερευνάται
2683/2004	Ξυλοδαρμός και εξυβρίσεις, παράνομες κατ' οίκον έρευνα και κράτηση, συστηματική επίδοση κλήσεων για παραβάσεις του ΚΟΚ από αστυνομικά όργανα, με σκοπό την απόσυρση μηνύσεων κατά των οργάνων αυτών	ΕΛ.ΑΣ.	Ερευνάται
3721/2004	Προπηλακισμός και παρεμπόδιση εκπροσώπησης συνηγόρου αλλοδαπού	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
4405/2004	Προσαγωγή και κράτηση για οικοδομικές παραβάσεις, παρά την επίδειξη οικοδομικής άδειας	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
4758/2004	Σύλληψη και κράτηση προς κίνηση της αυτόφωρης διαδικασίας για πλημμέλημα	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
5526/2004	Ανάρμοστη συμπεριφορά αστυνομικού σε τμήμα	ΕΛ.ΑΣ.	Ερευνάται
5793/2004	Δέσμευση με χειροπέδες και παραπομπή προς ψυχιατρική εξέταση	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
5928/2004	Παρεμπόδιση εισόδου στη χώρα, αλλοδαπού κατόχου πρόσκλησης από έλληνα συγγενή του	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
6256/2004	Σύλληψη & προσαγωγή γάλλου παρά την επίδειξη διαβατηρίου, ανάρμοστη συμπεριφορά	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
6343/2004	Παρακολούθηση και έλεγχος συνεπιβάτη Ι.Χ. αυτοκινήτου	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
6915/2004	Ανάρμοστη συμπεριφορά σε βάρος δικηγόρων, παρακώλυση επικοινωνίας με κρατούμενους	ΕΛ.ΑΣ. από Δικηγορικό Σύλλογο	Ερευνάται
7933/2004	Ανάρμοστη συμπεριφορά κατά τη σύλληψη, απειλές	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
8501/2004	Παρενόχληση μαρτύρων του Ιεχωβά κατά τη διανομή εντύπων, απειλές, μαζικές προσαγωγές	ΕΛ.ΑΣ.	Ερευνάται
8594/2004	Διακριτική μεταχείριση σε βάρος αλλοδαπού κατά τη διερεύνηση συμβάντος	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
8958/2004	Ανάρμοστη συμπεριφορά, απειλές, σε αστυνομικό τμήμα	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
10162/2004	Ανάρμοστη συμπεριφορά και παρεμπόδιση επικοινωνίας συνηγόρων με ανακρινομένους	ΕΛ.ΑΣ.	Ερευνάται
10205/2004	Σύλληψη & προσαγωγή σε άλσος παρά την επίδειξη δελτίου ταυτότητας, ανάρμοστη συμπεριφορά	ΕΛ.ΑΣ.	Ερευνάται

	11227/2004	Παρεμπόδιση εκπροσώπησης συνηγόρου αλλοδαπού	Συνήγορος του Πολίτη	Ερευνάται
Συν. 19				
Γενικό Σύνολο: 176				

Β. Ταξινόμηση με βάση τον τύπο, τον φορέα διενέργειας και το αποτέλεσμα της διοικητικής-πειθαρχικής έρευνας

ΙΣΧΥΡΙΣΜΟΣ ΚΑΤΑΓΓΕΛΛΟΝΤΟΣ	ΤΥΠΟΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	ΦΟΡΕΑΣ ΔΙΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ – ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ
Θανάσιμος τραυματισμός <u>Σύνολο: 2</u>			
17167/2001	Ε.Δ.Ε	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/σης	Καταλογισμός πειθαρχικών ευθυνών / επιβλήθηκε ποινή
16762/2003	Ε.Δ.Ε.	Αναμένεται ενημέρωση του ΣτΠ	Αναμένεται ενημέρωση του ΣτΠ
Βασανισμός <u>Σύνολο: 5</u>			
10806/1999	Άτυπη	Διοικητής εμπλεκόμενου Αστυν. Τμήματος	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
18715/2000	Άτυπη	Προϊστάμενος Κλάδου Διοικητικού Α.Ε.Α.	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
13170/2002	Ε.Δ.Ε.	Ανώτατος αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/σης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
17332/2002	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Δεν διευκρινίζεται	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
5023/2003	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας		Εκκρεμεί
Βιαιοπραγία <u>Σύνολο: 22</u>			
8723/1999	Άτυπη	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/σης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
9292/1999	Προφορική Διοικητική Εξέταση και δευτέρα κατόπιν οχλήσεως ΣτΠ	1 ^η : Υποδιευθυντής προϊστάμενης Αστ. Δ/σης / Διοικητής του εμπλεκόμενου Αστ. Τμήματος 2 ^η : Αστυν. Δ/ντής προϊσταμένης Αστ. Δ/σης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
12077/1999	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Επιτελείο Γενικής Αστυνομικής Δ/σης	Ελλειψής ενημέρωση
11827/2000	Ε.Δ.Ε.	Γενικός Επιθεωρητής ΕΛ.ΑΣ	Καταλογισμός πειθαρχικών ευθυνών / επιβλήθηκε ποινή σε δύο αστυνομικούς οι οποίοι σταδιακά απαλλάχθηκαν
3047/2001	Ε.Δ.Ε.	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/σης	Καταλογισμός πειθαρχικών ευθυνών / επιβλήθηκε ποινή
5674/2001	Άτυπη	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ.	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις

		Δ/νσης	παραπτώματος
9504/2001	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Με διαταγή προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
16274/2001	Άτυπη	Εμπλεκόμενο Αστυν. Τμήμα	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
18665/2001	Ε.Δ.Ε.	Διευθυντής προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
18820/2001	Ε.Δ.Ε.	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
20135/2001	Άτυπη	Υποδ/ντής προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Καταλογισμός πειθαρχικών ευθυνών / επιβολή επίπληξης
21105/2001	Άτυπη	Διευθυντής Δ/νσης Ασφάλειας	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
2964/2002	Ε.Δ.Ε.	Υποδιεύθυνση Διοικητικών Εξετάσεων Γεν. Αστυν. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
3979/2002	Άτυπη	Προϊσταμένη Αστυν. Δ/νση	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
15454/2002	Αδιευκρίνιστος τύπος	Δ/ντής εμπλεκόμενης υπηρεσίας	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
15912/2002	Ε.Δ.Ε.	Διοικητής της προϊστάμενης Αστ. Υποδ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
3331/2003	Ε.Δ.Ε.	Διευθυντής προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
7193/2003	Άτυπη	Ανώτερος αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
11078/2003	Άτυπη	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
13185/2003	Άτυπη	Διοικητής τμήματος	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
17018/2003	Ε.Δ.Ε.	Ανώτερος αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Καταλογισμός πειθαρχικών ευθυνών / επιβολή ποινής
21579/2003	Άτυπη	Αναμένεται ενημέρωση του ΣτΠ	Διενεργείται
Καταχρηστική - επιλήψιμη συμπεριφορά κατά τη διάρκεια αστυνομικού ελέγχου <u>Σύνολο: 9</u>			
11052/2001	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Προϊσταμένη Δ/νση Ασφάλειας	Απόδοση πειθαρχικών ποινών
944/2002	Άτυπη	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος

13597/2002	Άτυπη	Διοικητής τμήματος	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
15917/2002	Δύο άτυπες (η 2 ^η κατόπιν οχλήσεως ΣτΠ)	1 ^η έρευνα: Αξιοματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης 2 ^η έρευνα: Ανώτερος αξιωματικός της οικείας Γενικής Αστ. Δ/νσης	1 ^η έρευνα: Αρχείο, ψευδής καταγγελία 2 ^η έρευνα: Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
21235/2002	Άτυπη	Αξιοματικός προϊστάμενης Α. Δ.	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
6419/2003	Άτυπη	Ανώτερος αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
10262/2003	Άτυπη	Αστυνομικός	Καταλογισμός πειθαρχικών ευθυνών
11432/2003	Άτυπη	Διοικητής τμήματος	Επιτεύχθηκε συμφιλίωση
20802/2003	Άτυπη	Αξιοματικός της υφισταμένης υπηρεσίας	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
Καταχρηστική -επιλήψιμη συμπεριφορά κατά τη σύλληψη – προσαγωγή <u>Σύνολο: 25</u>			
11868/2000	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Εποπτεύουσα Δ/νση	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
15348/2000	Άτυπη	Ανώτερος αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
15724/2000	Άτυπη	Ιεραρχικός προϊστάμενος	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
16603/2000	Άτυπη	Προϊσταμένη Αστ. Δ/νση	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
9007/2001	Άτυπη	Ανώτερος αξιωματικός εμπλεκόμενου τμήματος	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
11394/2001	Άτυπη	Γενική Αστυν. Δ/νση	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
10111/2002	Άτυπη	Υποδ/νση Ασφάλειας	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
11514/2002	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Προϊσταμένη Αστ. Δ/νση	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
12028/2002	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Εποπτεύουσα Αστ. Δ/νση	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
12537/2002	Άτυπη	Αξιοματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
16024/2002	Άτυπη	Αξιοματικός προϊστάμενης Α. Δ.	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις

			παραπτώματος
16983/2002	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Διοικητής εμπλεκόμενου Αστυν. τμήματος	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
19580/2002	Άτυπη	Δ/ντής προϊσταμένης Αστυν. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
20340/2002	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Διοικητής εμπλεκόμενου Αστυν. τμήματος	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
20580/2002	Άτυπη	Ανώτερος αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
20949/2002	Άτυπη	Ανώτερος αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
20951/2002	Άτυπη	Ανώτερος αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
20958/2002	Άτυπη	Ανώτερος αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
21905/2002	Άτυπη	Ανώτερος αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
22872/2002	Άτυπη	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
23795/2002	Αναμένεται ενημέρωση του ΣτΠ	Αναμένεται ενημέρωση του ΣτΠ	Διενεργείται
20877/2003	Άτυπη	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
21580/2003	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Αναμένεται ενημέρωση του ΣτΠ	Διενεργείται
22074/2003	Άτυπη	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Διενεργείται
6256/2004	Άτυπη	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Διενεργείται
Καταχρηστική - επιλήψιμη συμπεριφορά κατά την κράτηση / Παράνομη κράτηση <u>Σύνολο: 13</u>			
987/1998	Άτυπη	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
1251/1998	Άτυπη	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
1981/2001	Άτυπη	Άμεσος προϊστάμενος	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
9292/2001	Άτυπη	Διοικητής εμπλεκόμενου Αστυν.	Αυστηρές συστάσεις στον αστυνομικό /

		Τμήματος	συντρέχουσα ευθύνη του καταγγέλλοντος
14803/2001	Άτυπη	Γενικός Αστυν. Δ/ντής	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
1832/2002	Άτυπη	Αξιωματικός της προϊσταμένης Αστυν. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
16412/2002	Άτυπη	Αξιωματικός της προϊσταμένης Αστυν. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
243/2003	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Αξιωματικός της προϊσταμένης Αστυν. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
7119/2003	Άτυπη	Αξιωματικός της προϊσταμένης Αστυν. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
12177/2003	Άτυπη	Ανώτερος αξιωματικός της προϊσταμένης Αστυν. Δ/νσης	Εν μέρει καταλογισμός πειθαρχικών ευθυνών / δεν επιβλήθηκε ποινή λόγω συνταξιοδότησης του υπαιτίου
12549/2003	Άτυπη	Γενικός Αστυν. Δ/ντής	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
13006/2003	Άτυπη	Διοικητής τμήματος	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
18034/2003	Προφορική Διοικητική Εξέταση	Προϊσταμένη Αστυν. Δ/νση	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
Καταχρηστική - επιλήψιμη συμπεριφορά (άλλες περιπτώσεις) <u>Σύνολο: 8</u>			
5881/1999	Δύο άτυπες (κατόπιν οχλήσεων του ΣτΠ)	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
13157/1999	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Δ/ντής εμπλεκόμενης Αστυν. Δ/νσης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
5851/2001	Άτυπη	Αξιωματικός αρμόδιας Δ/νσης	Καταλογισμός πειθαρχικών ευθυνών
6524/2001	Άτυπη	Αξιωματικός υπηρεσίας, υπηρετών στο συγκεκριμένο Α.Τ.	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
7286/2001	Άτυπη	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Καταλογισμός πειθαρχικών ευθυνών / επιβλήθηκε ποινή
6603/2003	Άτυπη	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/νσης	Καταλογισμός πειθαρχικών ευθυνών / επιβλήθηκε ποινή
2585/2004	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Προϊσταμένη Αστυν. Δ/νση	Διενεργείται
5928/2004	Άτυπη	Αξιωματικός της	Αρχείο, δεν

		προϊσταμένης Αστ. Δ/σης	προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
Παραβίαση ασύλου κατοικίας <u>Σύνολο: 3</u>			
9607/2001	Άτυπη	Αξιωματικός της προϊσταμένης Αστυν. Δ/σης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
14926/2001	Ε.Δ.Ε.	Υποδ/ντής προϊσταμένης Αστυν. Δ/σης	Βεβαιώθηκαν πειθαρχικές παραβάσεις / σχηματίστηκε δικογραφία
8624/2002	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Δ/ντής προϊσταμένης υπηρεσίας	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
Παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα <u>Σύνολο: 4</u>			
15761/2000	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Δ/ντής εμπλεκόμενης υπηρεσίας	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
15127/2001	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Γενικός Αστυν. Δ/ντής	Καταλογισμός πειθαρχικών ευθυνών / επιβλήθηκε ποινή
3723/2003	Άτυπη	Αξιωματικός προϊσταμένης Αστ. Δ/σης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
17147/2003	Άτυπη	Ανώτερος αξιωματικός της προϊσταμένης Αστυν. Δ/σης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
Μεροληπτική συμπεριφορά <u>Σύνολο: 7</u>			
905/1998	Δύο άτυπες (κατόπιν οχλήσεων του ΣτΠ)	Ανώτερος αξιωματικός της προϊσταμένης Αστυν. Δ/σης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
906/1998	Άτυπη	Ανώτερος αξιωματικός της προϊσταμένης Αστυν. Δ/σης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
11536/2000	Τρεις άτυπες (η 2 ^η και 3 ^η κατόπιν οχλήσεων του ΣτΠ)	1 ^η : Διοικητής τμήματος 2 ^η : Αξιωματικός της προϊσταμένης Αστυν. Δ/σης 3 ^η : Αξιωματικός της οικείας Γενικής Αστυν. Δ/σης	1 ^η και 2 ^η έρευνα: Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος 3 ^η έρευνα: Πειθαρχικές ευθύνες / κλήση σε απολογία
12515/2000	Άτυπη	Προϊστάμενη Αστυν. Δ/ση	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
12561/2001	Άτυπη	Διευθυντής της προϊσταμένης Αστυν. Δ/σης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
7080/2003	Άτυπη	Διευθυντής της προϊσταμένης Αστυν. Δ/σης	Ελήφθησαν πειθαρχικά μέτρα
8257/2003	Άτυπη	Διευθυντής της	Ελήφθησαν

		προϊστάμενης Αστυν. Δ/σης	πειθαρχικά μέτρα
Παράλειψη οφειλομένης ενέργειας στο πλαίσιο εκτέλεσης καθήκοντος <u>Σύνολο: 8</u>			
7956/1999	Αδιευκρίνιστος τύπος έρευνας	Εμπλεκόμενη Αστυν. Δ/ση	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
12950/1999	Άτυπη	Δ/ντής Υποδιεύθυνσης Κρατικής Ασφάλειας	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
1424/2000	Ε.Δ.Ε.	Διοικητής εμπλεκόμενου Αστυν. Τμήματος	Καταλογισμός πειθαρχικών ευθυνών / επιβλήθηκε ποινή
3677/2000	Άτυπη	Διοικητής Υποδ/σης Αλλοδαπών	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
3942/2000	Άτυπη	Διοικητής εμπλεκόμενου Αστυν. Τμήματος	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
6175/2000	Άτυπη	Αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/σης	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
7419/2001	Άτυπη	Διοικητής εμπλεκόμενου Αστυν. Τμήματος	Αρχείο, δεν προέκυψαν ενδείξεις παραπτώματος
12017/2003	Ε.Δ.Ε.	Ανώτατος αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/σης	Αρχείο, ψευδής καταγγελία
Παραπλάνηση <u>Σύνολο: 1</u>			
623/2001	Άτυπη	Ανώτερος αξιωματικός προϊστάμενης Αστ. Δ/σης	Καταλογισμός πειθαρχικών ευθυνών / Δεν επιβλήθηκε ποινή (διακριτική ευχέρεια)

Γ. Ταξινόμηση με βάση διαπιστούμενες πλημμέλειες κατά την κυρίως πειθαρχική διαδικασία

<u>ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑ</u>	<u>ΑΣΚΗΣΗ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΗΣ ΔΙΩΣΗΣ</u>		<u>ΑΠΟΔΕΙΚΤΙΚΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ</u>		<u>ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΠΕΙΘΑΡΧΙΚΗΣ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑΣ</u>	
	μη ενδεδειγμένος τύπος έρευνας	ανεπαρκείς εγγυήσεις ως προς το φορέα της έρευνας	Πλημμέλειες κατά την εκτίμηση των αποδεικτικών μέσων	εσφαλμένη νομική αξιολόγηση	έλλειψη ή δυσαναλογία πειθαρχικών κυρώσεων	μη ενημέρωση θύματος
Θανάσιμοι τραυματισμοί						
17167/2001		✓			✓	
16762/2003				✓	✓	
Βασανισμοί						
10806/1999		✓				
18715/2000	✓					
13170/2002			✓	✓	✓	✓
17332/2002	✓				✓	
5023/2003	✓					
Βιαιοπραγίες						
8723/1999	✓	✓		✓		
9292/1999	✓	✓		✓		
12077/1999	✓					
11827/2000		✓	✓		✓	
3047/2001			✓	✓	✓	
5674/2001	✓		✓	✓		
9504/2001	✓					
16274/2001		✓	✓		✓	
18665/2001		✓			✓	✓
18820/2001			✓			✓
20135/2001	✓				✓	
21105/2001	✓					
2964/2002			✓	✓		
3979/2002	✓			✓		
15454/2002		✓		✓		
15912/2002		✓			✓	
3331/2003		✓				
7193/2003	✓					

11078/2003	✓	✓	✓	✓		
13185/2003		✓				
17018/2003				✓	✓	
Καταχρηστική/ επιλήψιμη συμπεριφορά κατά τη διάρκεια αστυνομικού ελέγχου						
11052/2001	✓				✓	
944/2002						✓
13597/2002	✓	✓		✓		
15917/2002	✓	✓	✓	✓	✓	
21235/2002			✓	✓		
6419/2003				✓		
10262/2003			✓		✓	
11432/2003		✓			✓	
20802/2003		✓				
Καταχρηστική/ επιλήψιμη συμπεριφορά κατά τη σύλληψη – προσαγωγή						
11868/2000				✓		✓
15724/2000		✓	✓		✓	
16603/2000					✓	
9007/2001						✓
11394/2001	✓					
10111/2002	✓			✓		
11514/2002	✓		✓			
12028/2002			✓		✓	
12537/2002	✓			✓		
16024/2002	✓			✓		
16983/2002	✓	✓		✓		
19580/2002	✓		✓		✓	
20340/2002		✓				
20580/2002	✓			✓		
20949/2002	✓			✓		
20951/2002	✓			✓		

20958/2002				✓		
21905/2002	✓			✓	✓	
22872/2002	✓			✓		
23795/2002	✓					
20877/2003	✓			✓		
21580/2003	✓					
22074/2003			✓	✓		
Καταχρηστική/ επιλήψιμη συμπεριφορά κατά την κράτηση / Παράνομη κράτηση						
987/1998				✓		✓
1251/1998						✓
1981/2001		✓	✓			
9292/2001		✓	✓		✓	
14803/2001	✓			✓		
1832/2002				✓	✓	
243/2003				✓	✓	
7119/2003				✓		
12177/2003	✓				✓	
12549/2003	✓	✓	✓	✓		
13006/2003		✓				
18034/2003			✓		✓	
Καταχρηστική/ επιλήψιμη συμπεριφορά (άλλες περιπτώσεις)						
5881/1999		✓	✓			
13157/1999		✓		✓		
5851/2001			✓		✓	
6524/2001		✓	✓		✓	
7286/2001						✓
6603/2003					✓	
2585/2004	✓					
5928/2004			✓			

Παραβίαση ασύλου κατοικίας						
14926/2001			✓			✓
8624/2002	✓					
Παραβίαση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα						
15761/2000				✓		
15127/2001	✓		✓		✓	
3723/2003	✓			✓	✓	
17147/2003						✓
Μεροληπτική συμπεριφορά						
905/1998	✓		✓			✓
906/1998	✓					✓
11536/2000	✓	✓	✓	✓		
12515/2000						
7080/2003	✓				✓	
8257/2003					✓	
Παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας κατά την εκτέλεση καθήκοντος						
7956/1999	✓	✓				
1424/2000		✓				
3677/2000					✓	
3942/2000					✓	
6175/2000						✓
7419/2001					✓	
12017/2003	✓		✓	✓		
Παραπλάνηση						
623/2001	✓				✓	